પ્રાચીનકાવ્યસંગ્રહ એ નામના ગુજરાતી કવિતાનાં પુસ્તક વડોદરા રાજ્યના ડાઇરેક્ટર ઑફ વર્નાક્યુલર ઇન્સ્ટ્રક્શન રાવસાહેબ હરગોવિંદદાસ દ્વારકાદાસ તથા વડોદરાનિવાસી શાસ્ત્રી નાથાશંકર પૂજાશંકર એમની તરફથી પ્રસિદ્ધ થવાનો આરંભ થઇ ચૂકેલો હતો, અને તે આટ ઘણા સ્તુતિપાત્ર પ્રયત્નથી હસ્તલિખિત પ્રતો ભેગી કરી સંગ્રહ તેમણે કર્યો હતો. વડોદરા રાજ્યનું દેશી કેળવણીખાતું મારી દેખરેખ નીચે સુપરત થયા પછી આ સંગ્રહ બાબતમાં મેં તપાસ કરી તે ઉપરથી જોવામાં આવ્યું કે રત્નાદિ ધનના ભંડાર દટાઇ રહ્યા હોય છે તેમ અનેક વિષયો પર રચેલી કવિતાના ભંડાર દાટી પડી રહ્યા હતા અને તે બહાર પ્રજાના ઉપયોગમાટે બહાર લાવી તે દ્વારા મનુષ્યોને પુષ્ટિ આપવી એ લાભકારક થશે એમ લાગ્યું. આ કવિઓમાં પ્રેમાનંદ, રત્નેશ્વર, નાકર, ભાલણ, દયારામ, હરિભટ્ટ, ભોજોભક્ત, ધીરો ભક્ત, ગિરધર આદિ બહુ પ્રસિદ્ધ અને લોકપ્રિય કવિઓ આવી જાય છે. રાધાબાઇ તથા દીવાળીબાઇ નામની બે સ્ત્રી કવિઓની કવિતા પણ મળી આવી છે. અને બાપુસાહેબ ગાયકવાડ એ નામના પ્રસિદ્ધ થયેલા ઇશ્વરભક્તની કવિતાનો પણ સારો સંગ્રહ છે. આ સર્વ કવિતા શોધી અને ગાળી સાથે છાપતાં ઘણાં વર્ષ લાગશે એમ અનુમાન થયું છે. એ કામ પૂર્ણ કરવા શ્રીમંત સરકાર મહારાજા સયાજીરાવ ગાયકવાડ એમણે રૂ ૧૨,૦૦૦) બાર હજારની રકમ મંજુર કરી કીમતી આશ્રય આપ્યો છે અને તેથીજ આ પુસ્તકો પ્રસિદ્ધિમાં આવી શકશે. આ ઉદાર અનુગ્રહથી ગુર્જર પ્રજા અને સર્વ ગુર્જરવાણી ઉપર ઉપકાર થયો છે એમ સર્વ સમજુ જનોને લાગ્યા વિના રહેશે નહિ.

કવિતા સ્વતઃ ઇશ્વરની એક વસ્તુ છે. ઇશ્વરે કવિઓનેજ પોતાના ભવિષ્યવાદી કર્યા છે. અને કવિતાને જેમ આપણે અધિક અનુભવીએ છીએ તેમ આપણે સ્નેહમાં અને ભક્તિમાં ઇશ્વર પેઠે થઇએ છીએ.

કવિ વિષે વર્ડ્ઝવર્થ કહે છે કેઃ—

> Blessings be with them, and eternal praise,
> who gave us nobler loves, and nobler cares,
> The Poets, who on earth have made us heirs,
> Of truth and pure delight by heavenly lays
>
> WORDSWORTH.

જેઓએ આપણને શ્રેષ્ઠતર પ્રેમ તથા શ્રેષ્ઠતર ઉત્કંઠા આપ્યા છે તે કવિઓ ઉપર આશિર્વાદ તથા અનન્ત પ્રશંસા હો, જેમણે દિવ્ય કાવ્યવડે આ જગત ઉપર આપણને સત્યના અને સ્વચ્છ આનંદના ઉત્તરાધિકારી કર્યા છે.

આપણા દેશમાં તો કવિને રવિ સમ ગણી તેની બહુ પ્રકારે પ્રશંસા કરવામા આવે છે.

સ્વદેશમાંના કોટ, રાજમહાલય, ધર્મશાળાઓ, દેવાલય, જળાશય, વિશ્રામસ્થાન, આદિ કીર્ત્તિસ્થળ પૂર્વના રાજા કે ધર્માત્મા ગૃહસ્થો કરાવી ગયા હોય છે. તેનો જીર્ણોદ્ધાર કરવો એ મહાપુણ્યનુ કાર્ય છે, એમ ધર્મશાસ્ત્રમાં કહ્યુ છે. અને સારા રાજાઓ તેમ કરાવે છે પણ ખરા અને તેથી સર્વ પ્રજાના સુખભોગમાં વૃદ્ધિ થઇ તેમનો આશિર્વાદ મેળવે છે

કવિના દ્રવતા અન્તઃકરણમા ઉત્પન્ન થઇ સહૃદયજનોનાં અંતઃકરણમાં પ્રવેશી ત્યા વસી સુખાનંદ દેનાર કવિતા તેનો જીર્ણોદ્ધાર પણ પ્રશંસનીય અને પુણ્યપ્રદ છે. બાળકથી વૃદ્ધ—રંકથી શ્રીમાન સુધી સર્વને દુઃખમાં વિશ્રામસ્થાન અને સુખને અધિક કરનાર કવિતા એ પણ સાધન છે. એવા એક સુખપ્રદ

સાધનનો ઉદ્ધાર પ્રજાના કલ્યાણસાર શ્રીમંત મહારાજાધિરાજ કરાવે છે એ તેમના પ્રજારંજન કરવાના ઉચ્ચ ભાવનાનું એક સુચિન્હ છે.

વડોદરા રાજ્યમાં થઇ ગયેલા કવિઓની અપ્રસિદ્ધ પ્રાચીન કવિતા સભાળથી પ્રસિદ્ધિમાં લાવવાના હેતુથી નીચે પ્રમાણે કમિટિ નીમવામાં આવી છે

પ્રમુખ.

દિવાન બાહાદુર મણિભાઈ જશભાઈ

મેમ્બરો.

આશા છે કે આ પ્રાચીન ગુર્જર કવિઓની સુંદર તથા બોધક કવિતાથી વાંચનારનુ જ્ઞાન તથા સદ્ગુણ, રમજ્ઞતા, રૂચિ, રસિકતા, સહૃદયતાદિ ઉચ્ચ પ્રકારના થઈ વૃદ્ધિ પામશે, અને ગુર્જરવાસી અન્ય સમર્થ કવિઓની કવિતાની પણ તીવ્ર યાચના થઈ પ્રકટ થશે

આ પ્રાચીન કાવ્યમાળાને, કચ્છ, કાઠિયાવાડ અને ગુજરાતના રાજ્યકર્તાઓ તરફથી તથા બીજા ઘણા સદ્ગૃહસ્થો તરફથી ઉદાર આશ્રય મળ્યો છે, તેમાટે તેમનો અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માનવામા આવે છે

વડોદરા
સંવત્ ૧૯૪૬ ના વૈશાખ
સુદી ૧, તા૦ ૨૦ એપ્રિલ સન
૧૮૯૦, રવિવાર

મણિભાઈ જશભાઈ.

कविचरित्र.

नीरांत.

ભોજો, ધીરો, બાપુ વગેરે ભક્ત કવિઓની ગણનામા નીરાત આવે છે તેમનુ મૂળ સ્થાન દેથાણુ કરીને કાનમમા ગામ છે ત્યા હતુ. દેથાણુમા હજી એમના વ શજો છે જાતે તળપદા પાટીદાર કહેવાય છે નીરાતનો જન્મ કઇ સાલમા થયો તે માલમ પડતુ નથી પરતુ તેમને થઇ ગયે આશરે સવાસો વર્ષ થયા છે તેઓ કઈ સાલમા દેહતોક પામ્યા તે નક્કી થઇ શક્યુ નથી, પર-તુ બાપુસાહેબ સ્વર્ગવાસી થયા પછી તેમનો કાળ થયો છે, એટલે તેઓએ સવત્ ૧૮૮૯ પછી દેહ છોડી એમ ઠરે છે તેમની મરણતિથિ ભાદરવા સુદ ૮ ને રોજ આવે છે.

નીરાતને બે સ્ત્રીઓ હતી, અને એકદરે આઠ છોકરા હતા છોકરાના છોકરા હાલ હયાત છે નીરાતે મરતી વખતે પોતાના શિષ્યોના અત્યાગ્રહથી પોતાની બે સ્ત્રીના પુત્રોને બે ગાદી સ્થાપી આપી એટલે એક ગાદી ખુશાલ દાસને અને બીજી બાવાભાઇને મળી

વીશ પચીશ વર્ષની ઉમરે નીરાત પોતાના હાથમા તુલસી લઈ દર પૂનેમે ડાકોર જતા એક વાર રસ્તામા મિયાસાહેબ કરીને કોઇ મુસલમાન વટેમાર્ગુ મળ્યો તેણે નીરાતને પોતાની પાસે બોલાવી પૂછ્યુ કે તમે તુલસી હાથમાં લઈ વખતોવખત ડાકોર જાઓછો તેનુ શુ કારણ? વાતચીત કરતા મિયાસાહેબને નીરાત બુદ્ધિમાન અને સમજુ છે એમ લાગ્યું તેથી તેણે કહ્યુ, અલ્યા, તારી પાસેજ પરમેશ્વર છે.તેને છોડીને તુ હાથમા તુલસી લઇ શુ ખોળતો ફરે છે? મિયાસાહેબની વાત ઉપર શ્રદ્ધા બેસવાથી તેમનેજ ગુરૂ માની નીરાતે જ્ઞાનોપદેશ ગ્રહણ કર્યો. ચૈતન્યરૂપ આત્મા એજ પરમાત્મા છે એમ તેમની ખાત્રી થઇ તેથી તે સબધેજ તેમણે કવિતા કરવી શરૂ કરી બીજા લોકોને પણ એવીજ તરેહનો બોધ આપવા માડચો ધીમે ધીમે તેમની ખ્યાતિ વધવા માડી

નીગર્ત સ્વભાવે સ્વતંત્ર અને શાંત હતા તેમનું મન ઉદાર હતું. પારકાનું માન જાળવવામા તેઓ પુરા વિવેકી હતા એમની ખ્યાતિ સાંભળી ઘણા માણસો એમની પાસે ઉપદેશ લેવા આવતા. જે શંકા કાઢે તેનુ પોતે શાંત અને ગંભીરપણે સમાધાન કરતા. તેઓ સઘળાને સમાન ગણતા કેમકે આત્મા પરમાત્મામાં ભેદ ન ગણનારને સઘળા સમાનજ લાગે જ્યારે કોઈ એમને પંથ ચલાવવા કહે કે આગ્રહ કરે ત્યારે તેઓ કહેતા કે "વાડો તો બકરાને જોઇએ! સિંહને કંઇ વાડાની જરૂર નથી"!

વડોદરામાં પ્રેમજી ભગતને ત્યા નીગંત બહુ રહેતા. વાડીમાં વનમાળી કહાનજીનો ચોક કહેવાય છે તે ચોકમા વિશેષે કરીને તેઓ પોતાની બેઠક રાખતા ત્યા એક વખત એમનો અને સ્વામીનારાયણવાળા સહજાનંદનો મેળાપ થયો હતો. બન્ને પંથના આગેવાનો શાંત પ્રકૃતિના હોવાથી કંઈ ટંટો ફિસાદ ન થતા તેમની વચ્ચે સંવાદ ચાલ્યો હતો. આખરે કઈ મતભેદનું નિરાકરણ ન જાવાથી બન્ને પોતપોતાને સ્થાને ગયા હતા એમ કહેવાય છે.

નીગંતના મોટેરા શિષ્યોમાના ઘણાખરા થોડી કે ઘણી કવિતા કરી જાણતા હતા. એમાના કેટલાકના નામ નીચે આપ્યા છે

જમનાબાઇ. ... ... "
લક્ષ્મીદાસ. (ઉદા) ... ... "
નરેરૂદાસ. (નીરાંતપુત્ર). ... ... "
ખુશાલભાઈ. " (જેને ગાદી મળી.) ... ... "
બાવાભાઈ. " , ... " ... ... "

ઉપર જણાવેલા શિષ્યો પૈકી બાપુસાહેબગાયકવાડ મુખ્ય હતા. તેમની કવિતા પ્રાચીનકાવ્યમાળા વાંચનારના જોવામાં આવી ગઇ છે એટલે તે વિષે અહીં વધારે લખવાની જરૂર નથી. બાપુસાહેબે ઉત્તમ ધર્મ ખોળવા સારૂ અનેક ધર્માચાર્યનાં પારખાં જોયાં હતાં. આખરે નીરાંત પાસે આવ્યા ત્યારે તેમને નીરાંત વળી । નીરાંત પર બાપુસાહેબની કેવી શ્રદ્ધા હતી, તેમને તે કેવા પૂજ્ય અને મહાન માનતા તે તેમણે દરેક પદને અંતે જણાવેલું છે. બાપુસાહેબ પેહેલવેહેલા નીરાંત પાસે ગયા ત્યારે તે ગાયકવાડ હોવાથી માની હશે એમ ધારી નીરાતે તેમની સાથે જરૂર જેટલીજ ધીમેથી વાત કરી. બાપુસાહેબે નીરાંતનું મન વર્ત્યું, પણ કાંઇ બોલ્યા ચાલ્યા વગર લાગટ પાંચ દિવસ સુધી અહોરાત તે નીરાંત પાસે બેસી રહ્યા. નીરાતની ખાત્રી થઇ કે બાપુસાહેબે અહંમમત્વ તજેલું છે અને તે જ્ઞાન લેવાને પાત્ર છે. એથી તેમને ખુશીથી ઉપદેશ આપ્યો. કહેવાય છે કે બાપુસાહેબે તેજ વખતે પાંચ પદ બનાવી નીરાંતને સંભળાવ્યાં તેથી તે બહુ પ્રસન્ન થયા.

બાપુસાહેબ ઉપરાંત, મંછારામ, દયાળદાસ, ગણપત, ગોવિંદરામ- પુરૂષોત્તમદાસ, જમનાબાઇ, ખુશાલદાસ, અને નરેરદાસ એ શિષ્યોની કરેલી કેટલીક કવિતા અમને મળેલી છે. પુરૂષોત્તમદાસનો વડોદરામાં સોઇ તળાવ ઉપર એક પંથ ચાલે છે. એમની કવિતા મનોરંજક છે. નરેરદાસ નીરાંતનો પુત્ર હતો પણ તેનું મન અસ્થિર હોવાથી તેના પર નીરાંતની જોઇએ તેટલી પ્રીતિ નહોતી. વણારશીબાઇ એક બાળવિધવા બ્રાહ્મણી હતી. તે ગુરૂથી મળેલો ઉપદેશ બીજા લોકોને કરતી પરંતુ પોતે બ્રાહ્મણ જાતિની હોવાથી લોકલાજથી ડરીને નીરાંત પોતાના ગુરૂ છે એ વાત ગુપ્ત રાખતી. એ બાંધનું બધાવેલું મહાદેવનું દેવળ હાલ વાડીજીલ્લાની છેલ્લી પોળમાં છે.

મંછારામ કરીને એક વાઘોડીઆનો બ્રાહ્મણ હતો. તેણે નીરાંત તળપદ પાટીદાર છતાં તેની ખ્યાતિ ચાલતી જોઇ નીરાંતની નિંદા કરવા માંડી.

નીરાંતને આ વાતની ખબર પડતાં તેમણે તેને એક પત્ર લખ્યો પત્રનો ઉત્તર મંછારામથી અપાયો નહિ ત્યારે નીરાંત જાતે તેને મળવાસાંરૂ વાઘોડીએ ગયા અને મંછારામને પગે પડી પૂછવા લાગ્યા કે મહારાજ આપ તો બ્રહ્મદેવ છો અને જ્ઞાની છો, માટે મને ઉપદેશ કરો. આ ઉપરથી તથા જે વાતચીત ચાલી તે ઉપરથી મંછારામને નીરાત ઉપર ઘણી શ્રદ્ધા બેઠી અને તેજ વખતે તે તેમનો શિષ્ય થયો. મંછારામ ઉપર કવિતામા લખેલો કાગળ આ પુસ્તકમાં છપાયો છે.

ग्रंथविवेचन.

ભોજો અને બાપુસાહેબ એ બ્રહ્મજ્ઞાની કવિઓના ગ્રંથો પાછળ પ્રકટ કરેલા છે તેનાજ જેવો આ પણ બ્રહ્મજ્ઞાની કવિનો કરેલો ગ્રંથ છે. બાપુસાહેબ ગાયકવાડના ચરિત્રમાં લખ્યું છે કે નીરાંત એ બાપુસાહેબના ગુરૂ હતા તે બાબત આ ગ્રંથમાંથી સિદ્ધ થાય છે. કેમકે નીરાંતે આ ગ્રંથમાં એક ઠેકાણે બાપુને સબોધન કરીને કેટલાંક પદ લખ્યાં છે ગુરૂની અને શિષ્યની કવિતા બહુધા સમાનજ છે તથાપિ આમાં કાંઇક ભોજાના જેવો હિંદુસ્તાની ભાષાનો મેળ વધારે છે. ભોજાની ભાષામાં કાઠિયાવાડી શબ્દો વધારે છે પણ આ કવિ તો ચોરંદા તાલુકાનો રહેવાશી હોવાથી તેની ભાષા શુદ્ધ ગુજરાતી છે. નીરાંતભક્તની કવિતા વડોદરામાં ઘણી પ્રસિદ્ધ છે, કેમકે તેના ભક્તો વાડી વગેરે હુલ્લાઓમાં ઘણા છે. તેઓ તેના ચોપડા આદરથી વાંચે છે અને ગાય છે નીરાંતની કવિતામાં શાંત સિવાય બીજા રસની છાંટ નથી તેમ તે પોતે પણ શુદ્ધ બ્રહ્મજ્ઞાનીજ હતો એમ તેની કવિતા પરથી માલમ પડે છે. આ ગ્રંથમાં તેની કવિતાનો ઘણો ભાગ સંગ્રહ્યો છે જેમાં જ્ઞાનભક્તિનાં પદ પ્રથમ દાખલ કર્યાં છે. જ્ઞાનભક્તિના ૧૧૧ પદ છે અને તે પછી સવૈયા, આત્મબોધ અને કાગળ છે. કાગળમાં બ્રહ્મજ્ઞાન સંબંધી કેટલાક પ્રશ્નો કરેલા છે પણ તેના ઉત્તર નથી.

એ પછી જ્ઞાનોપદેશના ૪૯ પદ, પછી સાત વાર, બારમાસ અને તિથિઓ છે. તથા પદ ૫૭ પછી જ્ઞાની ગુરૂ સંબંધી સાખીઓ છે. એ પછી સાખ્ય અને યોગના ઐક્યનો શ્લોકો (એ જાતના રાગમાં લખેલા પદ્ય) છે. એમાં યમ, નિયમ તથા તેના ભેદ, આસન, પ્રાણાયામ, પ્રત્યાહાર, ધ્યાન, ધારણા, સમાધિ, વગેરેની સમજ આપી છે. અને સાખ્યના શ્લોકામાં જડ તથા ચૈતન્યનું સ્વરૂપ વર્ણવી પછી તેમના યોગથી જગદાદિ ઉત્પન્ન થયું છે એમ વર્ણવ્યું છે. ચૈતન્ય પુરૂષ અને જડ પ્રકૃતિના યોગથી મહત્તત્વ ઉત્પન્ન

થયું. મહત્તત્વથી અહંકાર થયો, એ અહંકાર ત્રણ ગુણમય ત્રણ પ્રકારનો થયો. તામસ અહંકારથી પંચ મહાભૂત અને તેનાં કાર્ય થયાં; રાજસ અહંકારથી ઇંદ્રિઓ થઈ અને સાત્વિક અહંકારથી બુદ્ધિ આદિકઅંતઃકરણ થયાં. ત્રણ ગુણવાળા અહંકારથી એવું સ્થૂળશરીર ઉત્પન્ન થયું તેનાં અંગો અને તેના દેવતાઓ વગેરે કહીને પછી સૂક્ષ્મશરીર, કારણશરીર, જાગ્રદાદિ અવસ્થાઓ, વગેરે વર્ણવ્યું છે એ સર્વથી આત્મા ભિન્ન છે માટે તેજ સત્ય છે એમ છેવટ પ્રતિપાદન કર્યું છે.

હવે કથાઓનો આરંભ થાય છે. પ્રથમ ઉપોદ્ઘાત કરીને પછી ધનવિરાગ, સ્ત્રીવિરાગ, ગુરૂશ્રદ્ધા, ગુરૂ ઉપદેશ, વિશ્રામ, સંતતિવિરાગ, માયાત્યાગ ષડ્રિપુ, ચિત્તશુદ્ધિ, એકાગ્રતા, બ્રહ્મદર્શન, સંગત્યાગ, સદ્ગુરૂનાં લક્ષણ, બ્રહ્મદર્શનનો લાભ માયારૂપ કથન, પુરૂષપ્રકૃતિનું વર્ણન, અને પ્રકૃતિનો પરિવાર, એ વગેરે પેહેલી કથામાં કહ્યું છે. એ રીતે પ્રથમ કથામાં જડકાર્યસ્વરૂપસૃષ્ટિ વર્ણીને સર્વના કારણરૂપ ચૈતન્યબ્રહ્મનું વર્ણન બીજી કથામાં કર્યું છે.

કથાઓ પછી અવતારખંડન નામનો વિષય છે. વારાહ, મત્સ્ય, કચ્છ, મોહિની, નૃસિંહ, બળરામ, કૃષ્ણ, રામ, પરશુરામ, અને વામન, એ દશ અવતારને ભજવાથી મુક્તિ નથી, પણ એક બ્રહ્મને જાણવાથીજ મુક્તિ છે એમ કહ્યું છે અવતારખંડન પછી છેવટે છૂટક પદ દાખલ કર્યા છે એ પદોમાં જીવ અને દેહની લડાઇનુ એક પદ છે તે વાંચનારને ગમ્મતની સાથે બોધ આપે એવું છે.

નીરાંતના ગ્રંથ ઉપરથી જણાય છે કે તે માત્ર નામનો મહિમા ગાનાર બ્રહ્મજ્ઞાની હતો નામ એટલે સદ્રૂપબ્રહ્મ. તેણે પદ, ગાગ, દેશી, ધોળ, ગરબા, ગરબી, રોગી, ધુમાર, વગેરે વિધ વિધ રાગ પસંદ કર્યા છે. એ રાગોમાં જડ અને ચૈતન્યનો વિવેક, જડવસ્તુનો વિરાગ, શમ, દમ, તપ, તિતિક્ષા, શ્રદ્ધા અને સમાધાન, એ ૭ સાધન, મુમુક્ષુનાં લક્ષણ, એ વગેરે બતાવીને વેદાંતવેદ્ય બ્રહ્મને બતાવ્યો છે. જે લોકો શાસ્ત્રીય રીતે વેદાંતાદિ

ગ્રંથોનો અભ્યાસ કરી શકતા નથી અથવા તેની પ્રક્રિયાઓ સમજવાં જેટલી જેમની બુદ્ધિ સૂક્ષ્મ નથી તેમને આવા ગ્રંથોથીજ બ્રહ્મજ્ઞાન થવું સુલભ છે. બ્રહ્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા પછી પણ નિરંતર અંતર્દષ્ટિ રહેવાને સારૂ તથા મનન કરવામાટે પણ આવા પુસ્તકો સામાન્ય લોકોને અત્યંત ઉપયોગી છે

॥ श्रीजगदीश्वराय नमः ॥

नीरांतभक्तकृत

कविता.

જ્ઞાનભક્તિનાં પદ.

પદ ૧ લું.

રાગ હંસની ચાલ.

ભણીને તું થયો રે ભીખારી,
કમાયો શું, ભણીને તુ થયો રે ભખારી. ટેક. ૧
સિદ્ધાંતનો રે સાર સમજી શક્યો નહિ,
વાણી તે બહુ વિસ્તારી,
પોતાનું પોત નવ શક્યો પારખી,
ઉદરની વૃત્તિ વધારી. કમાયો શું૦ ૨
જાચવાની જુગત તને જો રે આવડી છે,
(ને) પૂજાની પેઠી પ્રસારી;
એમ નથી જાણતો કર્તા હું કોણ છુ,
વિખવાણ જાણે વેપારી. કમાયો શુ૦ ૩
કહેણીના કૃત્યવડે ગુરૂ થઈ બેઠા,
સેવકની ગરજ નવ સારી;
મરતી વેળાએ તમો ક્યાં જઇ મળશો,

---

૩ વિખવાણુ-મિથ્યા કે કડવી વાણીવડે નો જાણે પોતે વેપારી છે

એ અર્થની વાત ના વિચારી. કમાયો શું૦ ૪
દાસના દાસની દીનતા ના આવી,
મોટમમાં લીધો છે મારી;
નીરાંત નામને તે નવ ઓળખાયું,
જીત્યો જન્મ ગયો હારી. કમાયો શુ૦ ૫

પદ ૨ જું.

કર્મ કરી શું રે કમાયો;
વિચારને, કર્મ કરી શું રે કમાયો. ટેક. ૧
નાહી ધોઇને તું નિત્ય આદરે છે,
પથી જેમ પથે પળાયો;
જાગીને જોને તુ પોત તારૂં પ્રીછને.
કોણ યોનિનો તું જાયો વિચારને૦ ૨
પૂર્વે જોતા તો તારે કર્મ કાંઈ નો'તાં,
ક્યાંથી કર્મ લેઇ આવ્યો;
પાછો વળીને તું ક્યમ નથી પેખતો,
પરખ વિના પૂરો પિડાયો. વિચારને૦ ૩
શુભ અશુભ કર્મ જાણને તે જાળ છે,
જીવ તે જાળમાં બંધાયો;
જુગતે જાળમાંથી કોઇ નીકળી શકે નહિ,
બહ્માથી હોય જો સવાયો. વિચારને૦ ૪
પાછો વળે, તો તુ તરત પાર પામે,
ને છૂટે તે કર્મનો બંધાયો;

---

૨ પથી ઈ૦—જેમ પથી સઘળી તૈયારી કરીને દેખાડેલે માર્ગે જાય છે તેમ તું શીખવેલા નિત્યકર્મને માર્ગે ચઢયો છે

ધીરાંત સદ્ગુરૂનામને સભારતાં,
ગરવો ભયો ને ઘર પાયો. વિચારને૦ ૫

પદ ૩ જું.

તન તારૂ જોને તપાસી;
તુ કોણ છે, તન તારૂ જોને તપાસી. ટેક. ૧
પાચ તત્વનુ પૂતળુ બન્યુ છે,
માહે અગુણ તત્વ નિવાસી;
પાચની આદ લેઇ ગણીએ અઠાવી,
એટલામા આપ ઓળખાસી તુ કોણ છે૦ ૨
આત્મા પરમાત્મા સહુના સાક્ષી,
નિર્બંધ નિરખ્યા નિવાસી,
તુ તારૂ આપ જો અળગુ તે માય છે,
ભૂલ ભાણ્યાને શી ભામી તુ કોણ છે૦ ૩
મરવા અવતરવાની બીક તને બાપડા,
ચાર ખાણ લખચોરાશી,
ધીરાત નિત્યનામ નિરખને તુ તારૂ,
ઓળખે તો થાય અવિનાશી તુ કોણ છે૦ ૪

---

૫ પાછો વળે-પોતાનુ આદિકારણ તપાસે કે કર્મ કરતા પાછો પડે

૨ પાચ તત્વ—પાચ મહાભૂત માહે ઇ૦—પંચ ભૂતના પૂતળામા અગુણ તત્વ (આત્મા) નિવાસ કરીને રહ્યુ છે પાચ ઇ૦—પાચ મહાભૂતને આદિ લેઇને અઠ્ઠાવીશ તત્વ ગણીએ એટલે પાચ મહાભૂત, દશ ઇંદ્રિય, દશ પ્રાણ અને ત્રણ ગુણ, એ તત્વો ગણિએ-એ તત્વો તે આત્મા નથી પણ તેનો દ્રષ્ટા હુ છુ એમ જાણીએ, તો આપ (પોતાનુ સ્વરૂપ) ઓળખ શે

૩ નિર્બંધ ઇ૦—એ તત્વ સમુદાયરૂપ દેહમા નિવાસી આત્માને નિર્બંધ (બંધ રહિત) નિરખ્યા ૪ ચાર ખાણ-જરાયુજ, અંડજ, સ્વદેજ, ઉદ્ભિજ્જ.

પદ ૪ થું.

સુગરાનું સુખ શું વખાણું;
આદિ અંત, સુગરાનું સુખ શું વખાણું. ટેક. ૧
વૃત્તિના વેગ સહુ વેગળા થયા છે,
ઠરવાનું મળ્યું છે ઠેકાણું;
આઠે પોહોર નેહ નામની સંગાથે,
અવરને ઉરમાં ના આણું. આદિ અંત૦ ૨
મરવા અવતરવાનો સંશે મટે છે,
મનથી મૂકાએલા જાણું;
વિદેહપણું દેહ દીસવામાં તારે,
આપમાં આપ સમાણું. આદિ અંત૦ ૩
જીવનમુક્ત તો જેને કહેવાય છે,
એવા પુરૂષ પરમાણું;
વાણી જુઓ તો વિકાર નહિ જેમાં,
ઉઘડ્યું હીરાનું સાણું. આદિ અંત૦ ૪
અજ્ઞાન આવરણ ઊડી ગયું છે,
વાયુ અખંડિત વા'યું;
રહે તે સંસારમાં ને ભિન્ન સંસારથી,
સમજણમાં સાર સમાણું. આદિ અંત૦ ૫
મરીને જીવે તેનો દશ એવો જાણવો,
નામ સમાન નહિ નાણું;
નીરાંત સદ્ગુરૂ કામધેનુ કરે,
એ દાસને જોયતું દુજાણું. આદિ અંત૦ ૬

---

૧ સુગરાનું—ગુરવાળાનું. ૪ સાણું—કોઠીનું બાકું.

પદ ૫ મું.

નુગરાને ના જડે આરો;
ઉતરવાનો, નુગરાને ના જડે આરો. ટેક० ૧
ભવસાગર ભય જળનો ભર્યો છે,
કામ ક્રોધનો છે ગારો;
કોટિ કલ્પ લગી કોઈ તરે નહિ,
એવો છે પાપનો પસારો. ઉતરવાનો० ૨
કીટ પતંગને ભ્રમાળુ ભાળજો,
ભાળો નહિ ભવનો તારો;
ઝાઝું શુ કહીએ જૂઠું ના જાણશો,
એવો છે ભવનો ભૂલારો. ઉતરવાનો० ૩
નુગરાના દર્શનથી દોષ ઘણો લાગે,
ઓળખ્યો છે આત્મહત્યારો;
હરિથી વિમુખ તેનો હાથ કોણ ઝાલે,
આકુટનો સંગ નિવારો. ઉતરવાનો० ૪
આ રે સંસારમાં ગુરૂવનો કોણ છે,
સર્વેને શિર ગુરૂ ધારો;
દેહના ગુરૂ તો સર્વેને જાણજો,
મનનો ગુરૂ છે ન્યારો. ઉતરવાનો० ૫
મનના ગુરૂ વિના ભૂલ નથી ભાગતી,
એ તો ભૂલે ભમે જગ સારો;

---

૩ ભ્રમાળુ—ભમનારાં—ભટકનારાં. ૪ આત્મહત્યારો—બ્રહ્મજ્ઞાન ન જાણનારને શાસ્ત્રમાં આત્મહત્યારો કહેછે. "पुमान्भवाब्धिंनतरेत्सआत्महा— ભાગવત. સાકુટ—ખળ.

નીરાત સદ્દગુરૂ મનના મળે તો,
પળમે કરે ભવ પારો. ઉતરવાનો૦ ૬

પદ ૬ ઠ્ઠું.

આવ્યા છે જી મારે ઘેર આજ,
અણતેડયા આવ્યા છે જી મારે ઘેર આજ,
મેહેર કરી મહારાજ,
અણતેડયા આવ્યા છે જી મારે ઘેર આજ ટેક ૧
જેને કાજે અતિ દેહ દમે રે,
આવ્યા રે વિટંબણાએ વાજ,
તોએ જાઝુના જળ વેગળા રે,
ધોખો મટે નહિ ધાજ. અણતેડયા૦ ૨
કોટિ ઉપાય કરે કોઇ વળી રે,
હરિ મળવાને કાજ;
દરશન પરસન દખે નહિ રે,
એવા છે ગરીબનિવાજ અણતેડયા૦ ૩
સુખના સાગર શ્રીહરિ રે,
દલની ટાળણ દાઝ,
અનુભવમા આવી મળ્યો રે,
રાખી છે ગુરૂજી એ લાજ. અણતેડયા૦ ૪
પ્રાણજીવન પ્રસન્ન થયા રે,
આપ્યો અવિચળ સાજ,
કો કાળે જે ના બીહે રે,

---

૬ સારો—સધો
૨ જાઝુના—ઝાઝવાના ધાજ—ધાવાથી અથવા ધજ્જ—સારો, મોટો

બોલે બોલ્યાથી રે બાજ. અણતેડયા૦ ૫
મન કર્મ વચને એક વર્યો રે,
અન્ય થયું સહુ નાજ;
નીરાંત નિરખ્યા નિજનામને રે,
મનનો મટ્યો છે અવાજ. અણતેડયા૦ ૬

પદ ૭ મું.

રાગ સોરઠ.

મને તો ઘણું ગમે છે જી, ગુરૂવાનો દેશ;
હાસ્ય ને વિનોદ હમેશ. ટેક ૧
મન વાણી પોહોચે નહિ રે, લક્ષણ લાગે લેશ;
ભાવ ભલો પણ શું કરે રે, ધ્યાન ના આવે ધરેશ. મને૦ ૨
સુખ સદાનો સોહલો રે, નહિ કર્મ કલેશ;
ભાગ્ય ભલાં જો પામીએ રે, સદ્ગુરૂ સાચા વરેશ. મને૦ ૩
સર્વાતીત ને સરવની માંય છે રે, નહિ વરણ ને વેશ;
વસવું વિણ આધારનું રે, ઉલટું આપ લખેશ. મને૦ ૪
પ્રેમ પદારથ મીઠવું રે, અનુભવિયાનુ વિશેષ;
નીરાંત નિરખો નિજનામને રે, સત્ય પલામાં શેષ. મને૦ ૫

---

૫ બોલ્યાથી ઇ૦-જે બોલ્યાથી (અર્થાત્ વાણીથી) બાજ (બાહ્ય-બાહાર) છે-વાણિથી જે વર્ણાનો નથી.

૧ ગુરૂવાનો—ગુરૂવાળા માણસનો. ૨ ધરેશ-ધરા (પૃથ્વીનો) પતિ ઈશ્વર. ૪ સર્વાતીત-સર્વથી વેગળાપાર. વસવું ઇ૦—જ્યાં આધાર વગરનું વસવાનું છે એવું આપ (આત્મતત્વ) ઉલટું છે એમ તું જાણીશ

૫ અનુભવિયાનું—જેણે અનુભવ કર્યો હોય તેનું. સત્ય ઇ૦—તેથી છેવટે સત્ય એજ પલામાં શેષ રહે છે.

પદ ૮ મું.

રાગ વસંતધુમાર.

વસંત વિવાહ વર્ણવું હો, વર્ણવું તો ન વર્ણવાય. ટેક. ૧
સદ્‌ગુરૂજીએ સત્ય કહ્યું સંભવતું, વિવિધ વિવેક વિચાર;
ત્રિગુણાતીત નામ નૌતમ, સત્ય વરકન્યા સાર. વસંત૦ ૨
લેહે લગ્ન તે ઘડીએ લીધાં, શુભ મુહૂર્તમાં સાર;
આઠ પહોર દિવસ ને રજની, લાંછન નાહિ લગાર. વસંત૦ ૩
મન મગન મંડપ મહારૂડો, છાબ પુષ્પવત્ છાય;
ચિત્ત ચોરી ચોપાસ ચીતરી, સભવતી સર્વે શોભાય. વસંત૦ ૪
જાન જગતની જોવા સરખી, પુરૂષોત્તમ ! નહિ પાર;
કરૂણાનિધિ કૃપા કરીને, તત્વનો મેળ્યો તાર. વસંત૦ ૫
ત્રિકમજી તોરણ સરે તેવા, પ્રેમે પાકા પૂર;
મન ગમતા માંહ્યરામાં મહાલે, હરખભરી કન્યા હજૂર. વસંત૦ ૬
વા'લપણાની વરમાળા વારૂ, પ્રીત પાનેતર નાકું;
અરસપરસ મળ્યો હસ્ત મેળાવો, છકને તબોળે છાંકું. વસંત૦ ૭
મંગળ ચાર વર્યાં વરકન્યા, માનિની મંગળ ગાય;
અન્યો અન્ય કંસાર આરોગે, સ્થાપના વેદધુની થાય વસંત૦ ૮
અનહદનાદ વાજિત્ર વાજે, નિર્ભય ભયો રે નિશાન;
સમરણસાર સમોવડ નાહિ, સભતું ધીરજ ધ્યાન. વસંત૦ ૯
પુરૂષોત્તમને પરણાવિયારે, સખી સદ્‌ગુરૂ દેવ;
નીરાંત નામે નેહ મળ્યો છે, સત્ય સત્યવંતીની સેવ. વસંત૦ ૧૦

પદ ૯ મું.

વસંત રતની જાઉં વારણીએ, વિધ વિધનાં વૃક્ષ ફૂલ્યાં રે;

૭ છક-મદ. ૯ સંભાતું છે-ધ્યાન અને ધીરજ ત્યાં સંભવે છે.

અનુભવી પંખી લેહે વાસના, અવર તે પંખી ભુલ્યાં રે. ટેક. ૧
સદા સુવાસી પુષ્પ અનોપમ, મોહ્યા સબ સંસારા રે;
લક્ષવેત્તા લેહેલીન વાસના, પરખે પરખનહાર રે. વસંત૦ ૨
વૃક્ષ વડું ને પુષ્પ અનાદિ, પંચ પાંખડી પરખો રે;
વન વિશ્વને પુષ્પ અપારા, નામ નોત્તમ નરખો રે. વસંત૦ ૩
જીવ જંત કો નર ને નારી, અનેક ઉપાયે ઇચ્છે રે;
ગુરૂ મીલે તો ગેડ્યો પાવે, પ્રેમીજન કોઈ મીછે રે. વસંત૦ ૪
એ ઉલટ ભેદ ને ગેડ્ય ગ્યાનની, સદ્ગુરૂ સોઇ લખાવે રે;
નીરાંત નામ પુષ્પ પુરૂષોત્તમ, ગુરૂવા હોએ તે પાવે રે. વસંત૦ ૫

પદ ૧૦ મું.

કર્ત્તાપદ કોને કહીએ, એ કર્ત્તા કહો મને રે,
ખીર નીર બે મળ્યા એકઠા, હંસ કરે બે છાને રે ટેક. ૧
બગ સો વાકું બૂઝ શકે નહિ હંસગતિ ગુણ ન્યારા રે;
મેં સાહેબમે, સાહેબ મેંગ, પરખે પરખનહારા રે કર્ત્તાપદ૦ ૨
જીવ શિવ કહેવામાં કહેતા માયાપદ કહો કેવું રે;
જીવ શિવ પર જે પદ છે, તે પદ સમજી લેવું રે " ૩
એક શબ્દ સબહી સરખા, શબ્દહી સરજનહારા રે;
શબ્દાતીતકો કોન લખાવે સો સબ લખને ન્યારા રે. " ૪

---

૧ વાનખીએ—વાસણે પખી—જીવન્મુક્ત વાસના—સહજાનંદ અવરપંખી—બીજા માયાવી જીવ ૨ લક્ષવેત્તા ઈ૦—જે પુરૂષો બ્રહ્મલક્ષ્યના વેત્તા (જાણનારા) હોય છે તે વાસનામાં લેહેલીન—તદ્રૂપ થઈ જાય છે.

૩ વૃક્ષ—સંસાર. પુષ્પ—દેહ. પાંખડી—પંચભૂત. ૪ ગેડ્યો—આંટીઓ. ગુરૂ મળે તો તે ગેડ્યો સમજાય—છૂટે. ૫ ગુરવા—ગુરૂવાળા.

૧ છાને જૂદાં કરે. (?) ૨ બગ ઈ૦—જે બગ છે તે વાકું (એને) જાણી શકતો નથી ૪ લખાવે—ઓળખાવે. લખ—લક્ષ્ય પદાર્થ

એસા એક અનતમાં દેખો, અનંત એકમાં લહિયે રે;
નીરાંત નામ નૌતમ વાકો, સમજ ગ્રહો કોઇ કહિયે રે. " ૫

પદ ૧૧ મું.

તન પાયો રતનચિંતામણી;
ચિત્ત ચિત્તવે તો આવે બણી. ટેક. ૧
રખે કરતો ઉપાધિ આટલી,
સારી હીણી સહુ છે બાદલી;
જોને તન તપાશી તારૂં,
નથી થયું તે ઉપાધિ બા'રૂં. તન પાયો૦ ૨
અન્ય દેવ ઉપાધિ મૂકીએ,
મુળ વસ્તુ વિચારી ના ચૂકીએ,
એવી સમજણ રાખો હૃદે વળી,
બીજી હોય તેને મુકો મિથ્યા કળી. તન પાયો૦ ૩
ભણ્યે ગણ્યે રે ડાહ્યો થયો દેશમાં,
આવ્યો વૃદ્ધપણાના વેશમાં;
તોયે સમજી શકયો નહિ આપમાં,
ગયો જન્મ પડયો બહુ પાપમાં. તન પાયો૦ ૪
કરી કર્મ કમાયો તે જો લાભને,
મિથ્યા શું વળગ્યો છે તું આભને;
એથી રે ઉંચો થઇ શું કરે,
મિથ્યા કર્મ મનોરથ શું કરે. તન પાયો૦ ૫
અણુસમજ્યો તે સાધન બહુ કરે,
એમાં અર્થ એકનો નવ સરે;

---

૩ કળી—સમજને.

એવા કર્મઉપાસી દીઠા ઘણા,
જેમ શેકાયા ઉની વેળુએ ચણા. તન પાયો૦ ૬
એમ અનેક ઉપાયે અર્થ નવ સરે,
તરિ તારાનો કોઈ નવ તરે;
નમો નીરાત નામ ગુરૂદેવને,
કરો મન કર્મ વચને સેવને. તન પાયો૦ ૭

પદ ૧૨ મું.

પછી કાહા પર્યો તુ ભૂલમાં;
બિનફળ રે એવા ફુલમાં. ટેક. ૧
એક મૂળ વિના વૃક્ષ ફૂલી રહ્યો,
તેને કો કાળે ફળ ના ભયો,
તેને કાપીએ તો કપાય નહિ,
એવો નિષ્ફળ વૃક્ષ સૂકાય નહિ. પછી૦ ૨
એવો સસાર વૃક્ષ સમાન છે,
તેને પુષ્પરૂપી અજ્ઞાન છે;
મિથ્યા માટે મૂળ નહિ જાણવુ,
એવું જાણીને વર પરમાણવુ. પછી૦ ૩
વૃક્ષ વધ્યાની હદ નવ કહી શકુ,
એવું સમજવું આપ અતરષ્ટુ;
એ તો નિષ્ફળ એવુ કહેવાય છે,
મિથ્યા વૃક્ષ કો વિરલે તજાય છે પછી૦ ૪
અણસમજ્યા તે તજીને વન ગયા,
દુખ પામ્યા પણ ન્યારા ના થયા;

૭ તરિ—હોડી. તારો—તારનાર—હોડી હાકનાર
૧ પછી—પક્ષી (જીવરૂપી)

એને તજવાનો એક ઉપાય છે,
ગયા ગુરૂ પાસે તેણે તજાય છે. પંછી૦ ૫
એથી અળગો રહ્યાનો ઠામ છે,
તન માંહે ગુરૂનું ગામ છે;
દેહીમાં વસે તે ડાહેરા,
તેને જાણવા જગથી બાહેરા. પંછી૦ ૬
મૂળ જોતાં તો વસ્તુ એક છે,
તાણોવાણો વસન અનેક છે;
ભિન્નભાવથી તે નીરાંત નિરખીએ,
ગ્રહી નામ હરિનું હરખીએ. પંછી૦ ૭

પદ ૧૩ મું.

માયા અવિનાશી પદ ઓળખો;
તેથી પર તે પૂરણપદને લખો. ટેક. ૧
દશ દ્વારથકી જે દૂર છે,
ત્યાંસે માંહે રહ્યો ભરપુર છે;
કાયા માયાનું કારણરૂપ છે,
તેથી સગુણ તે આપ સ્વરૂપ છે. માયા૦ ૨
દશ ઇંદ્રિમાં વરતે તે આતમા,
તેથી પર રહ્યો પરમાતમા;
તેથી પર રહ્યું તેને પ્રીછવું,
જાણી જોઈને અંતરમાં ઇચ્છવું. માયા૦ ૩

---

૫ અણસમજ્યા—વગર સમજે. ૭ વસન—વસ્ત્ર.

૧ માયા૦—માયા અને અવિનાશીપદનો વિવેક કરો. જે માયાથી પર છે તે પદ પૂર્ણ છે એમ જાણો.

મન વાણીવડે પરકાશ છે,
દીપક માંહે જ્ઞાનનો ભાસ છે;
સદ્‌ગુરૂ સર્વનું કારણ સાધવું,
તેથી પર તે પરખી આરાધવું. માયા૦ ૪
બાહ્યાભ્યંતર ભિન્નતા ભાળવો,
મન લોહ અગ્નિમાં ઓગાળવો;
એવું કામ કઠણ છે કોઈ કરો,
હાંસીખેલ નથી હૃદયે ધરો. માયા૦ ૫
નામ રૂપ તે નિરખીને હરખીએ,
સદ્‌ગુરૂથી પુરણ પરખીએ;
રહીએ નીરાંત નામને આશરે,
નિજ નામ લેઈને નિશ્ચે તરે. માયા૦ ૬

પદ ૧૪ મું.

નારાયણનું નામ નૌત્તમ, ના ભજે નરનારી રે;
ધિક્ ધિક્ જનુની તેની કહીએ, જનમ્યો તે જમમારી રે. ટેક. ૧
આઠ પોહોર આશકની વૃત્તિ, નામ ના રાખ્યો હૈયે રે;
પુત્ર હીણ તેં તો પ્રભુને ભજ્યો નહિ, ટો કુળ વાઝ્યુ ઉંયે રે. નારા૦ ૨
હરિને મળવાનો આવ્યો અવસર, ઉંઘે અમથો ખોયો રે;
વારીદામાં ગયું મૂરાણું, જૂઠે જન્મ વગોવ્યો રે. નારા૦ ૩

---

૪ મન ઇ૦—જેમ દીવો અને નેત્ર એ બેથી વસ્તુમાત્રનો પ્રકાશ થાય છે તેમ મન અને વાણીવડે અંદર રહેલો આત્મા બાહાર પ્રત્યક્ષ છે.

૫ બાહ્યાભ્યંતર-બાહાર અને માહે.

૨ પુત્ર હ૦—જે પુત્ર પ્રભુને ભજ્યો નહિ તેને હીણું (હીણો) જાણવો. તે ઉંયે કુળમાં હોવાથી.

પરમારથની પેર ના પ્રીછે, સ્વારથમા છે શૂરો રે;
નાક નથી ને નારાયણ ભૂલ્યો, અર્થ રહ્યો છે અધૂરો રે. નારાં૦ ૪
એવા જનનો ભાવ ભૂતળમાં, ભારે ભૂમિ ધ્રૂજે રે;
નીરાત નામ નારાયણ લેતા, પૃથ્વી પગલાં પૂજે રે. નાગ૦ ૫

પદ ૧૫ મું.

રાગ વસંત.

પ્રાણજીવન પાતળિયા વાહાલા,
પ્રેમે મંદિરે પધાર્યા રે;
સદ્‌ગુરૂરૂપ સદા સુખદાયક,
અતિ અવગુણ નિવાર્યા રે. ટેક ૧
મહાનિદ્રામાથી મુજને જગાડી,
જાગીને મે જોયુ રે;
અરસપરસ એકતાવત કીધી,
ઉરનુ અંતર ખોલ્યું રે. પ્રાણજીવન૦ ૨
હું હરિમા ને હરિ મંદિરમા,
અનુભવ તો એક કહીએ રે,
રત્ન મણિને રત્નની કાંતિ,
એ જ્યમ તે ત્યમ લહીએ રે. પ્રાણજીવન૦ ૩
સાસરિયાનુ થયુ સંભવતુ,
પીએરની પક્ષ છૂટી રે,
અન્યો અન્યે એકતા થઇને વરતે,
આશા અવરની ઊઠી રે, પ્રાણજીવન૦ ૪

---

૨ મહાનિદ્રામાથી–સંસારના મોહમાથી ૩ રત્ન ઈ૦–જેમ રત્ન અને રત્નની કાંતિ જૂદી નથી તેમ હુ અને હરિ જૂદા નથી.

અધો ઉર્ધ્વ મધ્યે મોહન મહાલો,
ત્રિકમ તેજ અપાર રે;
નીરાંત નૌત્તમ તેની કાંતિ,
વિશ્વપદ વિસ્તાર રે. પ્રાણજીવન૦ ૫

કાફી ૧૬ મી.

અનુભવ એવો રે, અંતર જેને ઉદય થયો;
કૃત્ય ટળ્યાં તેનાં રે, તેણે તેનો આત્મા લહ્યો. ટેક ૧
આત્મદર્શી જેને કહીએ, આવરણ નાહીં લગાર,
સર્વાતીત ને સર્વનો સાક્ષી, ખટવીશમો નિરધાર;
તેથી પર પોતે રે, એકાએકી આપ રહ્યો. અનુભવ૦ ૨
એ વાત કોઇ વિરલા જાણે, કોટિકમાં કોઇ એક,
નામ વિનાની વસ્તુ નિરખે, એ અનુભવનો વિવેક;
મુક્તપદ માણે રે, દ્વૈતભાવ તેનો ગયો. અનુભવ૦ ૩
અદ્વૈતપદને ઇચ્છા નહિ, અણઇચ્છાએ થાય,
યથારથ પદ જેને કહીએ, જ્યમ ઊપને ત્યમ જાય;
મૌઢ મભા વેહેતો રે, સસાર જાયે વહ્યો. અનુભવ૦ ૪
જાગ્રત સ્વપ્ન સુષુપ્તિ તુરીયા, તુરીયાતીત પદ તેહ,
સ્થૂળ સૂક્ષ્મ ને કારણ કહીએ, મહાકારણથી પર જેહ;
પરાપાર પરખો રે, જેને નેતિ નેતિ વેદ કહ્યો. અનુભવ૦ ૫
હંસ હિતારથ જે જન કહીએ, જે જન સત્ય સ્વરૂપ,

---

૫ અધોઊર્ધ્વ-અપાન અને પ્રાણના સંયોગ સ્થાનમા, અથવા પાતાળ અને સ્વર્ગાદિ લોકમાં.

૨ ખટવીશમો-છવીશમો. પચીસ તત્વો અને છવીશમો આત્મા-કૂટસ્થ.

૩ દ્વૈતભાવ-બ્રહ્મથી જૂદું બીજું કાંઇ કલ્પવું તે.

૫ તુરીયા—ચોથી અવસ્થા. તુરીયાતીત-ચોથી અવસ્થાની પાર.

તે જનની હુ જાઊ બલિહારી, જે સદ્ગુરૂનુ રૂપ,
નીરાંત નામ નિત્ય રે, નામી નામ ભયો　　　અનુભવ०　　　६

પદ १७ મુ.

નામ વિના ગમતુ રે, નથી કઇ નામવિના ગમતું　　　　　ટેક.
ચાર ધામ ભૂતળ રમી થાક્યા, મન ના રહ્યું રે રમતુ,
પઢ્યો પુરાણ ને ઘણુ સાભળ્યુ, દુખ ના ગયું રે દમતુ. નથી० १
જપ તપ કરિયા જોગ અનાદિ, તન લગી ત્યમ તુ;
આપ કર્તાકી ચીન ના પાવે, અન્ય દેવને નમતુ.　　　નથી० २
ત્રણ ભુવન ને વૈકુંઠ નગરી, જોત લગી જમતુ,
નામ પડ્યુ તે નિશ્ચે જાગે આદિઅંત સમ તું　　　　નથી० ३
સર્વે જાણજો માડ માયાની, દેવ સોહમ્ તુ,
નીરાંત નિરખો નામ અનાદિ, મન કરશે ભમતુ　　　　નથી० ४

પદ १८ મુ.

નોત્તમ નામ કહે સહુ સાર,
ઉત્પત્ત કોઇ નવ પામે પાર　　　　　ટેક०　　　१

---

६ હુ મહિતાન્થ—હુ મહિતાર્થી—આત્માનુ હિત ઇચ્છનાર

२ ત્યમ તુ—તેમ ८ તુ જપાદિ કરીશ આપ ઈ०—પોતેજ કર્તા (હરિ) છે તેની ચીન (ઓળખ) ન પામે

३ જમતુ—જમતુ—ભોગવતુ અર્થાત્ જ્યોતિસ્વરૂપ લગી જાય તો પણ નામ પડ્યુ તે તો નાશ પામશે સમ તુ—તુ આદિ અને અતમા (મધ્ય) સમ (સમાન—એક સરખા) છે, માત્ર નામરૂપ મિથ્યા છે માટે તે જાગે—નાશ પામશે

४ માડ—માંડણી—આરભ સોહમ્ ઈ०—'સોહમ્' એવા મહાવાક્યની સ્થિતિનો બોધ થાય ત્યારે તે દેવ તુ છે

१ નામ—સતબ્રહ્મ ઉત્પત્ત (ઉત્પત્તિ)—તેની ઉત્પત્તિનો પાર કોઇ પામતું નથી

રામ નામના જાપ જપો છો,
નિયમ ગ્રહીને નિત્યે;
ભાવે કભાવે સહુ કો ભાખે,
દેખા દેખની રીતે. નૌત્તમ૦ ૨

ભણ્યા ગણ્યા તે કહો સમજાવી,
નામ નીપાવ્યું કોણે;
આદિ અંતની ખોજ કરોની,
ભવ પડશો વણ જાણે. નૌત્તમ૦ ૩

આચારી અનુભવિયા ઉત્તમ,
ગતિ વેદમાં કરતા;
વ્યાસ વિવેકી પૂરણ કહિયે,
નામતણો ફેર ધરતા. નૌત્તમ૦ ૪

નામ ઉપાસી સોઈ અનાદિ,
હરિગુરૂ સત લખાયા;
નીરાંત કહે નિર્વાણી નામ છે,
આપે આપ બનાયા. નૌત્તમ૦ ૫

પદ ૧૯ મું.

ઘટમાં જુઓ વિચારી આપ;
બીજે રીદ કરો સંતાપ. ટેક. ૧

અલખ લખો અનહદની વાણી,
બીન રસનાએ બોલે;
આપે તાળુ આપે કુંચી,
આપે અંતર ખોલે. ઘટમાં૦ ૨

---

૩ ભવ પડશો—સંસારમાં જન્મ પામશો.

૨ આપે ધ૦—પોતેજ પોતાની મેળે જગતરૂપી બાગમાં પ ડી

સઘળું છે સમજાણમાં સંતો,
સંત મળીને ખોળો;
સેવા પૂજા સાધન કરિયા,
વણ સમજ્યે શું ડોળો. ઘટમાં૦ ૩
ચાર વેદ મુખ ભાષણ ભક્તિ,
પંડિત જુગમાં વાધ્યા;
આત્મારામ અચળ નહિ પરચ્યો,
તે દુર્મતિમાં દાધ્યા. ઘટમાં૦ ૪
ભણ્યું ગણ્યું તે ભીંતે નાખ્યું,
પંડ પડ્યે સહુ કાચું;
નીરાંત કહે તે નિશ્ચળ માનો,
(એક) પ્રભુનામ છે સાચું. ઘટમાં૦ ૫

પદ ૨૦ મું.

શીદને મરો છો તાણી,
તરીલાં તમો શીદને મરો છો તાણી;
મારૂં ને તારૂં મન મિથ્યા કરો છો,
મિથ્યાજ બોલવી વાણી. ટેક. ૧
આવ્યા ત્યારે તમે શું રે લાવ્યા'તા,
ને લેઈ જવાનું લેજો જાણી;
આગળ ગયા તેનું સ્થળ જુઓની,

બંધાયો છે, તેમાંથી નીકળવાનું સાધન પણ પોતેજ છે—કેમકે પોતે પોતાના સ્વરૂપને ઓળખે અને સંસાર એ મિથ્યા ભ્રમ છે એમ નિશ્ચય કરે તો મુક્ત થાય.

૩ કરિયા-ક્રિયા.

તે શોધી ના જડે રે એંધાણી. તરીશાં૦ ૩
કાયાનો પાયો જુઓ છેક છે કાચો,
તે ઉપર ઇમારત આણી;
દખત ભૂલી તમો ડાહ્યા બૂડો છો,
સમજ્યા નહિ વૃદ્ધિને હાણી. તારીશાં૦ ૪
સુત વિત્ત દારા તે અંતે રહેશે અળગાં,
ને મિથ્યા થશે મોજ માણી;
હરિના ભજન વિના હાનિ ઘણી થાશે,
ને ભોગવશો ભવની ખાણી. તરીશાં૦ ૫
શાનાં તમો સુખિયાં હું તો દુખિયાં દખું છુ,
ને છેલ્લું જુઓને એ છાણી;
દખી પેખી રે તમો ડાહ્યા ભૂલો છો,
કોણ લેઇને ગયા છે કમાણી. તરીશાં૦ ૬
મનુષ્યા રે દેહીનો લા'વોરે લેવો,
ને હરિને જુઓ ને હેત આણી;
નીરાંત નીકર જાશો વ'વાયા,
પસ્તાશો પળમાં પ્રાણી. તરીશાં૦ ૭

પદ ૨૧ મું.

ભક્તવચ્છલ સદા દેવના દેવ છો,
તાહરા નામનો પ્રેમ રાચે;
જીવન તું જગતમાં બીજું જાણું નહિ,
નામ સમોવડ નાથ જાચે. ભક્તવચ્છળ. ૧
પ્રત્યક્ષ પરચો લહ્યો, સંશય સઘળો ગયો,
ભ્રાંત ભાગી ગુરૂ ભેવ પામ્યો;

દુર્મતિ પરહરી, પાસ નિરખ્યા હરિ,
કર્મની વેદના દૂર વામી ભક્તવત્સળ. ૨
નિર્ગુણ ભાસતાં, સગુણ ભાસ્યું બધું,
અન્યો અન્ય તમો એક દીસો;
તમો વિના પ્રભુ ઠામ ઠાવો નહીં,
વિજોગ ટળ્યો પળ્યો મન હીસો. ભક્તવત્સળ૦ ૩
આશના પાશનો પ્રપચ પેખિયો,
લક્ષ ચોરાશીનુ માપે દેણુ;
બુદ્ધિ હીણા બાપડા બધન ભોગવે,
તૃષ્ણા તૂટે નહીં દુખ સેહેણુ. ભક્તવત્સળ૦ ૪
મહાદુખ બેથકી સસાર સેંથકી,
નારીને સમર્થ શરણે આવો,
આરો ઉગરવાનો અવર દીસે નહીં,
પ્રભુ ઉગારણ બિર્દ કહાવો ભક્તવત્સળ૦ ૫
તમો કીરપા કરો માટે સૂઝી ખરી.
બળવત વળગ્યા છે બાહ્ય તારી,
નિર્બળ નીરાતનો હાથ હેતે ગ્રહો,
બાપજી સાભળી બૂમ મારી. ભક્તવત્સળ૦ ૬

પદ ૨૨ મું.

મનુષ્યને તન ધરી ઉત્તમ એટલુ,
શ્રીહરિ શ્રીહરિ મુખ કહેવુ,
પ્રપચ પરહરિ સમરવા શ્રીહરિ,
સાધુના સગમા શુદ્ધ રહેવુ. મનુષ્ય૦ ૧

---

૨ ભેવ-મર્મ. ૫ ખરી-(વાટ)

સાસ ઉસાસે શ્રીહરિને સંભારવા,
વાયકજાળનો જો અંત આણો;
ક્ષણુ ભગ દેહનો સભવ જો નવ કરો,
સંશય સરવ તજો તો મોજ માણો. મનુષ્ય૦ ૨
આપમાં આપ તે વિશ્વ વ્યાપિક છે,
એક નિરંતર બ્રહ્મ ભાસે;
તાણો ને વાણો તે સર્વ તતુ લહ્યા,
દ્વૈતનું પામું તે દૂર નાસે. મનુષ્ય૦ ૩
આધ ને અંતની મધ્યે હું તું નહિ,
વસ્તુ વાણીમાં ના આવે કહીએ;
દાસ નીરાંત શ્રીદેવ દૃષ્ટિ થઇ,
પૂરણ બ્રહ્મ અપાર લહીએ મનુષ્ય૦ ૪

પદ ૨૩ મું.

આપ અવળા ફરે, બીજાને બોધ કરે,
અંધેઅંધા અનુસરે, ડયા રે જાશે;
જાવું દેખતભૂલી, ડાહ્યા ત્યાં ગયા ડૂલી,
કરમાયા ફૂલ ફૂલી, ભૂલ ભાસે. ૧

---

૨ સાસ ઉસાસે—શ્વાસોચ્છ્વાસ. વાયકજાળ—વાણીરૂપી જાળ. સંભવ—ઉત્પત્તિ. ૩ તાણો ઇં૦—જેમ તાણો અને વાણો તંતુ રૂપે એકજ છે તેમ સકળ વિશ્વ બ્રહ્મ રૂપે એકજ છે—દ્વૈત નથી.

૪ આધ ઇ૦—આદિ કાળમાં હું, તું, રૂપ દ્વૈત નથી અને અંત કાળમા પણ તે નથી, તો મધ્ય કાળમાં પણ જે હું તુ રૂપ સૃષ્ટિ છે તે મિથ્યાજ છે. વસ્તુ—બ્રહ્મરૂપ.

૧ અવળા-ઉલટા. અંધે ઇ૦—આંધળાની પાછળ આંધળો જાય. દેખતભૂલી ઇ૦—આત્મા પોતે છે છતાં તેને બીજે શોધવા જાવું છે.

ભણે ને ભણાવતા, મુણે ને સુણાવતા,
ગુરૂ ને ચેલા થતા, અંધ આશે,
દુ ખ દલણ છે, પરખ પાગાણ છે,
આપ અજાણ છે, કર્મ પાસે ૨

થડમૂલ ધરથી થયા, જ્યમના ત્યમ જાતા વહ્યા
મમતે માર્યા ગયા, માન ધારી,
જૂઠ જૂઠે મળી, સાચ સાચે કળી,
પ્રીત પખે પળી, જીત હારી ૩

ભણ્યા માટે શુ થયુ, મૂળ અક્ષરનુ નવ લહ્યુ,
આપમા આપતે કયુ કોણ કે'શે,
નીરાત નિરખ્યા વિના, આપ પરખ્યા વિના,
હામ હરખ્યા વિના, દુ ખ સે'શે ૪

પદ ૭૪ મુ

રાગ રામગ્રી

ભારે થયા ભણી ભણી વિદ્યાઓ ઘણી ઘણી,
નાગશિરોમણિ નાગ જેવા,
મણિ ઉદ્યોત કરે, અજાયા જીવ ચરે,
એમ ઉદર ભરે નાગ દેવા ટેક ૧

---

૩ પ્રીત પખે પળી–સ સારમા પ્રીતિ બાધીને ૪ અક્ષરનુ મૂળ–અજ પાજાપ અથવા પ્રણવ (?) .

૧ ઉદ્યોત–પ્રકાશ ચરે ખાઇ જાય કથા વાની પેટભરનાર બ્રામણો પ્રતિ આ કટાક્ષ છે નાગ જેમ મણિના પ્રકાશથી બીજા જીવો ને આણીને પેટ ભરે છે તેમ વિદ્યાવાળા પણ પોતાની વિદ્યાથી બીજાને આણી નાખીને ઉદર નિર્વાહ કરે છે એ ભાવ છે

અષ્ટ કમળ દળ સારાં;
મહા શુદ પાંચમને ગુરૂવારે,
પૂજો તો ભાગ્ય તમારાં. આવો૦ ૨
વસત વસ્ત્ર સજ્યાં સહુ મજની,
આનદ ઉર ન સમાયે,
નખશિખ શોભા વપુ બન્યું વારૂ,
વરણવું ના વરણવાયે. આવો૦ ૩
અરસપરસ મળ્યાં અલબેલાને,
ભૂધરને મન ભાવ્યાં;
ધન્ય ધન્ય વિનતા કહે એમ વા'લો,
લખ સામગ્રી લાવ્યા. આવો૦ ૪
અનુભવી સઘળા અધો ઉર્ધ્વમા,
તદવત ત્રીકમ તોને;
નીરાત સખી સ્વામી સગે રમતાં,
બીજું ના ભાસે બોને આવો૦ ૫

પદ ૨૬ મુ.

આ અવસરની જાઉં બલિહારી,
મન વાછિત ફળ થાયે,
સત સમાગમ સેવા બદગી,
ગુણ ગોવિદના ગવાયે ટેક. ૧

---

૨ રત–ઋતુ અષ્ટ કમળ દળ ઇ૦–તે દિવસે સારા આઠ કમળદળ પૂજો તો તમારા ભાગ્ય જાણવા અષ્ટ કમળ આ પ્રમાણે છે બે નેત્ર કમળ, બે હસ્ત કમળ, બે ચરણકમળ, એક મુખકમળ અને એક હૃદયકમળ

૪ લખ ઇ૦–લાખ્ખો અથવા લક્ષ્યરૂપી

પદ ૨૭ મું.

ગુરૂ મળ્યાથી સર્વે સુલભ, ના રે મળ્યાથી કાચુ રે;
કોટિ ઉપાય કરો નર કોઈ, કોડી હીરો શું સાચુ રે. ગુરૂ૦ ૧
કોટિ કૃત્ય કરો જન કોઈ, હીરો નામ હરિનુ;
ક્યા હીરો ક્યા કોડી કહીએ, કોડી કર ત્રણ દીનુ. ગુરૂ૦ ૨
ઈંદ્રિય રહિત પદારથ મીઠો, તે ઇંદ્રિયને નવ આવે;
સહુંમે વરતે સહુથી ન્યારો, સાખી સાખ નવ કહાવે ગુરૂ૦ ૩
એ સમજણ તે સુખિયા કહીએ, ઔર દુખિયા સહુ દીસે;
પૂરણ રસ પણ મીઠી શકે નહિ, પરખ વિના કામ મીઠે ગુરૂ૦ ૪
કોટિ ઉપાય કરો નર કોઇ, મનમતાનાં ભાઈ,
નીશતનામ નૌત્તમ ગ્રહિયે, છાંડી સહુ ચતુરાઇ. ગુરૂ૦ ૫

પદ ૨૮ મુ.

ભલી રે વાત મારે મન ભાવી,
વાણી રહિત વિચારો,
અંતરજામી અળગા નહિ,
હુ હરદેથી હાર્યો ટેક ૧
પારબ્રહ્મ તો પ્રગટ મીઠે,
રૂપ અનુપમ એનુ,
નામ રૂપ ને ગુણથી ન્યારૂ,

---

૨ કોડી ઇ૦—કોડી તો ત્રણ દિવસજ નભે અર્થાત્ પછી પરખાઇ જાય કે તે હીરો નથી

૩ ઇંદ્રિય રહિત—ઇંદ્રિયોના જાણવામા ન આવે એવો સાખી ઇ૦—તેની સાક્ષ કોઇ માણ્રી પણ આપી શકે નહિ.

૫ મનમતાના—મનનો મત

સાધન કરમ ધરમ બહુ ધોખો, ખોટી કલ્પના ખટકી;
દેખાદેખી દોદશ ધાવે, લાલચમાં રહી લટકી. મન કોઇ૦ ૨
ખલક ખેલની ખટપટ ખોટી, કરમ કટે નહિ કટકી;
જૂઠી વાતે જન્મ ગુમાવ્યો, જાત ન મૂકે વટકી. મનકોઇ૦ ૩
જોગી જતિ ને તપસ્વી સંન્યાસી, હાર ન મૂકે હટકી;
અપની મતસે જ્યાં ત્યાં અટકે, ભજવી ભેખ ઉલટકી. મન૦ ૪
જો કછું ચાહે સો ઘટકી ભીતર, દુરમતિ દો પટકી;
નીરાંત નામ નિરખો ગુરુદેવ, રહો અંતરમાં અટકી. મન૦ ૫

પદ ૩૦ મું.

રાગ કાલેરો.

કુબુદ્ધિ કર્મની કાળપ લાગી,
ડાઘ પડે દેહ દાખી રે;
એ કૃત્યમાં હરદે ના આવે,
નરસ થયો નર પાખી રે. ટેક૦ ૧

---

૩ વટકી ઇ૦—વટકી ગયેલી કર્મજ દેહરૂપી જાતને અથવા વટ (ટેક)ની જાત ન મૂકે.

૪ હાર ઇ૦—તેઓ હારીને હટકી (હઠની વાત) છોડતા નથી. અથવા હઠની હારચને છોડતા નથી. મતસે—મતિથી. ઉલટકી-ઉલટમાં આવ્યો તેવો ભેખ ભજવ્યો. ('ભેખ' શબ્દ નારીજાતિમાં ગણ્યો છે).

૫ ઘટકી-દેહની. પટકી દો-ફેંકી દો. નામ-સતનામરૂપી.

૧ કુબુદ્ધિ ઇ૦—કુબુદ્ધિથી બનેલા કર્મની કાળપ લાગવાથી જે ડાઘ પડ્યો છે તે આ દેહ છે. અર્થાત્ ચૈતન્યમાં જ્યાં પ્રકૃતિનો અવિદ્યાઅંશ સ્ફુરે છે ત્યાં દેહાદિ ઉત્પત્તિ ભાસમાન થાય છે. એ ઇ૦—એ કૃત્ય તમે કર્યું છે તેથી ભગવાન હરદે (હૃદયમાં) આવતા નથી; અને તેથી તું નરદેહ શિવાય બીજા દેહમાં પડીને નરસ થયો છે.

અભાવિક અંતર બ્રહ્મ ના ભાળ્યો,
મળ મંજન નવ કીધું રે;
અમૃતપાન ઢોળી અજ્ઞાને,
પ્રેમે વિખપેય પીધું રે. કુબુદ્ધિ૦ ૨

પ્રપંચ પ્રીત પાણામાં પીલાયો,
દુઃખદરિયો નહિ આગે રે;
ફ્રામ ના આવી બહુ ફેરા થયા,
ના શકયો નીકળી બાહાગે રે. કુબુદ્ધિ૦ ૩

દ્વૈતપણામાં રે દષ્ટિ ગમાવા,
અદ્વૈત બ્રહ્મ વિસાર્યો રે;
ભણે રે નીરાંત હરિના ભજન વિના,
ગયો અવસર નર હાર્યો રે. કુબુદ્ધિ૦ ૪

પદ ૩૧ મું.

રાગ સોરઠ.

મહાધન લાધ્યુ રે, સરજનહાર;
આદિતણો કિરતાર રે. મહાધન૦ ટેક. ૧

વિશ્વ રચી રહ્યો વિશ્વમા રે,
ન્યારો ને નિરધાર;

ભિન્ન કમળ જળમા રહ્યુ રે,
એમ છે પ્રાણઆધાર રે મહાધન૦ ૨

પ્રભુ પદારથ એક છે રે,
તેના પાચ પચીશ,
નામ રૂપ ગુણ અતીત છે રે,
જગ દર્શે જગદીશ રે મહાધન૦ ૩

અજવાળે દિનકરતણે રે,
વિશ્વ આરાવે કન,
દિનકરને પરશે નહિ રે,
એમ રહ્યા છે પરબ્રહ્મ રે મહાધન૦ ૪

ભિન્નભાવ અળગો થયો રે,
એકતા ઉપની લેહેર,
નીરાત પ્રભુ રસેરસ મળે રે,
જ્યેમ સિંધુમા સેર રે મહાધન૦ ૫

પદ ૩૨ મુ

રાગ કલ્યાણ

વારવાર કહ્યુ મે કેતા,
કહ્યા કોઈ ના માને,
બેહેરા આગળ બહુ બિન બાજા,
રાડ સુણે નહિ કાને વારવાર૦ ૧

પામરને પ્રતીત ના આવે,
વિષયીને વિખ જેવુ,
મુમુક્ષુને મૃત્યુ બરાબર,

---

૩ પાચ—મહાભૂત પચીસ-તત્ત્વ ૪ દિનકર—સૂર્ય ૫ એમ્ના—એમ ।

કર્મત્યાગ ફળ લેવું. વારંવાર૦ ૨

અભાવનો ઉપાય ના ચાલે,
બુદ્ધિ નવ બદલાયે;
રોગી ને ભોજન નહિ રૂચે,
ધરાયો તે ના ખાયે. વારંવાર૦ ૩

ઇમ બિધિ ગાંઠ પડી ભોડો ગાઢી,
છોડી કંઈ ના છૂટે;
કારીગરનું કંઇએ ના ચાલે,
મન મોતાવળ ફૂટે. વારંવાર૦ ૪

હરિ ભજનનો ભાવ ના જાણે,
સંતને મંદિર પધારે;
સૌ જન જાણે છતાં મશાણી,
તે જન જુગમેં હારે. વારંવાર૦ ૫

મન કર્મ વચને માને મન મરા,
ગત કહે ગો સાચુ,
નીરાંત નામ ગુરૂ ના ચીના.

પ્રતીત—વિશ્વાસ મુમક્ષુ—મુક્ત થવાની ઇચ્છાવાળો. પામર ઇ૦—પામર, વિષયી, મુમુક્ષુ અને મુક્ત એ ચાર પ્રકારના જીવમાંથી પામરને બ્રહ્મજ્ઞાનની પ્રતીતિ આવતી નથી, વિષયીને તે ઝેર જેવું લાગેછે અને મુમુક્ષુને કર્મ ત્યાગીને ફળ લેવું એ મૃત્યુ બરાબર લાગે છે.

૩ એ ત્રણેને અભાવવાળો, રોગી અને ધરાયલો, એ ત્રણની સાથે સરખાવે છે. રોગી ઇ૦–સ્પષ્ટ છે.

૪ ઇમ બિધિ–એ પ્રકારની. ભોડો–ગાંઠ. મન ઇ૦–ત્યાં મનરૂપી મોતાવળ–મોતી ફૂટે છે ત્યાં કારીગર પણ તેને સાંધી શકતો નથી.

૫ સૌ ઇ૦–તે જન જાણે છે છતાં છતાં મશાણી (મુડદા સરખો) છે.

૬ ગુરુ ના ચીના–ગુરુ વિનાનો.

નુગગનુ મન કાચુ વા૦વા૦ ૬

પદ ૩૩ મુ

રાગ મારૂ.

મનમાન્યે મળશે, એના રંગે મનમાન્યે મગશે,
વ્યાપિક વિશ્વમા વાત વગી છે, ટાણે કામ ટગશે ટેક ૧
પ્રહ્લાદની પ્રતિજ્ઞા પાળી, કાપ્યુ કષ્ટ કગસે,
નૃસિંહ થઇને નાથ પધાર્યા, બળિયો હાણે બગમે રે. એના૦ ૨.
ગજ ગ્રહ્યો જે જુડ જોરાનગ, વીંટાયો વગસે રે,
કાપી કકડા તેના કર્યા છે, ગજ તાર્યો જળસે રે એના૦ ૩
દુષ્ટ સભામા આણી દ્રૌપદી, તાણતા ચીર તગસે,
ચીર મર્યાદા સભામા રાખ્યા, દુર્યોધન મેગગસે રે. એવા૦ ૪
કસ સભામા કૃષ્ણ પધાર્યા, કામ કર્યા કળસે,
કેશ ગ્રહીને કસ પછાડ્યો ડર ના બાયા દગસે રે એવા૦ ૫
નિરખ્યા નામસનેહી સાચા, પણ માતે પગશે,
દામ દાસના દેવ દયાળુ ખગ જેવા ખગમે રે એવા૦ ૬
જ્યા જેવા ત્યા તેવા કહીએ, સ્ફાટિકપે બગશે,
નીરાત નામી નથી રંગગા ગિ નામે હગશે રે એવા૦ ૭

પદ ૩૪ મું.

જોયું રે જાગી મારે મન, જોયું રે જાગી. ટેક. ૧
નિદ્રાવત અજ્ઞાન પળાયું,
ભૂલ ગઇ ભાગી;
સાધન સર્વ સ્વપ્નવત નિરખ્યું,
તન રે થયું ત્યાગી. મારે મન૦ ૨
તોળ્યું તત્વ છે ત્રણ ભુવનમાં,
નામ નિરખ આઘી;
મૂળ જોતાં માયા થઇ અળગી,
લખ રે અલખ લાગી. મારે મન૦ ૩
અરસપરસ થઈ મહામંગળપ્રદ,
ઓળખ્યા અનુરાગી;
નીરાંત નામે સ્નેહ મળ્યો છે,
મોજ મળી માગી. મારે મન૦ ૪

પદ ૩૫ મું.

કંઈ ના લહ્યું સારૂં, કૃત્ય મેં કંઈ ના લહ્યું સારૂં. ટેક. ૧
પુણ્ય કર્યાથી પાર ન આવે, દ્રવ્યનું ખોટારૂં;
તીરથ વ્રત ને જપ કરી થાકયા, મન ના હર્યું મારૂં. કૃત્ય૦ ૨.
સેવા પૂજા સાધન કરિયાં, વિધવિધ કર વારૂં;

રંગનો તે દેખાય છે તેમ હરિ જેવો ભક્ત તેવા થાય છે. નામી-નામવાળા હરિ. હરિ ઈ૦—હરિનામ જપવાથી હળી જશે.

૩ તોળ્યું ઇ૦—ત્રણે લોકમાં તત્વ વસ્તુ શી છે તેની તુલના કરી જોતાં પણ તે સર્વમાં નામની નિરખ (નિરીક્ષણ) આથી (દૂર) છે. મૂળ—આદિ કારણ-બ્રહ્મ લખ-લેહે.

૪ મહામંગળપ્રદ-મોટા મંગળને આપનાર.
૫

ભણ્યુ ભણાવ્યુ, ગણ્યુ સાંભળ્યુ, ના ટળ્યુ અંધારૂ કૃત્ય૦ ૩
જોગ જગન ને શ્વાસ સમાધિ, અંતર ઉચ્ચારૂ,
પડ લગી એ પ્રપંચ જાણુ, આપ રહ્યુ ન્યારૂ કૃત્ય૦ ૪
સાધ સંગત ને ગુરૂની સેવા, સ્મરણ ઉર ધારૂ,
નીરાંત નામ ચીન્યા વિના મિથ્યા, જુક્તિ સહુ જારૂ કૃત્ય૦ ૫

પદ ૩૬ મુ.

રાગ મારૂ

રામ રામ કરતા રે જનમ ગયો, રામ રામ કરતા,
થયા નીર વિષયે નરતા રે, જનમ ગયો ટેક ૧
મન મારીને મેંદા કરૂ છુ, ડગ ડગને ડરતા,
કાયા કસીને કરી કાગદવત, અન્ન આહાર ઉતરતા રે જન્મ૦ ૨
સેવા પૂજા અતિ આરતિ ધૂપ દીપ ધરતા,
લાખો લીટી નાકે નમતા, પરિક્રમા કરતા રે જન્મ૦ ૩
દાન કર્યાં બહુ દયાવૃત્તિએ, શીળ વ્રત વરતા,
ગદગદ કંઠે ગોવિંદગુણ ગાતા, નયને નીર ઝરતા રે જન્મ૦ ૪
તોએ પ્રભુ સ્વપ્ને નવ નિરખ્યા, ઇચ્છા આતુરતા,
મહાસંશય હૃદયામા સાલે, ક્યાં જઈ સમરતા રે જન્મ૦ ૫
કૃત્ય કરે કર્તા ના ચીને, મિથ્યા કરગરતા,
આશા અંતર અન્ય દેવની, ફરી ફરી અવતરતા રે જન્મ૦ ૬
બિના ખેવટ કોઈ પાર ના પાવે, બિના નાવ બૂડે તરતા,
નીરાંત નામ નાવ ચઢ પાવે, સેજે ભવ સરતા જન્મ૦ ૭

---

૩ કૃત્ય વારૂ વિવિધ પ્રકારના જે માર્ગ કર્મ (કર્તવ્યક્રમ) તે સેવા પૂજા ક્રિયા ૪ શ્વાસ પ્રાણાયામ ઉચ્ચારૂ—અજપાજપ આપ—બ્રહ્મતત્વ
૫ જારૂ—જાણુ
૫ આતુરતા—આતુર થતા ૭ ખેવટ—ખેવટીઓ—વાહાણ ખેડનાર

પદ ૩૭ મું.

સાચું સગપણ શામળિયાનું,
બીજું સહુ પરહરિયે રે;
મન મર્યાદા તજી મન મોહન,
હેતે હરિવર વરિયે રે. સાચું૦ ૧

જે સુખ સ્વપ્ને નાહિ શંભુને,
તે સુખદાયક દાતા રે;
વાન નથી એ ઘરખુણાની,
જશ જગમાં વિખ્યાતા રે. સાચું૦ ૨

શિલા પલટ ભયી ગૌતમ નારી,
અધમ ઉદ્ધારણ કહાવે રે;
અજામિલ સુત નામે ઓધાર્યો,
શ્રુતિ સ્મૃતિ ગાવે રે. સાચું૦ ૩

સંબંધ કરે તેને સબંધી સાચો,
પોતાનો કરી સ્થાપે રે;
ભણે નીરાંત ભલો સુહેતી,
મનવાંચ્છિત ફળ આપે રે. સાચું૦ ૪

પદ ૩૮ મું.

રાગ કાલેરો.

નામ સુધારસ સાર સરસમાં,
જેણે પરખી પ્રેમશું પીધો રે;
ભૂતળપતિપદ તેને ના ભાવે,
લાહાવો નૌત્તમ લીધો રે. નામ૦ ૧

૩ ભયી-થઈ. ૪ સુહેતી—સારો હેતસી.

૧ ભૂતળપતિપદ-રાજાનું પદ.

એ રસ મોંઘે મૂલ્ય મળે નહિ,
વૈકુંઠનાથને વાહાલો રે,
અજ ઉમયાપતિ ઈચ્છક એના,
અદ્વૈત પદનો પ્યાલો રે નામ૦ ૨
પૂરણબ્રહ્મ એ રસને મિઠો,
નથી સમોવડ એવો રે,
જગતનું જીવન જેને કહીએ,
મહાવિરલાનો મેવો રે. નામ૦ ૩
કોટિ જગ્ન ને જપ તપ કરિયે,
તોએ તુલ્ય ના આવે રે,
પૃથ્વી પાત્ર ને મુક્તા ભરિયુ,
એથી અધિક નવ પાવે રે. નામ૦ ૪
નામ સમોવડ કોઇએ ના આવે,
અમૂલ્ય વસ્તુ એવી રે,
સદ્‌ગુરૂ સ્વામી કૃપા કરે તો,
ત્યાથી મળિયે તેવી રે. નામ૦ ૫
દુર્લભ દીઠો ને મહારસ મીઠો,
સ્વાદ કહ્યો નવ જાય રે,
નીરાત નામ સુધારસ પીતા,
અખિલ ભુવનપતિ થાય રે નામ૦ ૬

પદ ૩૯ મુ.

વગ વળગ્યુ રે, વા'લો નથી વિસરતા ટેક ૧

---

૨ અજ—બ્રહ્મા ૬ અખિલ—સમગ્ર

૧ વગ ઇ૦—વાહાલો વીસરતા નથી, એ જાણે મને મોહક ન૬? વળગ્યુ છે

આઠ પહોર દિવસ ને રજની;
અરસપરસ અટકી સુરતા. વંગ૦ ૨
અર્ધ ઘડી અવળું નવ ગોઠે;
એવા હરિ છે મન હરતા. વંગ૦ ૩
લોકલાજ કુળની મરજાદા;
સહુ ભૂલી રે હરિહર વરતાં. વંગ૦ ૪
કામકાજ મુને હાથ ના લાગે;
હું ઘેલી ને એ ઘર કરતા. વંગ૦ ૫
દરશનથી દુઃખ સરવે ગયું છે;
વિશ્વરૂપ લહું ધરતા. વગ૦ ૬
નીરાંત નામ નિરખ થઈ નિર્ભય;
થકિત થયું છે મન સ્થિરતા. વગ૦ ૭

પદ ૪૦ મું.

નમો નમો રે ગુરૂજીને પાય, પ્રથમ પ્રેમે કરી,
જે પેડેલો થઈને પૂજાય, એવા હેતુ હરિ;
જેથી ગુણ ઘણેરો થાય, નિરખ્યા નજર કરી. ટેક. ૧
વળી વળી વદુ ગુરૂ ગોવિંદને,
મનમાને એમ મહાલે રે;
આઠ પોહોર દિવસ ને રજની,

---

૫ ઘર કરતા—ઘર માડતા.

૭ થકિત ઇ૦—નામ (સત્ બ્રહ્મ)નું દર્શન થવાથી મન થકિત (આશ્ચર્યયુક્ત) થયું છે અને તેને સ્થિરતા પ્રાપ્ત થઇ છે. અથવા થાકેલા મનને સ્થિરતા મળી છે.

ચિત્ત અગણુ નવ આને એવા હેતુ હરિ નમો૦ ૨
સુરતી તો સમરણમા સમરથ,
બળ બુદ્ધિ ના મૂકે રે,
બાળપણામા સર્વ ઓળંભા,
ચેતનાણી ના ચૂકે એવા૦ નમો૦ ૩
ગુરૂ મહોવડ શુ કહી દાખુ,
દેવ દેવના દર્શે રે,
દાસની ઉપર દયા કરીને,
વૃષ્ટિ અમીની વરસે એવા૦ નમો૦ ૪
મન વાણીથી પર પરમેશ્વર,
નિર્વાણી પદ નિરખો રે,
સર્વાતીત ને સર્વની માંહિ છે,
સચરાચરમા સરખો એવા૦ નમો૦ ૫
સમરણ કરતા સુખ ઘણેરૂ ને,
દર્શનથી દુખ વામે રે,
એવાનુ ફલ શુ કહી દાખુ
પરાણપદને પામે એવા૦ નમો૦ ૬
ગુરૂનો મહિમા શુ રે વર્ણિયે,
વર્ણ્યામા નવ આવે રે.
કહેવામાન જો કૃપા કરે તો,
પળમા પારખ કરાવે એવા૦ નમો૦ ૭
ગુરૂ ગોવિંદનાં ગુણ રે વર્ણીને,
અમે પાવન થઇએ રે,

---

૩ ઓળભા-આળ-ફરિયાદ

નીરાંત નામ ગુરૂને નિરખો,
ગુરૂ સરખા તો કહીએ રે. એવા૦ નમો૦ ૮

પદ ૪૧ મું.

મન માન્યું રે ગુરૂજીને મળતાંમાં. ટેક.
પ્રથમ પોત પોતાનું દેખાડ્યું;
અંતર ગયું છે અટકળતામાં. મન માન્યું૦ ૧
અંતરજામીને ઓળખાવ્યા;
આપોપું ને ગળતામાં. મન માન્યું૦ ૨
મરવું ને અવતરવું મટ્યું છે;
ત્રિગુણબુદ્ધિ ટળતામાં. મન માન્યું૦ ૩
ત્રિવિધિતાપ ટળ્યો તે ઘડીએ;
ખળવિદ્યાથી ખળતામાં. મન માન્યું૦ ૪
આનંદ અતિ ઘણો ઉરમાં વાધ્યો;
ભાવ ભજનમાં ભળતામાં. મન માન્યું૦ ૫
અવગુણ સર્વે અળગા થયા છે;
ગુણ ગુરૂના સાંભળતામાં. મન માન્યું૦ ૬
નીરાંત નામ પ્રતાપ ગુરૂના;
અનભે થયો છે પણ પળતામાં. મન માન્યું૦ ૭

પદ ૪૨ મું.

ધન્ય ધન્ય રે ગુરૂ ઘેર પધાર્યા છે. ટેક.
ગુરૂ ગોવિંદ બે ભિન્ન ના જાણું;

---

૧ પોત-પોતાનું સ્વરૂપ. ૨ આપોપું-અહંકાર. ૩ ત્રિગુણબુદ્ધિ-સાત્વિકી, રાજસી અને તામસી બુદ્ધિ. ૪ ત્રિવિધિતાપ-આધ્યાત્મ, અધિભૂત, અધિદૈવ. ૭ અનભે-નિર્ભય. પણ-હુંપણું.

એક જાણું મન ભાવ્યા છે.　　ધન્ય ધન્ય રે૦ ૧
મન કર્મ વચને માગ્યું મળ્યુ છે;
વિવેકપણે રે વધાવ્યા છે.　　ધન્ય ધન્ય રે૦ ૨
ધન્ય ધન્ય ભાગ્ય આ ભોમ્ય ભુવનનાં;
પ્રભુજી પ્રેમે પધરાવ્યા છે.　　ધન્ય ધન્ય રે૦ ૩
સેવા પુજા શીલ દાખવ્યું;
રંકપણે રીઝાવ્યા છે.　　ધન્ય ધન્ય રે૦ ૪
સુખ સંપત સેવકને દાતા;
જે રે જોઇએ તે લાવ્યા છે.　　ધન્ય ધન્ય રે૦ ૫
અંતરજામી અળગા રહે નહિ;
ઉરમાં વાસ વસાવ્યા છે.　　ધન્ય ધન્ય રે૦ ૬
દાસ નીરાંત દયા કરી ગુરૂએ;
મનના મનોરથ કહાવ્યા છે.　　ધન્ય ધન્ય રે૦ ૭

પદ ૪૩ મું.

હરિજશ ગાતા રે, નિંદે તે તો નર નહિ રે,
જાણીએ શ્વાન અમોવડ તેહ;
નિંદક જે નારી રે, જાણો જેવી કૂતરી રે,
ભમવુ તો જ્યાંલગી કુશળ છે દેહ.　　હરિજશ૦ ૧
કાગ શુ જાણે રે, કપૂરના સ્વાદને રે,
જાણે જે ભુંડી, જાણુમનો ભોગ;
મુરખ શુ જાણે રે, મહિમા હરિતણો રે,
મુખમાં તો લાં વાણીનો રોગ.　　હરિજશ૦ ૨

---

૨ માગ્યું ઇ૦—જે ઇચ્છ્યું હતું તે મળ્યુ છે　૩ ભોમ્ય ભુવનનાં—ભૂલોકનાં, અથવા આ ભૂમિનાં અને આ ભુવન (ઘર)ના. લાં ઇ૦—લવારો કરવારૂપ વાણીનો રોગ થયો છે.

સૂરજ ને ઉગ્યા રે, ઘુડને નવ ગમે રે,
અંધારૂં તો ભાવે આઠે પોહોર;
અજ્ઞાનીને એમ રે, ગાવું કાંઇ નવ ગમે રે,
ઉદય ઘણો અવિદ્યાનો ઠોર. હરિ૦ ૩
શિવને વિરંચી રે, જેના જરા વરણવે રે,
તત્વ ત્રણ ભુવનમાં વિચાર;
નીરાંતના સ્વામી રે, સમર્થ શ્રીહરિ રે,
પળમાં તે ઉતારે ભવપાર. હરિ૦ ૪

પદ ૪૪ મું.

સંતોની સંગત રે, મરણે ના મૂકીએ રે,
ચૂકીએ ના ચાર દિવસનો લાહાવ;
માટે મન રાખો રે, સતોમાં મળ્યું રે,
વિલંબ ના કરશો આવ્યો દાવ. સંતોની૦ ૧
દીનતા ગ્રહીને રે, સેવા દાખીએ રે,
રાખીએ નિત્ય નિત્ય નવલો સ્નેહ;
સદ્ગુરૂ સાચા રે, સતોની સાનમાં રે,
નૌતમ સમજી લેજો તેહ. સતોની૦ ૨
મન કરી ઠોર રે, તવ તારૂં થશે રે,
ટળશે દુરમતિના ડાઘ;
ખરા ને ખોટાનું રે, થાશે તુંને પારખું રે,
ભળશે મહિ સંતોનો ભાગ. સતોની૦ ૩
જન્મોજન્મના રે, જાશે તારા મોરચા રે,
ઉજ્વળ ને થાશે તારૂં રૂપ;

કાટ ને કાઇ રે, ફરી લાગે નહિ રે,
સીકલી સાચા સત સ્વરૂપ સતોની૦ ૪

સતસ્વરૂપી રે, ભવમા નાવ છે રે,
વિરલા કોઈ એક બેશીને જાય,
જે જન બેઠા રે, તે જન ભવ તર્યા રે,
નીરાત બીજા ગોથા ખાય. સતોની૦ ૫

પદ ૪૫ મુ.

સામેરી સોહાગી રે, સખી સદ્ગુરૂ મળ્યા રે,
મળતામા મુજ પર કીધી મેહેર;
વચન પ્રકાશ્યુ રે, કહ્યુ કરૂણા કરી રે,
કહ્યા પછી પીછવી સર્વે પેર સામેરી૦ ૧

પ્રેમરસ પાયો રે, તૃષ્ણા ટળી ગઈ રે,
આશા અન્ય દેવની ના થાય,
આપ ઓળખાયુ રે, ભૂલ ભાગી ગઇ રે,
સુખ ઉપજાવ્યુ સમજણ માય સામેરી૦ ૨

તેણેને સગે રે, મન મારૂ સ્થિર થયુ રે,
આવરણ ઊડી ગયુ રે, આકાશ,
નિરાળુ નિરખાવ્યુ રે, નામ નારાયણનુ રે,
પળમા કીધો છે પોતાનો દાસ સામેરી૦ ૩

આશિર્વાદ દીધો રે, દીનને દયા કરી રે,
મૂક્યો કાઇ મસ્તક ઉપર હાથ,

---

૪ મોરચા—મુખ્ય સ્થાન જન્મ લેવારૂપી મોરચો તૂટશે ઉજવળ-પ્રકાશિત—જ્ઞાનયુક્ત સીકલી—સીકલીગર-કાટ કાઢીને તેજસ્વી કરનાર

૧ સામેરી-એ નામની રાગિણી

નલિકા નિરખ્યાનો રે, આપ્યો આનંદનો રે,
દર્શ્યો માંય વિશ્વાવિશ્વનો નાથ. સામેરી૦ ૪
મનવાંછિત રે, ફળ મુને મળ્યું રે,
કરવો કાંઇ નવ રહ્યો રે ઉપાય;
પારસને પાયો રે, પ્રભુજીના નામનો રે,
નીરાંત નામે નિર્ભે થાય. સામેરી૦ ૫

પદ ૪૬ મું.

પરમધામ પદ નામ રામકો,
સદ્‌ગુરૂ અલખે લખાવે રે;
નથી સમોવડ કહેવા સરખું,
આપે આપ દરશાવે રે. ટેક. ૧
શેષ શારદ મુનિ નારદ રટત હે,
શિવ સમાધિ સોહાવે રે;
વેદ આદિ લેઈ વરણવ કરતા,
વરણાયામાં નવ આવે રે. પરમ૦ ૨
વર્ણાશ્રમ તો રહે વિમાશી,
નિત્ય કર્મ નિરમાવે રે;
ષટ દર્શન મિલી ખોજ કરત હે,
મૂળ મર્મ ના પાવે રે. પરમ૦ ૩
સો જન જોગી જપે અજપા,
બિનરસના ગુણ ગાવે રે;

---

૪ નલિકા ઇ૦—ગુરૂએ આનંદરૂપી નલિકાયંત્ર (દુર્બીન) આપ્યો તેમાં સકળ વિશ્વનો નાથ દર્શ્યો—દેખાયા. ૫ પાયો—પ્રાપ્ત થયો.

૧ લખાવે—લક્ષ કરાવે—ઓળખાવે. ૨ વેદ આદિ લેઇ-વેદ શાસ્ત્ર પુરાણ વગેરે. ૩ નિરમાવે-નિર્માણ કરે.

ક્ષર અક્ષર નિરખ નામકું,
ઉલટ નિરતર ધાવે રે. પરમ૦ ૪
સોહી જનકી મે જાઉં બલિહારી,
સો મેરે મન ભાવે રે;
નીરાંત નામ નિરખ પદ પૂરણ,
સમરણ માંહી સમાવે રે. પરમ૦ ૫

પદ ૪૭ મું.

માયા મોટી મોહની, મોટા—
મુનિજનનાં મન મોહ્યાં રે;
વેધાયાં તે ક્યમ વેરાશે,
તારે મોતી પરોવ્યાં રે. ટેક. ૧
બ્રહ્માનાં મન ભોળવિયાં ભાઇ,
કરણી શુભ કરાવી રે;
પરમારથરૂપે થઈ પોતે,
બ્રહ્માને મન ભાવી રે. માયા મોટી૦ ૨
શિવ સમાધિ નીશદિન વાધી,
તે માયાનુ કરવું રે;
અતરમાં એ રીતે રહી છે,
ધ્યાન હરિનું ધરવુ રે. માયા મોટી૦ ૩
વિષ્ણુ ને તે રીતે માયા,
ઇચ્છારૂપે અબળા રે;

---

૪ ક્ષર—નાશવત વસ્તુ. અક્ષર—કૂટસ્થ-સાક્ષીભૂત આત્મા. સામાન્ય સચ્ચિદાનંદરૂપ એ બન્નેથી પણ પર છે.

૫ નામ ઈ૦—જેનુ પદ સંપૂર્ણ છે એવા નામને નિરખ અને તેના સ્મરણમા તું સમાઈ જા-લીન થા

અબળાને વશ આપ થયા છે,
સહુ વાતે છે સબળા રે. માયા મોટી૦ ૪
અન્ય દેવને આદિ રહીને,
વિશ્વને વશ કીધુ રે,
દેવ દાનવને દશે દિશાઓ,
કોઇ જાવા ના દીધુ રે. માયા મોટી૦ ૫
ખટ દર્શન વણ ખોજે બાધ્યા,
ફેલી રહી ચોફેરી રે,
જ્ઞાની પડિત સહુ ગૂચાયુ,
ગુરૂ વિના મતિ ઘેરી રે માયા મોટી૦ ૬
આદિ અત ને મધ્યે માયા,
ઉત્પત્તિ પ્રલય માયા રે,
રૂપ ર ગ તે માયા જાણો,
માયાને જગ જાયા રે. માયા મોટી૦ ૭
માયાના મુખમા નવ આવે,
આત્મજ્ઞાની અળગા રે,
નીરાત ન્યારૂ નામ માયાથી,
ન્યારે નામે વળગ્યા રે માયા મોટી૦ ૮

પદ ૪૮ મુ.

રાગ પ્રભાત.

નામ સમોવડ નથી જાણુજો,
કહેવા સરખુ કહિયે રે,
સ્થાવર જગમ સભર ભરાભર,

---

૭ માયાને—માયાએ

સદ્ગુરૂ શબ્દે લહીએ રે. ટેક. ૧
ઓળખીને અંતરમાં લાવો,
પ્રેમે પકડી રાખો રે;
અધોઉર્ધ્વના ઘાટમાં ભાઈ,
એ અચવ્યો રસ ચાખો રે. નામ૦ ૨
જીભ વિનાની જુક્તિ જોશો,
મહામુક્તિને માણો રે;
મન કર્મ વચને માની લેશો,
સોમાં કોઈ એક શાણો રે. નામ૦ ૩
નાશવતનો નેડો મૂકી,
સત શર્ણાગત રહીએ રે;
મૂરખના મનમાં ના આવે,
માને તેને કહીએ રે. નામ૦ ૪
મન સમજાવે તે નર મોટા,
સ્થિરતા પદમાં ઠરિયા રે;
નીરાત નામ ગુરૂ તર તારણ,
તે ભવજળમાં તરિયા રે. નામ૦ ૫

પદ ૪૯ મું.

જેહને મારૂં નામ છે વાહાલું રે,
તેને હું તો શું આપું. ટેક. ૧

---

૨ અધોઉર્ધ્વના ઘાટમાં—અપાન અને પ્રાણનો જ્યાં સમાગમ થાય છે ત્યાં. અચવ્યો—નહિ ચાવેલો એવો અખંડ રસ.

૪ નેડો—નેહ. ૫ તર—તરનાર (હોડી). અર્થાત્ નામરૂપી હોડીમાં બેસાડીને ગુરૂ જેમને તારનાર છે તે આ સંસાર સમુદ્રમાં તરી ગયા છે.

તન મન ધન હું નામને આધીન છું,
મને નામ છે વહાલું;
એ સ્વામી હું સેવક એનો,
હું તો નામના હુકમથી હાલું રે. તેને હુ૦ ૨
વિશ્વ ચરાચર વશી રહ્યો છુ,
કામ નથી કાંઈ કાલું;
ચતુર્થા મુક્તિ મારી પદવી,
હું તો નામને પ્રતાપે મહાલું રે તેને હુ૦ ૩
ત્રણ ભોવનને વૈકુંઠ નગરી,
સત્ય લોક સુખ આલ્યુ;
એકવીસ બ્રહ્માંડ એની રે માયા,
એ તો ખલક વિત્તનું ખાલુ રે. તેને હુ૦ ૪
આદિ અંત ને મધ્ય સમોવડ,
વિશ્વપતિ પત પાળ્યુ;
નીરાંત મહિમા નિત્ય નામનો,
ગાવે દવ કૃપાળુ રે. તેને હુ૦ ૫

પદ ૫૦ મું.

ધન્ય ધન્ય વદું હુ તો આ રે અવસરને,
જેણે ગોવિંદના ગુણ ગાયા ગવાય છે;
મનના મનોરથ મારે પૂરણ થાયછે. ટેક. ૧
મનુષ્યાદેહનો મહિમા છે મોટો,
ગુરૂજી મળે તો લાહાવો લેવાય છે. મનના૦ ૨

---

૪ ખલક-દુનિયાના વિનાનુ ખાલું (સ્થાન) છે.
૧ આ અવસર—મનુષ્ય જન્મરૂપી.

વિહીવા રે સરખી જાણ્યુ વાત વળી છે;
જીવન્મુક્ત થયુ થવાય છે. મનના૦ ૩
આપમાં આપ અતરજામીને ઓળખો;
દેવના દેવને દરશ્યો દરશાય છે. મનના૦ ૪
મન કર્મ વચને માગો તેવું મળ્યુ છે;
પૂરણપદને પામ્યુ પમાય છે. મનના૦ ૫
હરિને મળશો ને ભવ દુ ખ ટળશે;
જન્મમરણ તો મટ્યું મટાય છે. મનના૦ ૬
મનુષ્ય થયો ને હરિ નામ ન જાણ્યુ;
તે પશુની તોલે કહીએ કહેવાય છે. મનના૦ ૭
ફરી ફરી અવસર આવો નહિ આવે,
નીરાંત નામને નિરખો નિરખાય છે. મનના૦ ૮

પદ ૫૧ મું.

રાગ ધોળ.

વા'લાની વાત મુને લાગે વા'લેરી;
બીજુ તે કાઈના સોહાય, શુ વર્ણુવુ. ટેક. ૧
સુરતસ્નેહી સાહેબો નામનિવેગી,
વાણીએ તે વર્ણવ્યો ન જાય શું વ૦ વા'લા૦ ૨
જ્યા જોઉં ત્યાં જીવણ જોવા સરખા;
આત્મદૃષ્ટિએ દેખાય. શુ વ૦ વા'લા૦ ૩
અંતરજામી મારા ઉરમાં વસ્યા છે,

---

૧ વિહીવા સરખી—અર્થાત્ આનંદની

૨ સુરતસ્નેહી—અંતર્વૃત્તિના સ્નેહાળો નામ નિવેગી—અનુરૂપ નામને નિરંતર

અદ ઘડી અળગા ન થાય. શું ૧૦ વા'લા૦ ૪
ક્ષણુ રે વાર વા'લા નથી રે વીસરતા;
મનની તે કોઇને ના કહેવાય. શું ૧૦ વા'લા૦ ૫
સાધન વિના મારે સુલભ થયું છે;
આનંદ ઉર ન સમાય. શું ૧૦ વા'લા૦ ૬
નામ રૂપ ગુણ એને રે નહિં;
ગુરૂગમથી ઓળખાય. શું ૧૦ વા'લા૦ ૭
મોટા મોટા જેને કાજે મથે છે;
અનેક કરે છે ઉપાય. શું ૧૦ વા'લા૦ ૮
શમ દમ કરતાં સ્વામી સ્વપ્ને ન આવે;
નિગમ નેતિ નેતિ ગાય. શું ૧૦ વા'લા૦ ૯
અગમ અગોચર વા'લા વાણી વદે છે;
લક્ષણ ગુણનાં લહેવાય. શું ૧૦ વા'લા૦ ૧૦
નીશાંત નામનો દેશ છે ન્યારો;
તે પૂરા ગુરૂથી પમાય. શું ૧૦ વા'લા૦ ૧૧

પદ ૫૨ મું.

રાગ ભૈરવ.

સાર વિશ્વમાં શી છે વસ્તુ, સત્ય સમજાવો સ્વામી રે;
સેવકના સંશયને ટાળો, નૈતમ છો બહુનામી રે. સાર૦ ૧
સાધન આદિ કરે બહુ કરણી, અનેક પંથ પળાયા રે;
અપાર પાર શકુ કયમ પામી, મિથ્યા ટળે મોહ માયા રે. સાર૦ ૨
સંસ્કૃત આદિ ભણે સહુ ભણતર, ભાવ ઘણો ભણવાનો રે;
ઘણુ ભણ્યા તે ક્યાંહાં જઇ મળશે, એ સંશય હણવાનો રે. સાર૦ ૩

---

૯ શમ—અંતરિંદ્રિયનો નિગ્રહ દમ—બાહારની ઇંદ્રિયોનો નિગ્રહ

વંચક ના જોયો રે, વાંચ્યામાં નથી આવતો રે,
આત્મા ના દર્શ્યો વિશ્વમાં વ્યાપ. ભણીને૦ ૩
મિત્ત વરાનું રે, કહે કયમ આવશે રે,
જમ્યા વિના જૂઠી જાણશે વાત;
વાણીના તો વરા રે, નિત્ય કહી શું કરો રે,
વસ્તુ વિના કોય ના તરપત થાત. ભણીને૦ ૪
ગુરૂ થયા ઊંચા રે, ટેકરું જળ વિના રે,
નીર તે નીચેખામે ભરાય;
વેદાંતને વાંચી રે, સિદ્ધાંતને સહી કરો રે,
સર્વનું સિદ્ધાંત દેહ કહેવાય. ભણીને૦ ૫
દેહ રહિત દર્શ્યો રે, દેહમાં આતમા રે,
આત્મા પરમાત્મા એક થાય;
સદ્ગુરૂ સ્વામી રે, આપ ઓળખાવશે રે,
નીરાંત નામે નામ ઓળખાય. ભણીને૦ ૬

પદ ૫૪ મું.

મંગળ.

પીછો ભાઈ સંત સુજાણ, સ્વરૂપ શ્રીરામનો;
પાઈ પદારથ દેહ, મણિમાંહે નામનો. ૧
નામ તણો રે પ્રવેશ, ચરાચર માંહે જુઓ;
સંતો નામ અનાદિ કહો કંદ, વાધિ વેલ જગ હવો. ૨

---

૩ આત્મા ઇ૦—આત્મા વિશ્વમાં વ્યાપક છે પણ તે દર્શ્યો નહિ–દેખાતો નહિ.

૨ સંતો ઇ૦—નામ રૂપી અનાદિ કંદમાંથી માયા રૂપી વેલ વાધી અને જગત્ ઉત્પન્ન થયું.

વદો વચન વિચારી, સાચો કરી નામનો;
શબ્દમાં સુરતી મેળાવો, મુકામ સુણ ગામનો. ૩
ત્રિવેણી કે ઘાટ, મિલ રહ્યો નાથશુ;
પૂજા કરો પ્રેમ આચાર, અનુપમ ભાવશુ. ૪
અવરતણી હે આશ, સમજકર પરહરો;
આપમાં આપ દેદાર, નામ નિશ્ચે કરો. ૫
સદ્ગુરૂ કે પ્રતાપ, પાઇ ગઈ પલકમાં;
નીરાંત નિરતર જાઈ, સમાઇ રહો અલખમાં. ૬

પદ ૫૫ મું.

રાગ કાફી.

મહામંત્ર મોટો રે નારાયણ નામતણો;
પખે સરવ પૂરો રે ગમે તો મન ભાવે તે ભણો. ટેક. ૧
શીખો તો મંત્ર છે એ નામ નારાયણનો, સદ્ગુરૂજીને પાસ,
સદ્ગુરૂ શીખવે કૃપા કરીને, ટળશે અવરની આશ;
પીડે પળાશે રે, થાશે તે ગુણ ઘણો. મહા૦ ૨
જુગત કરીને જંત્ર લખાવો, પ્રેમ પત્રી છે સાર,
મન માદળિયા માંહે મઢાવો, રાખો રૃદિયા મોઝાર;
બીજું સરવે જાણો રે, સાધન સો શમણો. મહા૦ ૩
જનમ મરણનું મહાદુ:ખ મટેને, કોટિ કર્મની જાળ,

---

૪ ત્રિવેણીનો ઘાટ—ભૃકુટિ સ્થાન. ૫ સમજકર—સમજીને. દેદાર—દર્શન. ૬ પાઇ ગઇ—જાણવામાં આવી.

૧ પખે—પછી. ૩ સો—તે. શમણો—શમણું.

આવાગમનની આંટી રે છૂટે, મટશે આળ પંપાળ;
મંત્રનો મહિમા એવો રે, ઓળખ્યો આપ આપણો. મહા૦ ૪
એ રે મંત્રની એ છે રે આહુતિને, સત્ય મત રાખો સહી,
વિના આધારે આકાશે ચઢવું, ચઢી શકે નહિ કોઈ;
આધારે રહેવું એને રે, સાધી તે જણ કોઇક જાણે. મહા૦ ૫
મનુષ્યો દેહીનો એ રે મંત્ર છે, અવરને નથી અધિકાર,
મનુષ્ય થયોને મંત્ર ના સાધ્યો, ધિક્ક ધિક્ક તેનો અવતાર;
જીવ તપ શું જાણે રે, અલ્પ જેની એકતા ગણો. મહા૦ ૬
મહામંત્ર કયમ વરણવિયે, નિર્વાણી વરણવ્યો ના જાય,
વિષ્ણુ વિરંચી આદિ લેઇને, સહુકો એને આહાય;
નીરાંત મંત્ર સાચો રે, મળે ના સદ્ગુરૂ વનો. મહા૦ ૭

પદ ૫૬ મું.

ધન્ય ધન્ય રે તેહના કુળને વંદું, જે કુળમાં હરિદાસ;
કોટિક તીરથ વ્રત તેની જનની, પવિત્ર છે પુત્ર પ્રકાશ. ટેક. ૧
વેદ પુરાણ ભાગવત ભાખે, ગીતા અગોચર ગાય;
ત્રિભુવનતારણ દાસદાસનો, મહિમા કહ્યો નવ જાય. ધન્ય૦ ૨
શીળવ્રત તપ દાન ભાવ ભજન વિણ, ઉર અંકુર નહિ બીજે;
રામ નામ હૃદયામાં રાજે, તદવત તે નહિ ત્રીજે. ધન્ય૦ ૩

---

૪ આવાગમન-જન્મમરણ. આપ-પોતાનુ સ્વરૂપ. ૫ મત—મતિ. એકતા-એકપણું.

૭ નિર્વાણી—વાણીથી ન વર્ણાય એવો. વિરંચિ-બ્રહ્મા.

૧ કોટિક ઈ૦—તેની જનનીએ કોટિક તીર્થ, વ્રત, કર્યાં એમ જાણવું.

૨ અગોચર ઇ૦—ગીતા જેને અગોચર (ઇંદ્રિઓના જાણ્યામાં ન આવે એવો) કહે છે. ત્રિભુવન ઈ૦-ત્રિભુવનના તારણ હરિના દાસના દાસનો મહિમા કહ્યો જાય એમ નથી.

દાસ હરિના હરિ સમોવડ, અગસ પરસ એક જાણું;
નીરાંત નામ ગુરૂ શિર સોહીએ, વારવાર વખાણું. ધન્યં૦ ૪

પદ ૫૭ મું.

અજ આદિ લેઈ ઇચ્છિક સહુ એના, રૂપ હૃદેમાં રાખું. બ્રિજ૦ ૪
અંતરજામી ઉરમાં વશ્યા છે, સદગુરૂ રૂપે સ્વામી;
નીરાંત નામ પૂર્ણ પુરષોત્તમ, બ્રિજ વિનતા પદ પામી. બ્રિજ૦ ૫

પદ ૫૯ મું.

રામનામ રૂદિયામાં રાખો, આ અવસર છે સારો;
વણસી જાતાં વાર ના લાગે, અવર નથી ઉગારો. ટેક. ૧
સાકુટને શું કહી સમજાવું, ભાવ વિના ના ભાવે;
હરિનામ હારીને બેઠો, વૃથા જનમ ગમાવે. રામ૦ ૨
ભાવ ભક્તિ વિના ભૂત સરીખા, નુગરા તે જન જાણું;
પામરને પરિવાર ઘણેરો, પશુવત તે પરમાણું. રામ૦ ૩
ધન પખે તો ધર્મના પેખું, શરીર પખે નહિ સેવા;
ભુવન પખે નહિ સંત પધાર્યા, ઠામ અશુભના એવા. રામ૦ ૪
તેથી વિશેષ હું કોણ વખાણું, શ્વાન માંસના આહારી;
જાતિહીણ પણ હરિભક્ત છે, રામ નામ અધિકારી. રામ૦ ૫
આ સૃષ્ટિમાં સર્વથી ઊંચા, નિરખ્યા નામસનેહી;
નીરાંત વર્ણાશ્રમથી ન્યારા, હરિભજે જન જેહી. રામ૦ ૬

---

૪ અજ—બ્રહ્મા.

૪ ધન ઇ૦—જો તેને ધન પખે (પક્ષે) જોઉં તો તે ધર્મ કરતો નથી, શરીર પક્ષે જોઉં તો સેવા કરતો નથી અને ભુવન (ઘર) પક્ષે જોઉં તો તેમાં સંતને પધરાવતો નથી. અશુભ મનુષ્યના ધન, તન અને ભુવન, ત્રણે ઠામ એવા છે!

૫ તેથી ઇ૦—તેમનાથી વિશેષ હું કોને વખાણું છું કે જે શ્વાનમાંસના આહારી (શ્વપચ-ચાંડાળ) છે, જાતિહીણ છે, પણ હરિભક્ત છે, તો તે રામનામના અધિકારી છે.

સાંભળ ભાઈ કહુ ભગતની, જેને વર્ણવે ચારે વેદ;
આત્મા વિશ્વમા વ્યાપક એક છે, એના બહુ થાયછે ભેદ ભાવે૦ ૩
સતો સમજી લેજો સાનમા, ચીનો ભાવે આપો આપ,
બીજું સાધન કરવે બાદ્ધુ, જે જે કરીએ તે સતાપ ભાવે૦ ૪
સેવે જોગી જગમ સેવડા, વિપ્ર સન્યાસી ને દરવેશ,
અધારે ગજને ધારો જૂજવો, ન્યારો રહ્યો ગુરુનો દેશ. ભાવે૦ ૫
સર્વે શાસ્ત્ર મથી જોઇને કાઢ્યું, તત્વ તે કેવળ નામ,
નારાંત રહ્યા નામને આશરે, તેહ થયા છે ઠરી ઠામ. ભાવે૦ ૬

પદ ૬૨ મુ.

રાગ ગોડી.

દુનિયા મરડ મૂકી દો મનકો, ફેરફાર નહિ ! ફના હોઇ જાયેગે,
નહિ ભરોસો તનકો, દુનિયા મરડ મૂકી દો મનકો ટેક ૧
કહાસે આયે ને કાહા તુમ જાઓગે, ખોજ કરોને ઉનકો,
દો દિનકી જીંદગાની સારૂ. કહા કરો તુમ છનકો દુનિયા૦ ૨
સસારસુખ સ્વપ્નાવત દેખો, કોઇ જગે નહિ કિનકો,
સબ કોઈ દેખત જાતા હોયગા, રહેને નહિ હોય એક દિનકો દુનિયા૦ ૩

---

૪ ચીનો—ઓળખો

૫ અધારે ઇ૦—હાથીથી અજાણ્યા માણસોએ અધારામાં હાથીને સ્પર્શ કરીને તેનુ જે જે અગ હાથમા આવ્યુ તે તે પ્રમાણે હાથીની કલ્પના કરી, તેમ અજ્ઞાન રૂપી અધકારમા પડેના જીવોએ સર્વવ્યાપક બ્રહ્મનું એક એક અગ જોઇને તેને તેવો કલ્પ્યો છે પણ ગુરુનો દેશ—ગુરુનો જ્ઞાનરૂપી પ્રદેશ અથવા ઉપદેશ તો ન્યારો (જૂદોજ) રહ્યો છે ! સુદરદાસ પણ એના જેવુજ દૃષ્ટાત આપે છે કે " आधरेनें हाथी देख झगरा मचायो है "

૧ ફેરફાર નહિ !—હુ કહું છુ તેમા ફેરફાર નથી ફના હોઇ જાયેગે—નાશ થઇ જશે ૨ કહા—શો છનકો—છણકો-રીસ ૩ કિનકો—કોઇનો જાતા હોયગા—જવાનુ થશે

ઊંચ નીચ ને નર કો નારી, જનમ મરણ દુઃખ જાશે;
નારાયણનું નામ સમરતાં, તદવત્ એકતા થાશે. સદા૦ ૪
અદ્વૈતપદ એક નામ હરિનું, બીજું તે માયા પસારો;
નીરાંત નિવૃત્તિપદ છે ન્યારૂં, નિર્ગુણ નામ ઉચારો. સદા૦ ૫

પદ ૬૫ મું.

રાગ વસંત.

પ્રથમ ગુરૂને પાયે લાગું, માગ્યું મુજને આપો;
કરૂણાનિધિ કૃપા કરીને, ભવનું બંધન કાપો. ટેક. ૧
જનમ મરણ જમત્રાસને ટાળો, અભય કરો અવિનાશી;
પૂરણ પદ પુરૂષોત્તમ પામુ, વામુ લખ ચોરાશી. પ્રથમ૦ ૨
આદિ અંત મુજને ઓળખાવો, સંશય શૂળ સમાવો;
મરતી વેળાએ મન ક્યાં જઇ મળશે, સ્થિરતા ઠામ ઠરાવો. પ્રથમ૦ ૩
છુટવતાં જઇ પોહોચુ તે પદને, સદ્ગુરૂ આશ તમારી;
ભિન્ન સમામાં ભાન ભૂલાશે, મતિ નહિ પોહોંચે મારી. પ્રથમ૦ ૪
અંતરજામી નથી રે અજાણ્યા, દાખે દેવ દયાળ,
આદિ અંતને મધ્યે મળવાનુ, નીરાંત નામ નિહાળ. પ્રથમ૦ ૫

પદ ૬૬ મું.

સતો માયા ભલી મેરે રામકી, મેહેર મોપે મેરે કામકી. ટેક. ૧
મન માયા વડે હીંડે માહાલતુ, મારે ઘડી પલક નથી ચાલતુ;
મારે આનંદ ઉરમાં અતિ ઘણો, મહિમા કહ્યો ના જાયે માયાતણો. ૨

---

૫ પસારો—ફેલાવો.
૪ તે પદને—મુક્તિ પદને. ભિન્ન સમામા—જુદા (અર્થાત્ મરણના) સમયમાં. ૫ આદિ ઈ૦—અર્થાત્ સર્વકાળ.
૧ મોપે—મારા ઉપર. કામકી—ઉપયોગની.

એસી નાર પિયાકી અનેક છે,
તામે કોઇ કોઇને કાંઈ ટેક છે;
પતિવ્રતા સમોવડ કો નહિ,
વૃત્તિ વશી રહી પિયુકે મહીં. મે તો૦ ૪

પ્રેમવંતીને પિયુકી ચાહના,
સ્નેહેવંતીને સ્નેહેની લા'યના;
આતુરવતીને આતુરતા ઘણી,
એવી વિજોગવતિ બોહોઘણી. મે તો૦ ૫

પિયા કોણ મીલાયા કીજીએ,
વાકે આધીનતા હોઈ રીજીએ;
કીજે તન મન અરપન તાહીકું,
મોહે પિયા મીલાવે વાહીકું. મે તો૦ ૬

એસી જાની ગુરૂ આયે આપસુ,
જેસે સ્વાતિ છીપ સભાવસુ;
નીરાત દયા કરી દાસને,
નામ પિયુ મીલાયો પૂરી આશાને. મે તો૦ ૭

---

૪ તામે-તેમાં. ૫ લા'યના-લાય-બળતરા. બોહોઘણી-અતિ ઘણી—અનેક. ૬ પિયા ઇ૦-જેણે પિયા મિલાયા (મેળવ્યા) છે એમ જેને કીજીએ (કહીએ)એવો કોણ છે ? જે એવો હોય તેના આધીન થઇને રીજીએ-રહીએ.

૬ તાહીકું—તેને. મોહે—મને. વાહીકું—એને. ૭ એની ઇ૦-એની ભક્તિ જાણીને ગુરૂ આપસુ (પોતાની મેળે આપે આવ્યા). તેનું દૃષ્ટાન્ત, જેમ સ્વાતિનો વરસાદ સ્વભાવથીજ છીપમા પડે છે તેમ. અર્થાત્ વરસાદની પેઠે ગુરૂને તો સમવિષમ ભાન નથી, પણ તેમનો સ્વભાવજ દયાળુ હોય છે।

માયા ભાવરૂપે ઘણી ભાવતી, આણુતેડી મારે ત્યા આવતી,
માયા મેહેર વસી મન માહેરે, આસપાસને ભીતર બાહેરે ૩
માયા ગરવી થઈને ગુરૂને મળી, માયા ગુરૂવત થઈને સફળ ફળી,
દીનો તારક મન્ત્રકરતારની, માયા પૂરણ દુ ખ નિવારણી. ૪
માયાદાસી થઈને દિલ રખે, માયા સાચી સત સેના પખે,
માયા સત અસતનો અતરો, માયા એકાએકી પટતરો ૫
માયાં આદ અતને મધ્યે મળી, * *
માયા નીરાત નામે ન્યારી રહી, માયા કરતા અકરતા વાણી કહી ૬

પદ ૬૭ મુ.

મે તો પ્યારી પિરાને પિયુકી,
જાના જાન હમેરે જીવકી. ટેક. ૧
રહી અરસપરસ એકના મળી,
સુખ પિયાજીકો સુખ કહી ન શકુ કળી,
ધિક ધિક કહિએ એવી નારને,
દિયો પિયાજીકો સુખ બીસારને મે તો૦ ૨
કીનો સનગાર ઉપર નાવકી,
રહી અતર ઓર સભાવકી;
ભઈ દુર્મતિ દોહોદશ ધાવતી,
વ્યભિચારિણી પિયાકુ ના ભાવતા મે તો૦ ૩

---

૪ દીનો ૬૦—કરતારે તારનારો મ ન આપ્યો ૫ દિલ રખે—મન રાખે —મનને ખુશ કરે સત મેના પ ો—સતની મેનાને પક્ષે—સેનામા અતરો—આતરો—સત અ ા અસત એ બેને જુદા પાડી આપનાર માયા છે

૧ પુરાને—જૂના અર્થાત્ અનાદિ પિયુકી—ધણી ની—સજની જાના—તેનાથી દૂર જાતા

૩ કીનો ૮૦—ઉપરથી તો તેણે શણગાર કર્યો પણ અતરમા તો તે જૂદા સ્વભાવની રહી દોહો'શ—દશે દિશાએ

ઐસી નાર પિયાકી અનેક છે,
તામે કોઇ કોઇને કાંઈ ટેક છે;
પતિવ્રતા સમોવડ કો નહિ,
વૃત્તિ વશી રહી પિયુકે મહીં. મે તો૦ ૪

પ્રેમવંતીને પિયુકી ચાહના,
નેહેવંતીને નેહેની લા'યના;
આતુરવતીને આતુરતા ઘણી,
એવી વિજોગવતિ બોહોધણી. મે તો૦ ૫

પિયા કોણ મીલાયા કીજીએ,
વાકે આધીનતા હોઈ રીજીએ;
કીજે તન મન અરપન તાહીકુ,
મોહે પિયા મીલાવે વાહીકું. મેં તો૦ ૬

ઐસી જાની ગુરૂ આયે આપસુ,
જેસે સ્વાતિ છીપ સભાવસુ;
નીરાંત દયા કરી દાસને,
નામ પિયુ મીલાયો પૂરી આશને. મે તો૦ ૭

---

૪ તામે-તેમાં. ૫ લા'યના-લાય-બળતરા. બોહોધણી-અતિ ઘણી—અનેક. ૬ પિયા ઇ૦-જેણે પિયા મિલાયા (મેળવ્યા) છે એમ જેને કીજીએ (કહીએ)એવો કોણ છે ? જો એવો હોય તેના આધીન થઇને રીજીએ-રહીએ.

૬ તાહીકુ—તેને. મોહે—મને. વાહીકુ—એને. ૭ ઐસી ઇ૦-એવી ભક્તિ જાણીને ગુરૂ આપસુ (પોતાની મેળે આપે આવ્યા). તેનું દૃષ્ટાંત, જેમ સ્વાતિનો વરસાદ સ્વભાવથીજ છીપમાં પડે છે તેમ. અર્થાત્ વરમાનની પેઠે ગુરુને તો સગવિષમ ભાવ નથી, પણ તેમનો સ્વભાવજ દયાળુ હોય છે।

પદ ૬૮ મું.

રાગ કાફી.

ધન્ય વંદુ તેને રે, નારાયણ નામ લહ્યું;
જનમ જીત્યો જાણુ રે, સંકટ તેનું સર્વે ગયું.　　ટેક.　૧
આ અવસરમાં એજ ઓળખવું, ને બીજું તે કાચું કામ,
અનેક પતિત તો આગે ઓધાર્યા, એવું નારાયણનું નામ;
કદાપિ એનું એ છે રે, કહેણીમાં સર્વે એજ કહ્યું.　　ધન્ય૦ ૨
આલોક મૂકીને પરલોક માને, સપ્તલોકમાં વાસ,
જીવનમુક્ત તો તેને રે જાણો, જેને નથી અવરની આશ;
એ વાત કેને કહીએ રે, ગુરૂનું જેણે ધ્યાન ગ્રહ્યું.　　ધન્ય૦ ૩
લહ્યું ના લહ્યું તે ક્યમ લેહેવાશે ને, કરણીના દીસે કાંઈ,
પોહોચ્યા જનને એમ પારખવા, અવિદ્યા આદરે નાહિ;
વાણીના વળ સૂધો રે, વેધકનું વેધે હઇયું.　　ધન્ય૦ ૪
ગુરૂ દયાનો પાર ના પીછે ને, જ્યમ ત્યમ બોલે લોક,
અંતર્ગત ઓળખ્યામા ના આવે, ફૂલ ફૂલ્યું રે ફોક;
સમજીને વેણ સહેવું રે, કઠણ ના જાયે સહ્યું.　　ધન્ય૦ ૫
ભવસાગરમાં ફેર ભટકે તે, પામર ના પામે પાર,
લખ ચોરાશી યોનિ અવતરે, સુખ ના લહે લગાર;
દુઃખ દરિયા જેવું રે, થોડા સારૂ સબળ થયું.　　ધન્ય૦ ૬
અનેક વિધિના ધરમ આદરે, નિત્ય નાના પ્રકાર,

---

૪ પોહોચ્યા—મુક્ત થયેલા　વાણીનો ઈ૦–વાણીનો વળ સૂધોકે–વાણી સમજવામાં સીધી છે પણ જે વેધક (અર્થાત્ વીંધાયલો—જીજ્ઞાસુ) હશે તેનું હઈયું તે વાણી વેધશે–તેને તેનો મર્મ સમજાશે
૫ અંતર્ગત—રહસ્ય　૬ ફેર—ફરી ફરીને.

આવાગમન તો એમ ટળે નહિ, નામ વિના નિરધાર;
નીરાંત નામ ગ્રહીને રે, કર્ત્તાપણું મેલ્ય વહ્યું. ધન્ય૦ ૭

પદ ૬૯ મું.

બલિહારી ગુરૂ ઉપકારની, અતિ ઉપકાર કરે સેવકને;
શુદ્ધિ પીછાવી પારની, બલિહારી ગુરૂ ઉપકારની. ટેક. ૧
મહામંત્ર રસ પ્રેમે પાયો છે, તૃષ્ણા ટળી ગઇ ત્યારની;
મન રે સંતોષ ભયો સુખભારી, કળા રે બડી કિરતારની. બલિ૦ ૨
અડસઠ તીર્થ આણ્યા આંગળીએ, વાણસાડી વાત વિકારની;
જન્મ મરણનાં બંધન કાપ્યાં, આંટી ટળી અવતારની. બલિ૦ ૩
જીવદશા જડ મતિ રે મટાડી, પ્રગટી દશા સતસારની;
પળમાં પતિત પોતાનો કીધો, લાજ મટી હે કુલાચારની. બલિ૦ ૪
સર્વ સુખદાયક દેવ દેવના, ગુરૂ સમા કો દાતારની;
દાસ નીરાંત દયાના નિધિ હે, નિરભે ગતિ નિરાધારની. બલિ૦ ૫

પદ ૭૦ મું.

રાગ ગોડી.

રામ રટણ ધુન લાગી, ગગનમેં રામ રટણ ધુન લાગી;
એસા કોઇ હે જો બૈરાગી, ગગનમે રામ રટણ ધુન લાગી. ટેક. ૧
અણભેઆસન ઉપર બેઠા, ઉલટ રહા રે સમાઇ;
હાવ ભાવ નૈનસે બે'તે ડાલેગા, બાહેર ન આવે જાઈ. ગગન૦ ૨

---

૭ મેલ્ય વહ્યું—જતું રહેવારે.
૧ શુદ્ધિ ઈ૦—પારની (મુક્તિધામની) શુદ્ધિ પીછાવીછે. ૨ મહામંત્ર—નારાયણ નામનો. ત્યારની—તે વખતની
૫ નિરભે ઈ૦—નિરાધાર પુરૂષની નિર્ભય ગતિરૂપ ગુરૂ છે.
૧ ગગનમેં—હૃદયાકાશમાં. ૨ અણભેઆસન—જીવન્મુક્તતારૂપી.

સાધન સમ ઘટ એક સમાસા, આપ બીના નાહી દુજા,
આત્મારામ ડર્યા નાહી થાકયા, સમ ઘટ સાહેબ સુઝા ગગન૦ ૩
નામ નિરંજન ગુરૂહી લખાવે, સાહેબ સકળ પસારા,
ઘટ ઘટ રૂપ રામકા સતો, બોલત હે સો ન્યારા ગગન૦ ૪
નાહી કછુ સગે શબ્દકુ ચીને, ઓર કહે સો અદીઠા,
નારાત્ નામ નિરંતર ચાખો, મિન રસના રસ મીઠા ગગન૦ ૫

પદ ૭૧ મું.

આવે રે લોકો હો લલના હરિ ભગતનકો મેળો,
ધર્મ કર્મમે સમ હી ટૂટે મનુષ્યા તનમે મેળો આવે રે૦ ૧
જે સુખ તીન લોકમે નાહી, સો સુખ સત સોહાવે,
નેતિ નેતિ પદ નિગમ કહત હે, સો સતનમે પાવે આવે રે૦ ૨
સારમે સાર કહુ સમજાઉ, સમજ ગ્રહો રે ભાઈ,

ઉનટ ઇ૦—અંત કરણના તરંગ ઉનટીને પછી સમાઇ ગયા હાવ ભાવ ઇ૦—સ્ત્રીઓના નેત્રના કટાક્ષને તે વેરેલા મુકશે અને જે જાય (ગયા) તે ફરી બાહાર ન આવે—અર્થાત્ જે વિકાર સમાઈ ગયા તે ફરી ઉદ્ભવ પામશે નહિ

૩ સાધન ઇ૦—એક આત્મારૂપી ઘટમા સર્વે સાધનનો સમાસ થઈ જાય છે ડર્યા—સ્થિર થયા નાહિ થાક્યા—તેને કાઇ થાક લાગતો નથી અથવા આત્મારામ સધગે હામે નહોતો શુ !

૫ મિન રસના ઇ૦—વગર જીભે મીઠો લાગે એવો તે રસ છે બ્રહ્મરસ ઈંદ્રિયોને અગોચર છે માટે જીભે ચખાય એવો નથી પરતુ તે અનુભવગમ્ય હોવાથી તેના અનુભવ કારને મીઠો તો લાગે જ છે

૧ આવેરે ઇ૦ હે લલના ! હરિ ભગતોની ભેગો આવે છે ધરમ ઇ૦—બીજા બધા લોકો હરિને મળવાને માટે ધર્મ કર્મ કરવામા તૂટી પડે છે, પણ હરિનો મેળો—મેળાપ તો મનુષ્યતનમાંજ થાય છે

જે સુખ શિવ બ્રહ્મા ચાહત હે, સો સંતન સુખ દાઈ. આવે રે૦ ૩
ચારે જુગત ભગતકુ ચાહાયે, ભગત સમોવડ નાહિં;
નીરાંત નામ નભે સદ્ગુરૂકો, સોહાવે ભગત પદ માંહી. આવે રે૦ ૪

પદ ૭૨ મું.

બડી આશ કીઈ તેરે નામકી, મન મેહેરમકુ લાગી હે;
મન મેહેરમકુ મેહેરમ મલિયા, ભૂલ ભરમકી ભાગી હે. ૧
ઉલટી સુરતા ચઢી ગગનમાં, તદ્વત્ થઇ તન ત્યાગી હે;
સત સામી સત બની સોહાગન, જોબન ભરમાં જાગી હે. ૨
બિન બસ્તી વાં બસતી કીની, ઉન્મની ઘર અનુરાગી હે;
નૌતમ નારી પિયાકુ પિયારી, પાઈ મોજ બિન માગી હે. ૩
સદા સોહાગન વાકુ કહીએ, નિરખત નામ સોહાગી હે;
નીરાંત નામ અમૂલક પાયા, સોઈ પુરૂષ બડ ભાગી હે. ૪

પદ ૭૩ મું.

મન ફકીરી હાલ હજુરી, ધ્યાન ધનીશુ લાગા હે;
ફેલ ફકીરી તનકી કહાવે, ગળે ગોદડી ધાગા હે. ટેક. ૧
મરમ ન પાયે સ્વાંગ બનાયે, ખાખ લગાવે નાગા હે;
મનકા મુંડા કોઉના મળિયા, શિરમુડા સબ માગા હે. મન૦ ૨
સત્ય સુકૃતકી ટોપી બનાઇ, સીલસંતોષકા બાગા હે;

---

૪ ચારે જુગત–ચારેવર્ણ, ચારે આશ્રમ, અથવા ચારે જુગની પ્રજાઓ.

૧ કીઈ–કરી. મેહેરમ–પમેશ્વર (?)૨ ગગનમાં—અમરાધિમાં. તદ્વત્–બ્રહ્મરૂપ. ૩ બિન ઈ૦–જ્યાં વસ્તી નથી એવા ઉન્મનિપદમાં બસતી (રહેઠાણ) કર્યુ.

૧ હાલ—દશા. જેની ફકીરી મનની છે તેના હાલ હજુરી (હજુર–પરમાત્માના સેવક જેવા) છે.

૨ સ્વાંગ–વેષ.

રોઝી શીંગી દયાકી કીની, અભે ખાખ અનુરાગા હે. મન૦ ૩
તુહિ તનકા તિલક બનાયા, સદ્ગુરૂ દિયા સોહાગા હે;
જાપ અજપા સબકુછ દીના, જનપરી જબ જાગા હે. મન૦ ૪
નિશ્ચળ પદકા નેજા ગાડા, હદબેહદસેં આઘા હે;
નીરાંત નામ અમરપદ પાયા, જરા મરનભય ભાગા હે. મન૦ ૫

પદ ૭૪ મું.

સદ્ગુરૂકી મહિમા બડી, જ્યાની જન ગત પાવે;
જગત પાવન એ પરમાતમા, ગુરૂદેવ કહાવે. ટેક ૧
અન્ય દેવ ઉનથે ભયે, ભયે દસ અવતારા;
બ્રહ્મા આદ વિશ્વના, સ્વામી સરજણહારા. સદ્ગુરૂકી૦ ૨
તીન દેવ તાસેં ભયે, અભે સકળ બ્રહ્માંડા;
ઈંડ પિંડ ઉનથે ભયે, ગુરૂ આપ અખંડા. સદ્ગુરૂકી૦ ૩
આદ અંત ગુરૂ દેવ હે, ગુરૂ કી સબ માયા;
નીરાંત નિર્મળ નામ હે, ગુરૂદેવ લખાયા. સદ્ગુરૂકી૦ ૪

પદ ૭૫ મું.

રાગ કાફી.

અનુભવીઆનો ઉપદેશ, સમજે સમજાશે;
આવરણ નાહી આવે લેશ, આત્મા ઓળખાશે ટેક. ૧
એ દેહ રહિત દર્શામા આવે,
જેમ પ્રતિબિંબ પાણીમા રે,
બિમ્બજ પરખાય પાણીમા,
એમ દરશે વાણીમા રે. સમજે સમજાશે. ૨
એ સર્વની માહે ને સર્વથી ન્યારો,

---

૩ અભે–નિર્ભયતા
૨ ઉનથે–એનાથી ૩ ઇંડ—બ્રહ્માંડ—વિરાટરૂપ. પિંડ—દેહ.

સર્વેના પ્રેરક પોતે રે;
અળગો ને વળગ્યો સહુ સળગ્યો,
દર્શી આપ ઉદ્યોતે રે. સમજે સમજાશે. ૩
સ્થૂળ સૂક્ષ્મ ને કારણ કહીએ,
મહાકારણને મેલી રે;
કૈવલ્યપદને કો એક જાણે,
વિશ્વનામની વેલી રે. સમજે સમજાશે. ૪
બોલે તે બોલ્યામાં નહિ,
દર્શી નહિ દરશ્યામાં રે;
ચાલે તે ચાલ્યામાં નહીં,
સ્પરશી નાહીં સ્પર્શ્યામાં રે. સમજે સમજાશે. ૫
તન તેનું, તેને તન નહીં,
એહ અનુભવ ને આશે રે;
નીરાંત નિરખો જીવન્મુક્ત છે,
બંધન સરવે જાશે રે. સમજે સમજાશે. ૬

પદ ૭૬ મું.

રાગ કાફી.

મળે ગુરૂ સાચા રે, સત્ય સોઈ ઓળખાવે;

---

૩ વળગ્યો—યુક્ત—અન્વય રૂપે મળેલો. સળગ્યો-પ્રકાશિત થયો. આપ ઉદ્યોતે—પોતાના પ્રકાશથી. ૪ સ્થૂળ-ભૌતિક દેહ. સૂક્ષ્મ—સૂક્ષ્મ ભૂતનો દેહ. કારણ-ભૂતના કારણ રૂપ અવિદ્યાનો દેહ. મહાકારણ—કારણ દેહથી પર સૂક્ષ્મતર દેહ. કૈવલ્યપદ-મોક્ષપદ.

૫ બોલે ઇ૦—જે બોલે છે તે આત્મા બોલ્યામાં (વર્ણવામાં) આવતો નથી. દર્શી—દ્રષ્ટા.

૬ તન ઇ૦—તન(શરીર)નું કારણ તે છે પણ તે પોતે તન (દેહ) વગરનો છે.

સત્ય એક કહીએ રે, અસત્ય બીજુ ના ભાવે. ટેક૦ ૧
ઉત્પન્ન થાયને પ્રલય પામે, એટલુ અસત્ય કહેવાય,
સત્ય સદોદિત જ્યમનું ત્યમ છે, ના આવે ના જાય;
પદ અવિનાશી રે, અલખ લખમાં આવે. મળે૦ ૨
નામ રૂપને ગુણ નહિ તેને, સત્ય સર્વેમાં સાર,
એકાએકી અનેક એનો, સર્વે છે વિસ્તાર;
નિત્ય પદ ન્યારૂ રે, સર્વેમા દરશાવે. મળે૦ ૩
અવિનાશી છે સબઘટ વાશી, અણુ મેરૂ સમતુલ્ય,
કીટ પતગ ને બ્રહ્મા આદિ, વસ્તુ એક અમૂલ્ય;
અભેપદ એવુ રે, પોતનુ પોત પરખાવે. મળે૦ ૪
ખીર નીર બે મળ્યા એકઠા, નોખુ કરે તે હંસ,
જીવ શિવની પર જે પદ છે, નવ નિરખે બગવશ;
હંસની સરભર રે, બગ કહો કેમ આવે. મળે૦ ૫
ભેખ પખે તો જાણુ બરાબર, ચારા પખે બગ હંસ,
નામ પખે કોઇ વિરલા જાણુ, વિશ્વનામનો વંશ,
સત્ય નામ સાચુ રે, નીરાત નામ નિત્ય કહાવે મળે૦ ૬

પદ ૭૭ મું.

રાગ કાફી.

કોણ લખાવે રે, અલખની એંધાણી;
એક કહેવાયે રે, કહી ના શકે વાણી. ટેક. ૧

---

૧ સોઇ—તે. ૨ સદોદિત—નિત્ય ૩ એકાએકી–એકલુ સત્ય એકજ છે તથાપિ તે અનેક રૂપે થાય છે અને આ સર્વે જગત્ રૂપ વિસ્તાર તેનો છે.

૫ બગવશ—બગનાના વંશનો—બગલો સરભર—બરાબર ૬ બગ હંસ ઇ૦—બગ અને હંસને જાદા જાણુ છું.

નામ નહિ તેને શું કહીએ, રૂપ રેખ નહીં ભાસ,
ગુણ નહિ ને શો ગુણ દાખવીએ, અળગો આપ નિવાસ;
ભાવ ભરોસો રે, આરત અજાણી.　　કોણ૦ ૨
મન પવન સુરતા નવ ચાલે, ધ્યાને નવ ધરાય,
સાધન શ્વાસઉશ્વાસ ના પોહોંચે, જોગ સમાધિ ના સોંવાય;
વેદ આદિ વિદ્યા રે, ભણી મન ભૂલાણી.　　કોણ૦ ૩
શિવ બ્રહ્માને નારદ આદિ, શિવ અભ્યાસી દેવ,
અંધા કાષ્ટ અંધારે વદતા, આપે રહ્યો અભેવ;
વિત્ત વિશ્વનું વિષ્ણુ રે, નિત્ય પદ નિરવાણી.　　કોણ૦ ૪
ખટ દર્શન ખોળ્યે નવ લાધે, વર્ણાશ્રમથી દૂર,
સ્થાવર જંગમ સભર ભરાભર, ઉયમ ભાસે ભર પૂર;
કૃત પડચાં કાચાં રે, બુદ્ધિના બૂઝાણી.　　કોણ૦ ૫
યથારથ પદ જ્યમનું ત્યમ છે, અકળ કળ્યુ નવ જાય,
સદ્ગુરૂ સ્વામી કરે કૃપા તો, આપે આપ ઓળખાય;
નીરાંત નામ નિરખો રે, સાક્ષીવત્ જાણી.　　કોણ૦ ૬

પદ ૭૮ મું.

રાગ ગરબો.

કંઈ કવિજન કાવ્ય અનુપમ બાંધે રે, બલિહારી;
નિર્ખ્યા વિના નિશાન બાણ શાં સાંધે રે, જાઉં　બલિહારી. ૧
નિરખ્યું હોય તે નિશાની નિરખાવે રે; બલિહારી.
નામ નિશાની સહી મળે તો તે મારે મન ભાવે રે. જાઉં બલિહારી. ૨

---

૨ આરત–આડત. મન ઇ૦–મન અને પવન રોકીને સુરતા ચલાવત, પણ તે ચાલતી નથી. સાધન ઇ૦–શ્વાસોચ્છ્વાસનું સાધન–અજપાજાપ.

૪ અભેવ—જેનો મર્મ જાણ્યામાં નથી આવ્યો એવો.

૧ નિશાન—બ્રહ્મસ્વરૂપનું નિશાન. બાણ શાં સાંધે–શાનું વર્ણન કરે !

નિરખે તેને ભૂમિનુ નિશાન રે; બલિહારી.
જોવા જાતાં જાય પોતાનું ભાન રે. જાઉં બલિહારી. ૩
આપ આપને ઉલટ નિરંતર ધાવે રે; બલિહારી.
અલખ નિશાની ગુરૂ લખ્યામાં લાવે રે. જાઉં બલિહારી. ૪
શિવ વિરંચી શેષ એને આરાધે રે; બલિહારી.
જપિયા તપિયા યોગ સમાધિ સાધે રે. જાઉં બલિહારી. ૫
એ પુરૂષને અનેક નારી ઇચ્છે રે; બલિહારી.
ભાગ્ય હોય તે પ્રેમપદારથ પ્રીછે રે. જાઉં બલિહારી. ૬
માનિનીઓને મન ગમતો છે મેવો રે; બલિહારી.
મનુષ્ય જન્મનો લા'વો નૌતમ લેવો રે. જાઉં બલિહારી. ૭
સદ્‌ગુરૂ સ્વામી સન્મુખ તેને મળશે રે; બલિહારી.
અદ્વૈત પદ તે તેને અઠકળ ઢળશે રે જાઉં બલિહારી. ૮
અનુભવિયાને અવરતણી નહિ ઇચ્છા રે; બલિહારી.
નીરાંત નામી નામ સમોવડ પ્રીછ્યા રે. જાઉં બલિહારી. ૯

પદ ૭૯ મું.

રાગ ગરબી.

કહુ વા'લો મળ્યાની વધામણી જો,
તમો સાભળો નર ને નાર જો;

---

૩ ભૂમિ—યોગની ભૂમિકા જોવા ઇ૦—અર્થાત્ નિર્વિકલ્પ સમાધિમા જ્યારે અહંવૃત્તિનો લય થાય છે ત્યારે તેને ખરા આત્માનંદનો અનુભવ થાય છે. માટે નીરાત કહે છે કે જે જોવા જાય તેજ ખોવાય, એવી એ સ્થિતિ છે.

૪ આપ ઇ૦—પોતે પોતાને શોધવા માટે ઉલટો નિરતર દોડે છે. લખ્યામા—લક્ષ્ય કરાવનામા

૯ અનુભવિયા—અનુભવવાળા સ્ત્રી પુરૂષો.

અવસર દુર્લભ દેહ છે,
પ્રભુ પીછો પરાની પાર જો. વા'લો૦ ૧

જોતાં જન્મમરણ મટી જાય છે જો,
ત્યાં પોહોચે તે તદવત્ થાય જો;
તુરીયાતીતને ઓળખો,
પુણ્ય હોય તો ઇને પમાય જો. વા'લો૦ ૨

બીજો ભીતર જાણવો બોલતો જો,
આપ જુઓ સર્વમાં વ્યાપ જો;
નામ રૂપ ગુણ તીને નહિ,
ત્યાં પોહોચે ના પુણ્ય ને પાપ જો. વા'લો૦ ૩

ફળ ફૂલ ને મૂળ સર્વે ડાળિયો જો,
વૃક્ષ પેરે વાહાલાનો દેશ જો;
અનુભવી પખીનો આશરો જો,
ત્યાં ના થાય પવન પ્રવેશ જો. વા'લો૦ ૪

બ્રહ્મા આદિ સરવની આરાધના જો,
શિવ આદિ સરવનું ધ્યાન જો;
એ પદ પ્રેમે પીછવું,
ગાંધર્વ આદિ સરવનુ ગાન જો. વા'લો૦ ૫

અદૃશ્ય દરશમાં આવશે જો,
ગુરૂ દેવ દર્શાવનહાર જો;
રહ્યા નીરાંત નામને આશરે,
નામ પ્રાણ તણો આધાર જો. વા'લો૦ ૬

---

૧ પરા–એ નામની વાણી. ૫ આરાધના–આરાધના રૂપ. ધ્યાન–ધ્યાન રૂપ. ગાન–ગાન રૂપ.

પદ ૮૦ મું.

રાગ ગરબો.

સદ્‌ગુરુતણો પ્રતાપ, કાંતે કોઇક જી. ટેક. ૧
કાયા રેંટુડાની જુક્તિ જુઓ ને,
જોવા સરખો કીધો જી;
કામ જુક્તિમાં નથી કાંઇ કાચું,
અમૂલ્ય દામ બિન દીધો રે. કાંતે૦ ૨
પ્રથમ આરા પાંચ પચીશ,
પાંખડી છે વિસ્તારો જી;
આપ કાષ્ઠકો આપે ઘડિયો,
ફરતા છે બહુ સારો રે. કાંતે૦ ૩
એક ખૂટે સાધા સબ જડિયા,
એસા અજબ તમાસા જી;
કળ જડી સોંજે કાત્યાની,
મણી માળ છે ખાસા રે. કાંતે૦ ૪
દાસે માંધાની કરી દામણી,
ઉલટી માળ ચઢાવી જી,
ત્રિવેણી સગમ તોરણિયા,
તેમા ત્રાક ભરાવી રે. કાંતે૦ ૫
તત્વ ત્રાકે તાર નીસરે,

---

૩ પાચ આરા–પચ મહાભૂત પચીશ–પચીકૃત ભૂત. આપ ઇ૦–ભ્રમનું અધિષ્ઠાન સત્ છે માટે સત્‌માથી તે ઉપજ્યો છે અને સત્‌રૂપ આત્મા તેને ઘડનારો છે.

૪ ખૂટો—પ્રાણવાયુ.

૫ ત્રિવેણીસગમરૂપી તોરણીઆમા એકાગ્રવૃત્તિરૂપી ત્રાક ભરાવી. માધાની–માધવ (હરિ)ની

પ્રેમે પુણી કાંતુ જી;
શબ્દ સુતરીએ સુતર વોહોર્યું,
• જીવ જન્મના સોતુ રે. કાતે૦ ૬
ઘરઘે ધામા ફરે રેંટિયો,
ત્રાકે તાર ના તૂટે જી,
અલખ માળ સો ઘરમા કહીએ,
ખરચ કરે નવ ખૂટે રે. કાતે૦ ૭
પતિવ્રતા સો નારી કહીએ,
અન્ય પુરૂષ નવ હેરે જી,
દાસ નીરાત પિયુ કે દિલ પ્યારી,
ઘર રહી ચરખા ફેરે રે કાતે૦ ૮

પદ ૮૧ મુ.

રાગ ગરબી.

આવો આવોરે મારે ઘેર, પ્રભુજી પધારોને,
મારે હૈડે મોટી હોસ, વા'લા પધારોને ટેક ૧
વાહાલપણુ તો જ્યારે લહેવાશે,
તમો આવશો મારે ઘેર રે,
ભાવતણુ હુ ભોજન સુધારૂ,
જીવાણુ જમશો ત્યારે પ્રભુજી૦ ૨
જશ તો જુગમા ઝાઝો થયોછે,
સ્નેહ વાહાલા તમારા કહેવાઉ રે,
હવે હરિ હાથ નહિ આગે તો,
(તમો)મિથ્યા વાહાલ દખાડીને વાહ્યા રે પ્રભુજી૦ ૩

---

૮ અન્ય પુરૂષ–બ્રહ્મ વિના બીજો

વાહાવા તણી હવે વાત ના કરશો,
કપટ હઇડાનુ કાઢો રે;
અબળાને આધાર તમારો,
ઘણો ના કરશો દઝાડો રે. પ્રભુજી૦ ૪
મનતણી તમને છે માલમ,
શું મુખે કહી દાખું રે;
ક્ષણવાર મુને નથી વીસરતા,
હૃદયકમળમા રાખુ. પ્રભુજી૦ ૫
વારંવાર ત્રિકમ શુ કહીએ,
એટલી અરજ અમારી રે;
નીરાતના સ્વામી સુખદાયક,
અમને આશ તમારી. પ્રભુજી૦ ૬

પદ ૮૨ મું.

રાગ ધોળ.

ધન્ય ધન્ય જીવ્યુ રે તેનુ જાણવુ,
જેણે ગોવિંદના ગુણ ગાયા,
સેવા સ્મરણ તેનુ સહુ કરે,
પરમેશ્વર પેરે પૂજાયા ધન્ય ધન્ય૦ ૧
દેહ જવાનો રે જૂઠો જાણીને,
મોહ માયામા નવ બંધાય,
જીવન્મુક્ત તેહને જાણવા,
આપ આપમા ઉલટ સમાય ધન્ય ધન્ય૦ ૨
આવો અવસર ફરી ફરી નહીં મળે,

---

૪ ઘણો પ્ર૦—અમને ઘણુ તપાવશો નહીં

મુનિનારદને મહિમા મોટો;
સુરનર સરખા તેને આરાધે છે,
ત્રણભુવન છે સંસાર ખારો. ધન્ય ધન્ય૦ ૩
જન્મ મરણનું જોખમ જાણે,
લખ ચોરાશી ફેરા ફરતા;
ઉંચ નીચ યોનિ અવતરવું,
મહાદુઃખ જાણીને હરિવર વરતા. ધન્ય ધન્ય૦ ૪
વારી વારી વંદુ રે સદ્‌ગુરુ દેવને,
અંતર જામીને ઓળખાવ્યા;
ક્ષણ એક વાલો મનથી ના વિસરે,
ભાવે ઈશ્વરજી ઘણું ભાવ્યા. ધન્ય ધન્ય૦ ૫
મનકર્મ વચને માગો તે મળે,
સંત સમાગમ કરતાં કરતાં;
નીરાંત નિરખો હરિના નામને,
નિર્ભય થાશો નામ સમરતાં. ધન્ય ધન્ય૦ ૬

પદ ૮૩ મું.

રાગ ધોળ.

મહિમા મોટો હરિના નામનો,
વાણીના વર્ણવ્યામાં ના આવે;
બ્રહ્મા સરખા કોઈ નવ કહી શકે,
નેતિ નેતિ નિગમ ગાવે. મહિમા૦ ૧
સાધન કરતાં કોઈ નવ સંભવે,
જપ તપ કરણીથી છે ન્યારું;
જોગ સમાધિ કોઈ જાણે નહિ,

એવું અગમનું અધારૂ. મહિમા૦ ૨
કોઈ નવ જાણે એવું જાણવુ,
સદ્‌ગુરૂ મળતા સુલભ થાશે;
બીજુ કરવાનુ કાઈ ના મળે,
એવું અતરમાં ઓળખાશે મહિમા૦ ૩
અધમઉદ્ધારણ એવુ નામ છે,
ભવ તરવાનું એ પણ કહીએ,
બીજો આરો એકુ ના મળે,
વીસરશો નહિ હરિવર હઇયે મહિમા૦ ૪
નર ને નારી સહુ કોઇ સાભળો,
અવસર આવ્યા દુર્લભ દાવે,
નીરાત નિરખો હરિના નામને,
હદ થઇ શુ કહીએ હાવે મહિમા૦ ૫

પદ ૮૪ મુ.

રાગ ધોળ.

અનેક ઉપાયે બીજાથી ના ઓધરે રે,
એક હરિના નામતણો આધાર,
સાધન બીજુ શુ કરે રે,
જે કરીએ તે વૃથા સ્વપ્ન વેહેવાર સાધન૦ ૧
મૂરખ મનને કહીએ પણ માને નહિ રે,
પ્રપચનો કણુ ના આવે પાર સાધન૦ ૨
લક્ષણવતો લેવાયો આણ લાલમા રે,
દુર્મતિમા ડાહ્યો ડાહાપણદાર સાધન૦ ૩
ઉપાસનામા અજાયો થઇ આથળો રે,

વિશ્વંભર નથી વેગળા રે. ટેક. ૧
બાહાર ભીતર બીજો નથી બોલતો રે;
અન્ય દેવની મિથ્યા મૂકો આશ. વિશ્વંભર૦ ૨
પ્રભુને પીછો તો એવા પીછજો રે;
અંતરમાં ઓળખી લેવું આપ. વિશ્વંભર૦ ૩
જન્મ મરણની જોખમ ટાળો જીવની રે;
વેદના ટાળો તનનો તાપ. વિશ્વંભર૦ ૪
નર ને નારી નિરખો હરિના નામને રે;
લેઇ શકાય તો લ્યો અવસરનો લા'વ. વિશ્વંભર૦ ૫
ક્ષણભંગુર દેહ માનો તો ખરે ખરૂ રે;
દેખીતો છે પરપોટાનો દાવ. વિશ્વંભર૦ ૬
વાણિયાનો તો નથી વાયદો વેગળો રે;
ટપ લેઇને તુટી જાય જ્યમ તાર. વિશ્વભર૦ ૭
શ્વાસ ઉશ્વાસે સમરો હરિ ગુરૂ સતને રે;
પૂરા ગુરૂથી આવે પંથનો પાર. વિશ્વભર૦ ૮
સંસારમાં તો નથી સગુ ને સાગવુ રે;
મારૂ મિથ્યા મનની મેલો આશ. વિશ્વંભર૦ ૯
મન માને તો મનડાને મનાવીએ રે;
રહેણી રહે તો થાય રંગની રેલ. વિશ્વંભર૦ ૧૦
આવો અવસર ફરી ફરી ક્યાંથી આવશે રે;
સમજુને શું કહીએ સો સો વાર. વિશ્વંભર૦ ૧૧
નીરાંત નિરખો નારાયણના નામને રે;
વીસરશો ના વસ્તુનો વિચાર. વિશ્વભર૦ ૧૨

---

૧ હરદામા—હૃદયમાં. વિવરવું—શોધવું. પોત-જાત.
૧૨ વસ્તુ—બ્રહ્મવસ્તુ

પદ ૮૬ મું.

રાગ ધોળ.

ધન ઘડી ધન દહાડો મારે આજનો રે,
હેલી મારે હૈયે હરખ ના માય,
વિશ્વંભર મારે મન વશ્યા રે ટેક. ૧
અક્ષરેનાજી આવ્યા મંદિર મારે રે,
પૂર્ણ કરી છે સદ્‌ગુરૂએ કિરપાય. વિશ્વંભર૦ ૨
વિવાહ સરખો અવસર મારે આવિયો રે,
લગ્ન ગુવતીન થઇ છે લીલાનેહેર વિશ્વંભર૦ ૩
નિર્ભય થઇછુ નિરખી હરિના નામને રે,
અડસઠ તીર્થ આવ્યા મારે ઘેર વિશ્વંભર૦ ૪
અન્ય દેવની ભાગી મનની ભ્રમણા રે,
અંતરમા ઓળખ્યા યા આતમ રામ વિશ્વંભર૦ ૫
ગુરૂજીને પ્રતાપે ગોવિંદ ઓળખ્યા રે,
ઉપાસનામા ના આવે એવુ નામ વિશ્વંભર૦ ૬
આદિ અનાદિ અદ્વૈત સર્વની ઉપર રે,
સચરાચરમા સુત્રમણિ જેમ તાર વિશ્વંભર૦ ૭
નીરાત ભિનર નિરખો તે મ નાથને રે,
પુરૂષોત્તમજી પ્રાણ તણા આધાર. વિશ્વંભર૦ ૮

પદ ૮૭ મુ.

રાગ ગરબી.

અટ મેને જી મારે મંદિર આવ્યા રે, ગ હેલી,

---

૭ સુત્રમણિ ઈ૦--જેમ મણિ ના [illegible] મા દોરો સર્વે મણકામા હોયછે અને દોરાને આધારે સર્વે મણકા રહેના હોય છે તેમ સચરાચરમા જે વ્યાપક છે અને સચરાચર જેના આધારથી રહેતુ છે

મહાગુણવતો મારા મનમાં ભાવ્યા રે. સુણ સાહેલી. ૧
સાન ગુરૂની સત્યારથ છે સૂધી રે, સાહેલી;
મહામંગળપદ પામી આનદ બુદ્ધિ રે. સુણ સાહેલી. ૨
વિઠલવરને કેઈપેર વખાણુ રે, સાહેલી;
આદિ અતને મધ્ય એને નવ જાણું રે. સુણ સાહેલી. ૩
રૂપ નથી ને દીસે છે રૂપાળા રે, સાહેલી;
ગુણ રહિત ને દીસે છે ગુણવાળા રે. સુણ સાહેલી. ૪
નામ નથી ને બહુનામીને નિરખ્યા રે, સાહેલી;
ઉંચ નીચ નહિ સર્વાંગે છે સરખા રે. સુણ સાહેલી. ૫
ઘટ ભીતર ને બાહેર ન મળે નાથ રે, સાહેલી;
એવા હરિ તે કહો કેમ આવે હાથ રે. સુણ સાહેલી. ૬
નિરાકાર ને સાકાર એ નવ કહાવે રે, સાહેલી;
અકળપદ તે કલ્પામા કેમ આવે રે. સુણ સાહેલી. ૭
નિર્ગુણ સગુણ એને નવ કહેવાય રે, સાહેલી;
એવા વરને સહુ વરવાને ધાય રે. સુણ સાહેલી. ૮
નોતમ પદનુ નીરાંત નામ ન ભૂવે રે, સાહેલી;
ગુરૂપ્રતાપે અતિ આતુરતામાં ફૂવે રે સુણ સાસેલી. ૯

પદ ૮૮ મુ

રાગ ગરમી.

આવો આવો રે મારે ઘેર, મોહન મન ગમતા,
હવે થઈ છે લીલાલેહેર, મનની થઈ શમતા ટેક૦ ૧
મન શમતામા સુખ ઘણુ છે, દુખ દૂર પળાયુ રે;
અતરજામી ઉરમા વશ્યા છે, તો બીજુ મટ્યુ છે મારૂં. મોહન૦ ૨

---

૨ મહા ઇ૦—મહામગળરૂપ આનદપદને મારી બુદ્ધિ પામી.

મનનો ધોખો સર્વે શમ્યો છે, ઠરવાનું મળ્યુંછે ઠેકાણું રે;
અન્ય દેવની ભાગી ભ્રમણા, પ્રભુજીને પાસે જાણું. મોહન૦ ૩
ધન્ય ધન્ય ભાગ્ય ગુરૂ મળ્યા, ભવનું ભટકણ ભાગ્યુ રે;
સંભવતું સુખ સરવે થયું છે, ગુરૂજીએ આપ્યું વણમાગ્યું. મોહન૦ ૪
ઉપાય કરવાનો એક રહ્યો નહિ, ગુરૂના વચનથી વારૂં રે;
અનુભવ રવિ તો ઉદય થયો છે, અંતરનુ ગયુ અંધારૂ. મોહન૦ ૫
મનવાંછિત ફળ થયું અત્યાનંદ, ગુરૂ પ્રતાપે એવું રે;
નીરાંત નામ ભજે મન ભાવે, સરવેને સંભવે તે સારૂં. મોહન૦ ૬

પદ ૮૯ મું.

રાગ ધોળ.

હરિનામ સુધારસ પીજીએ;
પીતાં જનમ મરણ મટી જાય. સુધારસ પીજીએ. ૧
રસ પીધાની પેર પ્રિછીએ;
પેર પ્રીછયા વિના ના પાવાય. સુધા૦ ૨
ગુરૂદેવ સમોવડ કો નહિ,
ગુરૂ દેવશો દેવ કૃપાળ. સુધા૦ ૩
પેર પ્રિછો તો સહુથી સેહેલ છે;
નહિ કરવો પડે કઇ શ્રમ. સુધા૦ ૪
પીતાં અઘરૂં મધ્યે છે એટલુ;
ગુરૂદેવ પાસે છે મર્મ. સુધા૦ ૫
ગુરૂદેવ સુધાના સમુદ્ર છે;
ગુરૂદેવ છે દીનદયાળ. સુધા૦ ૬
ગુરૂદેવ પરમારથ રૂપ છે;

ગુરૂ ગૌ રે પીવાનો ઘાટ. સુધા૦ ૭
સુખ ગાદીનું ચાહાતા રે પુત્રને;
જેમ પિતા બેસાડે છે પાટ. સુધા૦ ૮
એવા પિતા ગુરૂને પ્રીછવા;
કર જોડીને લાગવું પાય. સુધા૦ ૯
રમ રીત પ્રીત કહી પ્રીછવુ;
જેનો મહિમા કહ્યો નવ જાય. સુધા૦ ૧૦
સુધા પીતાં અમરપદ પામીએ,
કોટિ કલ્યાણથી અધિકાય સુધા૦ ૧૧
જન નીરાંત મહિમા નામનો;
નેતિ નિગમ નિરંતર ગાય. સુધા૦ ૧૨

પદ ૯૦ મું.

રાગ ધોળ.

ધન્ય સદ્ગુરૂ દેવ દયાળ, દયા કરી દીનને,
સેવક પર સદા સહાય, દયા કરી દીનને ટેક. ૧
કરી કરૂણા કહ્યું છે કાનમાં,
સત્ય વસ્તુની કીધી છે સાન;
ટાળ્યો તાપ ત્રિવિધ તેને સમે,
વાણીનું વાળ્યું છે વાન. દયા૦ ૨
સંભવતું સહુ સોહોવશવિશુ,
મૂક્યો મુસ્તક ઉપર હાથ;
અતરની ઉઘાડી આખડી,
નિરખાવ્યા નૌતમ નાથ. દયા૦ ૩

૭ ગૌ—ગાય.

વાણી રહિત પદારથ પીછવ્યું,
જેને નથી રૂપ ગુણ ને નામ;
, અદ્વૈત અનાદિ અનુભવ્યું,
આદિ અંત તણો વિશ્રામ. દયા૦ ૪
થયો જીવન્મુક્ત જંજાળથી,
વાગ્યો વિધ વિધ કર્મનાં વૃંદ;
શાગ્યો સાધન સંશય સહુ વળી,
ઉપજાવ્યો છે. ઉરમાં આનંદ. દયા૦ ૫
એવા સદ્‌ગુરૂ સ્વામીને વંદવું,
કર જોડીને લાગવું પાય;
જન નીરાંત નામ પ્રતાપથી,
ગુરૂ ગોવિંદના જશ ગાય. દયા૦ ૬

પદ ૯૧ મું.

રાગ ધોળ.

પોતે પોતાનો કરવો વિચાર;
નીરખ નિજ નામને. ટેક૦ ૧
ભૂલ્યો શીદ ભમેછે તું ભવ વિષે;
નથી નામ સમોવડ સાર. નિરખ૦ ૨
કરે જપ તપ, જોગ આરાધના;
કરે કરણીના કોટિ ઉપાય. નિરખ૦ ૩
ત્યમ ત્યમ તપે તન તાહેરૂં;
ઝાઝી જુક્તિના મળ રે બંધાય. નિરખ૦ ૪

---

૪ વાણી રહિત પદાર્થ–બ્રહ્મ. ૫ વૃંદ-સમુદાય.
૪ મળ—કચરો.

જે જે કરવુ તે જુક્તિ જાણવી,
મુક્તિ જાણવી સર્વે મૂકાય નિરખ૦ ૫
પડયો હેડમા તે નીકળી નવ શકે,
હોસ હેડની કોને ન કહેવાય નિરખ૦ ૬
ઉંચ નીચ કર્મ હાડ હેડના,
ઇચ્છા ઉપની તે ખીલી રૂપ નિરખ૦ ૭
સંશય સ્વાર્થ પડવુ રે જાણવુ,
પડયા ભણ્યા રે પંડિત ભૂપ નિરખ૦ ૮
હેડ ભાગે હેલા માત્રમા,
સાચા સદ્‌ગુરૂ શરણે જાય નિરખ૦ ૯
નિરબંધ લખાવે નિજ નામને,
ગુરૂબંધી છોડ કહેવાય નિરખ૦ ૧૦
નામ નિરખે તે તદ્‌વત જાણવા,
તેમા ભિન્ન નહિ રે લગાર નિરખ૦ ૧૧
જન નીરાંત એવુ રે જાણીને,
રહીએ નામતણે આધાર નિરખ૦ ૧૨

પદ ૯૨ મુ.

રાગ ધોળ

મન વિંધાયુ વાહાલાજીની સાથ,
મને વાહાલો વિસાર્યો ના વિસરે રે ટેક ૧
આઠે પોહોર ઓળભા મારા ઉરમા,
બીજી વાહાની ના લાગે વાત મને૦ ૨

---

૧૦ નિરબંધ-બંધન રહિત ગુરૂ બંધા રહિત કરીને નિજ નામને ઓળખાવે ૧૧ તદ્‌વત—તદ્રૂપ

૨ ઓળભા—ઉપાલંભ-સત્યાનન્દની તમરાગ(?)

જેમ રત્ન જડ્યું રે હોય રંકને;
તેમ સ્વપ્ન થયુ રે સાક્ષાત. મને૦ ૩
જેને કાજે દમે રે અતિ દેહને;
તે તો આવ્યુ છે મારે હાથ. મને૦ ૪
વારેવારે ગુરૂને જાઉં વારણે;
જેણે નિરખાવ્યા નૈતમ નાથ. મને૦ ૫
એની તોલે ના આવે ત્રણ લોકમાં;
જેની વિશ્વ વિચિત્ર છે રે ભાત. મને૦ ૬
મારા મનમાં હતુ તે મારે થયુ;
સગપણ પૂર્વેનું થયુ રે સાક્ષાત. મને૦ ૭
ધન્ય ધન્ય દયા રે ગુરૂદેવની;
નામે નીરાંત નિરખો અજાત. મને૦ ૮

પદ ૯૩ મું.

રાગ ધોળ.

રઢ લાગી છે રસિયાના રૂપની;
બીજું કરવુ તે કાંઇ ના સો'વાય. રઢ૦ ૧
રૂપવતો વસ્યો છે મારા રૂદયામા;
વાહાલવતો તે વર્ણવ્યો ના જાય. રઢ૦ ૨
બ્રહ્મા વેદ ભણે રે ભલી ભાતના;
દેવ ગાંધર્વ ગુણીજન ગાય. રઢ૦ ૩
વિષ્ણુ વાહાલપણે તે ના વિસરે,
શિવ સરખા તે ધ્યાનમાં ધાય. રઢ૦ ૪

---

૮ અજાત—જન્મ રહિત
૧ સો'વાય-ગમે.

મોટા મુનિતણાં રે મન મોહી રહ્યાં;
નર નારી તે નિશદિન ચા'ય ૨૬૦ ૫
નામ રૂપને ગુણથી ન્યારૂ રહ્યુ;
એવું આપોપું ના ઓળખાય. ૨૬૦ ૬
સદ્ગુરૂજી મળેતો સત્ય સંભવે;
બીજા કરવા તે મિથ્યા ઉપાય. ૨૬૦ ૭
અનુભવિયા અહોનિશ આદરે;
નામ નિરખે તે તદ્દવત થાય. ૨૬૦ ૮
પ્રેમવતી પદારથ પામશે;
જેને સદ્ગુરૂજીની છે સહાય. ૨૬૦ ૯
જન નીરાત નિરખો રે નામને;
પુણ્ય હોય તો એને પમાય. ૨૬૦ ૧૦

પદ ૯૪ મું.

એવા વર રે વિશ્વભર મે વર્યા;
જેના અનુભવી જન અધિકારી. ટેક. ૧
જોગી જોગ કરે બહુ જાગીને;
બ્રહ્મરૂપ ભલા ભેખ ધારી. એવા૦ ૨
તેને સ્વપ્નામા દર્શન દોહલા;
ભલા ભલા ભાગે બ્રહ્મચારી. એવા૦ ૩
જપિયા તપિયાની તોલે આવે નહિ;
એવા ઊંચા કુળની આચારી. એવા૦ ૪
વરણાશ્રમ નિયમ નિત્ય પાળતા;
ખટ દર્શનની બલીહારી. એવા૦ ૫
શ્વાસોશ્વાસે "સોહં" સાધતા;
ભૂલ્યા આપોપુ મેલ્યુ વીસારી. એવા૦ ૬

સર્વાતીત પદારથ મીછવું;
વાણીરહિત તે લેવું વિચારી. એવા૦ ૭
જન નીરાંત મહિમા રે નામનો;
ગાય વેદપુરાણ પોકારી. એવા૦ ૮

પદ ૯૫ મું.

રાગ ગરબી.

"મોસાળ પધારો રે." એ રાગ.

સખી મને વાહાલો રે સુંદરશ્યામળો રે,
શી કહું વાહાલપણાની વાત;
વિવેક સ્વરૂપી રે વિસરતા નથી રે,
ઘડી ઘડી પળ પળ દિન ને રાત. સખી૦ ૧
સાસ ને ઉસાસ રે સખી મુને સાભરે રે,
ભૂધર ઉપર ઘણો છે ભાવ;
ગોવિંદ ને વિના રે કંઈ ગમતુ નથી રે,
લેઉ એના લલિતપણાનો લા'વ. સખી૦ ૨
મનડું રહ્યુ છે રે એને મોહીને રે,
ચંચળ ચિતડું ચાલે નાય;
આંખ ને ઠરી છે રે એની ઉપરે રે,
હેત હરિ હૃદય કમળની માંય. સખી૦ ૩
મણુજી પધારો રે મંદિર માહરે રે,
વાહાલો તે વસી રે રહ્યા છે વાસ;
નીરાંતના સ્વામી રે સમર્થ શ્રીહરિ રે,
વાહાલા મારે પૂરી મનની આશ. સખી૦ ૪.

---

૨ સાસ ને ઉસાસ—શ્વાસોચ્છ્વાસ લલિતપણું—સુંદરતા. ધ્યાનાવસ્થામાં હૃદયગત હરિને જોવાથી થયેલા આનંદનું વર્ણન આ પદમાં છે.

પદ ૯૬ મું.

રાગ ધોળ.

મન અળગું ક્યાં અફળાય, બીજો નથી બોલતો;
જેને જાગી તુ તારા રૂપને, ખોળી જોતામા તું રે ખોવાય બીજો० ૧
તું તો દરિયામાં લેહેર સમાન છે,
લેહેરી શમતામાં સમુદ્ર દેખાય. બીજો० ૨
તારે આપે તુ હરિ નથી દેખતો;
કુંડળ આપે જ્યમ કનક ઢંકાય. બીજો० ૩
તારે ઠેકાણે હરિને ઠરાવ ને;
એવુ સમજે તો મહાસુખ થાય. બીજો० ૪
કહે નીરાત અનુભવી એવાને,
કર જોડીને લાગવુ પાય. બીજો० ૫

પદ ૯૭ મું.

રાગ ગરબી.

આવો અવસર ફરી ફરી નહીં આવે રે. હરિ ભજીએ.
મૂરખ હીરો કોડી તુલ્ય ગમાવે. હેતે હરિ ભજીએ ૧
વેહેતાં જળ તો વહી જશે રે શુ કહીએ. હરિ ભજીએ
પિતુપિતામહ સર્વ ગયા તો આપણ ક્યાથી રહીએ હેતે હરિ ભજીએ. ૨
સુત વિત્ત દારા કુળ કુટુબ સહુ તારે રે હરિ ભજીએ
અત વેળાએ કોને કોણ ઉગારે હેતે હરિ ભજીએ. ૩

---

૨ તુ–વેહેરરૂપ જીવ દરિયામા—ચૈતન્યરૂપ દરિયામા

૩ તારે આપે–અહભાવનાને લીધે. અહભાવના એજ હરિ અને તારી વચ્ચે પડદો છે, તે જાય તો તું અને તે એકજ છે.

૨ વેહેતાં જળ–(આયુષ્ય રૂપી).

સરવે જાણજો સ્વારથનું છે સાથી રે. હરિ ભજીએ.
નથી જાણજે નેક સગું ને ન્યાતી. હેતે હરિ ભજીએ. ૪
મૃત્યુ જાણજો માથા ઉપર ભમતું રે. હરિ ભજીએ.
જ્યારે ત્યારે કરશે એનું ગમતું. હેતે હરિ ભજીએ. ૫
કાળ કુબુદ્ધિ કેડ ન મેલે કોની રે. હરિ ભજીએ.
બહુ બીક છે મૃત્યુ મોટા બોની. હેતે હરિ ભજીએ. ૬
શે ભરોંસે શા સુખમાં તું માહાલે રે. હરિ ભજીએ.
થોડા જળના જીવ તારૂં નહીં ચાલે. હેતે હરિ ભજીએ. ૭
હરિ ભજે તે હરિ સરખા જન જાણો રે. હરિ ભજીએ.
એવું ઇચ્છો તો હરિનું નામ પરમાણો. હેતે હરિ ભજીએ. ૮
ગન માને તો તારા કાન્જનું કહીએ રે. હરિ ભજીએ.
નીરાંત નામે જમને હાથ ન જઇએ. હેતે હરિ ભજીએ. ૯

પદ ૯૮ મું.

રાગ ધોળ.

એવા ગુણને ગયો રે કયમ વીસરી,
નગણો થયો તુ નાદાન; (૨)
અપરાધી અંતરમાં વિચારને,
ઘેલા ગયું તારૂં ભાન. (૨) એવા૦ ૧
પૂર્વે પશુ હતો તે તું મિછની,
ગર્ધવ ગોલાને ઘેર; (૨)
ભાર વેહેતો તે ભૂલી ગયો ભાવથી,
થયો મનુષ્ય કરી મેહેર. (૨) એવા૦ ૨
પશુ પરવશ થયો ને મર્કટ ભયો,

૬ બો-બય.

ઘાલી ગળામાં ફાંસ; (૨)
ઘેર ઘેર મારીને ભીખ મગાવતો,
તેવો ટાળ્યો છે ત્રાસ. (૨) એવા૦ ૩
અંતે જાતિ પશુ ઊંટ ઓળખ્યો,
બેઠો ભરવાને બોજ; (૨)
ત્યાંથી ઉઠવા કરે પણ ઉઠાય નહીં,
કરતો કયમ નથી ખોજ. (૨) એવા૦ ૪
સુખ શ્વાનતણું શે ના સાંભરે,
તે દુખ દિલમાં વિચાર; (૨)
એવા અનંત જન્મ તારા ટળ્યા,
અતિ કર્યો ઉપકાર (૨) એવા૦ ૫
લખ ચોરાશી યોનિમા રડવડ્યો,
દુખ પામ્યો અપાર; (૨)
તો એ મૂરખ કહ્યુ રે નથી માનતો,
ધિક તેનો અવતાર. (૨) એવા૦ ૬
નર નારી રે પામ્યા નર દેહીને,
હાવે હરિને સભારો, (૨)
નીકર પશુ રે યોનિગતિ પામશો,
આવ્યો તરવાનો આરો (૨) એવા૦ ૭
કોઈ કે'તુ રે નથી સગુ સાગવુ,
મિથ્યા મોહની છે જાગ; (૨)
જીવ જાળમા પડ્યો તે નવ નીસરે,
ફૂટાયો કાઇ કાળ (૨) એવા૦
નથી રહેવાનુ નિશ્ચય તુ નિરખજે,

જાણજો જવાનું જરૂર; (૨)
જોને જોતાં જોતાંમાં રે કંઈ ગયા,
ઊડે આકડાનું તૂર. (૨) એવા૦ ૯
ફરી મનુષ્યદેહ તારી નહીં મળે,
માટે હરિને સંભારો; (૨) •
એવું સમજી નીરાંત ભજો નામને,
આવ્યો તરવાનો વારો. (૨) એવા૦ ૧૦

પદ ૯૬ મું..

રાગ ધોળ.

રૂપ નહિ જેને ગુણ નહિ ને, નામ નહિ છે એવુ;
કાંઈ નહિ ને સર્વે તેનું, વૃક્ષબીજ છે જેવુ. ૧
વાણી વિવેક વિચાર ન પહોચે, કૈવલ્યપદ તે કેવુ;
સર્વાતીત ને સર્વની માંહ્ય છે, સુવાટિક સમજી લેવુ. ૨
મન પવન નહિ તનુ ને તેજું, નિત્યપદ દર્શન દેવુ;
વધે ઘટે નહિ કો કાળે પદ, જેમનું તેમ છે તેવુ. ૩
શેષ વિરંચી શિવ સનકાદિક, સર્વ સ્મરણ નિત્ય સેવ્યુ;
મંગલકારી માંય મનોરથ, અનુભવ માંહી સમેવ્યું. ૪
સચ્ચિદાનંદપદ સર્વનું સાક્ષીવંત, સદ્ગુરૂ શબ્દ લેવું;
નીરાંત નામ નિરખ પદ પૂરણ, અલક્ષ આપ અભેવું. ૫

---

૧ વૃક્ષબીજ—જેમ વૃક્ષના બીજને જોતા તેમાં ડાળાં પાંખડાં, ફૂલ ફળવાળું વૃક્ષ જણાતું નથી તથા તે સર્વે તેમાં છે તેવુ સતરૂપ બ્રહ્મ છે.

૨ સુવાટિક—સારી વાટિકા (વાડી)રૂપ. ૩ મન ઇ૦—(?).
૪ સમેવ્યું—સમાવ્યું. ૫ અભેવું—ભેદ રહિત (?)

પદ ૧૦૦ મુ

રાગ ગોડી.

પૂરા ગુરૂ મીલ આયા, તબ જાનુ પૂરા ગુરૂ માલ આયા,
પૂરે ગુરૂકી એહી નિશાની, અપનાહી આપ લખાયા. ટેક ૧
આપ વ્યાપમા વ્યાપ આપમા, દુજા ભરમ મિટાયા,
ડોલત મનકુ અડોલહી કીના, ફેર ના જાત ડોલાયા તબ જાનુ૦ ૨
પાચ પચીશ બસે ઘટ ભીતર, અપ અપને ઘર રાયા,
ભિન્ન ભિન્ન મત ઘેરઘાર કે, સબકુ એક ઘર લાયા તબ જાનુ૦ ૩
ગગન ગુફામે સેજે સુમરન, તાને તત મિલાયા,
નામ સનેહી નેહેચલ કીના, સેવક સદ્‌ગુરૂ પાયા - તબ જાનુ૦ ૪
લખે લખાવે દો દુનિયામા, ઓર ઠગા ઠગ આયા,
નીરાત નામે કિયા નિવેરા, ઘટ મઠ પટ પરખાયા તબ જાનુ૦ ૫

પદ ૧૦૧ મુ

મનકી આદ લખાવે, ગુરૂ સોઈ મનકી આદ લખાવે,
ધન્ય ગુરૂ નામ ધરાવે, ગુરૂ સોઈ મનકી આદ લખાવે ટેક૦ ૧
મનકા સાસા મનકુ પડિયા, તન છૂટે કહા જાવે,
આદ અત મન મનકી જાને તમ મન મુક્ત કહાવે ગુરૂ૦ ૨
મન આદે સૃષ્ટિ સબ મનકી, મન તન રૂપ બનાવે,
પિંડ બ્રહ્માડ સબ મનમા કીના, મન માહી બાસ બસાવે ગુરૂ૦ ૩

---

૨ આપ—પોતે—આત્મા વ્યાપ—વ્યાપક—પરમાત્મા ૩ પાચ—મહાતત્વ કે ઇંદ્રિયો પચીસ-પંચીકૃત તત્વ. ઘેરઘારકે—ઘેરીને

૪ ગગન ગુફા—હૃદયાકાશરૂપી ગુફા ૫ નિવેરા—નિર્ણય ઘટ મ૦—ઘટ, મઠ, અને પટ, આદિ અનિત્ય વસ્તુઓને મિથ્યા રૂપે ઓળખાવી દીધી.

૧ આદ ઉત્પત્તિ લખાવે—ઓળખાવે

મન માયાને સબહી બનાયા, આદ અંત મધ્ય માયા;
મૂલ ડાળ સબ મનહીકું જાનો, બીજવત બ્રહ્મ સોહાવે. ગુરૂ૦ ૪
જપ તપ ક્રિયા પઢવો ગણવો, જોગ ધ્યાન નિરમાવે;
મન અંધા સબ કરતવ્ય ધંધા, ભૂલે મરમ ના પાવે. ગુરૂ૦ ૫
મનકી આદ અનાદિ કૈસા, કીસબિધ ઠેર ઠરાવે;
નીરાંત નામે મન વલંબે, નીરખે પદ સોઈ પાવે. ગુરૂ૦ ૬

પદ ૧૦૨ મું.

રાગ ગોડી.

અપના આપ બિચારો, તરો તબ અપના આપ બિચારો;
આપ બિના કછું ઓર ન દુજા, સાહેબ આપ તુંહારો. ટેક. ૧
જનમ મરન જમ સંશે મેટે, ઉતરો ભવજળ પારો;
એહી ચીન પરેહી સોઈ તરહી, ઓર ડુબે જગ સારો. તરો૦ ૨
દુર્મતિમેં સબહી ડુબે, વેદ પુરાન પોકારો;
જોગ જગન જપ તપ સબ કરહી, મિલ મિલ જગત ભુલારો. તરો૦ ૩
શિવ બ્રહ્માદિક નારદ આદે, ધ્યાન સમાધિ ધારો;
જો કછું કરહી સો વાકું ન પહુચે, પુણ્ય પાપતે ન્યારો. તરો૦ ૪
સદ્ગુરૂ પાવે અલખ લખાવે, તન મન તા પર વારો;
નીરાંત નામ સનેહી તરહી, નામે કરે નિસતારો. તરો૦ ૫

પદ ૧૦૩ મું.

આપ ચિન્યા બિન અંધા, જગત સબ આપ ચીન્યા બિન અંધા;
પઢવે ગણવે વેદ આદ લેઉં, સબહી ઉદરકા ધંધા. ટેક. ૧

---

૬ વલંબે-અવલંબે. નામમાં મન અવલંબન કરી રહે.
૧ તુંહારો-તારો. એહી ઇ૦—જે એને જાણશે તે તરશે. ૫ તા પર ઈ૦-તે ઉપર તન અને મન ઓવારી નાખો.

મંત્ર જત્ર ભેરવ ભવાની, બીર જોગણી જંદા;
ઉન સંગત કરી આપ ભૂલાયો, પરે હે કાલ કે ફંદા. જગત૦ ૨
ખટ દરશન મળી ખેલ ગાયો, કહાવે સાહેબકા બંદા;
ઉન સબે આપ લખે નહિ આયો, ભેખ ધરીહી બીખંદા. જગત૦ ૩
પ્રપંચમે સબ પચ પચ હારે, સંશે પરે સરમંદા;
સાર અસારકી સૂઝ ના પાઇ, ચઢે હે ખોટકી ખંધા. જગત૦ ૪
સદ્ગુરૂ પાવે અલખ લખાવે, છૂટે સકળ કુલબંધા;
નીરાંત નામ આપકો પાયો, એહી સાર કેરી સંધા. જગત૦ ૫

પદ ૧૦૪ મું.

આજ કાલમા દુનિયા દેખો, પાનીકી શી સારી;
નર નારીકો ઓર નરેસી, જાંહાંન લગી હે ઝાહારી. આજ૦ ૧
મોત બડા સબકે શિર ઉપર, કોન રંક કોન રાજા;
પ્રાણ સબકા પકડ રહ્યા હે, સબકી લેગા માઝા. આજ૦ ૨
કોઇ કહે અબ કીસ બીધ કરીએ, સબ દોરમેં આયા;
દશ દરવાજા બાંધ લિયા હે, કાલ રહ્યા ગઢ છાયા. આજ૦ ૩
તીન લોકમે એહી તમાસા, સબકે શિર પગ દાયા;
એક જગો એસી સદ્ગુરૂકી, વાહાસે કાળ ભગાયા આજ૦ ૪
ઉસ જગોપર જાને જીવડા, ઓહે અમર નિશાની;
નીરાત નામ નમે સદ્ગુરૂકો, પૂરણ પદ નિરબાની. આજ૦ ૫

---

૩ ઉન ઈ૦—એ સર્વને પણ પોતાનું સ્વરૂપ ઓળખાઇ આવ્યું નથી.
૪ સંશે ઇ૦—સંશય પડવાથી તે સર્વે શરમિંદા થઈ ગયા.
૫ કુલબંધા-કુળ રૂપી બંધન સંધા-સાંધ એજ સારની સાંધ છે.
૧ પાની ઈ૦—આજ કાલમા સારી(બધી) દુનિયા પાની(પાણી)જેવી થઈ જશે. ૩ દોરમે-બંધનમા છાયા ઇ૦-દેહરૂપી ગઢમા છાવણી નાખીને.
૪ પગ દાયા-કાળે બધાના માથા ઉપર પગ મૂક્યો છે

પદ ૧૦૫ મું.

નામ બિના બહુ કૃત કમાયે, જેસે નીર ઓસકો પીવે;
ઓહોત પીવે પણ પ્યાસ ન જાવે. નામ૦ ૧
જપ તપ નીમ વરત ઓહો કરની, નાના વિધકે નિત્ય કરાવે;
કર્મ જાળસે કબહુ ન છૂટે, જ્યું બાલકપે ખેલ ખેલાવે. નામ૦ ૨
કરત હે એ છૂટનકો ભાઇ, ત્યમ ત્યમ બપરા ઓહોત બંધાવે;
મૂરખ મન સમજત નહિ એસો, કોડી ગ્રહે ને હીરા ગમાવે. નામ૦ ૩
બિન કીમતકા એહે પસારા, ગાંધી બસ્તુ ઓહોત બસાવે;
નીરાત નામ ગુરૂ નહિ ચીના, ઓહોત બસ્તમે બસ્તુ ન પાવે. નામ૦ ૪

પદ ૧૦૬ મું.

હમ હે વાહી દેશકે વેરાગી,
બિના સદ્‌ગુરૂ કોઇ જાઇ શકે નાહીં,
સદ્‌ગુરૂ આધ અંત કહે તાગી;
વાહી દેશ તે સબ ચલી આયે,
દૂર પરે દુર્મત નાહીં ભાગી. હમ હે૦ ૧
અમર લોકસે દુનિયા આઇ,
મહાજળ મીન પરી હે આધી;
છીલરમેં સબ ખુશ રહે હે,
જળ ધરે જબ મરે તન ત્યાગી. હમ હે૦ ૨

---

૧ ઓસ—ઝાકળ. પ્યાસ—તરસ. ૩ કરત ઇ૦—એ છૂટવાને માટે કર્મ કરેછે તેમ તેમ તે બાપડો ઘણો બંધાય છે. બપરા—બાપડો.

૧ તાગી-તાકી-તેની. વાહી-એ ૨ અમર લોક ઈ૦—સત્ બ્રહ્મમાંથી જગત્ ઉપજ્યું છે માટે દુનિયા તે અમર લોકથી આવેલી છે એમ જાણવું. મહાજળ ઇ૦—જ્ઞાની રૂપી મીન (માછલી) મહાજળમાં આવી પડેલી છે. છીલર ઇ૦—બીજાં માછલાં છીલર (ખાબોચિયા)માં ખુશ થઇને રમે છે,

જનમ મરનતા જનકુ નાહિ,
જાકુ ચોટ શબ્દકી લાગી;
નીરાંત નામ લખ્યા વાહી દેશી,
જાઈ મળે મનવા જો જાગી હમે છે૦ ૩

પદ ૧૦૭ મું.

રાગ ઝુલણા.

બાહામન તુમે કાહા ચીનાહે, કાહાસે બાહામન આયા હે;
બાતન બાહામન મોહે બતાવો, જાહેર જૂઠ બનાયા હે. ૧
ખટકરમ તો તેને કીને, ગાવતરી ગુન ગાયા હે;
નાહાના ધોના પોથી પઢના, કરતે રીતે ધાયા હે. ૨
કુળ ગોર તો સબકુ કહાવે, સબકુ રાહ લગાવેગા,
તેરા રાહકી તુને ખબર નહિ, અંતકાળ કાહા જાવેગા. ૩
ગુરૂ તેરા હે સત સન્યાસી, ગુરૂએ મતર દીના હે,
ઓ મતર પઢ કાહા જાએગા, ઘર અપના નહિ ચીના હે. ૪
આયા અવસર ખોઈ ગમાયા, ફિર એસા કબ આવેગા;
નીરાત નામે લેહે લગાના, નામ ગ્રહે ઘર પાવેગા. ૫

પદ ૧૦૮ મું.

રાગ ઝુલણા.

કેસી ફકીરી બંદે તેરી, કોન ફકીરી કહાવે હે;

પણ તેમાથી જ્યારે જળ ઘટી જાય છે ત્યારે તેઓ પોતાનું તન ત્યાગીને મરે છે.

૩ તા–તે. શબ્દકી—ગુરૂ ઉપદેશની નીરાત ઈ૦—નીરાત ભક્ત કહે છે કે જેણે નામ લખ્યું (ઓળખ્યુ) તેજ તે દેશનો દેશી છે, જે મનવો જાગશે તે તેને જઇ મળશે

૧ તુમે–તમે બાતન–વાત ૨ તેને તે ખટકરમ–સ્નાન, સંધ્યા, જપ, બ્રહ્મયજ્ઞ, વૈશ્વદેવ, દેવપૂજા ગાવતરી ગાયત્રી

કૌન ફકીરી હાલ હજુરી, કૌન ઇસમકું ધાવે હે. ૧
દેખ બિચાર કરો દિલઅંદર, કોન મુખનસે ખાવે હે;
બાતનસેં જાહેર રહી બોવે, ફેર જાહેર કાંહાં જાવે હે. ૨
એ મસલતકા કરો માયના, એ મસલત મોહે ભાવે હે;
કૌન કલમેસે કલમા હોતા, કલમા કોન સુનાવે હે. ૩
બાહેર ભીતર કોન ભરા હે, ખાલી કોન ખેલાવે હે;
અસાજા સબ કીનકુ કીના, સાજા કોન ચલાવે હે. ૪
નાપાકી સો કીસકું કહીએ, પાકી કોન કાહાવે હે;
એક બુંદ સે સબી બનાયા, અદલી અદલ ચલાવે હે. ૫
સાહેબ અપના કેસા કહીએ, આપન કોન કે'લાવે હે;
તેરી ખબર તું કરલે બંદે, ઓરનકુ ક્યા કાહાવે હે. ૬
હુંમેં આના હુંસેં જાના, હું કે હુ મીલાના હે;
નીરાંત નામે લવા લખલે, પલભરમે પલટાના હે. ૭

પદ ૧૦૯ મું.

રાગ ગોડી.

કોન કરાવે જગ હાસી, વેશ ધરી કોન કરાવે જગ હાસી. ટેક. ૧
પંડિત વેશ પુરાની રે કાહાવે, ઓળખ નહિ અવિનાશી;
શબ્દ જાલમે સંશે પર્યાહે, આશમાં પડ્યો ને નિરાશી. વેશ૦ ૨
મુંડ મુંડાવે ભગવાં કહાવે, સાચા વેશ સંન્યાસી;
આપ અડોલકી ઓલખ નાહીં, ડોલત મન હીંડોલાસી. વેશ૦ ૩

---

૧ ઇસમ—પુરૂષ. ૨ જાહેર—જાહેર બોલનારો. ૩ મોહે—મને.
૪ અસાજા-માંદા. ૭ લવા-ખુદા-પરમેશ્વર.

૨ ઓળખ-ઓળખાણ ૩ અડોલ-અચળ-સ્થિર હીંડોલાસી-હીંડોળાની પેઠે.

જટા વધારે ને ખાખ શું ધારે, નાગા વેશ નિકાસી;
આપ અલખકી ઓલખ નહિ ભયી, ભયે ન સ્વરૂપે ભાસી વેશ૦ ૪
તપસી કહાવે તન તપાવે, તન ના દવે તપાસી;
હઠ જોગ સો હઠિયા રે કહાવે, આપે આપ ગુમાસી. વેશ૦ ૫
સેહેજ બાતમે સબ સુખ પાવે, ત્યાગી કાહા ઘરબાસી;
સદ્‌ગુરૂ સાહેબ સન્મુખ હોવે તો, ઘર ગગા ઘર કાશી. વેશ૦ ૬
આપ લખાવેને સશે મીટાવે, પાવે શબ્દ વિલાસી;
નીરાંત નામ નિરખ તર તારન, તારન સોહી તરાસી. વેશ૦ ૭

પદ ૧૧૦ મું.

મેરે પિયા બિન ભઇ મે તો બાવરી, મતિ આન કરો ઉતાવરી ટેક ૧
મોહે બૈદ મિલે બોહો ભાતકે, ચાર વરણ આશ્રમકી જાત કે;
મિલે ખટ દર્શન મત લે ફૂરે, ઉને કિયો સો પિયો પીડા બોતકરે. મેરે૦ ૨
મિલે જપ ઔર તપ શુચિ સિદ્ધ તે, મિલે તીર્થ વ્રત આધાર તે;
મિલે શૂન્ય સમાધિ સહી કરી, ઐસે બોહોત મિલે પીડા બોહોતકરી. મેરે૦ ૩
મિલે સેવાપૂજા દેવ ડાહરે, મિલે વૃંદાવન જુગ જાહરે;
મિલે ગગન મંડળ મેરૂ ચઢી, ત્યમ ત્યમ રે પીડા મોહે બોહો ચઢી. મેરે૦ ૪
મિલે શમ દમ શીલ સધે ચલે, એ બૈદ મીલે મોહે જાળ ભલે,
ખાયા ઔખદ પીડા ના ગઇ, જાતી મેરી પીડમે મતિ બહી. મેરે૦ ૫

---

૪ નિકાસી–કાઢીને ભયે ઇ૦–સ્વરૂપના ભાસવાળા ન થયા ૫ ના દેવે –નથી દેતો ૭ તારન ઇ૦–જે તારન (તારનાર) છે તેનાથીજ તરાશે.

૧ મતિ ઈ૦—બુદ્ધિ આણીને ઉતાવળ કરો

૨ મોહે–મને બોહોભાતકે–બહુ ભાતના. ઉને ઈ૦—એણે જે કહ્યુ તે પીધુ, તોપણ તે બહુ પીડા કરે છે

૩ સહી કરી– કબૂલ કરી અર્થાત્ તે સર્વ મે કર્યુ

૫ મોહે–મને જાગ–જાગરૂપ જાતી ઇ૦—એ પીડામા મારી મતિ વહી જાય છે

એસો મીયે કોન પિયાકો મેલાવનહાર, મેં તો દાસી ને આ હે મેરો દાતાર;
નીરાંત મીલે ગુરૂ આય આય કે, ખોયો દુ ખ પિયા નામ મીલાયકે.મેરે૦૬

પદ ૧૧૨ મું.

મન કાહા ભરોસે તે રહા;
તેં ગયા તો તેરા કછુ ના રહા. ટેક. ૧
મૂળ વાઢ્યું તો વૃક્ષ ગયું વળી,
બીજ હતું તે સર્વે નાખ્યુ દળી;
જેની કાંઇ ના રહ્યુ રહ્યા પખે,
ઓલાય ન અંગીઠી નિત્ય ધખે. મન૦ ૨
દેખ દેખ બિચાર કહા કામકો,
રહે તો રાખ ભરોમો નિજ નામકો,
બીજુ જાશે તે સરવે જાણજો,
નથી રહેતુ નિશ્ચે પરમાણુ જો મન૦ ૨
ઘડી ઘડી રે પલક દિન જાય છે,
છે છતું તેમા ઓછુ થાય છે,
કાહા ભૂલ રહ્યો તે ભૂલાણા,
ગયે નજરાં આગે ઘણે ઘણા મન૦ ૩
આજ કાલમે ખલન સબ ખપ ગયા,
દેખ દેખ દાગીના કછુ ના રહ્યા;
એક નામ સાહેબ બિના સબ ફના,

---

૬ પિયા ઇ૦—પિયુ રૂપી નામ મેળવી આપીને.

૧ તેં ગયા ઇ૦—જો મન નાશ પામ્યુ તો પછી કાંઇ રહેતું નથી.

૨ મૂળ ઇ૦—સમારનું મૂળ મન છે તેનો નાશ કર્યો તો સમાર વૃક્ષ એની મેળેજ નાશ પામશે બીજ—મનરૂપી.

૩ ભૂલાણા—ભૂલકણા

નેક દીસે ન્યારા રહે ગાફલ મના. મન૦ ૪

દેખ કાલ ખડા શિર ઉપરે,
નાહીં કોઇ બાતાં સે ઉગરે;
નીરાંત પકડ ઓથ નામકી,
ચેત ચેત કહી મતિ કામકી. મન૦ ૫.

રાગ સવૈયા.

પંડ પડે તો પડવા દે,
ઓષડને ના અડવા દે;
જીવ્યાની તો આશા ખરી,
ઓષડમાં તો પાળવી ચરી;
ચરી પાળે ને ઓષડ ખાય,
નીરાંત એ જીવ્યાનો ઉપાય.
મરનાર હોયે તે તો મરે,
પણ જીવતાં સુધી ઓષડ કરે;
માંદાને ઓષડ ખાવું સહી,
કડવું મીઠું ગણવું નહિ;
અનેક ઓષડે જીવતા થયા,
નીરાંત નામે જુગમાં રહ્યા.
નામ તણો એવો પ્રતાપ,
નામે પળાયે સરવે પાપ;
પાપ પળાયે નિર્મળ થશો,
નિર્મળમાં નારાયણ વશ્યો;
નારાયણ તે નિર્ભય કરે,
નીરાંત નામે નિશ્ચે તરે. ૩

૫ ઓથ-આશ્રય.

તરવાનો કાંઇ એ છે તોલ,
સમજી લેજો બોલે બોલ;
વચમા પોલ ને હળવું સહી,
એવું હોય તો બૂડે નહીં;
ભારે ને વિકારે ભર્યું,
નીરાંત એવું તો નવ દીઠું તર્યું. ૪
હળવું જેમાં નહીં વિકાર,
ભારે તો વિકારનો ભાર;
હળવું તે તો તરશે સહીં,
ભારે તે તરવાનુ નહી;
તરવાની જો ઇચ્છા કરે,
નીરાંત વિકાર ભાર શે ના પરહરે. ૫
ભગત થયો ને વાદજ કરે,
વાદે વિત્ત પોતાનુ હરે;
બેમાં એક તો વધ ઘટ હશે,
વાદે વસ્તુ કયમ આપશે;
વસ્તુ લેવાની ઇચ્છા કરે,
નીરાંત વાદ શે ના પરહરે. ૬
અણજાણ્યો થઈ બેશી રહે,
પૂછે તેનો ઉત્તર દે;
આજ્ઞા પ્રમાણે કારજ કરે,
દીન થઇને વચન ઓચરે;
બહુ પ્રસન્નતા મનમાં થશે,
નીરાંત માગે તે આપશે. ૭
માગે તે તો મગશે સહી,

વણ માગ્યુ તો આપે નહીં;
આપવા જેવું હોય તે અપાય,
ના આપવાનું તે આપ્યુ નવ જાય;
સેવક ગાદી માગે સહી,
નીરાંત રાજા આપે નહીં.
રાજાનો જે પુત્રજ હશે,
ડાહપણમાં જે ડાહ્યો થશે;
ઇંદ્રિયજીત ને મહિમાવાન,
રાજા સુણે કાનો કાન;
એથી ગાદી શુ અટકી થઇ,
પણ પાળે પિતાનુ સહી. ૯
એવા ગુરૂના સેવક સહી,
બીજા જે કહેવાના કંઈ,
શુભ લક્ષણ સેવકનુ કહુ,
ગુરૂ ઉપર છે નિષ્ઠા બહુ;
નિષ્ઠાનો એવો પ્રતાપ,
નીરાત ગુરૂ થાપે પોતાને થાપ ૧૦
આપણથી થયુ તે આપણું બાળ,
તેના આપણ પ્રતિપાળ,
પાલણ પોષણ પિતા કરે,
વાહાલો લેઇ ઓછગે ધરે,
સરવે સભવે પુત્ર પટે,
પુત્રને પગે લાગવુ પિતાને નવ ઘટે. ૧૧

---

૧૦ પોતાને થાપ—પોતાના સ્થાનમા. ૧૧ પટે—પખે

બ્રહ્માની છે સૃષ્ટિ બહુ,
તે બ્રહ્માનાં બાળક સહુ;
પાલણ પોષણ બ્રહ્મા કરે,
એક વસ્તુ બ્રહ્મા પરહરે;
પુત્રને પગે લાગે નહીં,
શા માટે જે પ્રજા પોતાની થઇ. ૧૨
પિતા પુત્રને લાગે પાય,
એથી મોટો કો ન અન્યાય;
થાપે આપ ઊથાપે આપ,
એમાં ધર્મ છે કે પાપ;
અમે તો પ્રગટ કરતા નથી,
(નીરાંત) જો જો (પોત) પોતાના મનમાં મથી. ૧૩
અણુ આદિ બ્રહ્મા પરજંત,
મોટા મોટા સાધુ સંત;
સરવે જાણુ સમજણા થયા,
આપ આપણે કોઇએ નવ લહ્યા;
આપ લહ્યું તે ગુરૂ પ્રતાપ,
નીરાંત આપ સમજણનું શું રહ્યુ માપ. ૧૪
સૃષ્ટિ કરતાની જો જો વાત,
શિવને શક્તિનો પ્રતાપ;
સંગતિથકી શિવને સમજણ થઈ,
ત્યારે શિવને સમજણ શેની રહી;
બ્રહ્માની એ રીતે ભણું,
નીરાંત આપ સમજણ તે કેને ગણુ. ૧૫
સદ્ગુરૂ છે સહુને માથે શીશ,

સદ્ગુરૂ ઉપર કોઈના મળે ઈશ;
સરવેને છે ગુરૂ પ્રતાપ,
પ્રગટ થયા છે આપો આપ;
ગુરૂએ જગમાં જાહેર કર્યા,
ગુણ સરવે ગુરૂએ વિસ્તર્યા;
પરમેશ્વર તે ગુરૂનું નામ,
નીરાંત વિરલા દાસતણો વિશ્રામ. १७
ગુરૂથી સરવે ઉત્પત્તિ થઇ,
તે આપ લહેનારે લહી,
ઉત્પન્ન વૃક્ષતણો વિસ્તાર,
વૃક્ષમાં બીજ સમજવો સાર;
પ્રેરક બાહ્યાભ્યંતર ભણુ,
નીરાંત નામે તે ગુરૂને ગણુ. १८
આજ ગઈ ને આવી કાલ,
આજ કાલમાં સહુની ચાલ;
રૂપ નથી રહેવાનુ રતિ,
મોટા મોટા જોગી જતિ;
જાવાનું તે જાણો સહી,
નીરાંત નામ વિના રહેવાનુ નહીં. १९
મહાસંશય સેવકને થયો,
તે સંશય સ્વામીને કહ્યો;
આદિ અંતને મધ્યે કોણ,
અનાદિનો હું અજાણ;
વસ્તુરૂપ તે કયમ લહેવાય,
નીરાંત એ સંશય તે કયમ જાય. २०

સદ્ગુરૂ કહે સેવકને સહી,
એ વાતમાં સિદ્ધિ કહી;
આદિ અંત ને મધ્યે નામ,
નામ તે આદિતણો વિશ્રામ;
સત્ય નામ છે નિષ્ઠા રાખ,
નીરાંત નામ સરવેની સાખ. ૨૧
આગળ જે જન મોટા થયા,
જે થયા તે કહેતા ગયા;
જે વચનમાં વસ્તુ કહી,
તે વસ્તુ તું રાખે સહી;
જે વસ્તુ સરવેમાં વ્યાપ,
નીરાંત નિરખો આપો આપ. ૨૨
આગળ એ મોટાની ચાલ,
નવું કરે તો નકલનુ વાહાલ;
નકલનો તજવો વેહેવાર,
અસલ નકલનો સમજવો સાર;
અસલ તો સંભવતુ સહી,
નીરાંત નકલ તો યાદ રહેવાનુ નહીં. ૨૩
અસલ તો એક હરિનુ નામ,
બીજું તો માયાનું ઠામ;
ત્રીજું તો માયાનું મંડાણ,
ઇંડ પિંડ આદ્દ સહુ જાણ;
ઉત્પત્તિ પ્રલય તે સર્વે મટે,
નીરાંત નિત્ય નામે તે સર્વ ઘટે. ૨૪

૨૫ જીવનો મર્યો–જીવન્મુક્ત થયો.

ભક્તિ જાણું જ્યારે ખરી,
વિશ્વાત્મા નિરખ્યા શ્રીહરિ;
ભિન્નભાવ જે અળગો કર્યો,
તૃષ્ણા ટાળી જીવતો મર્યો;
નીરાંત નિશ્ચે લાગ્યો સહી,
તે સમોવડ બીજો નહીં. ૨૫

રાગ ચેતવણીનો.

હરતાં ફરતાં ધંધો કરતાં, ધ્યાન હરિનું ધરવું રે;
નીરાંત કહે નિષ્ઠાનુ ફળ છે, અધર્મથી ઓસરવું રે. ૧
અધર્મથી ઓસરવું પ્રાણી, ધર્મ ધસીને કરવું રે;
નીરાંત કહે નિષ્ઠાનુ ફળ છે, આખર તારે મરવું રે. ૨
મરવું તે તો સહુને ભાઇઓ, કોણ મોટો કોણ નાનો રે;
નીરાંત કહે નિષ્ઠાનું ફળ છે, માનો કે ના માનો રે. ૩
ના માનો તો વેદ પુરાણે, પૂછી જો જો પ્રાણી રે;
નીરાંત કહે નિષ્ઠાનું ફળ છે, બીજી સરવે કાહાણી રે. ૪
કાહાણી તે તો કે'વા માત્રે, કહ્યા વિના કોણ જાણે રે;
નીરાંત કહે નિષ્ઠાનુ ફળ છે, નિશદિન વેદ વખાણે રે. ૫
વેદ વખાણે જુઓ વિચારી, આતમ દષ્ટે દરશો રે;
નીરાંત કહે નિષ્ઠાનુ ફળ છે, સ્વાત સ્વતંતર વરશે રે. ૬
છીપે ગ્રહ્યું સો મોતી બાનવું, ખારા જળમાં ખારૂં રે;
નીરાંત કહે નિષ્ઠાનુ ફળ છે, જો સમજો તો સારૂં રે. ૭
અહિમુખ પડિયું વિખ નીપજ્યું, કદળી કપૂર નિપજે છે રે;

---

૬ સ્વાત ઈ૦—સ્વાતિ નક્ષત્ર સ્વતંત્ર (પક્ષપાત વિના સર્વે સરખી રીતે) વરસે છે.

નીરાંત કહે નિષ્ઠાનું ફળ છે, શાણા તે તો સમજે છે રે. ૮
ગંગા જળમાં ગંગા સરખું, પૃથ્વી કાદવ થાય રે;
નીરાંત કહે નિષ્ઠાનું ફળ છે, દૃષ્ટાન્તે ઓળખાય રે. ૯

આત્મબોધ.

રાગ કુંડળિયા.

કર લે આતમ બોધ, બોધસે બંધન છૂટે;
કાલ કરમ કટ જાય, નાહિ જમ કિંકર લુટે;
પરમારથ કે કાજ, કહુ મેં બાત બિખાની;
સમજે વાકુ શીખ, નાહિ તો પીછી બાની;
સમજ સમજ લે સાર, પ્રેમ પુરૂષોત્તમ પાવે;
પકરો વાકી બાંય, અવર કો કામ ન આવે;
કવિ કહે નીરાત, ભરન- ગરા ત્રૂટે;
કરયે આતમ બોધ, બોધમે બધન છૂટે. ૧
કવિતા જુગમે સોઈ, હરિકા નામ બિખાને;
તન મન અરપે શીશ, અવરકી ઓટ ન આને;
મગન રહે મગતાન, હરિશુ હેતુ લાવે,
પલક પડે નહિ ચૂક, નિરતર ધ્યાન લગાવે;
ગિન માગેકી મોજ, સોહી હે હરિકે શરના;
બ્રહ્મા ઈંદ્રકું નાહિ, અવરકી સુની નહિ કરના;
કવિ કહે નીરાંત, ઉચ મત એગી ઠાને;
કવિતા જુગમે સોઈ, હરિકા નામ બિખાને. ૨

---

૮ કદળી ઇ૦—કદળીમાં સ્વાતિ જળ પડે તેનું કપૂર નીપજે છે (?)
૧ પીછી બાની—નદિનો અમારી વાણી પાછી અમારી પાસે આવશે. લગરા—લગડું. ૨ ઓટ—ઓથ. હેતુ—હેત. શરના—શરણ. ઠાને—જાણે (?)

બિન કવિતા કો જનમ, સુનો કહું કેસા ભાઈ;
પથ્થર પડિયા પેટ, જનુની ભાર લદાઈ;
બિમુખ કરીકે રામ, ઉદરકા ઉદ્યમ કરતા;
નિગમ નિશદિન સુધ, પાપસેં પેટા ભરતા;
વાકે કોન હવાલ, હોયગે સાહેબ મેરા;
કઠણ કાળકી જાળ, પડે ચોરાશી ફેરા;
કવિ કહે નીરાંત, મૂઢ ચેત્યા નહિ ભાઈ;
બિન કવિતાકા જનમ, સુનો કહું કેસા ભાઈ. ૩

ચેન ચોંપમેં ચેન [illegible]

ચીજ નિવાલા માટી ખાયે, કોન કતેબાં લખા બતાવે;
બેઇમાન સોઇ કામા કરતે, જીવ ઝબે કર રોજા ધરતે;
પાંચ બખતકી નિવાજ ઠાને, હરદમ સાહેબ પાસના જાને;
દેખ પેખ કે છુરી ચલાવે, એહી કરમસે દોજક જાવે;
કવિ કહે નીરાંત, સાહેબકા મબહી બેખા;
મુસલમાન પરમાન, માંઇ સબ ઘટમે દેખા. ૫

કાગળ.

રાગ દેશાખ.

સ્વસ્તિશ્રી વાગોડીદું, મહાશુભસ્થાનક ભૂમિકા;
પરમ પૂજ્ય લાયક છો, વૈષ્ણવ દૃષ્ટે શોભિકા. ૧
મૂરત મંચ્છારામજી, પાવન પૂરણ રૂપ છો;
નિષ્ઠા તે નિશ્ચળ નવ ડગે, એક બ્રહ્મ વ્યાપિક ભૂપ છો. ૨
ઉત્તમોત્તમ તારણ ધણી, બ્રહ્મ કુળમા ઉદે થયા;
મારા પ્રાણના વિશ્રામ આતમા, નિરંતર તમને લહ્યા. ૩
સકળ ગુણ ઇશ એક છો, નિરગુણ નિરખ્યા મે વળી;
વાચા તે અવિચળ સુખદાયક, લાલચ ચરણે રહી વળી. ૪
અનેક ઉપમા જોગ જાણુ, મન પૂરણ મનોરથા;
જીવન સુકૃત સર્વનું, વર્ણવું ઉપની જે કથા. ૫
અવર્ણ્ય આપ અનાથ છો, વર્ણને વર્ણવી કેમ શકું;
મુખ માંહી રસના એક છે, શેષ ના થાયે સહસ થકું. ૬
એક મતિ ગુરૂ પ્રતાપની, હરિજન તમને મેં લહ્યા;

---

૫ કતેબા—કિતાબ-પુસ્તક (ધર્મશાસ્ત્રનાં). પાક-પવિત્ર. બેહેસ્ત—ભિસ્ત-સ્વર્ગ. નિવાલા—કોળિયા. દોજક—નરક.

૧ શોભિકા—શોભિતા. ૬ શેષ ઇ૦—જે વર્ણન સહસ્ર જીભથી શેષથી પણ ન થાય તે મારી એક જીભથી કેમ બને?

અખંડ દૃષ્ટિ નવ ઠરે, તેને અંતર પટ પડદે રહ્યા. ૭
ચિરંજીવ ચંદ્રવંશી, જશ જગ માંહે વ્યાપિયો,
શ્રવણે તે જેણે સાંભળ્યું, તેના દોષ દુર્મતિ કાપિયો. ૮
પરગણું વડોદરૂ, દથાણ નામે ગામ છે,
પાવન પદરજ તમતણી, વસ્તી તે ઉત્તમ ઠામ છે ૯
પત્ર આ લખિયું પ્રેમશું, હરિજન નીરાંત કરે નસી,
જે શ્રીકૃષ્ણ પ્રેમે કરી, વાંચવા ભાવે મન વશી. ૧૦
લખવા કારણ ઉત્તમ વિશેષ છે, અહીં ક્ષેમ કુશળ ખુશાલ છે,
કરૂણા તે પૂર્ણ તમોતણી, તેને વિઘ્ન સહુ નિરમાલ છે. ૧૧
ઉપરાંત અરજ માહરી, માનો તો સાચી વિનવું,
સત્ય જ્ઞાનનું પત્ર લખિયું, સાખ વેદ વેદાંતની શી કહું ૧૨
પૂર્વે તે મનનો આધ ક્યાંથી, અને પડમાં તે મન ક્યાં રહે,
એનો આદિ અંતનો ઠામ લખજો, એ સંશય તે નિશદિન દહે ૧૩
વિસ્તાર લખજો વર્ણવી, ચૈતન્ય ઘટમાં કોણ છે,
નિદ્રા તે આવી ક્યાં શમે, લખો એહી નામ અજાણ છે ૧૪
ચૈતન્ય જીવ શિવ બે મધ્યે, બેમાંથી એક નિશ્ચે કરી,

ઠામ ઠાવો ઠીક લખજો, પડમાં રહે ક્યાં ઠરી. ૧૫
સુણ વૈકુંઠ ધામ નો'તું, આદિ અંત જ્યોતિ નહીં;
પાંચ તત્વનો પ્રકાશ નો'તો, ત્યાર પેહેલું શું સહી. ૧૬
સહુ સૃષ્ટિની આદિની ઠામ વસ્તુ, વિશ્રામ પૂર્વે કયા હતો;
સહુ સત્તાનો વિશ્રામ વસ્તુ, અંતનો લખજો થતો. ૧૭
ત્રણ ગુણને ત્રણ દેવ નો'તા, નો'તો કંઈ આકારને,
ત્યાર પહેલું શું હતું તે, લખજો શુભ સારને. ૧૮
તેનું નામ ઠામને રૂપ રંગે, તત્વ લખજો તારવી;
આળમો તો સમ અમાગ, આરતને છે ઠારવી. ૧૯
આરત જોતા અનાદિની, ચોદશ ભૂતળમાં ભમી;
નેતમ વસ્તુ નવ મળી, નિશદિન દુર્લભ દેહ દમી ૨૦
બાલ્યઅવસ્થા જોબનઅવસ્થા, જરા પૂર્ણ થઈ વળી;
ત્યા લગી જોઉં ફરી, નૈતમ વસ્તુ નવ મળી. ૨૧
દર્શન કંઇ દીઠું નહિ, પડ્યો પડ અંત ઉદય થયો,
મન તેનું ક્યા રહ્યું, જીવાત્મા તે કયા ગયો ૨૨
એ આવાગમન વિધિએ કરી, પૂર્ણ અમને પીછવો,
નીરાંત કહે ગુરૂદેવજી, નિર્વાણ પાગમ મન લોહ છુવો. ૨૩

---

૧૫ ચૈતન્ય ઈ૦—જીવ અને શિવ એ બેમાંથી ચૈતન્ય વસ્તુ કયી છે? અને દેહમાં તેનો ઠામ ક્યાં છે? ઠાવો—મુકરર

૧૭ સહુ ઈ૦—સઘળી સૃષ્ટિની આદિ ઉત્પત્તિની ઠામ વસ્તુ-મૂળભુત સામગ્રીનો વિશ્રામ પૂર્વે—સૃષ્ટિ ઉપન્યા પેહેલા કયા હતો? સત્તા ઈ૦—જગત્‌માં જે કાંઇ "છે" તે સર્વે અંતે-પ્રલયકાળ પછી કયા રહેશે?—જગત્‌નાશ થતા પછીનું એ સર્વ સત્વ કયા રહેશે?

૨૨ પડ્યો ઈ૦—દેહ પડ્યો અને અંત કાળ ઉદય થયો ત્યારે તેનું મન કયા જઈ રહ્યું? તેનો જીવાત્મા કયા ગયો?

૨૩ આવાગમન ઈ૦—એ સર્વ આવાગમનની વિધિથી કહો એટલે એક

નિર્વાણીથી વિશેષતા, તે ભેદ વસ્તુ દાખજો;
નીરાંત કહે મુજ દીન ઉપર, કૃપા પૂરણ રાખજો. ૨૪
બ્રહ્મનું તે સ્વરૂપ કેવુ, પંડમાં બ્રહ્મ કયાં વસે;
કર્મ કર્ત્તા કોણ છે, ઉચ નીચ દુખિયું કોણ હશે. ૨૫
એહી અગમ અપાર છે, એનો પાર કીસ બિધ પામિયે;
નીરાંત તમ શરણે પડયો, ગમ આપે તો તૃષ્ણા વામિયે. ૨૬
તમો વેદ વેદાંતની માંહે વસો, શાસ્ત્રમાં પૂર્ણ પ્રમાણ છો;
માટે તે વિનતિ એ કરી, તમો એક અસલમાં જાણ છો. ૨૭
ઝાઝું શું લખીએ વર્ણવી, એહી જાણવાનું કામ છે,
મૂળ મહિમા મન વશ્યો, નિર્વાણી અનાદિ નામ છે. ૨૮
સંવત અઢાર સત્તાવને, પોષ માસ વદની દ્વાદશી;
સોમવારને શુભ જોગ રાત્રી, ઘડી આશરે વીશ વશી. ૨૯
પૂર્ણ વસ્તુ સંભારીને, દીન ઉપર કરૂણા કરી;
ઉત્તર લખજો સ્થાનકે, તે સ્થાનક બેસુ હું ઠરી. ૩૦
તૃષ્ણા તમ વ્યાપે નહિ, સંતોષ આવે સર્વથા;
નીરાંત ઇચ્છે એટલું, મંચ્છારામ હરિ એક હતા. ૩૧
એ નરવેડો નથી જેને, તેને તે હરિ બહુ દૂર છે;
સમજીને મેમે પારખો, તેને આતમારામ હજૂર છે. ૩૨

દેહમાથી જીવ અને મન નીકળીને ક્યાં જાય છે? ત્યાંથી બીજા દેહમાં શી રીતે અને કયારે પેસે છે? એ વગેરે વિસ્તારથી કહો. નિર્વાણ ઇ૦–મોક્ષરૂપી પારસમણિથી મારા મનરૂપી લોઢાને સ્પર્શ કરો, (કે જેથી તે સુવર્ણ થઇ જાય.)

૨૪ નિર્વાણી ઇ૦—જે વાણીથી પણ વિશેષ છે–વાણીના પણ વર્ણવામાં નથી આવતી તે ભેદવાળી વસ્તુ મને સમજાવજો.

૩૧ તમ–અંધકાર (અજ્ઞાન). ૩૨ નરવેડો—નીવેડો–નિકાલ કાગળમાં પૂછેલા પ્રશ્નોનો નીવેડો જેના મનમાં થયો નથી તેને હરિ બહુ દૂર છે.

કહેતાને કરણી સાંભળતા, નવ જાણો નોતમ ભેદ છે;
પાર ઇચ્છો પામવા, સેવો સંત હરિ ગુરૂદેવ છે. ૩૩
સતને શરણે જે ગયા, તેનું તે કારજ સિદ્ધ થયું;
નીરાંત મંછારામ શરણે, નિરંતર અંતર ગયું. ૩૪

જ્ઞાનોપદેશ.

પદ ૧ લું.

દરિયાનુ મોતી, મરજીવા હોય સો લેશે. ટેક
મૂકો સાકર સાત અસમાન, કીડી જઇ ખાશે;
સાધુ અરસપરસ મળીને, ગુણ ગાશે. દરિયાનું૦ ૧
હરિયલ કાડી મોતને ભાઇઓ સાશે;
તોય જુઓ કાષ્ટ એનાથી ન તજાશે દરિયાનું૦ ૨
એવુ ધ્યાન હશે તો ધણીને ભજાશે;
નહિતો જાણો ખોટી મહુ આશે દરિયાનુ૦ ૩
ભોળા ગુરૂથી અશુદ્ધિ ભરમાશે;
જો તરવુ તો આવો નીરાંતની પાસે. દરિયાનુ૦ ૪

પદ ૨ જું.

અલ્યા તુ તો વિષયથી વૃત્તિ વાળ,
જાણ કૂડો એને મહાકાળ;
જોને એ તો મન તારૂં ભરમાવે,
જોને એ તો સારામા શરમાવે ટેક. ૧
જોને એ તો નમાણાં નિત્ય કરાવે,
જોને એ તો પાણી હાથે ભરાવે;
જોને ભાઇ ગુરૂનુ ઘર ડોડાવે,

---

૨ હરિયલ–એ નામનુ પક્ષી જે પકડેલી લાકડીને પ્રાણાંત સુધી છોડતુ નથી એમ કહેવાય છે. ૪ અશુદ્ધિ–બુદ્ધિ વિનાનો

જેને એ તો બ્રહ્મનું ધ્યાન તોડાવે. અલ્યા૦ ૨

અલ્યા એ તો રાતે તને જગાડે,
અલ્યા એ તો સ્વપ્ના માંહી ભગાડે;
મારૂં માને તો એને લગાડે,
સ્મરણથકી તું જેને જગાડે. અલ્યા૦ ૩

થાશો શાંત કલ્પના કાઢી,
વિષયની વૃત્તિને નાખો વાઢી;
વાત કરવી મૂકો આડી,
ઈતાયો જાણો વિષય અનાડી. અલ્યા૦ ૪

મહાદુઃખ કેરૂં છે મૂળ,
વૃદ્ધપણમાં ચટાવે ધૂળ;
એમ જાણીને તજો ભાઈ,
સમરો નામની નવાઈ. અલ્યા૦ ૫

તરશો જ્યારે વિષય છૂટે,
નહિ તો કૂતરા ભેળી કૂટે;
મન કરો દ્રઢ તમે જ્યારે,
એ તો હારીને રહેશે ત્યારે. અલ્યા૦ ૬

તારો ફૂલાવ્યો એ ફૂલે,
તારો મૂલાવ્યો એ મૂલે,
ત્યારે શીદ કરે સતાપ,
મિથ્યા ધારે શેણે તાપ. અલ્યા૦ ૭

---

૨ નમણું-ભાઈ નવામો-નીચુ નમવાપણું. ૩ લગાડે-આગી મૂકે. સ્મરણ ઇ૦-જે જે તુ સંભારવાવડેજ જગાડે છે. (વિષયને સભારવાથી વાયની ઇચ્છા પ્રકટે છે).

નામ નાથનું નિત્ય સંભારો,
વધ્યા વિષયને તમે મારો;
• નીરાંત નામે છૂટે સર્પ;
જાય વિષયાદિનો ગર્વ. અલ્યા૦ ૮

ધોળ ૩ જું.

સદ્‌ગુરૂજીના શબ્દ વિચારીએ, ટળે માયા મોહ અહંકાર;
બાળી ભસ્મ કરે બીજી વાસના, ઉર પ્રકટે પ્રેમ અપાર. હરિ૦ ૧
ચઢી બ્રહ્મ ખુમારી ના ઉતરે, સુખ મુખ કહ્યુ નવ જાય;
એવો અજર અમર રસ જો પીએ, તેનાં નેણુ વેણુ પલટાય. હરિ૦ ૨
એવા જ્ઞાનઘનવત થઇ રહે, ગાળે બ્રહ્મ હિમાળે હાડ;
પછે કશું તેને નવ રહે, પાણી પથ્થર કે પા'ડ. હરિ૦ ૩
જેમ સાયરમાં સરિતા ભળે, તેનું નામ નદી મટી જાય;
તેમ એ રસમાં રચ્યા પચ્યા તે, એક રૂપે ભાઇ થાય. હરિ૦ ૪
પોતામાં કૃષ્ણ ને કૃષ્ણમાં પોતે, કૃષ્ણ વિના ન દીસે આન;
પણ એ તો ક્યારે ભાઈ થયું છે, જ્યારે ભૂલ્યો બ્રહ્મમાં ભાન. હરિ૦ ૫
આ સબ મીલાવો જાનિયો, ગુરૂગમકી હોય બાન;
નીરાંત નિરંજન એક છે, સબઘટમેં ભગવાન. હરિ૦ ૬

ધોળ ૪ થું.

સંતનાં લક્ષણ આજ કહીએ, સુણજો સહુ મહાંત;
જેની વૃત્તિની વાત કરતાં, આવે ન કદીએ ભ્રાંત. ૧

---

૨ ખુમારી-કેફ. ૩ જ્ઞાનઘનવત્-જ્ઞાનવડે સપૂર્ણ વ્યાપ્ત જેવા.
૫ આન-અન્ય. ભાન ભૂ૦-બ્રહ્મરૂપ થઇને ભાન ભૂલી જાઓ ત્યારે.
૬ મીલાવે-મેળવી આપે. બાન-વાણી.

બ્રહ્માનંદમા મગન નિરંતર, એક જપે તેનુ નામ,
જીવ શિવકો તો ન્યારા ન જાને, કે'વા તેને પરમધામ ૨
ગગન ચળે પણ સત ન ચળતા, દઢ મનના એવા ધામ,
ક્ષમાતણા તો શિરદાર સાચા, જેથી હારે સુંદરશ્યામ ૩
આશા કેરી તો દોરી તોડી, દોરી જોડી જગતજામ,
ઇંદ્રીવશ કરી આપ બીરાજ્યા, નમો હે સુંદરશ્યામ ! ૪
શીલકે દેવતા રામ ભયે હે, ગુરૂકો ન પહોંચે સાર,
શીલ સંતોષ બડ ભારી હે, શુદ્ધ બ્રહ્મ વિચાર ૫
નીરાંત નામ જપે નિશદિનકો, પાવે પરમધામ,
રામ રામ એક નામ નિરંતર, ભજો જાણી સુંદરશ્યામ ૬

પદ ૫ મું

નરખી પરખીને ગુરૂ કરવા,
રે ભાઈઓ સદા નરખી પરખીને ગુરૂ કરવા ટેક૦ ૧
તનનો કે મનનો પરચો નવ દેખો,
તો પગ જઈ શે ધરવા,
ઝાઝ મળ્યુ પણ ઝાઝી નથી તો,
કેઈ વિધિપાર ઉતરવા રે ભાઈઓ૦ ૨
કાળ ઝાળમા ગુરૂજી દાઝે,
એનુ ઉદર દેજો ભરવા,
જજાળ જોઈને સાધુ કે'વા,
દરશને લાગે વરવા રે ભાઈઓ ૩
તપકેરી તો વાત ન જાણે,

---

૪ જગતજામ—જગતમા જામી રહેના પરમેશ્વરની સાથે
૨ ઝાઝી—વહાણુ ખેવનાર ૩ સાધ્ય સિદ્ધ કરવાનો અર્થ

લાગે સાધ્ય સે ડરવા;
રૈરૈ નરકે જઈ પડવાનું,
ઉખરમાં જાવું ચરવા. રે ભાઈઓ૦ ૪
આઠ ધાતુઓ ભેગી કરીને,
પેટી મૂકી ધરવા;
એમાંથી કોઇ નીકળ્યા તે તો,
જાણો ચાલ્યા મરવા. રે ભાઈઓ૦ ૫
એવા બિચારા કંઇ મરે છે,
જઈ કોના પગ ધરવા;
અપાર લીલા સદ્‌ગુરૂકેરી,
જાણે જે સંસાર તરવા. રે ભાઈઓ૦ ૬
અવધૂત બાપુ શિષ્ય અમારા,
સુણો કાન કરી શરવા;
નીરાંત નિરંજન એક દીખાવે,
સંસાર સાગર તરવા. રે ભાઈઓ૦ ૭

પદ ૬ ઠું.

બાપુ નાવ તપાસી બેસો, પથ્થર હોય તો માંહી નવ પેસો;
બાપુ જંત્ર જેવું તન જાણો, સાચું સમજીને સુખ માણો. ૧
બાપુ એ તો તુબડું લીલુ પે'લું, નવ જાણે જેનુ મન મેલુ;
બાપુ સૂકવ્યું પછે થયું પીળું, એને કાપી કર્યું કંઇક ઢીલું. ૨
બાપુ લાકડાની સાથે જોડયું, એને જેમ તૂટે તેમ તોડયું;

૪ ઊખર-ખારજમીન. સંસારનાં સુખમાટે ભમવું તે ઉખરમાં ચરવા જવા બરાબર છે. આઠ ધાતુઓ—લોહી, માસ, મેદ, અસ્થિ, વસા, મજ્જા, વીર્ય અને ત્વચા ધરવા-પકડવા. ૬ પગ ધરવા-શરણે પડવું.

બાપુ ખીલીઓ મારી ખાંતે, તાર બાંધ્યા બેશી નીરાતે. ૩
બાપુ બજાવનારો બીજો, તેને ઓળખીને તમે રીજો;
બાપુ મન ભમે તો લીલું જાણો, બજાવનાર જાણીને સુખ માણો. ૪
તેરો બાપુ એવી ટેક, સદ્ગુરૂકેરે વિવેક;
નીરાત નિશદિન એક જાણો, નામ કેરો નિશ્ચે પ્રમાણો. ૫.

પદ ૭ મું.

બાપુ અવિગતથી અમો આવ્યા, બાપુ કોઇએ નવ બોલાવ્યા;
બાપુ નવ જાણ્યા નવ માણ્યા, બાપુ બ્રહ્મ કોઇએ નવ નાણ્યા. ૧
બાપુ જનમ્યા નહિ નીરાતા, બાપુ મરનેકી છોડી ભ્રાંતા;
બાપુ બાળક નહિ નીરાંતા, બાપુ જુવાનીકી નહિ જાતાં. ૨
બાપુ તીરથ વ્રત સબ છોડયા, બાપુ દેહ નામસે જોડયા;
બાપુ લહ્યા જગ સબ ખોટા, બાપુ નામના પરચા છે મોટા. ૩
બાપુ જોયા જ્યોતિ રૂપા, બાપુ રૂપ અતિ અનુપા;
બાપુ એજ નામ અમારા, બાપુ જાણો રૂપ તમારા. ૪
બાપુ અમે રોગ ના જાણ્યા, બાપુ અમે ભોગ ના માણ્યા;
બાપુ વાણી જે અમો બોલું, બાપુ ધર્મકી ધારણ તોલું. ૫
બાપુ સત્ય શબ્દ હમારા, બાપુ જાચે સરે તમારા;
બાપુ સો બાતકી એક બાતાં, બાપુ સબ અજ્ઞાનકી રાતાં. ૬
બાપુ એ જૂઠી કાયા જૂઠી માયા, બાપુ જૂઠા હે સગા ભાયા;
બાપુ નીરાતકા નામ સચ્ચા, બાપુ આપ બીના સબ કચ્ચા. ૭

પદ ૮ મું.

છો રે સુમતિ નારીનો સાયબો, વર વિઠ્ઠલ વરિયો રે;
ગભીર ગુણનો છે આગળો, દવ દિલનો છે દરિયો રે. સુમતિ૦ ૧

---

૧ અવિગત-નોની પાર એક ધામ છે ૨ જાતા-જ્ઞત.

છે રે જનુની તો જેની જશોમતિ, છે રે નંદનો નાંધડિયો રે;
અદ્વૈત દ્વૈતનો દેવ છે રે, મારી દષ્ટિએ પડિયો રે. સુમતિ૦ ૨
છે રે લક્ષણ બત્રીશે બિરાજતો, વા'લો વાનસે ભરિયો રે;
પાતળિયો પુષ્પની પાંખડી, મેં તો ધ્યાન માન ધરિયો રે. સુમતિ૦ ૩
છે રે પીળાં પીતાંબર પેરિયાં, કટિ શોભે કંદોરો રે;
બાંયે બાજુ બંધ બેરખા, છે કંઠે હીમનો દોરો રે. સુમતિ૦ ૪
છે રે માળા તે મોઘા મૂલની, કાને કુંડળ શને રે;
મુસ્તક મુકુટ હીરે જડયો, છત છબીલાને છાજે રે. સુમતિ૦ ૫
છે રે વાગો તે વિઠલરાયને, શોભે શાલ દોશાલો રે;
મોજડી પાયે રે માલતી, લાગે વૃત્તિએ વા'લો રે. સુમતિ૦ ૬
છે રે કેસર આડ કપોળ છે, મુખે મુખવાસ મોહે રે;
અમીરસ અણિયાળી આંખડી, શોભા નખશિખ સોહે રે. સુમતિ૦ ૭
છે રે સુકૃત આભરણ શોભિતાં, સ્વામી શીલવ્રત ધારી રે;
બ્રહ્મચારી ભવોભવતણો, જેને અનેક નારી રે. સુમતિ૦ ૮
છે રે ચાલ ચતુર રે રાયની, મોહ્યા મુનિજન મટકે રે;
ઝટકે રે ચાળો તે આંખનો, લોભી લુંટયા છે લટકે રે. સુમતિ૦ ૯
છે રે અકળકળા એની ઓપતી, ભણ્યા ભેદ ના જાણે રે;
શિવ વિરંચી ને શારદા, નેતિ વેદ વખાણે રે. સુમતિ૦૧૦
છે રે શી શી તે શોભા હું વર્ણવું, વેદ વર્ણવી ના જાયે રે;
મૂઢ મતિ કો માહરી, કહીએ એની કૃપાયે રે. સુમતિ૦૧૧
છે રે પુણ્યવંતી એને પામશે, દાસ નીરાંતનો સ્વામી રે;
નિવૃત્તિ નારીનો નાવલો, સત્યવંતી તે પામી રે. સુમતિ૦૧૨

---

૨ નાંધડિયો–નાનોબાળક. ૩ વાનસે ભરિયો–વાને ભરેલો.

પદ ૯ મું.

મોહ ઉપગારી રે મોહનજીની મોરલી, વાગી વનડાની માય,
સાદ શ્રવણે અનુપમ સાભળી, મન અટક્યું છે ત્યાય ટેક. ૧
આપે અધર ધરી રે આનંદમા, ઉભા જમુનાની તીર,
જ્ઞાનઘન નૌતમ નાદમા, ગાયે હળધરવીર. મોહ૦ ૨
સખી મુને ઘરનો ધંધો રે ગમતો નથી, જોવા જાદવરાય;
વ્રેહે વ્યાકુળ થઇ રે સ્થિરતા નહિ, હૈડે રૂધણ થાય મોહ૦ ૩
સખી મારૂ ચિત વિત સર્વે ચોળાઈ ગયુ, શિથિલ થયુ છે શરીર,
અતિ ભાવ ભૂધરને રે ભેટવા, સખી નવ રહે ધીર. મોહ૦ ૪
ધિક લાજ કુટુબ કુળ લોકની, ધિક સાસરૂ સતાપ,
સ્વામી નીરાતનો મળશે ત્યારે, ટળશે તનના રે તાપ મોહ૦ ૫

પદ ૧૦ મુ.

રથ લઇને આવ્યા અક્રૂર જી, પ્રભુને તેડીને જાશે,
જીવન જાતા તે કઈ નવ ઉગરે, હવે કેમ તે થાશે. રથ૦ ૧
કેમ કરીએ વા'લો રે હવે કેમ રહે, કોણ કરીએ ઉપાય,
જ્યમ ત્યમ કરો કોઈ એટલુ, વા'લો મથુરા નવ જાય રથ૦ ૨
બાઈ પાપ પ્રગટ થયા પૂર્વના, વા'લા વિજોગે રે'વુ,
દુખ દારૂણ દિન કરમ લેઇશુ, પડશે કઠણ છે રો'વુ. રથ૦ ૩
સખી સરવે મળીને કહો કૃષ્ણને, બોનો મોઢે ન ચઢી રે,
નિકર પાછળથી પસ્તાઇશુ, જાશે નહિ વિજોગે ઘડી રે રથ૦ ૪
માણુ સાટાની પ્રીત બધાઇ છે, તે તો તાણી ના તૂટે રે,
સ્વામી નીરાતનાને કહો કર ગ્રહી, ધોળે દિવસે લુટે રે. રથ૦ ૫

---

૧ મોહ ઉપગારી—મોહ ઉપજાવનારી
૩ દિન કરમ લેઇશુ—દિવસ શી રીતે કાઢીશુ

પદ ૧૧ મું.

નિરગુણ નામ લ્યો નર નારી રે, આ અવસર બલિહારી રે. ટેક.
હરિનામ સમાન આરાધો રે, નિરંતર સાધન સાધો રે;
એહી અંતરકી ગત જાનો રે, કહું આધ અંતકી માનો રે. નિરગુણ૦ ૧
સમજી લો સાન બતાઈ રે, દુજી છોડોને સબ ચતુરાઈ રે;
ચતુરાઈ તો મનકી ભાઈ રે, કહુ નિરગુનકી સમુઝાઇ રે. " ૨
નામ નિરગુણસે નહિ ન્યારા રે, એકાએકી આપ કિરતારા રે;
મન પવન ન પહોંચે જ્યાંહી રે, વાકી ખોજ કરો ઘટ માંહી રે. " ૩
ઘટ ભીતર કહીએ ન્યારા રે, વાકો રૂપ અલક્ષ્ય અપારા રે;
આપે આપ તે અલક્ષ્ય લખાયા રે, તબ પાર અગમકા પાયા રે. " ૪
મન ઉલટ નિરંતર આયા રે, છાંડી બસ્તી ને જંગલ બસાયા રે;
જંગલમેં તો ભય કછુ નાહિ રે, કહે નીરાંત બસવો ત્યાહિ રે. " ૫

પદ ૧૨ મું.

ઓ ઉદ્ધવજી, પ્રાણપતિ પ્રત્યે રે અરજી અમારી;
જઈને કહેજો, તમ ટાળી તલખે રે બીજાની નારી. ટેક. ૧
કુબજાની સંગે મન મોહ્યુ, ફરી પાછુ ગોકુળ નવ જોયુ;
અમો પ્રીત કરીને પણ ખોયુ, ઓ ઉદ્ધવજી. ૨
સુખસજ્જ સ્વામીનુ રમણું, જાગ્યાથી જ્યમ વીતે શમણું;
ત્યમ ત્યમ છે મેહનું જોર ઘણુ, ઓ ઉદ્ધવજી. ૩
વાંલા વિના ઘડી તે દિન થાયે, કહો દિવસ કઇ પેરે જાયે;
એ દુઃખે અમો નહિ જીવાયે, ઓ ઉદ્ધવજી. ૪
પિંડ પડશે આરત એવી છે, અમ સાથે તાણી તેવી છે;
પ્રીત મીન નીરના જેવી છે, ઓ ઉદ્ધવજી. ૫

મરજાદા મૂકીને કહીએ, મોહનજી મહુ ઘણાં થઈએ;
દુઃખ દારૂણને અમો કયમ સહીએ. ઓ ઉદ્ધવજી. ૬
સ્વામી નીરાંતના પ્રત્યે કહેજો, અબળાની અરજીમાની લેજો;
એક વાર અમને દરશન દેજો, ઓ ઉદ્ધવજી. ૭

પદ ૧૩ મું.

રાગ શારંગની દેશી.

નરદેહ ધરી સુકૃત કાંઈ નવ કીધું રે, પ્રભુને નવ લહ્યા;
તે જન જાણો નિશ્ચે નિરખ્યા, નીચી યોનિમાં ગયા. ટેક ૧
અતિ દંભ ગર્વ અભિમાન ઘણું, મન મોટમ ધણીને નહિ નમણું;
તે જન કુળ પામ્યા ગજાહિતણું. નરદેહ૦ ૨
કરે કરમ પશુ જન જીવ હણે, જીભસ્વાદે દોષ કઈ નવ ગણે;
તે જન કુળ પામ્યા કાગતણે નરદેહ૦ ૩
અતિ છળવિદ્યા લંપટ વાણી, પરધન પરદારા નજર ઠાણી;
તે જનકુળ સુવર થયા જાણી. નરદેહ૦ ૪
હુંપદને બુદ્ધિવાન થયો, શિર કુળ કુટુંબનો ભાર વહ્યો;
તે જન કુળ ખર મરજાદ ભયો. નરદેહ૦ ૫
એ કરમગતિ કરણી કાચી, ગાફલ નર સમજી કર સાચી;
જન નીરાંત કહે જુગતે જાચી. નરદેહ૦ ૬

પદ ૧૪ મું.

રાગ શારંગની દેશી.

અજ્ઞાની જીવ, નીર ઊપણ્યું પીતા પ્યાસ ન ભાગે;
મૂઢ મન વિચાર, અમૂલક અવસર વણસે વાર ન લાગે. ટેક. ૧

---

૨ ગજાહિ—હાથી અને સર્પ ૩ જીભસ્વાદે— જીભના સ્વાદથી.
૪ ઠાણી-સ્થિર કરી.
૧ [illegible]—ગરમ.

તું તો પરદારા શું પ્રીત કરે, તેમાં તત્વ તારો તોલ હરે;
તું તો અજાણ અંધો થઇને ફરે. અજ્ઞાની જીવ૦ ૨
તારૂં ડાહાપણ સઘળું ક્યાંહી ગયું, તારૂં છળ વિદ્યામાં ચિત્ત રહ્યું;
તેં તો લાજ વિનાનું લક્ષણ ગ્રહ્યું. અજ્ઞાની જીવ૦ ૩
તું તો પૂર્વે પુણ્ય કમાયો છે, તેણે મનુષ્ય પદવી પાયો છે;
જો જાગી શું ભરમાયો છે. અજ્ઞાની. જીવ૦ ૪
આ તન પલકમાં પલટાશે, તારૂં વા'લું સહુ નિર્બળ થાશે;
તે વેળા વ્હારે કોણ ધાશે. અજ્ઞાની જીવ૦ ૫
અવસર આવ્યો છે હરિ ભજવા, હવે વિષય ભોગ મનથી તજવા;
જન નીરાંત કહે સત્યમત સજવા. અજ્ઞાની જીવ૦ ૬

પદ ૧૫ મું.

રાગ આશાવરી.

રામરસ પીવે સો જન પૂરા, શતમે કોઈ એક શરા. ટેક૦ ૧
રામરસ ને પ્રેમ પિયાલા, પાકા પાત્ર ના ફૂટે;
આપ પીએ ઔરનકુ પીલાવે, તલભર તામેં નવ ખૂટે. રામરસ૦ ૨
રસ મતવાલા રૂપ બખાણું, મગન રહે મન માંહી;
ત્યાગી તનકી શુદ્ધ બિસારી, છાક ચઢી ભય નાહીં. રામરસ૦ ૩
ગગન ગુફામે ચોગાન ગિયાનકા, આપ રહે એકિલા;
અન્ય દેવ વાકે દિલ નાહીં, નહિ ગુરૂ નહિ ચેલા. રામરસ૦ ૪
અનંત કલા વા તનકે માંહી, ઉલટ સમે સંસારા;
નીરાંતદાસ દેખ્યા તા માંહી, તિન લોકસેં ન્યારા. રામરસ૦ ૫

---

૩ છાક—મદ. ૪ ગગન ઇ૦—હૃદય રૂપી ગગન ગુફામાં જ્ઞાન રૂપી ચોગાન છે તેમાં આત્મા રૂપી સંત એકલા વસે છે.
૫ વા—તે. ઉલટ ઇ૦—સંસાર તેને વિષે ઉલટીને (દૃશ્ય થઇને શમી જાય છે). ૫ તામાહી-જ્ઞાનના ચોગાનમા. ન્યારા-જૂદા-પરમેશ્વર.

પદ ૧૯ મું.

રાગ પ્રભાત.

ફોગટ ફંદ સંસાર સમજી રહો;
ના લહો નાથ મન સાથ શોધી. ટેક૦ ૧
કોઈ દેવ દેશાં ફરે, તીરથ વ્રત જાગ કરે;
ના ટળે કર્મનો કીચ કોથી. ફોગટ૦ ૨
કોઇ મૌનવ્રત ગ્રહી રહે, અસત્ય નવ ઉચરે;
ધર્મ રૂડા કરે વેદ સાખે. ફોગટ૦ ૩
તોયે અલ્યા શું થયું, દ્વૈતનું દુઃખ નવ ગયું;
હારદ અળગું રહ્યું, પિંડ પાખે. ફોગટ૦ ૪
કોઇ સ્વપ્નમાં નૃપ થયો, રાયનિધ પામી ગયો;
એવું ભ્રમમાં મન તુંય રાખે. ફોગટ૦ ૫
પણ જાગવાથી ગઈ રિદ્ધિ, શિરચમર જે ઢળતી;
અલ્યા ત્યારે મુખડું શું દાખે. ફોગટ૦ ૬
મન કૃત્ય એવું કરે પેલે, એણી પેરે ભાઇ આણે પેલે;
નવ ટળે ગર્ભનો ઘાણ તેથી. ફોગટ૦ ૭
કોઈ સોહં સાધે સદા, તે જાપ માંહે રહે મુદા;
પ્રપંચની પાર રહી પીચ અળગી. ફોગટ૦ ૮
માયાનું હાટ વિરાટપદ ના લહ્યું, મારૂં તારૂં કરતાં સર્વ ગયું;
પછે ભુર બુદ્ધિ થઇ ભરમે વળગી. ફોગટ૦ ૯
કોઇ આપમત ગ્રહી રહ્યા, વળી સમજી શીતળ થયા;
મૃતવત દાસ થઈ દીન બોલે. ફોગટ૦ ૧૦

---

૭ પેલે-પેલું. ૮ મુદા—હર્ષથી. પ્રપંચની-સંસારની. પાર—છેડો. અળગી-દૂર.

એમ અહંકારમાં જ્યારે બુદ્ધિ ભઇ, ઉત્તમ નાથની પ્રીત પડદે રહી;
પછે ભૂતળ ભરમિયા ભૂત તોલે. ફોકટ૦ ૧૧
ત્રિગુણાતીત અદ્વૈતપદે, આવિયા તે તો જાણો શુદ્ધ હૃદે;
નામ નિશ્ચે થયું ભૂલ ભાગી. ફોગટ૦ ૧૨
એક ધ્યાને સોહંની લે' લાગી, સદ્‌ગુરૂ સેનમાં મોજે માગી;
જ્યારે અજ્ઞાન ઘેનથી જોયું જાગી. ફોગટ૦ ૧૩

પદ ૧૭ મું.

રાગ રામગ્રી.

સમજી લે સાર વિચાર, કર્મ વસ્તુનો નિરધાર. ટેક.
બ્રહ્મને ભાળ મન ભૂલ ટાળો, આડમાં અટક ના વટક થા વેગળો;
પાલટી પ્રીછ નિજ નામ નિહાળો. સમજી લે૦ ૧
ચતુર્દશ ભુવન તે એક ભગનતમાં, ભાઇ જાજો જોઈ શુદ્ધ મતમાં;
ઇશ્વિર આદ્ય ગુણ રૂપસાજો. સમજી લે૦ ૨
જેમ વૃક્ષમાંહી ફુલ ફળ છે, પાન રહે પેટમાં એવુ બળ છે;
પછે અંકુરમાં સહુ સમજો. સમજી લે૦ ૩
પિંડ બ્રહ્માંડ તે પોતમાં પરખવું, જુગતી જોઇ અતિ મન હરખવું;
પોત ના પારખ્યે ભાત ભાજો. સમજી લે૦ ૪
એ જંતુને નવ જડે, સુગમ કોઉ સતને;
જો સદ્‌ગુરૂ સેનમાં આપ કાળો. • સમજી લે૦ ૫
જાગ્રતના જીવનમાં મુક્ત થઇ મા'લવું, અમલની ઓટમાં ખોટ ભાગે;
જ્યમ પારસના પિંડમાં શું હેમ ભાળે. સમજી લે૦ ૬
દૂરથી ખેંચી એ તો કરે છે રૂડું, ભગાડી દે કાટ જેહ હોય ભુંડું;

૧ વટક-છટકી જા. પાલટી—પાછો ફરીને.

૪ પોતમાં-કુમાશમાં અર્થાત્ તેના મૂળસ્વરૂપમાં. ૫ જંતુ-પામરજીવ આપ-હુંપણું. ૬ અમલની ઓટ-બ્રહ્માનંદની લેહેર.

વળી પરસતાં રૂપ ટળે લોહ ભાગે. સમજી લે૦ ૭
પ્રભુનુ રૂપ આકાશ નિહાળ તું, દેખવામાટ નહિ ઘાટ તોલે,
ભાઇ છે કઈ કારમો એમ બોલે. સમજી લે૦ ૮
જ્ઞાનીના પિંડનો થાપ નહિ આપમે, જાુદી નથી લેઇ જુઓ ખાપમે;
ભાઈ જે આપ ટાળીને આકાશ બોલે સમજી લે૦ ૯

પદ ૧૮ મું.

રાગ ઢળક પ્રભાત.

ન જાનુ પ્રિયા કોન બાતપર રાજી; ન જાનું પ્રિયા કોન બાતપર રાજી.
મેં રે અજાની કછુ મરમ ના પાઉં, બહોત બનાઇ તેરી બાજી;
બાજીસે બાજી મીલ ખેલે, ભૂલે હે પંડિત કાજી. ન જાનુ૦ ૧
શિવ સનકાદિક નારદ આદે, ભારે પદ ખઞાજી;
અન્ય ઉપાસીકો કૌન ગીનતહે, બાવન મતમાં બિરાજી. ન જાનું૦ ૨
બાજીકી મે જાઉં બલિહારી, બાજી ઉપર સબ રાજી;
બાજીગરકું કોઉં ના બૂઝે, એસી અકલ મત છાજી. ન જાનું૦ ૩
બાજીગર કીન બૂઝાવો, અનમીલે સબ સાજી;
કાળજાળસે તબહી બચે, સદગુરૂ પાવે અવાજી. ન જાનુ૦ ૪
બાજીકુ તજ્યા બુઝયા બાજીગર, સદ્દગુરૂ બૂઝયા નવાજી,
નીરાત નામ બાજીગર બૂઝો, રહ્યો હે ગગન ધૂન ગાજી. ન જાનુ૦ ૫

પદ ૧૯ મું.

રાગ પ્રભાત.

સતગુરૂકો સમરન કર લે, ચેત ચેત નર નારી રે,
હરદમ દોરી કાળ હલાવે, પલમે લેગો મારી રે. ટેક. ૧

---

૭ એ--પારસ -રૂપ ઘ૦--લોહનુ રૂપ અને નામ નાશ પામે છે

ઘડી પલકકા નહિ ભરોંસા, દલમે દેખ વિચારી રે;
આખર એક દિન ઊઠ ચલેગા, મરના શિરપર ભારી રે. સતગુરૂ૦ ૨
દો દિન જીવના મૂઢ સમજ લે, અવસર મંગળકારી રે;
મુનસા તેરી આતમબાજી, જરા પલીતા જારી રે. સતગુરૂ૦ ૩
જેસા સુપના હે મધરાની, એસા સુખ સંસારી રે;
નેન ખોલકર દેખ દિવાના, અંતે બડી ખુવારી રે. સતગુરૂ૦ ૪
કંચન સરખી કાયા બની હે, મંજન ખૂબ સમારી રે;
કહે નીરાંત હરિનામ નહિ મુખમે, વા મુખમે રજ ડારી રે. સતગુરૂ૦ ૫

સાખી.

*રામ નામ સબ કો જપે, સો તો નામ અમીર;
અજર અમર એક નામ હે, તાકુ જપે કબીર. ૧

પદ ૨૦ મુ.

રાગ પ્રભાત.

સાસ ઉસારો સમરન કરને, તુહિ તુહિ કર તનમે રે;
સાન ગુરૂકી એહી સત્યારથ, દેખો દિલ દરપનમે રે. ટેક. ૧
સચરાચરમેં સોહી બિરાજે, આપ આપ આપનમે રે;
બાહેર ભીતર એક નિરતર, બાજે નાદ ગગનમે રે. સાસ૦ ૨
મોવત જાગત સુરત સેજાકી, ભીતર રહો ભજનમે રે;
લેં લાગી સો તાર ના તૂટે, ઊઠ બેઠ આસનમે રે. સાસ૦ ૩
પૂરન પરચા ભયા પ્રભુકા, નામ લહા નિરગુનમે રે;
દાસ નીરાંત દયા સદ્‌ગુરૂકી, મગન ભયા હે મનમેરે. સાસ૦ ૪

---

૨ નાદ—અનહદ નાદ. ૩ સુરત સેજાકી—સુરત રૂપી શય્યાની અંદર. ભીતર—અંતરમાં.
* આ પદની પાછળ આ સાખી હતી તેથી દાખલ કરી છે

પદ ૨૧ મું.

રાગ પ્રભાત.

અધર કલામે આસન કરને, રામનામ લહે લાઈ રે;
અન્ય દશા તુ અલગી કરને, ભૂલ ગયા તે ભાઈ રે. ટેક. ૧
ભણ્યો ઘણુ પણ ભેદ ન જાણ્યો, કરણી ઘણી કમાયો રે;
બીજ વૃક્ષની પેરે સર્વ તું, તે પૂરણ નવ પાયો રે. અધર૦ ૨
હંસ બન્યો પણ ન મળે પાસે, ખીર નીર નરવેડો રે;
ગુણ વિના તે ઘે'લો કહીએ, ડાહાપણ દૂર ખશેડો રે. અધર૦ ૩
સ્થૂળ સૂક્ષ્મ ને કારણ કહીએ, મહાકારણને નિરખો રે;
મહાકારણથી અળગુ કહીએ, તે પદ પૂરણ પરખો રે. અધર૦ ૪
જાગ્રત અવસ્થા સ્વપ્નાતર ને, સુષુપ્તિ ને તુરિયા રે;
તુરિયાથી તે અળગું કહીએ, તે વિરલા જન વરિયા રે. અધર૦ ૫
ભણ્યા ગણ્યામા એ નવ આવે, અનામ વસ્તુ આધી રે;
નીરાત નામ ગુરૂ તરતારણ, લેહે નિરતર લાગી રે. અધર૦ ૬

પદ ૨૨ મું.

રાગ પ્રભાત.

દેખો રે દુનિયાકા મારગ, જૂઠેકુ કહે સચ્ચા રે;
અવાચકકુ આદર દેવે, વાચકકુ કહે કચ્ચા રે. ટેક. ૧
સાચાથા પણ ઉલટ સમાના, અબ કેસે દિલમાના રે;
સબહિ જગતકુ હેલા ચલાવે, સોહી ખોજના આના રે. દેખો૦ ૨

---

૨ બીજ—બીજ અને વૃક્ષની પરે સર્વ છે પણ તુ તેભેદ પૂર્ણ પણે પાયો (પામ્યો) નહિ.

૧ જૂઠેકુ-જૂઠા સસારને. અવાચક વાણી રહિત જડ મૂર્તિ. વાચક—વાણીવાળા ગુરૂ આદિક. ૨ સાચા ઇ૦— તુ બ્રહ્મ રૂપે સાચો હતો પણ ઉલટી બુદ્ધિ કરીને જીવ રૂપમાં સમાઇ ગયો છે.

એક સ્વતંતર સબ ઘટ પૂરન, આનંદ દેવ કહાં રહેવે રે;
ગુરૂ હમારા સોહી બિરાજે. સાચી હકુમત કહેવે રે. દેખો૦ ૩
બેદ કિતાબાં પઢે નિશદિન, સાચા આપના પાવે રે;
હુઆ દેખતા પણ મારગ ભૂલા, અંધા કિસ બિધ જાવે રે. દેખો૦ ૪
અંધી દુનિયાકુ કહા કહિયે, કાજી પંડિત અંધા રે;
ખરે ખોટેકા નહિ પારખું, પઢે ગનેસે ધંધા રે. દેખો૦ ૫
એક બિના કોઉ ઔર ન દૂજા, અન્ય દેવકું પૂજે રે;
બડી ભૂલકી ગાંઠ પડી, કહે નીરાંત વિરલા બૂઝે રે. દેખો૦ ૬

પદ ૨૩ મું.

રાગ પ્રભાત.

સચા સાહેબ સદગુરૂ મિલિયા, મેં'ર કરી તબ મન માન્યા;
આ રે બડા કૌન ઉનથે કહીએ, પિતા પુત્રપે સમજાના. ટેક. ૧
મન ઉલટા કર અલખ લખાયા, આપ આપકું ઓલખાના;
દુઃખ દીનકા દૂર કર ડારા, કીના ર કકુ મહારાના. સચા૦ ૨
ચાહાવત દીના ગુરૂમુખ કીના, આપ આપકા ઉનમાના;
દોઉ દિન પર બડા બનાયા, ફૂલ ધરન નહિ ફુરમાના. સચા૦ ૩
નેકી બદીકા ન્યાય ચૂકાવે, તખત કહાવે અરસાના;
દીન દુનિયાકા દાતા કહાવે, ખેલ ખલકકા ગઢ ભાના. સચા૦ ૪

---

૧ ઉનથે—એનાથી. આ રે ઈ૦—આ સદગુરૂ એજ મોટા છે. પિતા ઈ૦—જેમ પિતા પુત્રને સમજાવે છે તેમ મનને ઉલટા (પાછું) ફેરવીને જેણે અલખવસ્તુ (બ્રહ્મ) સમજાવ્યું છે, અને એવી રીતે પોતાનું આપ(પોતાપણું) ઓળખાવ્યું છે.

૩ ચાહવત—ચાહન (?)

૪ અરસાના—અરસ (પરમેશ્વરનું ધામ) નું. ભાના —ભાંગ્યો. ખેલ રૂપ ખલકનો ગઢ ભાગ્યો.

સબ ઘટ બાસી બ્રહ્મ બિલાસી, પદ પૂરન હે નિરબાના;
નીરાત નામ અમલ રસ માતા, સબ કોઇ ચહાવત નહિં છાના સચ્ચા૦ ૫

પદ ૨૪ મું.

રાગ પ્રભાત.

નામ ધણીકો સબસે નીકો, અનુભવી જન અદકારી હે;
સબ દેવનકો સદ્દગુરૂ દાતા, મગતા ભેખ ભીખારી હે ટેક. ૧
મહા મર્મીજન મર્મ ન જાને, નામ લખી ગત ન્યારી હે,
સદ્દગુરૂ સાહેબ દયા કરે તો, પલમે પાર ઉતારી હે નામ૦ ૨
થાક્યે પંડિત થાહ ના પાવે, બૂડી બુદ્ધ બિચારી હે;
જોગી જોગ જુગત બિના હારે, ખુમીપે સબ ખુવારી હે. નામ૦ ૩
બાવન અક્ષર બૂઝત નાહીં, બેદ પુરાન બિચારી હે;
ખટ દરશન મત ખેલ તપસ્યા, કહા બડે આચારી હે નામ૦ ૪
મુલા કાજી મરમ ના પાવે, હક બિના મત હારી રે;
દાઉ દિનપર સચ્ચા સાહેબ, નામ ધનીપર વારી હે નામ૦ ૫
નામ ના ચીને સો નર નુગરા, કહા સાધુ સંસારી હે,
નીરાત નામ અભે અવિનાશી, પાયા પ્રેમ પસારી હે નામ૦ ૬

પદ ૨૫ મું.

રાગ પ્રભાત.

બડે ગુરૂ વાકી જાઉં બલિહારી, કહા સેવકકું સીખલાયા;
પાસ અંધેકી અંધા આયા, અંધા રાહ ચલાયા ટેક ૧
બદા કહાવે છૂરી ચલાવે, એહી ફલકું ફુરમાયા?
કિયા કરાયા દાઉ દાજક જાયેગે, હક નામકું ના પાયા. બડે૦ ૨

૧ નીકો—સારો અદકારી—અધિકારી ૫ દાઉ દિન—હિંદુ અને મુસલમાનનો ધર્મ

ભગવા કહાવે મુંડ મુડાવે, દિલ અંદર નહિ દરશાયા;
એહું સબ સમે બહે જાત હે, અલખ નામકુ ના પાયા. બડે૦ ૩
સન્યાસી સો સબ કર નામી, ના ગાયા પદ પરસાયા;
ગઉમત્રીમે જનમ ગુમાવે, મૂલ મત્રકા ના પાયા. બડે૦ ૪
જોગી કહાવે જોગ દ્રઢાવે, ગગનમંડળમે મઠ છાયા;
જોત ઝંખકે જનમ ગુમાવે, આપ અલખકું ના પાયા. બડે૦ ૫
જગમ કહાવે કાન ફ્રરાવે, દેવી દેવકુ મીલ ચા'યા;
આસ અંપૂરી બહે જાત હે, દેવી નામકુ ના પાયા. બડે૦ ૬
બ્રહ્મ કહાવે જનોઉ સોહાવે, ખટકરમ નિત્ય નિરમાયા;
એહી કરમ કર બહે જાત હે, નેહ કરમકુ ના પાયા. બડે૦ ૭
જતિ કહાવે સુવાંગ મુહાવે, શીલ ભાવ દાન તપ ભાયા;
ધરમ બખાની બહે જાત હે, નેહે ધરમકુ ના પાયા. બડે૦ ૮
ભેખ કુલકા બડા બનાયા, કુલત્રૂટ કો ના કા'યા,
કુલત્રૂટ તો સતગુરૂ કા'વે, સબ દેખો ઉનકી માયા. બડે૦ ૯
સબ ગુરૂ વાકે શિર સતગુરૂ હે, ઘટ મઠ પટ પરખાયા,
નીરાત નામ ઈનુકા કહીએ, બિમલ બિમલ બેદુ ગાયા. બડે૦૧૦

પદ ૨૬ મું.

રાગ પ્રભાત.

રામ નામ તું રાખ્ય હૃદેમાં, કાહ્ય કલ્પના કાચી રે;

---

૪ ગઉમંત્રીમે—ગાયત્રીમા. ૬ ફ્રરાવે—ફડાવે દેવી ઇ૦—દેવી દેવને મળવાની ઈચ્છા કરી.

૭ બ્રહ્મ—બ્રાહ્મણ જનોઉ-જનોઇ નેહ કરમકુ—નિ કર્મ (બ્રહ્મ)ને.
૮ નેહે ધરમકુ-ધર્મ રહિત (બ્રહ્મ)ને કે પ્રીતિથી ધર્મને પામેલો નહીં.

૯ કુળત્રૂટ-કુળનું બધન તોડનાર. ૧૦ બિમળ (વિમલ)-નિર્મળ. બેદુ-વેદોએ.

આદ્ય અંત ને મધ્યે બોલે, તે વસ્તુ છે સાચી રે ટેક. ૧
વિના મૂળનો એ છે વેનો, મન વાણી પર વાધ્યો રે,
અનુભવિયાના અંતરમાંહી, નેહ નિરંતર બાધ્યો રે • રામ૦ ૨
વિના પંખનો એ છે પંખી, વિણ ઇંદ્રીનો ભોગી રે,
વિના પિંડનો એ છે પ્રાણી, વિના જોગ સજોગી રે રામ૦ ૩
વાણીમાં આવે તે વણસે, નિરવાણી તે સાચું રે,
'નામ રૂપને ગુણથી ન્યારૂં, તે જાહેર પદ જાચું રે રામ૦ ૪
ઉતપત મલ્લે એને નાહીં, આદ અનાદિ એવો રે,
નીરાંત નામ ગુરૂ તર તારન, સદા ઉદ્યોતને સેવો રે રામ૦ ૫

પદ ૨૭ મું.

રાગ પ્રભાત.

સમજી લે મન સૂધી કળા, સદગુરૂ નિજ નામ લખાવે ટેક૦ ૧
જોગ જગન વ્રત દાન આચરે, અડસઠ તીરથ ફરી આવે,
વનમાં જઇને તપ આરાધે, તોહી ભૂલમેં ભરમાવે સમજી૦ ૨
કષ્ટ કરી કાયાને પીડે, ભૈરવજપ ઝંપલાવે,
ચાર ખાણ ચોરાશી ભટકે, નિરભેપદ નર પાવે સમજી૦ ૩
નારદ શારદ વ્યાસ વિરંચી, અહિપતિ નિશદિન ધાવે,
ચાર વેદ સરસ્વતી સનકાદિક, અગમ અગાધ બતાવે સમજી૦ ૪
ઇંગલા પિંગલા સાથે સુષુમ્ણા, ભમર ગુફામાં ભાવે,
તેજ તત્વનો કરે નીવેડો, તોયે અલખતણી લખ નાવે સમજી૦ ૫
સહુમાં વ્યાપી સહુથી ન્યારો, એવું અગમ જ્ઞાન દર્શાવે,
નીરાંતદાસ સો સતગુરૂ પૂરા, જો જનમ મરનથી સરાવે સમજી૦ ૬

---

૫ ઉદ્યોત—પ્રકાશ (૩૫)
૩ અહિપતિ શેષ ૪ ઇંગલા—ઇડા નાડી ભમર ગુફા—ભ્રકુટિ સ્થાન રૂપી ગુફા.

આત્મદેવ નિરંજના, વાકુ ઉલટા જગાવે ટેક ૧
મગન હોઈ મનકુ ગ્રહે, સબ ભ્રમ નસાવે,
પાચેકુ મમોદકે, નિરમળ જશ ગાવે .સોહી૦ ૨
રાજસકા ગુન મેટકે, તિમિર બિસરાવે,
ત્રીજો ગુણ આસન કરે, ચોથે લેહ લાવે સોહી૦ ૩
અભ્યંતર આસન કરે, નિજ તંત્ર નરતાવે,
.કહે નીરાંત પદ સ્પરશીને, પદ માંહી સમાવે સોહી૦ ૪

પદ ૩૧ મુ.

રાગ ઉગ્યપ્રભાત.

સત્ય ચાલો દેશ બ્રહ્મને, સંતો સત્ય ચાનો દેશ બ્રહ્મને,
છોડો જગ વેહેવાર સૂધે મારગ ચાલતા,
ભાઈ નિંદશે તને સંસાર સંતો૦ ૧
બાપ દાદા સહજે ચલે, એ તો મારગ ખોટો,
એવા તમે તો થઈ જજો, જેમાં આવે ન ટોટો. સંતો૦ ૨
કુળ મરજાદાની બદી, એ તો સતને મેટી,
જેમ સર્વે વ્યસનને મૂકીને, ગોપી જઇ કૃષ્ણને ભેટી સંતો૦ ૩
પંથ કે પ્રતિમા પાળતા, મળે નહિ બ્રહ્મ છેટો,
નીરાંત નામ જાણે નિરંજન મળે, દુખ સાંસો મેટ્યો સંતો૦ ૪

પદ ૩૨ મુ.

ઉગ્ય પ્રભાત.

જે રે જાણે છે તે બાવરા, કે'શે ઉમર શી અમારી,

---

૨ પાચેકુ–પાંચે ઇંદ્રિયોને ૩ રાજસકા–રજોગુણના તિમિર–તમોગુણ–અજ્ઞાન ૩ ત્રીજો ગુણ–સત્વગુણ ચોથે ઈ૦—ચોથા પદમાં–તુરીયામાં. નિજ ઈ૦—પોતાની ઈચ્છા પ્રમાણે માયાને નરતાવે (નૃત્ય કરાવે).
૩ બદી–નિંદા મેટી–મટીગઇ

જાનીમાં એવું થાય છે,(પણ) ખરા ભક્ત બ્રહ્મચારી. જે રે૦ ૧
કોટિ કરો પરમાતમા, ર પર લોક સધારી;
પણ બ્રહ્માનંદ છે અવનવો, નવ જુગાર એ હારી. જે રે૦ ૨
અસંખ્ય બ્રહ્મા થઇ ગયા, શંકરે કીધી સવારી;
દેવલોકની ગણતી નથી, કશી દુનિઆ બિચારી. જે રે૦ ૩
અસંખ્ય વિષ્ણુ થઇ ગયા, દશ કોટિ કા'ના;
સપ્ત કોટિ સરસ્વતી થઇ, મારી પણ એક માના. જે રે૦ ૪
કોટિ બલિ વામન થયા, કૌરવ દળ ભારી;
લંકાપતિ રાવણ ગયા, સૌ સૌ લખવારી. જે રે૦ ૬
સતગુરૂ નામ અચળ છે, કહું હું તો પોકારી;
કહે નીરાંત બાપુ સુણો, એવી ઉમર અમારી. જે રે૦ ૭

પદ ૩૩ મું.

રાગ કલ્યાણ.

રામ નામ ભજ ભાવ કરીને, મૂકી માન બડાઇ;
વાણશી જાતાં વાર ન લાગે, ચેતો ચોપમા ભાઈ. ટેક. ૧
કામ ક્રોધ લોભ મોહ મમતા, એહ સબે દુખદાઇ;
રામનામકા રેગા ન લાગે, જૂઠો જન્મ ગુમાઇ. રામ૦ ૨
ધન માલ કુળ કુટુંબ કબીલો, જાણો જૂઠી સગાઇ;
અંતકાળ કોઇ રાખી શકે નહિ, સબ દેખત ચલજાઈ. રામ૦ ૩
માન કહ્યા તું મન મત ભૂલે, સાચી કહું સમુઝાઈ;
નીરાંત નામ સદા સુખદાયક, મુઆ ન માને ભાઈ. રામ૦ ૪

---

૨ જુગા ઇ૦-એ આનંદ જીતેલા જુગાર જેવો છે ૪ માના-પ્રમાણમા.
૨ રેગા-રેખ.

પદ ૩૪ મું.

રાગ ચલાઉ.

ધન્ય ભાગ્ય વાસળી તારા ભલા;
પ્રભુની મુખ પદવીને પામીનાર. ટેક. ૧
જપ તપ સાધન સ્વપને નવ મળે;
તુ છે તે મૂરત કટિગામી નાર. ધન્ય૦ ૨
એમે પાતળીએ કરમા ગ્રહી,
બોલાવી બોલ દેરે જ્યમ નાર. ધન્ય૦ ૩
સુકૃત શુ જાણુ તે શા કર્યા,
અલૌકિક શ્રીકૃષ્ણ શિર સ્વામી નાર. ધન્ય૦ ૪
નીરાતના સ્વામીના સગમા,
સઘળી પ્રભુ પ્યારી જુગ જામી નાર. ધન્ય૦ ૫

પદ ૩૫ મુ.

રાગ ચલાઉ.

કૃષ્ણ સરીખો કોઇ નહોતો,
આ કુળમા કૃષ્ણ સરીખો કોઈ નહોતો,
એના પરાક્રમ તણો કોઇ પાર ના મીછે,
નવ જાયે કોઇના ધૂત્યો કૃષ્ણ૦ ૧
સત્તાવીશ દિવસનો પારણે પોઢ્યો,
અને શકટ પડે નવ બીધ્યો,
પય પાન કરાવા પૂતના આવી,
તેના ધાવતા પ્રાણ લીધો. કૃષ્ણ૦ ૨
માખણને કાજે ગોળી રે ભાગી,

---

૨ શકટ—ગાડુ

એને બાંધ્યો ઉખળ તાણી;
નવ લખ ગાળિયે હાથ નવ બંધાય,
એવો બાળક વંદાણી. કૃષ્ણ૦ ૩
શરીર શોભાળું એનું મુખડું રૂપાળું,
એને દેખતાં હૃદયા ઠરે છે;
નંદ યશોદાના ભાગ્યનો નહિ આંકો,
તે પુત્ર કહીને ઉચરે છે. કૃષ્ણ૦ ૪
ગોકુળના ગોપ લોક એમ વદે છે,
દેવનો દેવ કોઇ આવ્યો;
દાસ નીરાંતનો સ્વામી શોભાવ્યો,
તે સહુને દિલ ઘણું ભાવ્યો. કૃષ્ણ૦ ૫

પદ ૩૬ મું.

મહાપ્રાણતણા વિશ્રામ, વંકા વનમાળી;
અબળાના આતમરામ, વંકા વનમાળી. ટેક. ૧
હરતાં ફરતાં ધંધો કરતાં, ચિત્ત તમારે ચરણે જી;
અધઘડી અળગુ નવ ગોઠે, આવો નરખુ નયણે જી. વંકા૦ ૨
સુરત સુહાગન સનમુખ કાઢી, રહી છે નિશદિન ન્યાળી જી;
બીજું તો ભૂધર નવ ભાવે, તમ સાથે છે તાળી જી. વંકા૦ ૩
વિલંબ ના કરશો પે'લા પધારો, અરસપરસ મન બાંધ્યું જી;
એકાંતે ઉભી અલબેલા, અખંડ સાધન સાધ્યુ જી. વંકા૦ ૪
શુ કહીએ વા'લા આવો, મોહન વર મુને મળીએ જી;
તમો વિજોગે વ્રેહેવન્હિમા, વણુ બાળ્યા તે બળિયે જી. વંકા૦ ૫
વર વર્યા એક તમને ત્રિકમ, નિર્ગુણ નામ તમારૂ જી;
નીરાંતના સ્વામી વશ કીધું, મન અટક્યું છે મારૂં જી. વંકા૦ ૬

૩ ઉખળ-ખાયણિયો. ગાળિયું—દોરડું. વંદાણી—ચરિત્રવાળો-ધૂર્ત.

પદ ૩૭ મું.

રાગ ગરબી.

સજની સાભળ મારી વાત, કહુ છુ આજની'જો,
ભૂધર ભલા બિરાજ્યા, જોઇ છબી મહારાજની જો ૧
થાવર જગમ જોતા રૂપ, મનડુ મોહી રહ્યુ જો,
અળગા ઉરથકી નવ થાય, થીરતા ઘર થયુ જો ૨
ઘરમા વા'લાજીનો વાસ, વાલે વશી રહ્યા જો,
એવો અખિલ ભુવનમા એક, ઇચ્છા વર લહ્યા જો. ૩
જોતા જડમતિનુ જોર, ભાગ્યુ જ્યારથી જો,
ટળિયુ અધારૂ અજ્ઞાન, પ્રકટ્યા ત્યારથી જો ૪
હવે હૈડે હરખ ન માય, મગળ માહરે જો,
ઉઘડ્યા અનુભવના લોચન, ભીતર બાહરે જો ૫
નિરખ્યા નિરતર ભગવાન, ભેટી ભાવશુ જો,
ઇચ્છિા ઉલટ સમી થઇ એક, લહર દરિયાવશુ જો ૬
સુરતા સાભળ મોરી વાર્ત, મુક્તિ ધામ છે જો,
નીરાત નિરખો પદ નિરવાણ, આતમગમ છે જો ૭

પદ ૩૮ મુ.

રાગ ગરબો.

કહેજો ધન્ય તમોને હરિ ધન્ય છે રે લોલ,
કહેજો આવડા કઠણ શા મન છે રે લોલ ૧
મીન નીર વિના જીવે નહિ રે લોલ,
એવી ગીત પ્રીત અમને થઇ રે લોલ ૨
મોહન મળવાને મન અકળાય છે રે લોલ,
તેણે તન અમારા ગળાય છે રે લોલ ૩

સૂમ ખાઇને કહું છુ શ્યામને રે લોલ;
મન વળગી રહ્યાં છે એના નામને રે લોલ. ૪
• એના રૂપનાં હૃદેમાં બાણ છે રે લોલ;
તેણે વેધ્યા અમારા પ્રાણ છે રે લોલ. ૫
ઉદ્ધવ શુદ્ધ ગઇ છે શરીરની રે લોલ;
લેહે લાગી છે હળધર વીરની રે લોલ. ૬
ઉદ્ધવ આપુ ગોકુળિયું ગામ છે રે લોલ,
વન વા'લા વિના વિશરામ છે રે લોલ. ૭
કે'જો સ્વામી નીરાંતનાને એટલુ રે લોલ;
સરત આવે ગોકુળમાં તેટલું રે લોલ. ૮

પદ ૩૯ મું.

રાગ ગરબો.

કે'જો કુબજા તે કંસની કિકરી રે લોલ,
રૂપે રૂડી ને કુળવતી ખરી રે લોલ. ૧
ઉંચ કરણ ઘણી શું વખાણિયે રે લોલ;
ઘશી ચંદન આપતી તે જાણિયે રે લોલ ૨
તોલ વર્ણેના તે તાગો આવે નહિ રે લોલ;
ઉદ્ધવ કે'તાં નથી એટલી કહી રે લોલ ૩.
પુણ્યવતીના પુણ્ય અપાર છે રે લોલ;
તેના સાખી સરવ સંસાર છે રે લોલ. ૪
તેને મોહ્યા છે તન વસુદેવનારે લોલ;
પૂજા વિધિએ કરતી હશે સેવના રે લોલ. ૫
એના ભોજનનો સ્વાદ શુ વખાણીએ રે લોલ,

૩ તાગો—પાર—થાહ.

જીવણ જમતા હશે દૂધ પાણીએ રે લોલ ૬
જરા દુભતી ન હોય દલમા વળી રે લોલ,
જેવી શોભે તેવી સગતિ મળી રે લોલ ૭
કૃષ્ણ કાળાને કુબજા જોડી હળી રે લોલ,
જેમ રમતા જોગીને ધૂણી મળી રે લોલ ૮.
તેને સેજ્જા પલગનુ શુ કામ છે રે લોલ,
તે તો જ્યારે વસે ત્યા વિશ્રામ છે રે લોલ ૯
એવા સ્વામી નીરાતનાને જાણજો રે લોલ,
ઉદ્દવ અબળાની અરજ પ્રમાણજો રે લોલ ૧૦

પદ ૪૦ મુ

રાગ ગરમો

શા સરખુ ચોઘડિયુ સારે રે,
પ્રભુ પધાર્યા મદિર મારે રે ૧
અણતેડ્યા અલબેલોજી આવ્યા રે,
ગુણે ગમતા ગોવિદ ઘણુ ભાવ્યા રે ૨
હુ તો વીલા નહિ મૂકુ હાવે રે,
ઘણે દહાડે આવ્યા (છો) મારે દાવે રે ૩
અમો સરવે સખી ટોળે થઈશુ રે,
જીવન જાશો ત્યારે અમો કહીશુ રે ૪
અમને આટલા દિવસ ઘણા વા'યા રે,
અમો નિર્લજ નાર કહેવાયા રે ૫
અમો લોક કુળની લજ્જા લોપી રે,
ઘેર ઘેર ગવાયા ગોપી રે ૬
માટે જીવણ નહિ દઉં જાવા રે,

શિર સાટે અમારા દાવા રે. ૭
હું તો રોકીને રાખીશ ઘરમાં રે;
ઊભી રે'શ અટકી ઉરમાં રે. ૮
ઊભાં અબળા તો આનંદ પામી રે;
ઘરો ઘરમાં નીરાંતનો સ્વામી રે. ૯

પદ ૪૧ મું.

રાગ ગરબો.

છબીલાજી છળ વિધા છાંડો રે;
પોથાં ઠાલાં તે શીદને ખાંડો રે. ૧
નથી અમને તે નાથ અજાણ્યા રે;
અમો ઓળખીને અંતરે આણ્યા રે ૨
હવે વા'વાની વાત ન કરશો રે,
છળ કરીને નવ છેતરશો રે. ૩
અમને વારે વારે નવ વા'શો રે;
પાઇ અમૃત ને વિષ ના પાશો રે. ૪
અમો અબળા છું નિર્બળ નારી રે;
જજો જાઓ તો મોહન મને મારી રે. ૫
તમો જાતાં અમો નથી રહેવાતુ રે;
પ્રાણ સાટે છે નેહનું નાતું રે. ૬
મનની જાણે તેને શું કહીએ રે;
વા'લા તું વિજોગ કેમ સહીએ રે. ૭
સદા મળવું સ્વામી સુખ માગું રે;
હોયે અંતર તે કરજો આઘુ રે. ૮
ભજે મજિયા નીરાંતનો સ્વામી રે;

સહુ અળગા તે આનંદ પામી રે ૯

પદ ૪૨ મું.

રાગ ધોળ.

ધન્ય ધન્ય મારે દહાડી રે, દરશન હરિવરનુ,
હરખ ભરી કન્યા રે, સુખ અલૌકિક નરનુ ૧
અરસ પરસ નહિ અળગા રે, પિયુ સાથે સજની,
સાધન સઘળુ શમતા રે, રમતા ગઈ રજની ૨
અર્ક બ્રહ્મના ઉગ્યો રે, ચૌદશ અજવાળુ,
અકળ સ્વરૂપ અનુભવની રે, આખડીએ નિહાળુ. ૩
નિરંતર નર નારી રે, નિશ દિન સંજોગી,
પ્રેમ પલક નવ છાડુ રે, ભવ ભેના ભોગી ૪
અનભેપદ અનુભવિયા રે, જન જાણે કોઈ,
દાસ નીરાંત નિર્વાણ રે, પદ પૂરણ સોઈ ૫

પદ ૪૩ મું.

રાગ ધોળ

આદિ બ્રહ્મ નિરવાણી રે, નિરખીને કહીએ,
ઉલટ સુલટ ઘેર આવી રે, નિરંતર રહીએ ૧
તન મન ધન અરપણની રે, અનહદ સેવા,
જન વરિલો કોઈ જાણે રે, જગતપતિ દેવા ૨
નામ રૂપ ગુણથી ન્યારૂ રે, દરશન છે દા'ડી,
વાર વાર કરૂ છુ રે, દરવાજે ડાડી. ૩

---

૩ અર્ક-સૂર્ય ૪ ભવ ભે૦—ભવ (સંસાર) રૂપી ભે (ભય) ને ભોગ કરી જનારા-ખાઈ જનારા અર્થાત્ સંસારભયનાશક
૫ નિર્વાણ-મોક્ષ ૩ દાડી-ઊભી

શીતળતા શશિવરણા રે, ઘટ ઘટમાં પૂરા;
શિવ સદા સુખદાયક રે, નથી અકળ અધૂરા. ૪
મનુષ્ય ટાણું મોટું રે, જાગીને જોતાં;
અકળ સ્વરૂપ અનુભવિયું રે, ખટપટ સહુ ખોતાં. ૫
અવર પુરૂષની આશા રે, ઉવેખી દીધું;
નૌતમ વસ્તુ ઘરમાં રે, સમજીને લીધું. ૬
લાભ થયો અણલેખ્યું રે, મેં જે સુખ દીઠું;
નીરાંત સદ્‌ગુરૂ મળતાં રે, સાધન સમુ સીધું. ૭

પદ ૪૪ મું.

રાગ હાલર.

સાધો સાધન શું કરો, જેને મહાધન લાધ્યુ;
દૈ। દુગ્ધા ટળી ગઇ, નિશ્ચળ મન બાંધ્યુ. ૧
પૂરણપદ પોતે થયો, તેનું મન ક્યાં લાગે;
રાજકુવર હસ્તિ ચઢ્યો, તે કોટી શીદ માગે. ૨
મેઘ ના ઇચ્છે નીરને, શશિને શીતલતાઇ;
દિનકરને દીપક કર્યો, સોને શી શામતાઈ. ૩
પારસમણિ જોતં જાચે, લોભ સર્વે વામ્યો;
કૂપ ખોદાવી શુ કરે, જળ જાન્હવી પામ્યો. ૪
નવનિધિ નિર્માલ્ય છે, સિદ્ધિ સામુ ના પેખે;
ચાદલોક વૈકુંઠ લગી, સરવે તૃણવત્ લેખે. ૫

---

૬ ઉવેખી દીધી—તજી દીધી.

૧ સાધો ઇ૦—જેને મોક્ષરૂપી (મોટુ ધન) પ્રાપ્ત થયું છે તેને સાધન સાધો એમ શું કરો છો ? દૈ।—માયા અને બ્રહ્મ એવી વસ્તુ.

૩ દિનકર—સૂર્ય. ૪ જાન્હવી-ગંગા. ૫ નિર્માલ્ય—તુચ્છ.

નવધાથી નિર્મળ થયો, પૂરણપદ જોતાં;
દાસ નીરાંત તદ્રૂપ છે, હું તું બેઉ ખોતાં. ૬

પદ ૪૫ મું.

રાગ કલ્યાણ.

બાજીગરકા બડા તમાસા, સબ દેખનકુ આઇ;
બાજીગરકુ કોઈ ના દેખે, ચિત્ત બાજીસે આઈ. બાજી૦ ૧
ખેલ ખેલનકા ખૂબ બન્યા હે, અચરત બરની ન જાઇ;
નર નારી કોઉ નજર ન ચૂકે, ખુશીપે માન પાતી આઈ. બાજી૦ ૨
સાચી ને સાચી જૂઠી હે, એસી જુગત બનાઈ;
તીન લોક માહી એહી તમાસા, રાંક રાવ રીઝાઈ. બાજી૦ ૩
ખેલ ખૂબમાં દુનિયા ખુશી, એસી ખેલ ખીલાઈ;
તે તો સબહી જૂઠા જાનો, જાનત જગ ભરમાઈ. બાજી૦ ૪
તીન દેવ આદે સહુ દુનિયા, એ સબ બાજી બનાઈ;
બાજી સે સબકા મન માના, બાજીગર ના પાઈ. બાજી૦ ૫
જડ ચૈતન્યકા એસા ખેલા, અટ્ટ ચાલ ચલાઇ;
નીરાંત નામ બાજીગર ન્યારા, બાહેર ભીતર પાઇ. બાજી૦ ૬

પદ ૪૬ મું.

રાગ કેદારો.

જોને આપ વિચારી તુ વારૂ રે, ભોળા મન કયમ ભૂલે;
તારે એથે હરિ ઓળવાયા રે, ફૂલ વાણ શું ફૂલે ટેક ૧

---

૬ નવધા–નવ પ્રકારની ભક્તિ.

૧ ચિત્ત ઇ૦—બાજીની સાથે ચિત્ત વળગ્યુ છે. ૨ પાતી—પામતી.
૩ સાચી ઈ૦—તે સાચી છે અને જૂઠી પણ છે. ૪ ખીલાઈ–ખીલા
વ્યો છે. ૫ પાઇ—શોધ ના પાઈ.

૧ ઓળવાયા—છુપાયા

ક્યાંથી રે આવ્યો ને ક્યાં રે જવાનું તારે, ખોળ્ય ખરૂં છે કહીએ રે;
દ્વૈતપણામાં મહાદુઃખ પામ્યો, હારદ વિચારી જોને હઇયે રે. ભોળા૦ ૨
ભણ્યો ને ગણ્યો રે મનમાં થયો મોટો, વાણીમાં વેધાયો રે;
વારતાનું વડપણ નવ છૂટે, આશાને પાશે બંધાયો રે. ભોળા૦ ૩
આજ ગઇને આવી કાલ કહેતાં, વરસ ગયાં સહુ વીતી રે;
સો વરષે સંતાપ ન છૂટ્યો, હારી ગયો બાજી જીતી રે. ભોળા૦ ૪
સો વાર તને શું સમજાવું, જોને સંસારમાં શું છે તારૂં રે;
ચાંદા ત્યાં સુધી ચાંદરણું, અંતે છે અંધારૂં રે. ભોળા૦ ૫
મન કર્મ વચને માની લેજો, નર નારીને કહિયે રે;
નીરાંત નરભે નામ હરિનું, ગુરૂ પ્રતાપે ગ્રહિયે રે. ભોળા૦ ૬

પદ ૪૭ મું.

રાગ ધોળ.

લોક હસારત થાય છે;
રીતે પ્રીતે પ્રીતમ પળજો લાલ. ટેક. ૧
ઓળવાયો નહિ ચાલે અર્ધ ઘડી;
માટે મોહન આવી મળજો લાલ. લોક હસારત૦ ૨
સૂનું તમો વિના સંસારમાં;
અન્યો અન્ય અઢળક ઢળજો લાલ લોક હસારત૦ ૩
ગદ ગદ કંઠે કહું છું કરગરી;
વિઠ્ઠલ વારે વળજો લાલ. લોક હસારત૦ ૪
વિજોગ સંકટ સહેવાતું નથી;
નીરાંતના સ્વામી સાંભળજો લાલ. લોક હસારત૦ ૫

---

૩ વડપણ—મોટાઇ. વાતો કરવાની તારી મોટાઈ છૂટતી નથી.
૩ અઢળક ઢળે ઢળજો—પ્રેમ ગખામાં અતિ ઉદાર થજો.

પદ ૪૮ મું.

રાગ ધોળ

હરિજન હોયે તે હરિને લહે,
પ્રભુ છે અકળગતિના સ્વામી લાલ હરિજન૦ ૧
કોઈ ના જાણે પ્રપચમાં,
ઉદ બુંદઠાણી થયા બોહો નામ લાલ હરિજન૦ ૨
જગતની જૂઠી બાજી જોઈને,
માયાવણ રહ્યા મોહ પામી લાલ. હરિજન૦ ૩
આશા તૃષ્ણામા તન તાણિયુ;
કાળે કૂટાવા બહુ કામી લાલ. હરિજન૦ ૪
પ્રેમ પર સેવાને સેવતા,
ભ્રમે ભૂલ્યા અતરજામી લાલ. હરિજન૦ ૫
આત્મજ્ઞાની સત્ય અ સારમા,
નિર્વાણ નીરાતના વિશ્રામી લાલ હરિજન૦ ૬

પદ ૪૯ મુ.

રાગ ચાલ હ સની.

પથનો પાર ન આવે,
ભજન વિના પથનો પાર ન આવે ટેક૦ ૧
લખ ચોરાશીનો પથ છે પૂરો,
ચાર ખાણ ફરતો ફરાવે,
જનમ મરણ જીવ જાળમા બધાયો,
તે હરિ વિના કોણ છોડાવે ભજન૦ ૨

---

૨ ઉદબુદ ઠા૦–પાણીના એક બુંદને ઠેકાણે તમે અનેક નામવાળા થયા છો. ૫ પર સેવાને—પારકી ચાકરીને

અલ્પ આવરદા ને કાળને આધીન,
દુઃખના દેહ ધરાવે;
*કીટ પતંગ ને શ્વાન બિડાલ ખર,
અગણિત કોણ ગણાવે. ભજન૦ ૩
ધરતી ને આભ વેચ્ચે (એનો) કોઇ ના મળે,
બાપડો કોણ બોલાવે;
દુઃખનો રે અંત કોઈ આણી શકે નહિ,
મૃત્યુથી કોણ મૂકાવે. ભજન૦ ૪
મનુષ્યા દેહનો રે મહિમા છે મોટો,
સર્વથી ઉંચ કહાવે;
મનુષ્ય થયો ને હરિનામ ના જાણ્યું,
અંધ અહિ મણિને ગમાવે. ભજન૦ ૫
હરિના ભજન વિના છેક થયો હીણો,
ને શાણપદ કોઈ ના સરાવે;
નીરાંત સદ્ગુરૂ ના મળ્યા જેને,
તો [એવા] નુગરાને કોણ નભાવે. ભજન૦ ૬

સાતવાર.

આદિતવાર.

આદિતે અદ્વૈત બ્રહ્મનો, કોઈ ના પામે પાર;
શેષ સહસ્ર રસના રટે, નિશદિન નામ ઓંકાર.
ગતિ ગોવિંદની અકળિત છે, નિરગુમ બધો સંસાર;
સાચી સદ્ગુરૂની સાધના, બીજું આળપંપાળ.

---

૩ બિડાલ-બિલાડો. ૫ અધ ઇ૦—આંધળો સાપ મણિને ગુમાવે છે. ૬ સરાવે-વખાણે.

મૂકી મર્જન મનનુ કરો, આતમદષ્ટે નિહાળ   સાચી૦ ૧

સોમવાર.

સો મતિ તે સમ રૂપ છે, જેવી હીરાની ખાણ,[2]
છોટા મોટા મૂલ જુજવુ, જે જે મત તે હરિ જાણ
અનુભવે નિરતર ઓળખો, રાખો સત મતનો પથ,
ધારણ નામ સહુ રૂપની, નીર્વાણરૂપ આદ્ય અત   સાચી૦ ૨

મગળવાર.

મગળ વર તો વરવે કશુ, વરતા રાધાવર એક,
સખી સહુ વામી ત્યા વેદના, ટળી હુતી તનની રે ટેક
પાવક કાષ્ટનુ પારખુ, મગટી પોતાને ખાય,
એવી કાયાની રીત છે, જાગ્યે જનમ ન થાય   સાચી૦ ૩

બુધવાર.

બુધ્ધ બાવન અક્ષરની, તારો નિરાધાર,
સમી સમજણને વેર છે, ભૂતળ બ્રહ્મ અહકાર
સાધન સેવા શરીરમા, અતર અગમનુ ટાળ,
પચ તત્વનુ પુતળુ, રમતા રામ નિહાળ   સાચી૦ ૪

ગુરૂવાર.

ગુરૂગમ વિના ગુરૂ નહિ મળે, પઢીએ વેદ પુરાણ,
જપ તપ તીરથ નર કરો, (પણ) નહિ પાવે પદ નિરવાણ

---

૧ આદિ ઇ૦—સહુથી આદિ એવા અદ્વૈત અરાતો મા પાર પામે નહિ નિર્ગમ—ગમરિનાનો મર્જન—ગોશન

૨ સો ઇ૦—સો (તે—બ્રહ્મરૂપ) મતિ (બુદ્ધિ) તે સમાન રૂપ છે

૩ મગળ—મગળરૂપ જાગે—જ્ઞાન પામ્યે. ૪ બુધ—બુદ્ધિ તારો—તારનારો સમી—સૂધી

મુક્તિ મારગ તો બ્રહ્મ છે, સાચા સદ્‌ગુરૂની પાસ;
બીજાં સાધન કોટિક છે, તેણે નહિ ટળે ગર્ભવાસ. સાચી૦ ૫

શુક્રવાર.

સુકર્મ ઊગે સંસારમાં, જુગતે જપીએ હરિનામ;
પુણ્ય પરમારથમાં લાભ છે, ત્રીજો તદ્‌વત્ નહિ ઠામ.
નાવ સ્વરૂપી હરિનામ છે, શૂરા પૂરાનો દેવ;
વિકાર પાણીથી વેગળો, સમજી કરીએ પર સેવ. સાચી૦ ૬

શનિવાર.

શૂન્યશિખરમાં સ્વામી રહ્યા, પૂરણ પોતે પરબ્રહ્મ;
અકળ લીલા સંસારમા, કરતવ્ય એમાં સહુ કર્મ.
અનુભવિયા જનને વિચારવું, લેવો મનુષ્યાનો લાવ;
અવસર આવો અમૂલ્ય છે, જો છુટયો હારતા દાવ.
સાતવારની કેણી કથી, સતો રેણીમા રામ;
રેણી કેણી કબૂલ છે, નીરાત નિરંતર નામ. સાચી૦ ૭

બારમાસ.

આષાઢ માસ.

સખી આવ્યો રે માસ આષાઢ ગગનમાં ગાજે રે;
સખી ચોતરગ ચમકે વીજ, અંતર દાઝે રે. ૧
સહુ વેલા વેલીને રે વન, લીલમ લળિયાં રે;
મારા વાંલાતણો વિજોગ, પ્રેમે બળિયાં રે. ૨
જે હોયે સોહાગણ નાર, કંથ વિજોગી રે;
તેનું તન તપે દિન રાત, પ્રેમમાં રોગી રે. ૩

---

૭ મનુષ્યાનો–મનુષ્યપણાનો

એ તો જેહે અબળાની રે વાત, માનો સ્વામી રે;
નીરાંત કહે મહારાજ, પૂરણકામી રે ૪

શ્રાવણ માસ

સખી શ્રાવણની સુખવેલ, સુકી દીઠી રે,
ધરતી છે લીલ વિલાસ, બહુ રત મીઠી રે. ૧
સખી પિયુ વસે પરદેશ, પંથ નિહાળુ રે;
મારે એક પલક જુગ થાય, દિ કેમ ગાળુ રે ૨
મુજ સરખી સમાણી રે નાર, પિયુ સુખ માણે રે;
હુ એકલડી ઘર માહી, અનસાર આણે રે. ૩
જેનો ઘેર નહિ ભરતાર, કહુ છું તેની રે,
નીરાત કહે મહારાજ, બહુ દુખ સેહેની રે ૪

ભાદ્રપદ માસ.

સખી ભાદરવો ભર પૂર, મે'વલો વરસે રે,
બપૈયા સરવે સાદ, પિયુ મુખ પરસે રે. ૧
બોલે કોયલ મોર ઘનઘોર, આનંદ હેલી રે,
ખીલી વનસ્પતિ ભાર અઢાર, આનદ હેલી રે. ૨
એવા સુખમા દુખિયુ રે કોણ, કેને કહીએ રે,
જે નાવ વિજોગી નાર, તને લહીયે રે ૩
એક સ્વામી વિના સહુ સુખ, સ્વાદ ન લાગે રે,
નીરાત કહે મહારાજ, મગલુ માગે રે ૪

ઓશ્વિન માસ.

સખી આવ્યો રે આસો માસ, આશ તમારી રે,
છે પતિવ્રતાનો ધર્મ, નિર્મળ નારી રે.

પ્રભુ દશરાનો દિન જોઈ, આવો ટાણું રે;
હરિ કઠણ ન કરશો મન, નહિ બેસે નાણું રે. ૨
તમે જાણ ઘણા જગદીશ, નારી નરમાં રે;
મારી સેજ્જા ભલી નિઃસંગ, ઘાયલ ઘરમાં રે. ૩
સહુ આનંદ મંગળ ગાય, માઝમ રેણી રે;
નીરાંત કહે મહારાજ, કઠણ બહુ સેંણી રે. ૪

કાર્તિક માસ.

સખી કારતગે કૃષ્ણ વિજોગ, કહો કેમ સહીએ રે;
શોકલડી ઉપર મોહ્યા હાડ, દુખિયાં થઈએ રે. ૧
પ્રભુ કમળ જ્વાળનો તાપ, કહો કેમ સહેશે રે;
તમો ચૌદ વિદ્યાગુણ જાણ, અવર શું કહેશે રે. ૨
અમો નારી અબળા અવતાર, તમો બહુ બળિયા રે;
એક બધે રે બાંધો જુગ, જાઓ નહિ કુળિયા રે. ૩
પ્રભુ લહેર મેં'રની આજ, અમ પર આણો રે;
નીરાંત કહે મહારાજ, મનની જાણો રે. ૪

માર્ગશીર્ષ માસ.

સખી માગસર મારો માંવ, રહ્યું મન મોહી રે;
હું તો વિસરી ઘરનું કામ, જીવન જોઇ રે. ૧
મેં તો કુળ કુટુંબ પરિવાર, સહુ ઉવેખ્યું રે;
હું તો સાર મધ્યે સાર, તમોને પેખું રે. ૨
મેં તો વાહ્યો સહુ વેંવાર, નિર્લજ થઇને રે;
હું તો નિર્ગમું દિનને રાત, હરિગુણ ગઇને રે. ૩

---

૩ નિસંગ—એકાંત. ૪ સેંણી-સહનતા.
૧ હાડ—હાડમાં—અંતરમાં.

એમ કરી સર્વને ત્યાગ, તમને વંદુ રે;
નીરાંત કહે મહારાજ, સુખના સિંધુ રે. ૪

પોષ માસ.

સખી પોસે પરણું નાર, પિયુને પિયારી રે;
તેને દૂર કરનારો દોષ, જુઓ વિચારી રે. ૧
મેં તો આજ લગી અવતાર, એળે ખોયો રે;
હું તો ભૂલી રે ભીંત નિશાન, બ્રહ્મ વગોયો રે. ૨
મેં તો બાંધી અવરની આશ, રહેતી રંગે રે;
તે મીતે મગટચા નાથ, સાચા સંગે રે. ૩
છે સંગી સરવ આધાર, હું મતિ હારી રે;
નીરાંત કહે મહારાજ, મંગળકારી રે. ૪

માઘ માસ.

સખી મહા મહિનાનો મર્મ, કોઇ ના જાણે રે;
મારૂં બ્રેહે બાળે છે તન, મોહ રસ આણે રે. ૧
હું તો મ્રેહેભરી વિજોગે, સેજે સૂતી રે;
નિરાશી થઇને નાથ, ગયા મને ધૂતી રે. ૨
હું તો વા'લા વિના ભવ માંહી, અવર ના દેખું રે;
એનાં વર્ણવ કર્યાં નવ જાય, લાલની લેખું રે. ૩
અણલેખ્યાના આ સોર, દુરમતિ ચાલી રે;
નીરાંત કહે મહારાજ, રહે ના ઝાલી રે. ૪

ફાલ્ગુન માસ.

સખી ફાગણ ફૂલ્યો સાર, જુગમાં જોયો રે;
બહુ શોભાતણો નહિ પાર, બ્રહ્મ અતિ સોહ્યો રે. ૧

---

૨ ભીંત–ભીંત સરખી જડ.

મહુ ખેરે નગ્ને નાગ, અ'કૃત લોગી રે,
પહેરીને આભ્રણ અંગ, મબળી ચોગી રે. ૨
તેને શરીરે રજ અપાર, ડાઘા પડિયા રે;
મે તો હસ્તે જોયા દાશ, જન બહુ નડિયા રે. ૩
મને રમવાનો નહિ ભાન, એવું જાણી રે,
નીરાંત કહે મહારાજ, રડવુ રાણી રે. ૪

ચૈત્ર માસ

સખી ચૈતર તૃષ્ણા તોલ, ભવમા ભારી રે,
એને કોઇ રે શકે ના નેટ અપરંપારી રે. ૧
શિવ વિરંચી ને શેષ, સરખા સોમતા રે,
ધાતા સરવે જ્યા પરિપૂર્ણ, આપ વસતા રે ૨
સતો શીરે સમજાણુ આગ, હરિવર નિહાળો રે,
પધારો મારે ઘેર, તૃષ્ણા ટાળા રે ૩
હાવે ફોગટ કરવા ફંદ, ગાવુ હાવુ રે,
નીરાત કહે મહારાજ, પૂરણ કાં'વુ રે. ૪

વૈશાખ માસ.

સખી વૈશાખે જોતા વાટ, પેહેલી પ્રીતે રે;
હાવે ભલો બન્યો છે ઠાઠ, ઘરની રીતે રે. ૧
ઘણુ જપ તપ ને સન્યાસ, પવિત્રાઈ પાળે રે,
સહુ સાધન જોગ સુખ દવ, ઘરને ગારે રે. ૨
ઘણ઼ ઘરગારાનુ સુખ, સહુ સાધનમા રે,
ચાર વર્ણ આશ્રમથી દૂર, તત્વ તનમા રે. ૩

---

૨ અહકૃત—અહંકારરૂપ

૧ મેટ-મટાડી ૨ સોમતા—સદન મરતા

જેને કાજે દમે અતિ દેહ તે ફળ પામી રે,
નીરાંત કહે મહારાજ, અંતરજામી રે ૪

જયેષ્ટ માસ

સખી જેઠે ઉઠે ઠામ, કરીએ ઠાવો રે,
છે ઠરજો ઠીક નિદાન, ઉલટ સમાવો રે ૧
કરી ચંદ્ર સૂરજને એક, વિવેક વિચારો રે,
સહુ સંતોતણો વિશ્રામ, દશમો દુવારો રે ૨
ત્યાં જઇને વસીએ વાસ, હરિને શરણે રે,
દુર્મતિ છાંડી છેક, નિર્મળ નયણે રે ૩
એ તો સદગુરૂની સાન સહુથી ન્યારી રે,
નીરાંત કહે મહારાજ ગુરૂ ઉપકારી રે ૪
સખી વરસ એકના માસ બાર વિચારો રે,
છે ગુરૂગમનો વિસ્તાર, સમજુ ધારો રે ૫
દેહ મનુષ્યતણો અવતાર, જેને આવ્યો રે,
બલિહારી વાર વાર, અનખ વધાવ્યો રે ૬
જે શીખે સાંભળે સાર, સમજી ગાશે રે,
તેનું કુળ કુટુંબ પરિવાર, પાવન થાશે રે ૭
હરિ ગુરૂ સંતોનો ઉપકાર, અમૃત ધારે રે,
નીરાંત કહે મહારાજ, પિયુ જાન પિયારો રે ૮

કુંડળિયા.

ટળે ને અટળે પ્રમાન સત સુમા સિર બંકા,
લિયા અગમગઢ ઘેર, છતકા બાજા ડંકા,

---

૧ ઠાવો–નિશ્ચિત ૨ કરી ઈ૦—ચંદ્ર સૂર્યને (ઈડા પિંગળાને) એક કરીને (સુષુમ્ણા વાટે વહેવરાવીને) દશમો દ્વારો–બ્રહ્મરંધ્ર

મન મેવાસી બડા, પકડ કર પાસ મગાયા,
પકડ ગયે પ્રધાન, અમલ ઉનકા ઊડાયા,
તબ ત્યા બેઠે આપ, દિલકી ફેરી દુવાઇ,
સીતલ દેખ સુભાવ, મજા બહો આનદ પાઈ,
આપ હુકમ કે બિના, સકે નહિ કોઈ હાવે,
નિ કટકો રાજ્ય, પ્રસિદ્ધ નવ ખડે ચાલે,
જરા મરણ જમ કાલ, નહિ મહાપદ મહારાજા,
સર્વે પખામા શૂર સત, સાહેબકી માઝા,
સાહેબકો સાહેબ નહિ, સત સાહેબ પરમાન,
નીરાત હરિજન સો લહે, અવર શું લહે અજાણ ૧

અવર શુ લહે અજાણ, સતનો મહિમા મોટો,
આતમ સરવ સમાન, નહિ છોટો નહિ મોટો,
ઘટ ઘટ પરચ્યો રામ, તણો હૃદિયામા લાધ્યો,
બીજો ભાગ્યો ભ્રમ, સ્નેહ નિરતર બાધ્યો,
જપ તપ સાધન કર્મ, વિધિ અવિદ્યા નહોતા,
પૂરણ ઉપડી પ્રીત, અલખ નિરતર જોતા,
સદ્દગુરૂ શબ્દ પ્રમાણ, સોઈ પદ પુરૂષ અનાદિ,
મહાદેવનકો દેવ, અવર કોઇ નહિ સમવાદી,
શૂન્યશિખરકી માહી, અલખ કોઉ ઓર ન દૂજા,
જાપી અજપા જાપ, પૂરન પરમેશ્વર પૂજા,
સદ્ગુરૂ વાકો દેશ, અવર કોઉ સકે ન જાઇ,
જાવે સદ્ગુરૂ કોઇ, આપકી આણ સુનાઇ,
ઉલટ રામે ગુરૂદેવજી, પલકા પછમ પ્રિયાના,

---

૧ અગમગઢ—અક્ષરસ્વરૂપરૂપી કિલ્લો પ્રધાન-કામાદિક ૨ સદ્ગુરૂ વાકો-સદ્દગુરૂઓનો

નીરાંત નિર્મળ નામ, ગુરૂ હેમ જાહેર જાના. ૨

તિથિઓ.

પરથમ સદ્‌ગુરૂને પાયે લાગું, લાભ ઘણો થાયે;
જ્ઞાન ગુણ ગુરૂના ગાયે રે, મનુષા અવસર છે રૂડો. ટેક૦ ૧
પડવે પૂરણ પ્રીત કરી, પ્રેમે અતિ આનંદ ઉધરી;
સંગત સંતથકી સધરી રે, મનુષા અવસર છે રૂડો. ૨
બીજે બીજો ભ્રમ ભાગ્યો, એક હરિ રમતાં રંગ લાગ્યો;
ચૈતન્ય જોવાને જાગ્યો રે, મનુષા અવસર છે રૂડો. ૩
ત્રીજે ત્રિભોવનરાયા, જેની બહુ બળ છે માયા;
એવા હરિ ઘટ ભીતર પાયા રે, મનુષા અવસર છે રૂડો. ૪
ચોથે ચારે વેદ ગાવે, નવધા નિત્ય મત્યે ધાવે;
પાર કોઇ વિરલા જન પાવે રે, મનુષા અવસર છે રૂડો. ૫
પાંચમ પાંચ પચીશ સાથે રે, રમવા ખેલ રચ્યો નાથે;
ભૂલ્યો અહં કૃતિની બાથે રે, મનુષા અવસર છે રૂડો. ૬
છઠ્ઠે ટેક ગયો હારી, રજની અંતર અંધારી;
વંચાયો જાડે બહુ વારી રે, મનુષા અવસર છે રૂડો. ૭
સાતમ સદ્‌ગુરૂને સેવો, સાર ઘણું સમજીને લેવો;
મીઠડો મહાજનનો મેવો રે, મનુષા અવસર છે રૂડો. ૮
આઠમ અટક્યું મન ભમતું, સાધન વિધવિધનું ગમતું;
દુખડું દૂર થયું દમતું રે, મનુષા અવસર છે રૂડો. ૯

---

૨ ઉતર ઘ૦—ગુરૂદેવજી ઉપર માર્ગે જાહેર નામે છે, તેમને એવું પાછમ (પશ્ચિમ-પેહુ) પ્રિયાના (પ્રયાણ) કરવું તે. પચકા (પગનું) છે.
૬ બાથે—બાથે ૭ રજની—અજ્ઞાનરૂપી અંધારાની બહુ વારી—બહુ રીતે. ૮ મહાજનનો—(મહાધામ) મધ્યનાડીનો અર્થાત્ આત્મા ધ્યાન કરવા રૂપ

નામે નિર્મળ નામ લહુ, પૂરણ ગુરૂએ સત્ય કહ્યું;
જ્ઞાને અંતર પડળ ગયુ રે, મનુષા અવસર છે રૂડો. ૧૦
દશમે દશધા લહીએ, શરણે સદ્‌ગુરૂને રહીએ;
સમજાણ શબ્દતણી ગ્રહીએ રે, મનુષા અવસર છે રૂડો. ૧૧
એકાદશી અનભે છે વાણી, જુગતી જન વિરલે જાણી;
મુક્તિ મરજીવે માણી રે, મનુષા અવસર છે રૂડો. ૧૨
દ્વાદશીએ દરશનઘણું, પ્રગટ્યું પચ મહાભૂતતણું;
નિરખું રૂપ અકળપણું રે, મનુષા અવસર છે રૂડો. ૧૩
તેરશે તે જોઉં રે જાગી, નિદ્રા ત્રિગુણની ત્યાગી;
મહાલખ મહુરતની લાગી રે,-મનુષા અવસર છે રૂડો ૧૪
ચૌદશે ચિત્ત રહ્યુ મોહી, જુગતે જીવનને જોઈ,
ભૂતળ ભ્રહ્મ રહ્યો સોઈ રે, મનુષા અવસર છે રૂડો ૧૫
પુનમે પૂરણ ગ્નેન પામ્યો, દોહલ દુગ્ધા દુર્મતિ વામ્યો;
આતમા અટલ થઈ જામ્યો રે, મનુષા અવસર છે રૂડો. ૧૬
તિથિ શીખે સાભળે ગાશે, કુળ કુટુબ સહિત પાવન થાશે,
નીરાંત મુખ વાણી ભાસે રે, મનુષા અવસર છે રૂડો. ૧૭

પદ ૫૦ મુ.

રાગ ધનાશ્રી.

રામ સમર મન મેરા, અબ તુ રામ સમર મન મેરા;
એક દિન અતે ઊડ ચલેગો, કોઈ નહિ સાથી તેરા રે અબ૦ ૧
અવસર આયો બહુ નહિ આવે, સમજી સમજને સવેરા,
પડ પટકમા પલટ જાયગો, જગલ હોયગા ડેરા રે. અબ૦ ૨

---

૧૧ દશધા—દશ પ્રકારની ભક્તિ ૧૬ દોહલ-કષ્ટ—નિર્ધનપણું.
૨ સવેરા—સવેળા.

વેદ પુરાણ સાખ સર્વ બોલે, હરિને ભજે તે ભવેરા;
બીજુ કંઇએ કામ ના આવે, સબ સાહેબી ગા બીછેરા. અબ૦ ૩
કોણ સુકૃત મનુષ્ય દેહ પાયો, બાહોત ફર્યો તુ ફેરા,
હજુ ચેત ભૂલ મત ભાઇ, માથે મરણકા હેરા રે અબ૦ ૪
જનમ મરણ કર્મ જાળ કટેગી, મિટેગા કાળકા ઘેરા,
નીરાંત નામ ગ્રહે સદ્ગુરૂકા, નામે હોયગા નીવેરા રે. અબ૦ ૫

પદ ૫૧ મું.

રાગ કેદારો.

વળી વળી વંદુ ગુરૂ ગોવિંદને, લળી લળી પાયે લાગુ રે,
મે'ર કરી મારે મંદિર પધાર્યા, મનવાચ્છિત ફળ માગુ રે. વળી૦ ૧
મન ગમતા છો મુજને સ્વામી, સંભવતુ સુખ થાયે રે,
સદાકાળ રહુ શરણ તમારે, ભવનુ દુખ પળાયે રે. વળી૦ ૨
મનના રે મોટા તેમા મે'ર ઘણી છે, સુખના સાગર નિરખ્યા રે;
નામ પ્રતાપ તો વર્ણવ્યો ના જાયે, સમર્થ છો વેદ સરખા રે. વળી૦ ૩
ગુરૂ રે મળ્યા તેને ગોવિંદ મળિયા, અરસપરસ એક જાણુ રે,
વિખ વિડારણ નામ ગુરૂનુ, પૂરણપદ પરમાણુ રે. વળી૦ ૪
આઠેપહોર દિવસ ને રજની, વીસરશો નહિ વા'લા રે;
નીરાંત નામ ગુરૂનુ નિરખે, તેના રહે ન મનોરથ ઠાલા રે. વળી૦ ૫

પદ ૫૨ મું.

રાગ કેદારો.

ગુણ ગાવા તો ગુરૂ રે ગોવિંદના, બીજું સહુ પરહરવું રે;

---

૩ આ બિછેના-ગાય અને ચાકરી ૪ ફેરા-ત્યાગ

દરશન કરવું તો ગુરૂ રે દેવનું, ગુરૂથી સહુને તરવું રે. ગુણ૦ ૧
ભજન કરવું તો ગુરૂને ભજવા, ગુરૂનો મહિમા મોટો રે;
વેદ પુરાણ ભાગવત વદે, નુગરાને કહે ખોટો રે. ગુણ૦ ૨
સેવા કરો તો સદ્‌ગુરૂની, જનમ મરણ દુઃખ ટળશે રે;
જમનું જોર જરા નહિ ચાલે, મનવાંચ્છિત ફળ મળશે રે. ગુણ૦ ૩
પૂજન કરવુ તો ગુરૂને પૂજવા, ગુરૂની આણ સહુ માને રે;
ગુરૂથી મોટો કોઈ મળે નહિ, સમજો ગુરૂની સાને રે. ગુણ૦ ૪
તત્વ છે તે તમને કહુંછું, સાંભળજો નર નારી રે;
નીરાંત નામ ગુરૂનું લેતાં, અંતે લેશે ઉગારી રે. ગુણ૦ ૫

પદ ૫૩ મું.

રાગ ઝુલણા.

મુલ્લાં કાજી દોઉ મિલી બોલો, અદલી[1] આપ કહાવો;
કોન તરેહકા કામ તુમેરા, કેસી અદલ ચલાવો. ૧
શિક્કા અદલકા કીનહુ ન દીના, મોંપે એહી બતાવો;
ભિસ્ત[2] તુમેરા ભલા ભજ્યા હે, વળી મુલ્લા કહેલાવો. ૨
ઈલમ અકલકે બડે કહાવો, સબકુ તુમ સમઝાવો;
મે મુખરી કહું મુરસદ મેરા, મેહેરમ મોહે બતાવો. ૩
બડી બાત મે સુની તુમારી, મે આયા તુમ આગુ;
બડે ઘરાંકા મેં હું માગન, ઘર છોટા નહિ માગુ. ૪
બડા બડા તો જો કોઇ કરતા, વાં કોઈ ભૂખા આવે;
બડા બડાકી એહી બડાઇ, ફેર ભૂખા ના જાવે. ૫
પાકી જાત તુમેરી કહાવે, પકી કલમા પડતે;

૧ અદલી—ન્યાય. ૨ ભિસ્ત—સ્વર્ગ. કહેલાવો—કહેવરાવો. ૩ મુરસદ—ગુરૂ. મેહેરમ—ખુદા.

નાપાકી સો કોન કહાવે, ના પાકી સો નડતે ૬
મુ વા જાતી મોહે બતાવો, કાજી કીનકુ કહીએ,
બાતન જાહેર મોહે બતાવો, દોનુ દેખા ચૈએ ૭
મેરી પૂછી મોહે બતાવો, હમ આયે તુમ શરના,
બાતન જાહેર મોહે બતાવો, એ અંદેશા હરના ૮
બિન બોલા સો બાત ન કહીએ, બોલા જાહેર જાનો,
ઔર બોલાવે મોહે બતાવો, એ અંદેશા જાનો ૯
અસાજા સબ કીનહુ કીના, સાજા કોન કહાવે,
બાતનકા મુકાન બતાવો, વે ના આવે જાવે ૧૦
જાહેર ઉસદિન કછુ નહિ થા, તબ બાતનમે કા થા,
વાકા ઇસિમ મોહે બતાવો, તબકા ઇસિમ કા થા ૧૧
ના થા ના થા ના થા ના થા, બહી કછુ ઓ ના થા,
વાકા મુકામ મોહે બનાવો વાકા ઇસિમ કયા થા ૧૨
વા ઇસિમકા આશક મે હુ, વા પઢવેકી પિયાસા,
મે પુછુ તુમ મુરસદ મેરા, એહી હમારી આસા ૧૩
જાહેર કછુઓ નહિ થા, અલા ઉસ દિન નહિ થા,
સાહેબ ઉસ દિન નહિ થા, ખુદા બી ઉસ દિન નહિ થા ૧૪
રબબી ઉસ દિન નહિ થા, માનિક બી ઉસ દિન નહિ થા,
ઓ સબ ઇસમ વાહી સખસકે, જો બાતનમા જાયા ૧૫
ઓ બાતનકુ મોહી બતાવો કાજી કરો બિચારા,
મુલા બાગ વાહીકી બોલા, જો સરજે સરજનહારા ૧૬

---

૬ પાકી પવિત્ર કલમા—કુરાનના મંત્ર ૭ બાતન-વાત હકીકત—દુનીઆ ૧૧ કા થા-ક્યા થા?-શું હતુ? વાકા-એનો ઇસમ મૂળ પુરૂ -વસ્તુ ૧૨ ના થા ઇ૦—જ્યારે કંઈ નહોતુ ત્યારે આ સૃષ્ટિનો મૂળ પુરૂ ક્યા હતો? ૧૫ રબ-ખુદા જાયા—જાયા થા ૧૬ બિચાર—વિચાર

બિન દેખેકી બાત તુમારી, કામ તુમેરા કચ્ચા;
રેહેમ બિના સાહેબ નહિ રાજી, બિના રેહેમ કુન સચ્ચા? ૧૭
જીતા જીકુ પટક પછાડો, હરદે રેહેમ ના આવે;
કોન કતાબાં મોહે બતાવો, હક હલાલી કહાવે. ૧૮
પીડ બિના સો પીર કહાવે, દરદ બિના દરવેસા;
માંમદલી સો મુરીદ કહાવે, રેહેમ બિના કહો કેસા? ૧૯
કાજી કેસી કજા તુમેરી, કોન કતાબાં કહીએ;
બંદા તો સાહેબકા બોલો, ગલકટી કયું ગહીએ. ૨૦
ગરીબકું તુમ ગોદા દેતે, બકરી કુરથી મારો;
જલી તુમારા અદલ ચલાણી, પલમે જી લે ડારો. ૨૧
જાહેર જાનું જેસા ફિરસ્તા, બંદા કેસે કહીએ;
મૂરખકુ ઇતિની ના સૂઝે, હકના જાને હૈયે. ૨૨
બેહક બોલો બેહક ચાલો, બેહકકા નહિ પારા;
એહી મગજસે બાલ બચેકુ, લે દોજકમે ડારા. ૨૩
જાહેર જાનુ જુલમ તુમેરા, બાતન કોઉ ના બૂઝે;
બેબૂઝીકુ કહા બતાઉ, સચ્ચી બાત ના સૂઝે. ૨૪
જાઇ બાતમે સાહેબ રાજી, સબી બાત સો કરના;
દલ અપનેકુ સાહેદ દેના, પાપહી સબ પરહરના. ૨૫
નેકી બદીસે ન્યારા રહીએ, હક બિચારી હૈયે;
નીરાંત અલા ઇસમ અદલ હે, અસલ.અદલ સો કહીએ. ૨૬

---

૧૮ જીતા જીકું—જીવતા જીવને. ૧૯ મામદલી—મહમદઅલી. મુરીદ-શુરૂ. ૨૦ ગલકટી ઇ.—બધા જીવ સાહેબના બંદાઓ તો ગળાં કાપનારને ગામા ગ્રહણ કરો? ૨૧ જી—જીવ

પદ ૫૪ મું.

ચાલ હંસની.

રામનામ રીઝનું ગાડું,
ચવટડે રામનામ રીઝનું ગાડું;
વણિક વો'રત કરો લાભ ઘણો છે,
ખરચે ખૂટે નહિ ટાંડું. ચવટડે૦ ૧
સ્નેહ કરીને તમે સાટુ રે મેળવો,
માથે ન રાખશો ભાડું;
બુદ્ધિનું બાનું બીજો ભ્રમ ટાળીને,
એક નિશ્ચયનું બાંધજો નાડું. ચવટડે૦ ૨
વિલંબ ન કરશો એ માલ વો'યાની,
કોને નથી કરવું સપાડું;
જો રે વો'રે તે પોતાના વે'પારને,
હું તો આંધળાને મારગ દેખાડું. ચવટડે૦ ૩
આ રે અવસર છે એ માલ વો'યાનો,
ને વકરા ના વણસાડું;
ભણે નીરાંત હરિનામના વે'પારી રે,
અમો ભૂખ્યાંને ભોજન જમાડું. ચવટડે૦ ૪

પદ ૫૫ મું.

ગરબો.

મોરલી મરમની વાગી રે;
સુરત ધરીને સાંભળતાં, તન મનની ભ્રમણા ભાગી રે. ટેક. ૧

---

૧ વો'રત-ખરીદી. ટાંડુ-પોઠ.
૩ વો'યાની-ખરીદવાની.

આતુર થઈને ચરણે નમતાં, જાગીને ઈજાગુ જોયા રે;
અકળ સ્વરૂપી નવ જાય કળિયા, સભર ભવનમાં સોયા રે. મોરલી૦ ૨
કર્મકાંડ તે સઘળા બળિયા, એક બ્રહ્મ અનુપમ અઘળે રે;
આત્મારામ મેડીએ હુતા, તેડીને લાવી ઘરશે રે. મોરલી૦ ૩
અલખ અમૃતપે મીઠા, ગુણ જોઈને ગઈ છું રે;
દાસની દાસ થઈને ચાલું, હું તો નિરભય નારી થઈ છું રે. મોરલી૦ ૪
નિશદિન સ્વામી સંગે મા'લું, શોકલડી છે ધૂતારી રે;
મારા ઉપર મનડું મોહ્યું, કેંતા કા'ન પુકારી રે. મોરલી૦ ૫
તોયે મારૂં નવ કંઈ ચાલે, સાચાનુ જૂઠું થાપે રે;
વારવારે ભૂલાવે ભોળી, કષ્ટ આવ્યું નવ કાપે રે. મોરલી૦ ૬
જોઇ સ્વામી શરાપ આપે, તે દુઃખડુ મુને મોટું રે;
કોણ એવું જઈ કહે, નીરાંતનું સુખ નથી ખોટું રે. મોરલી૦ ૭

પદ પ૯ મું.

હરિનુ ભજન ભૂલશો નાહીં ભાઈ;
કોણ કરમ મનુષ્યદેહ પાઇ. ટેક. ૧
રતન મળી રકને હાથ આવ્યુ તો,
મૂલ નવ જાણ્યું મૂરખે રે;
કોડીની સાટે જઈ વેચંતો,
બીના હરિ નામકો પરખે રે. હરિનુ૦ ૨
કામ ન આવ્યું કાંઈ વેહેવારે રે,
પ્રભુને ન રાકયો જાણી રે;
આમ તેમ અથડાયો અમથો,

---

૨ સભર ઇ૦–સર્વ લોકમાં ભરપૂરપણે તે વ્યાપ્ત છે. ૫ શોકલડી—(માયારૂપી).

ફરતુ રહ્યુ ચાર ખાણી રે હરિનુ૦ ૩
ચાર ખાણ અદ્દઢ ઘર આવે,
અપગ અગ અવિગત સા'ચે રે,
ઉગર્યો અને નરદેહ આપિયો,
અધ અજાણ કેમ થાયે રે હરિનુ૦ ૪
ચાર ખાણ ચોરાશીને જોતા,
અતિ દુખ અઘરા પડયા છે ભોગવવા
તોય નીરાત કહે નર નવ સમજે,
મન સસારના સુખ ભરવા રે હરિનુ૦ ૫

પદ ૫૭ મુ

મન મૂરખને સમજાવીને કહીએ,
તો એ ભાઇ એને તો સાન ન આવે,
લલુતામા એ તો જન્મ ગુમાવે મન૦ ૧
મૂળ વસ્તુ નિશ્ચળ મૂકી મિથ્યામા મુઠી મારે,
હરિ ભજવાના અવસર ખોળે કાળને ના વિચારે મન૦ ૨
રામ ભજતા એને કીડીઓ ચઢે ભાઈ,
જાણે ન લેખુ લેવાશે રાઇ રાઈ મન૦ ૩
મારા સગા ને મારા વા'લા એમ રહ્યુ ભરમાઈ,
કાળ તો કૂટી નાખશે પલમા ત્યારે જાઉ ક્રમાઈ મન૦ ૪
નામ નિરજનનુ જપ નિશદિન રખે જાતુ ફૂલાઇ,
સાઇકી શિક્ષા સાચી માનકે કરો ખરી કમાઇ મન૦ ૫
તુહિ તુહિકો કીર્તન કરવો જાણવો જદુરાઇ,
ગોવિદના ગુણ ગાવા નિશદિન નથી બેસતી પાઈ મન૦ ૬

---

૪ અદ્દઢ-ક્ષણિક ઘર-દેહ અવિગત-બ્રહ્મ

અહરનિશ જે હરિ ગુણ ગાવે તેને છૂટે મરવું ધાઇ;
આત્મા ચીને આપદા મિટે કૂટે કર્મની કાઇ. મન૦ ૭
લક્ષ ચોરાશીથી અલગ બીરાજે છૂટ્યાં ખોટી ખાઈ;
દૃઢ મનથી એક ધ્યાનજ ધારે, ગોવિંદના ગુણ ગાઈ. મન૦ ૮
નારાયણનું નામ સમરતાં મનને સૂઝે ન્યાઈ;
કુબુદ્ધિ તો જડામૂળથી તેની તો ભાઈ જાઈ. મન૦ ૯
અજપા જપે જે જોગ મસ્તાના, મનવા જેની ભૂલાઈ;
અવર પથકી મેટે પીડા દૂખકુ દે દૂલાઈ. મન૦ ૧૦
મનવાકો જિને કેદ ડાર્યો, ઇને કીની કમાઇ;
નિરજનકો જપ જપ્યો, છોડી સબ મમતાઇ. મન૦ ૧૧
નામ નીરતર જાણ્યુ જેણે, તે પામ્યા ભલમાઇ;
મનવાને કેદ કરી રાખ્યો, તેની કેં'વી શુ સરસાઇ. મન૦ ૧૨

સાખીઓ.

કેદારો જબ કિજિયે, મુખપે જપિયે રામ;
સબ રાગનકો દેવ હે, કેદારો મહાધામ. ૧
કેદારો કીર્તન કરે, ધન ધન હરિનું નામ;
અનેક અધમ ઉદ્ધારિયા, નીરાંતનો વિશ્રામ. ૨
કેદારો મુજ ઘેર માણુંગો, શાં શા ભોજન દેશ;
સેવ સુંવાળી લાબશી, (પછી) આંબારસ ઘોળેશ. ૩
ગિરિ ગિરિવર સબ ઢુંઢિયા, દેખા દેશ વિદેશ;
જ્ઞાની રામ પાયા નહિ, બિના ગુરૂ ઉપદેશ. ૪

---

૭ કૂટે ઈ૦—કર્મની કાઈ (કાટ) ને કૂટે–નાશ કરે. અર્થાત્ તે ફરીથી ન પ્રાપ્ત થાય એમ કરે. ૯ ન્યાઇ–ન્યાય–સત્ય વાત. ૧૨ ભલમાઈ–ભલાપ.
૩ માણુગો—મેમાન. ૪ રામ—સંત.

તેજપુંજ સત ગુરૂ મિલે, જેસા સૂરજ ભાવ,
સબ અંધિયારા મિટ ગયા, ગ્યાની દેખા ચાવ. ૫
તારા દીવા અગમકા, રેણી ઔત પ્રકાશ,
ગ્યાની પ્રકટા ભાન જબ, ઉગતકા હે નાશ ૬
નાશ કરાયા સબ રેણુકા, પ્રકટ્યા ભાન જબ ગ્યાન,
ગ્યાની સબ સુખ પાઇઆ, મિલે અવિનાશી પ્રાણ ૭
ગ્યાની ગુરૂ ઉપદેશ કરી, ભેદ બતાયા એક,
રામનામ નિજ સાર હે, દૂજા બ્રહ્મ અનેક ૮
ગ્યાની ગુરૂ ઉપદેશ કરી, એક એક હે રામ;
સો મનમે નિત્ય સમરિયે, સારેગા સબ કામ ૯
સતગુરૂકે પરસાદને, પાયા આતમ ગમ,
ગ્યાની સમરિયે સદા, ભ્રમ તજાવે કામ ૧૦
સદ્‌ગુરૂકે પરસાદથે, પાયા રામ આધાર,
સો નિશ્ચયસે સમરિયે, એહી ખરા બિચાર ૧૧
એક રામ સતગુરૂ કહે, તા આગે કછુ નાહી,
ગ્યાની હૃદે રાખીએ, સમરિયે મન માહી ૧૨
રામ બરાબર કછુ નહિ, સબ જુગ દેખા જોઈ,
ગ્યાની સોઇ ગુરૂ દિયા, ભજના તાહી સોઇ ૧૩
એક રામ સબકો કહે, સુરીનર મુનિજન શેષ,
ગ્યાની સો તત્વ સાર હે, સોહ હૃદયા ઉપદેશ ૧૪
સત્ગુરૂકા ઉપદેશ યહ, આતમ દિયા દેખાઇ,
ગ્યાની ત્યા લાગ્યા રહે, કબહુ આન ના જાઈ ૧૫
સો જોઇ ધૂન ઉપજે, સોહમ્ સોહમ્ હોય,

---

૭ રેણકા—રાત્રીનો
૧૫ આન-અન્ય ઠેકાણે

ગ્યાની સતગુરૂ બિન મિલે, જીવ ન બૂઝે કોઇ. ૧૬
અજપ જાપ બિના હોત હે, જો કોઇ જાણે ભેદ;
ગ્યાની સોઇ બતાઇએ, સો સાચા ગુરૂદેવ. ૧૭
નિમ ગ્રહે નિજનામકા, સતગુરૂકે પરતાપ;
ગ્યાની અંતર મીલ રહે, કરનીસે છૂટે તાપ. ૧૮
સાચા ગુરૂ સેવીએ, ભ્રમ મિટાવે માન;
આપ સરીખા કરી લહે, દે આતમ નિજ ગ્યાન. ૧૯
ચંદનમેં ચંદન ભયા, દીવે દીવા હોય;
ગ્યાની ગુરૂથે ગુરૂ ભયા, ચીને વિરલા કોય. ૨૦
ચંદન ગંધે એક વાસના, ગુરૂ મધ્યે ગુરૂદેવ;
ગ્યાની તાકો સમજકે, કીજે તાકી સેવ. ૨૧
સતગુરૂ ગંગા સાધુ જો, પારસ ચદન ભૃગ;
ગ્યાની તાહુ જૂદા નહિ, આપ સરીખા રંગ. ૨૨
જોડે તાહી ભેરી ભઈ, ભીડ કહી નવ જાય;
મધ્યમ જલ ગંગામે મિલા, સરખા ભયા સભાય. ૨૩
ગ્યાની ગુરૂ ઉપદેશ કરી, દિયા ભેદ અગાધ;
રામનામ બિના ધંધ હે, સકળ પોક કે શ્રાદ્ધ. ૨૪
સતગુરૂ સબદ બતાવિયા, આધપુરૂષકો નામ;
ગ્યાની સો દૃઢહી રહે, દૂજા શુ નહિ કામ. ૨૫
ગ્યાની ગુરૂ ઉપદેશ કરી, ભ્રમ તે રાખ્યા ઠામ;
આનંદ સાસ ઉમડાઈ કે, લે' લાગી નિજ નામ. ૨૬

૧૭ અજપ ઇ૦—વગર જપકર્યે જેતો જપ થાયછે તેને અજપા જાપ કહેછે. ૨૨ સતગુરૂ ઇ૦—સદ્‌ગુરૂ, ગંગા, સાધુ, પારસ, ચદન, ભૃંગ, વગેરે એવા છે કે જે તેમને મળે તેને પોતાના જેવાં કરે; ગ્યાની પણ તેમના જેવોજ છે.

૨૪ રામનામ વગર બીજા ધંધા એ સર્વે પોક શ્રાદ્ધ બરાબર છે.

સતગુરૂકા ઉપદેશ યહ, શબ્દ બતાવે એક,
ગ્યાની સોહી શબ્દતે, મીટે ભ્રમ અનેક ૨૭
ગ્યાની ગુરૂ કે દિય બિન, પાર ના પહોચે કોઇ,
જ્યા જાય ત્યા ફ્દે પડે, મુગત જનમ ના હોઈ ૨૮
ગ્યાની ગુરૂ ઉપજાઇ લે, રામ કહેને બેન,
કે'તા સુણતા પીડા ગઇ, લોક બેદ કુળ કેણુ ૨૯
ગ્યાની ગુરૂ ઉપદેશ લઈ, ભાવ ભક્તિ મત સાર,
તા મતશુ મન મિલ રહે, તો છૂટે કુળ વે'વાર. ૩૦
ગ્યાની ગુરૂએ ઉપજાઇઓ, રામ કે'નકો ભાવ,
હે મતિહીણી આતમા, એ ઓસરીએ દાવ ૩૧
જ્ઞાની ગુરૂએ કૃપા કરી, દિયા મોહી નિજ નાઉ,
તા સમ દુજા કછુ નહિ, ગુરૂ બલિહારી જાઉ ૩૨
ગ્યાની ગુરૂએ કૃપા કરી, ભ્રમ મિટાયા આન,
અમૃતબાની મુખ ભઇ, પીએ સત સુજાન ૩૩
નિર્મુક્તિ હોય પાપથે, સત્યે સબ ગયે બલાઇ,
ગ્યાની નિર્મળ હો રહા, સતગુરૂ ભયા હે સાઇ ૩૪
ગ્યાની સતગુરૂ ગારૂડી, મન બખિયા ભોરગ,
ગમનામ નિજામૃત હે નિર્મળ કિયા સબ અગ ૩૫
જાુગજીવન અવિચળ જડી, તાસુ પકડે જત,
ડબે બહે સમાયકે, તોડે બિખકે દત ૩૬

---

૨૯ બેન-વચન.

૩૧ હે ઈ૦—ગે નર (રામ બ ન ા રૂપી) ને ઓસરીએ (જા જાએ) તો ગે આત્મા મતિ ની ી છે (આત્માનુ નીતિગ આમ્ છે)

૩૨ નાઉ નામ ૩૪ નિમુક્તિ-છૂટ ા બ ાઈ-બના ૩૫ ગખિયા—ઝેરી. ૩૬ જત-ઝેરી જનાર—સાપ વગેરે

મોટે મોટે રોગકો ,સતગુરૂ તોડનહાર;
ગ્યાની નિર્મળ હો રહા, ઓખદ ગ્યાન બિચાર. ૩૭
તન મહી વેદના ઘણી, ઓખદ ગ્યાન બિચાર;
સો ગ્યાની ગુરૂ દિયા, મીટે સકળ વિચાર. ૩૮
ગુરૂ જો કોઈ ગુણ કરે, સાખસો દેખે નાહીં;
ગ્યાની જાણે રામરૂપ, દુગ્ધા દીલમેં નાહીં. ૩૯
દુગ્ધા દિલમે ના પરે, ગુરૂ જાણે કીરતાર;
ગ્યાની શીખે સો જાનિયે, દેખે નાહિ વિકાર. ૪૦
ગુરૂ વિકાર કેસે કરે, શિષ્યકું દે સુખ લાખ;
ગ્યાની ગુરૂ પરખ કરે, દેખો દૂધ કે આક. ૪૧
જ્યું સોની સોના કસે, સબ મેલ કાઢે શોધ;
ગ્યાની ગુરૂ એસે કસે, સબ કરમ કાટે બોધ. ૪૨
ગ્યાની ગુરૂ એસા કસે, જેસા કશીદાકાર;
ઉપદેશ સુનાઈ દિયે, ટાળે ભ્રમ વિકાર. ૪૩
ગ્યાની ગુરૂ એસા કસે, જેસા લોહ લુહાર;
સબહી મીટાવે કલ્પના, દિખાવે દિદાર. ૪૪
ગુરૂકી કમાણી જો સહે, જો મરજીવા સોઇ;
ગ્યાની સો જીવતા કરે, પણ કમણી સહે નહિ કોઇ. ૪૫
ગ્યાની શિષ્ય સચ્ચા જાનિયા, કહા મીલે કેસે ભાઈ;
સિર રાખી શિરપર રહે, ભાવે ના બિઠાઇ. ૪૬
કમણ સહે ગુરૂદેવકી, જો શામ મિલનકી આશ;
મનસા વાચા કર્મણા. કરે ગુરૂચરણે નિવાસ. ૪૭
શિષ્ય સોઈ શીખસે, ગુરૂ સોઇ ગ્યાન વિવેક;

---

૯૬ બિઠાઇ—બીઠાનું (?)

કહે ગ્યાની ગુરૂ શિષ્ય મિલા, લહે ધામને એક ૪૮
નામ બીના કોઇ નવ તરે, ભવસાગરકે માય,
નીરાત વદુ નામને, જ્યા જ્યા દેખુ ત્યાય ૪૯
પરમેશ્વર પરસન થઇ, તારી કરતો સા'ય,
નીરાત નામ સભારતા, મનવાચ્છિત ફળ થાય ૫૦
આધ અત મધ્યે એક છે, વિશ્વતણો વિશ્રામ,
નીરાત નામ સમરન કરે, એક રામનામકો નામ ૫૧
રામનામકો નામ હે, નિરગુણ સિરગુણ સોઈ,
નીરાત પામો નામકુ, નામ બિના નહિ કોઇ ૫૨
નીરાત નામ સભારીએ, અલખ ધણી શિર એક,
બોલે તે બીજો નહિ, ભ્રમે સેવે અનેક ૫૩
જનમમરણ સશે નહિ, અન્ય ઉપાધિ ઊડાય,
રહ્યા તે આતમરામ હે, નીરાત ચીનો તાય ૫૪
રહે નામકે આશરે, નહિ અવરકી આશ,
નીરાત નમિયે તાયકુ, જો નહિ હૃદયે વિશ્વાસ ૫૫
નામ નિરજનસે અધિક, નામ એક નિજનામ,
સબ ઘટમે વ્યાપી રહે, મિથ્યા જાને દામ ૫૬
અપાર લીલા નામકી, નામે પામે ધામ,
નામ જાણ્યો જેહણે, મિલિયા સુદરશ્યામ ૫૭
નામ લીના કોઉ સત ભણે અપાર ગુણ હે નામ,
નીરાત નામમે જાનપે, તગે નામ નીર વામ ૫૮
ગુરૂસ્તુતિ જો ગાઇએ, નવ નામકો અત,
નીરાત નિરમળ હો ગયો, બિગડ્યો હુઓ ચત ૫૯

---

૫૮ નીર-પાણીને વામી નાખ ાાર-નીાન (?)
૫ ગત-ચિત

યોગસાંખ્યઐક્યનો.

શલોકો.

સુણો શલોકો, સાધુ લોકો;
સત મહતો, શુદ્ધ કરી ચતો. ૧
વૃત્તિ બોળી, નાખ્યા ઓળી;
કે' યોગ મોટો, બીજો કે' ખોટો. ૨
આવે ટોટો, મળે ન રોટો;
સાંખ્ય સાચું, એ પર રાચું. ૩
દઢ નહિ એ તો, સરવે ચેતો;
નથી એ ન્યારૂં, બે એક બારૂં. ૪
ભેદ ભુંડા, સમજે રૂડા;
તેને સાચું, નીરાત રાચું. ૫
યોગની વિધા, કરૂ ન નિધા;
સહુને વધા, કોઈ ન નધા. ૬
બને બતાવુ, શેણે પતાવું;
સાચુ કે'વુ, સુખી રે'વુ. ૭
જાણો જાતે, વળગો ન વાતે;
યોગ પે'લો, નીરાતે મે'લ્યો. ૮
સાંખ્યો પછે, કહીશુ અચ્છે;
સુણો સુણાવુ, યોગમાં આવું. ૯
સહુ ભણાવુ, નામ ગણાવુ,
યમ છે પે'લો, નેમ સે'લો. ૧૦
આસન ત્રીજો, પ્રાણાયામ ભીજો,

---

૪ બે ઈ૦—એ બે મળીને એકજ બારૂં છે. ૯ અચ્છે—રૂડી રીતે.

છે પ્રત્યાહાર, સર્વ ઉધાર. ૧૧
ધારણા છઠ્ઠી, વાત વઠી;
ધ્યાન જાણો, સાતમું માનો. ૧૨
એક છેલ્લુ, થવાય ઘે'લું;
તે તો કહિયે, સુખી રહિયે. ૧૩
સમાધિ જાણો, સુખને માણો;
એ આઠ પે'લા, કહુ બીજા મેલાં. ૧૪
સત્ય કે'વું, સુખી રે'વુ;
ન કથની બીજી, ન વૃત્તિ ભીજી. ૧૫
ભલી ભલાઈ, સાંભળો સાઈ;
આપુ બેટા, થાવ ન છેટા. ૧૬
છે યમના ભેદા, કે'છે વેદા;
દશ યમ જાણો, પ્રકાર વખાણો. ૧૭
અહિંસા મોટી, (તેની) વિધિ ન ખોટી,
સત્ય સમજવુ, ખોટુ તજવુ. ૧૮
છે અસ્તેય તેવુ, શુ શુ સે'વુ;
બ્રહ્મચારી રે'વુ, કશુ ન કે'વુ. ૧૯
તો કંઈ પામે, આવે કામે,
એના છે ભેદા, સશે છેદા. ૨૦
કામ કૂડો, પ્રકાર રૂડો;
સૂડી કે સૂડો, કે'વાય ન ઊડો. ૨૧

---

૧૨ વાત વઠી-(ધારણા સિદ્ધ થવાથી સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે અને યોગી તેમા લોભાઇને મુક્તિમાથી ચળી જાય છે માટે).

૧૪ મેલાં—એ વગરના બીજા બધા મેલા છે. ૧૯ અસ્તેય—ચોરી ન કરવી તે

ક્ષમા છે એવી, જો જો સેવી;
સત્ય સુધરશે, તું ભાઇ તરશે. ૨૨

ધૃતિ કહે છે, લક્ષણ લહે છે;
એ છે ગોટો, જેનો નવ જોટો. ૨૩

સત્યનો સોટો, સાધે થાય મોટો;
દયા છે એવી, જોઇશે સેવી. ૨૪

નહિ સચવાયે, દયા દમાયે;
આર્જવ છે એકે, રે'વું ટેકે. ૨૫

કોમળ વાણી, જોયે વખાણી;
એવું એમાં, મુખ નહિ શોમાં. ૨૬

થોડું ખાવું, જમવા ના જાવું;
ઉતરતા જાવું, મળે તો ખાવું. ૨૭

જેમ યમના ભેદો, દશ કે' વેદો;
નેમ છે તેવો, જાણી સેવો. ૨૮

નથી મીઠો મેવો, નથી લેવો દેવો;
દશ છે તે તો, સાંભળી ચેતો. ૨૯

તપ છે પે'લુ, નથી એ મેલું;
ઈંદ્રિ વશ જ્યારે, વિકાર મારે. ૩૦

સરે કંઈ ત્યારે, સુખ વિસારે;
સંતોષ મોટો, નવ તે છોટો. ૩૧

ત્રીજી જાણો, મત નવ તાણો;
આસ્થા મોટી, નથી કંઈ ખોટી. ૩૨

ચોથું કહીએ, સુખી રહીએ;

---

૨૫ આર્જવ-સરળપણું.

દાન દેવુ, ના નવ કે'વુ 33
પાચમી પૂજા, ગુરૂદેવ ન દૂજા,
તેનુ કઈ લેખુ, હુ શુ વિશેખુ 3૪
સિદ્ધાત છઠો, સુણી ન વઠો,
બાધો ગઠો, કરી એક કઠો 3૫
હી કે'છે નામે, વમવુ તામે,
એ સાતમુ જાણો, સુખને આણો. 3૬
મતિ કર ચોખી, મન તજ દોખી,
આઠમી એ તો, સતો ચેતો 3૭
નવમા જપ છે, વ્રતધારી ખપ છે,
પછી હોય કરવા, જ્ઞાન ભરવા 3૮
એમ જાણો નીમ છે, બને સીમ છે,
એ મોટી વાતો, બેની જાતો. 3૯
કહી છે સાચી, નથી કઇ કાચી,
હવે આગળ ચાલુ, આસન ભાળુ. ૪૦
લક્ષચોરાશી જીવ, જાણવા ઈચ્છે શિવ,
જેટલી તેની જાત, આસનની છે ભાત્ય ૪૧
તે સહુને જાણો, તો સુખ માણો,
શકર સેવો, આસનનો મેવો ૪૨
પ્રાણાયામ પૂરૂ, રાખુ નહિ અધૂરૂ,
તેમા નાડીની વાતો, વિધ વિધ ભાતો ૪૩
કેતી ગણાવુ, ઉપલક ભણાવુ,
દશ વાયુ બાધો, સુરતા સાધો ૪૪

---

3૬ હી—લજ્જા 3૭ દોખી—દ્વેષી

પડે ન વાંધો, જો ન પડે માંદો;
દશ વાયુ તેવા, તેના વળી દેવા. ૪૫
ચક્રનું ચઢવું, વળી ઉતરવું;
એની વિધિ મોટી, નથી કંઇ ખોટી. ૪૬
ગુરૂએ બોટી, વાળી લંગોટી;
તો તો સાધે, નિકર ના લાધે. ૪૭
સાચી સેવા, જાય મીઠા મેવા;
પ્રાણાયામ તો કરવો, ગઢ નથી ભરવો. ૪૮
કુંભક તેવાં, નથી જેવાં તેવાં;
મુદ્રાનો મુડી, છે તે રૂડી. ૪૯
પણ પૂજા બૂરી, ન મૂકાય અધૂરી;
એનું કરી બાપું, પ્રાણાયામનુ દાપું. ૫૦
જો એને જાપું, તો મતિ આપું;
પ્રત્યાહારનું ચઢવુ, નથી કૂદી પડવુ. ૫૧
વિષયને વારી, કરી વૃત્તિ સારી;
તો અવિધારી, જો સભારી. ૫૨
કાચબો જોયો, ન જોયો રોયો;
અંગ સકેલે, ત્યમ વિષયને મે'લે. ૫૩
પાછા રેલે, નવ કદી ચે'લે;
એવું એમાં, જાણો જેમાં. ૫૪
ધારણ કહીએ, મન સુખી રહીએ;
તત્વ છે પાંચે, નવ આવે આંચે. ૫૫
છે જળની ધારણ, તેજની તારણ;

૪૮ મીઠા મેવા—વિષયસુખના. ૫૦ એનું-એટલુ.

વાયુની વારણ, આકાશની આરણ. ૫૬
તેના વળી દેવો, જઈ તેને સેવો;
આપે તે એવો, જોગ છે એવો. ૫૭
હવે ધ્યાનની વાતો, કેવી છે જાતો;
સુણો સુણાવુ, કો કે' નહિ આવુ. ૫૮
સત્ય સુણાવુ, મનમાં ભાવ્યું,
પદસ્થ ધ્યાન, પહેલુ માન. ૫૯
છે તેની વિધિ, નથી કઇ સિધી, ·
બીજુ પિડનુ માનો, પિડસ્થ જાણો. ૬૦
એ પણ એવુ, નથી જેવુ તેવુ,
ઉપસ્થ છે ત્રીજુ, જોઇને રીઝુ. ૬૧
અપાર લીલા, મિલે છબીલા;
રૂપાતીત જાણો, એને વખાણો. ૬૨
એ છે ચોથુ, નથી ભાઈ થોથુ,
મોટામા મોટુ, સત્ય નથી ખોટુ ૬૩
ધ્યાનમા ધરવુ, જાય કાળથી મરવુ,
તો શુ કરવુ, ભાતેથી ભરવુ. ૬૪
સુણો છે સાચુ, કઇ નથી કાચુ,
અમો મનમા રાચુ, વદિયે વાચુ ૬૫ ·
ખરી કસોટી, યોગની મોટી,
તને બતાવુ, નર સતાવુ ૬૬
છેલ્લી પદવી, હવે ઉતરવી,
અતિ ગહન છે, તન મન દહન છે. ૬૭

· ૫૬ વારણ—વાયુની ધારણા વિરચી ચારાગી ; આરણ-અર્થાત મોગી ૬૫ વાચુ વાચાઓ-વાચુ

તેહ સુણાવું, મન માંહી ઠરાવું;
સમાધિ એ તો, શ્રોતા ચેતો. ૬૮

એની વાતો, સુણતાં જાય રાતો;
મટી જાઇ ભાતો, ઉગરે અત્તા ખાતો. ૬૯

સુણ યોગની વાતો, મૂક અજ્ઞાનની ચતો;
ખરી છે આ તો, થાઇશ માતો. ૭૦

જો હવે સુણાવું, વિગત ભણાવું;
એકાંતે જાવું, કાંઈ ન ખાવું. ૭૧

સહુ તજાવું, ન મળે ખાવું;
શુદ્ધિ હીણ થાવું, સુખમાં જાવું. ૭૨

ભેખ ભજાવુ, સમાધિ મજાવું;
નથી એ રોટો, રસ્તો નથી છોટો. ૭૩

નીરાંત જોઇએ, નીરાંતમા મોહીએ;
તો કંઈ પામો, દુ:ખડા વામો. ૭૪

નવ પાછું પડવુ, આગળ અડવું;
તો કંઈ થાયે, નહિ તો સહુ જાયે. ૭૫

છે વાતો એવી, જો જો સેવી;
સમાધિ છે છેલ્લી, દશા છે છેલ્લી. ૭૬

અપાર સાધુ, મન જઈ બાંધ્યુ;
નવ કંઈ સાંધ્યુ, નવ કંઈ લાધ્યું. ૭૭

મન દઢ જોઇએ, નહિ તો રોઇએ;
ખરી છે ખાડી, વાત ન આડી. ૭૮

જ્ઞાનની બારી, કરો સવારી;

---

૭૪ નીરાંત-નિર્વૃત્તિ.

વશ સહુ થાશે, પાર જવાશે ૭૯
સે'લુ ના ધારો, ખરૂ વિચારો;
મન જો મારો, તો સભારો ૮૦
છે રસ્તો સારો, ઘણાને પ્યારો,
એહ ઓવારો, શુદ્ધ ઉજારો ૮૧
પણ જે જે જેવુ, કહ્યુ છે તેવુ,
નથી સૂક્ષ્મ બતાવ્યુ, નામ ગણાવ્યુ ૮૨
ઘણી વાકી આડચો, જોયે પથ પાડચો,
કહુ વિગતે હુ જો, ડરી જાયે તુ તો ૮૩
ઉપરથી કીવુ, તારૂ મન બીધ્યુ,
મે મન ચીધ્યુ, અમૃત નવ પીધુ ૮૪
જ્ઞાનને દીધુ, બોલ્યા સીધુ,
ભણો ભણાવો, વિગત ગણાવો ૮૫
પણ ના બેલ્યા, સારજ તોલ્યા;
તારે કાજે, સારેજ રાજે ૮૬
વધુ જો કહીએ, કાળને સહીએ,
ટુકુ કે'વુ, નહિ જેવુ તેવુ ૮૭
શિષ્ય સમજાવુ, સહુ તજાવુ,
કહી બેની વાતો, જાણાવુ જાતો ૮૮
મન જેમા માણે, તે તો તુ જાણ,
નથી યોગની માય, નથી સાખ્યની માય ૮૯
તત્વ છે ત્યાય, ટૃઢતા જ્યાય,
મારગ છે બે એ, જાણવા તે એ. ૯૦
મન મસ્તાનુ, સુખનુ શાનુ,

૮૪ ની પુ-ચીધુ

તેથી જણાવું, વિગત ભણાવું. ૯૧
જેમ કબીરપંથી, જેમ નાનકપંથી;
કાંચળિયા કેવા, કાનફટ્ટાની સેવા. ૯૨
વૈષ્ણવ એવા, શિવના સેવા;
રામજી તેવા, જાણો એ જેવા. ૯૩
છે ભાઇ તેવા, બંનેના દેવા;
બે રસ્તા એ તો, હવે મન ચેતો. ૯૪
મન ગમે તે જવું, નવ લજવું;
જે ભાવે તે લેવો, નથી લેવો દેવો. ૯૫
નથી એક મેવો, નથી એક દેવો;
છે બન્ને મારા, છે કઈ વિચારા. ૯૬
તે અમો કહીશું, આગળ જઇશું,
ફાવે તે લેજો, સુખિયા રેજો. ૯૭
શલોકો ભણિયા, એ'તા ગણિયા;
ગુણને ગણિયા, શિષ્યો શણિયા. ૯૮
એ તો પૂરા, સુઆ અધૂરા,
ખાંતે ખાધુ, થયા તે સાધુ. ૯૯
નીરાંત નામે, મોટાને વામે;
સાંખ્યને ઠામે, નીરાત ન કામે ૧૦૦

શલોકો ૨ જો.

સુણો શલોકો, સાંભળો લોકો;
એકા સંતો, વળી મહંતો. ૧

---

૧૦૦ વામે–તજે. સાંખ્ય ઇ૦—સાંખ્યને જાણીને શાંત થાય પણ માયા સુખને કામે (ઇચ્છે) નહિ.

ચિત્ત એક રાખો, કાંઈ ન ભાખો;
મનમાં રાગો, ઉંઘથી જાગો. ૨
ભ્રમથી ભાગો, ટળે જે ડાઘો;
જોઇતુ માગો, સુણવા જાગો ૩
કથા છે સારી, ભ્રમ નથી ભારી;
છોકરાં શીખો, ઘર ઘર નવ ભીખો. ૪
સ્વાદ નથી તીખો, પડે ના લીખો,
નીરાત મે'તો, કે'છે ચેનો. ૫
વાત ખરી છે, આન પરી છે;
મે'તો જૂઠો, પાડે ભૂંડો ૬
સાચી વાતો, સુણે થાય માતો:
ખરૂં છે આ તો, નથી પિતા મા તો ૭
અજ્ઞાનની રાતો, ટળશે ભાતો;
પે'લુ ભણજો, દૃજુ નવ ગણજો ૮
યોગ બતાવ્યો, વારો આવ્યો,
સાખ્યનો સારો, મનમા ધારો ૯
છે શુદ્ધ પારો, ઝરવે સારો;
સાખ્યની વાતો, સુછમ ભાતો ૧૦
સમજે માતો, જ્ઞાનને ગાતો;
યોગ હઠીલો, આ નથી ઢીલો ૧૧
નોશત નામે, આવે કામે,

---

૨ રાગો—પ્રીતિવાળા થાઓ. ૬ આન ૯૦—બીજી વાતો પરી (દૂર) છે. ૭ પિતા મા તો—જેમ માતાપિતાનો સંબંધ મિથ્યા છે તેમ આ વાત મિથ્યા નથી. ૧૦ સુછમ—સૂક્ષ્મ.

સુક્ષ્મ બુદ્ધિ, તનની શુદ્ધિ. ૧૨
હોય જ્યારે, સમજે ત્યારે;
બીજા બૂડે, કષાય મૂડે. ૧૩
યોગ ભર્યો છે, સ્થુલ મળ્યો છે,
સુક્ષ્મ સાધો, નથી કંઇ વાધો. ૧૪
મન એ ભમતું, સુણવા દમતું;
નથી કંઇ ગમતુ, શેણે ગમતુ ૧૫
હવે વદું છું, ભેદ છદું છું,
નિગમ વાણી, જાણુ વખાણી. ૧૬
અનામત ખોજે, આતમ ઓજે,
અન આતમ પાંણા, આતમચૈતન્ય જાણા. ૧૭
એવી વાતો, કરી નીરાતો,
કરીશુ આજે, સુણી રસે બાજે ૧૮
એમ સુણાવુ, ના શીશ ધૂણાવુ,
વદવુ સાચુ, કશુ ન કાચુ ૧૯
નો શોભે છે તે મુન્જને કજે
છે પ્રકૃતિ પુરૂષા, પીર પેગબર મુન્યા ૨૦
એની સહુ માયા, એના સબ જાયા;
એનાથી કાયા, અનાથી ભાયા ૨૧
એનાથી દેવો, એનાથી મેવો,
એનાથી પાણી, એનાથી વાણી ૨૨
એનાથી ખાવુ, એનાથી પીવુ,

૧૬ છદું છું—ભિન્ન ભિન્ન કરીને કહુ છુ ૧૭ ઓજે—પૂજે. પાંણા—જડરૂપ ૨૦ મુરદ—મુર્શીદ (?) પીર પેગબર વગેરે સહુ પ્રકૃતિ પુરૂષની માયા છે અમના મુન્યા-મૂવા—મિથ્યા (છે)

એ તો મોટાં, બીજા ખોટાં. ૨૩
બ્રહ્મા છે એથી, શંકર છે તેથી;
દેવ છે સરવે, એ સહુને તરવે. ૨૪
જડ ચૈતન્યકા જોગ, વોહી દો આરોગ;
અન્વયમ છે એવું, મન લાગે કેવું. ૨૫
દઢતા ધરી સેવું, નથી જેવું તેવું;
કહીશું સરવે, નાંજે પરવે. ૨૬
જડ ચૈતન્યના જોગે, એ બેના તો ભોગે;
થયો બડો સંસારા, સુણો શિષ્ય હમારા. ૨૭
પાવેગા કોઈ પારા, સમજે શુદ્ધ બિચારા;
પુરૂષ પ્રકૃતિ નામ, તે સમજાવું આમ. ૨૮
વિધ વિધ ભોગ વિલાસ, તેનો છૂટ્યો ત્રાસ;
તોય રમ્યાં એ બેય, નીરાત તે સહુ કેંય. ૨૯
મહાર ગમે માણ્યાં, સારાં નરતાં જાણ્યાં;
રંગ બેરંગ વખાણ્યાં, સુખસેજાએ માણ્યાં. ૩૦
પાલા પ્રકૃતિ તાણ્યા, ત્યારે તો કંઈ જાણ્યા;
થયો પુત્ર એક આપ, મહતત્વની તેને છાપ. ૩૧
વધી તેની વસ્તી, તે થઇને છે સહુ શક્તિ,
અહંકાર નામ નરેશ, વાઝો જેનો વેષ ૩૨
તેનાં છોકરા અનેક, તેનો વાધ્યો ભેખ;
રજ તમ સત્વ, ભૂલાવે જે તત્વ ૩૩
તામસ આદિ દશ, થાય નહિ જે વશ;
તેના થયા વિષય, જેથી ઉપજે ભય. ૩૪
તેના ગુણની વાત, જાણવી જાતે જાત;
સંતો સુણો આજ, મળે મુક્તિરાજ્ય ૩૫

શૂન્યનો શબ્દ, એમ જાણો લબ્ધ;
એવી વાતો, અસંખ્ય ખ્યાતો. ૩૬
પંચ તત્વ સ્વભાવ, એના મોટા દાવ;
જાણો એમાં, નવાઈ જેમાં. ૩૭
રાજસ અહંકાર, ઇંદ્રીનો ભરનાર;
એનો ભાર, જાણ અપાર. ૩૮
મોટો દેવ, કરજે સેવ;
બોલે ગુરૂ, તજાવે બુરૂ. ૩૯
સમજાવે સાંઇ, તત્વ તે માંહી;
જાણે જાત, મટે ઉતપાત. ૪૦
લીલા અગાધ, થાયે સાધ્ય,
સીધી વાત, ન ખોટી ખ્યાત. ૪૧
છે સાંખ્યની વાત, ટળશે ભાત;
સાત્વિક અહંકાર, કે'શે સાર. ૪૨
ચોદ દેવ, કરજે સેવ;
જાણાશે સર્વ, જાશે ગર્વ. ૪૩
નીગંનની નાત, થાશે જાત;
ખરૂં સમજાય, તો ઓલાય. ૪૪
માર્ગ અપાર, છે આ સાર;
બુદ્ધિ ભાર, તરો સંસાર. ૪૫
જુક્તિ જાણ, પો'ચે ના આન;
કરૂં વખાણ, પ્રકટે ભાન. ૪૬
સહુ સમાન, સાચી સાન;
મળે ભગવાન, જાણે વાન. ૪૭

---

૪૨ ભાત—(ઉપજણી).

લીલા અપાર, પામે પાર;
ખરૂં જાણે ત્યાર, થાય સવાર. ૪૮
મોટો દેહ મીરાત, જાણે થાય નીરાત;
શુન્ય વાય વન્હિ, વારિ જાણો ધરની. ૪૯
એને જાણો સ્થૂળ, એ સર્વેનુ મૂળ;
એવી વાતો માહી, કે'શે તુને સાઈ. ૫૦
માથાફોડ નાહિ, કષ્ટ છે નહિ કાંઈ,
જાણજે પચ, પચીસકેરો સંચ. ૫૧
તો તો થાશે કામ, જાણી રૂડું નામ;
ભજે સુદરશ્યામ, આવે તારે કામ. ૫૨
આસન મૂકી ઊઠ, થવુ નહિ તાબૂત;
નહિ વળગે ભૂત, કાઇ નહિ તૂત ૫૩
ખરા ખેલની વાત, મોટા જેની નાત,
ભેદ ભાઈ જાણો, સુખ બેઠા માણો ૫૪
ગુરૂજીને વખાણો, અજ્ઞાન થાયે રાણો;
દેન કરતા સેર, એવુ જાણો જેવ ૫૫
થાઓ મનમા દિગ, મારે માથે શીગ,
જાણો જ્યારે એમ, જાય સર્વ અક્ષેમ ૫૬
અ'કાર ના આણો, ત્યારે જ્ઞાન માણો;
માથુ દાબે દેવ, આખોકેરી સેવ. ૫૭
કાનકેરૂ કામ, નાકનું છે ધામ;
મોઢાકેરો ભાવ, જાણો તેનો દાવ. ૫૮

---

૪૯ શન્ય-આકાશ વાય-વાયુ વન્હિ-અગ્નિ વારિ-પાણી ધરની—પૃથ્વી ૫૧ પચીશ-પચીકૃત ભૂત ૫૬ અક્ષેમ-અકલ્યાણ

ગર્દન અને છાતી, જાણો જેહ માતી;
એના જે હિમાતી, એવી સમજ પાતી. ૫૯
હાથ ઉદર જાણ, તેનું મુખ માણ;
ગુદા ઇંદ્રી દેવ, કરે એની સેવ. ૬૦
પદકેરું એમ, જાણો સર્વે જેમ;
વિષ્ણુ શંકર વિખ્યાત, ઇંદ્ર વરૂણની જાત. ૬૧
વસુ કુબેર માન, આવે નહિ કોઇ આન;
વળી દેવ સમસ્ત, સેવક જાણો શસ્ત. ૬૨
એવો તુ છે મસ્ત, જાણો જ્યારે વસ્ત;
પાવે પૂરી તો, નહિ અધૂરી તો. ૬૩
એમ સુરદાસ, તોકે હોયે ખાસ;
આવી રે'વે પાસ, નીરાંત કે'વે દાસ. ૬૪
હવે સુણો તો, રખે ધૂણો તો;
આગળ આવો, રખે લજાવો. ૬૫
નથી મોટું, નથી ખોટું;
સાચી કા'ણી, માણી જાણી. ૬૬
નથી અજાણી, ખેંચી આણી;
શેર આટો, કર્યો નથી ખાટો. ૬૭
શેરની પોળી, કરી નથી તોળી;
ત્રાણસે આઠે, રખે ભાઈ ગાઠે. ૬૮
છે મહી માવો, રખે લજાવો;
પેટ ભરાશે, દુઃખડુ જાશે. ૬૯

---

૬૨ શસ્ત—વખાણવા જેવા ૬૪ તોકે-તારા. ખાસ-ખાસ મિત્ર.
૬૮ ત્રણસેં આઠે—વરસના દિવસો.

ખૂબ ખવાશે, તરપત થાશે,
ઠગાશા ચોગે ભરાશા રોગે ૭૦
આ તો સીધુ, શાણે લીધુ,
બાપુ જાણો, મત ના તાણો ૭૧
સાચી કે'વી, ટેવ એવી,
ભરમે ભૂને, તો તો દૂલે ૭૨
સમજ સારી, ત્રિપુટી ભારી,
પે'લી ભાખુ, મનમા રાખુ ૭૩
ગ્યાનેદ્રી ત્રિપુટી, તેની છૂટી,
ત્રણ ત્રણ ગાણાવે, ગુરૂ ભણાવે ૭૪
તે છે સાચુ, બીજુ કાચુ,
સમજે એ તો, સુખે રે'તો ૭૫
બીજા બૂડે, મૂઠી શુ મૂડે,
એવુ લેખુ, જાણો પેખુ ૭૬
એના દેવો, તમને સેવો,
ઈંદ્રિ કેવી, મોટી દેવી ૭૭
દેવ નમતા, અરૂપરૂ ભમતા,
બાપુ બાપા, જાણે આપા ૭૮
ખરી કહેની, ખોટી શેની,
સમજ આણો, તો તો જાણો ૭૯
પછે વખાણો, સબ કુચ માણો,
અબ અમ બોલુ, દૂજા ખોલુ ૮૦

---

૭૩ ત્રિપુટી—જ્ઞાતા, જ્ઞેય જ્ઞાન ધ્યાતા, ધ્યેય, ધ્યાન દૃષ્ટા દૃશ્ય દર્શન વગેરે ત્રણનો સમુદાય

૭૬ મૂઠી ઇ૰—મૂઠામા મૂઠી શુ જાણ? તેમ

કર્મેંદ્રિય તેસી, ત્રિપુટી જેસી;
અ'કાર ત્રિપુટી, જાય ન ખૂટી. ૮૧
ચેહીકી વાતાં, જાનો જાતાં;
લિંગ શરીરા, સોહી બિચારા. ૮૨
કેસા હુઆ, કેસા જુઆ;
એહીકા ધંધા, કે'ના સધા. ૮૩
સમજ્ દ વામે, દુઃખ સબ શામે;
અવસ્થા જાનો, સત્ય કરી માનો. ૮૪
એવુ કે'શે, સુખથી રે'શે;
જાગ્રત અવસ્થા, તાકા હાથા. ૮૫
વિચાર તાકા, સમજે જાકા;
સુષુપ્તિ માનો, સારી વખાણો. ૮૬
તુરીયા ઠેરાયે, બડી જો સાં'યે;
અપાર લીલા, મળે છબીલા. ૮૭
ચૈતન્ય જાને, દુજા જડ માને;
એ વિધિ સાંખ્યા, મે તો ભાંખ્યા. ૮૮
સાંખ્ય ને યોગ, માગ્ગ ઓઘ;
અભિમાન છોડી, બેડી તોડી. ૮૯
જાણે આત્મા, જાણે અનાત્મા;
મનમાન્યા રસ્તા, ભવે વસ્તા. ૯૦
નહિ કોઇ આંટી, જાય ન ખાંટી;
મારગ એક જાણે, આપ વખાણે. ૯૧
મૂકો ધંધો, પંથનો સંચો;

---

૮૯ ઓઘ—ઢગલા જેવા.

એય બૂડાડે, એક ન તારે. ૯૨
અભિમાન જગાડે, વાર લગાડે;
તોપણ કહું છું, મતમાં રહું છું. ૯૩
સાંખ્ય છે સીધું, જો નવ લીધું;
અંકાર ન લાવે, તો કઇ ફાવે. ૯૪
છું સાંખ્યવાળો, જાણો લાળો;
છું યોગવાળો, તેને જાળો. ૯૫
નીરાંત ન, કે'વું, નામજ લે'વુ;
નીરાંતે રે'વુ, નીરાંતને સેવુ. ૯૬
આપોપું જાણી, મત નવ તાણી;
ભક્તિ આણી, તરવું પ્રાણી. ૯૭
મારગ બૂડાડે, મારગ તારે;
અભિમાન ન વા'લો, એને જાળો. ૯૮
સમજે તો સીધો, મારગ કીધો;
નીરાતે દીધો, સુછમ ચીધ્યો. ૯૯
નીરાંત નામે, પો'ચો ધામે;
વિણ ભઇ દામે, નીરાત નામે. ૧૦૦

કથા ૧ લી.

પદ ૧ લું.

સુણો શિષ્ય મારી એક વાત, નવ થાવાનુ છતાપાટ;
ચેતો ચચળ ચિત્તે આજ, તો તો જશે કર્મનો કાડ. ટેક. ૧
ઉપરથી જો કાંઈ સમજે તો. ખરી કહીએ વાત;
ખરખરો હોય તે ખાંતિથી કે'જે, જણાવી દઇશું જાત. સુણો૦ ૨

---

૯૯ નીરાતને—નિર્વૃત્તિરૂપ બ્રહ્મને.
૧ છતાપાટ—ઉઘાડા—પ્રસિદ્ધ ૨ ખરખરો—મરેઠ.

આડી તેડી માંહી હશે નહિ, ચોખોચટ મભાત;
ગુંગળાવવું એ તો પંડિતને સોંપ્યું, થઈ જેને કાળી રાત. સુણો૦ ૩
અમો જે જે બોલું તે તે જાણો, ચારે વેદમાં ખ્યાત;
અટાપટાની ભાત મળે નહિ, નહિ નાત ને નહિ જાત. સુણો૦ ૪
એલફેલ માંહે નહિ જોશો, ચોખીચટ છે વાટ;
ઘણા ઘાટ ન ઘડવા એમાં, સુખ દુઃખના નહિ ઉચ્ચાટ. સુણો૦ ૫
સારૂં નરતું કાંઈ જાણો નહિ, પાથરવા નવ પાટ;
આવો બેસો એવું નથી, નથી નાખવો પાટ. સુણો૦ ૬
નાનામાં નાની ને મોટામાં મોટી, છે નામની એક વાત;
એક મટે તો એ સમજાયે, અજ્ઞાનકેરી વાત. સુણો૦ ૭
દિવસ ઉગે માને મારૂં, થઈ જાય આકઝમાટ;
બે બોલમાં તો તોલ બતાવું, જાયે કર્મનો કાટ. સુણો૦ ૮
પણ શ્રદ્ધા જોઈયેં સાંભળવાની, નહિ મિલનકો વાંટ;
શ્રદ્ધા વિના જો સાંભળશો તો, હો જાવેગી છાંટ. સુણો૦ ૯
પેહેલી વાત પરોઢે કે'વી, તેરી ગરજને માટ;
નીરાંતને નવ લેવા દેવા, ચગદા અગ્યાનકી છાટ. સુણો૦૧૦

પદ ૨ જું.

ધનવિરાગ.

ધન જોઇ જેને ધર્વ ન થાયે, વાકી કયા કહુ બાત;
આ તો મારૂં ને પેલું તારૂં, એમાં ઊંઠો વાટ. ટેક. ૧
નામ નીરાંતનું ધન જે જાણે, તેણે જાણ્યું નિરવાણ;

---

૭ એક—અજ્ઞાનની વાત.

૮ દિવસ ઈ૦—મારૂં માને તો દિવસ ઉગે–જ્ઞાનરૂપી પ્રકાશ થાય

૯ વાંટ—પ્રસાદ અથવા હિસ્સો. છાંટ ઈ૦—જ્ઞાનની છાંટ લાગશે પણ પલળશો નહિ.

ધન તો મારૂ એમ કરતા મરે, વાકુ ઠાઠો ખાણ ધન૦ ૨

દૂજી બાત કરે મતિ અ ધા, એક પદ સાક્ષાત,

બે કઇ તે દીઠા અત્યા છે, માને તો ભૂલો(પડયો)કાળી રાત ધન૦ ૩

ધન માને તો એવુ માનજે, એકપણે અવિધાર,

તો તો અત્યા તેહ જડશે, નહિતો ખાઇશ માર ધન૦ ૪

ધન જુએ ત્યારે ધરણી ન જોઇશ, રાખ્ય એકની વાત,

ભવા ભલાઇ કાયકુ છોડો, ખોટી થાશે ખ્યાત ધન૦ ૫

બે બાજુએ વાટ ગયે તો જાયેગા જો એક, .

ધન તો ભાઈ ધનને ભજજો, તજી આશ (બીજી) અનેક ધન૦ ૬

એવુ મન જ્યારે એક થાય, ત્યારે ધનની મૂકો ટેક,

પછે એક ધણીએ ધનને માના, બીજો નહિ કોઈ ભેખ ધન૦ ૭

શિષ્ય સબ સમજો એહી બિધિ, તો તો તરો સ સાર,

ધન ઇચ્છો ને ધામ ઇચ્છો, બેથી ઉતરો ન પાર ધન૦ ૮

જો એક ધન અન્યા મૂઢ મળ્યુ તો, ઇનસે આવે સબ,

એસા હે તો કાયકુ કરતા, તેરી મેરી પરાઇ જબ ધન૦ ૯

રામનામ તો તારક ખાસા, નહિ તારક ધન તબ,

બેન અબે દીખલાતાહુ મે, રખે ધ્યાન મીલી સબ ધન૦ ૧૦

તુ બહોત મજુરી કરી કમાયો, ધન રહેવાની નથી જાગ,

સાચવી સાચવી તેજ રાખિયુ, મશ્ને કરશે આગ ધન૦ ૧૧ .

કોઇક ઠગ તો ઠગી જાશે, ત્યારે રડશો આપ,

કિમિયો કરવા ધનથી જાશે, ઉપજશે માહી તાપ ધન૦ ૧૨

એવુ એવુ કેટલુ કરશો, ધનનો પામી અનુરાગ,

નીરાત નામ ભજો નિશદિન તો, લાગે ન ધનનો ડાઘ ધન૦ ૧૩

---

૪ ધન ઇ૦—તારે ધન જોઈતુ હોય તો એક તેજ માનજે—તેમાજ અનન્ય ભાવ રાખજે

પદ ૩ જું.

સ્રીવિરાગ.

મૂરખા સ્રીમાં તુ લબધાણો, હરિનો વિવેક ના પીછાણ્યો;
મૂઢ રમ્તો તે ના જાણ્યો, મારી મારી કરી સુખ માણ્યો. ટેક૦ ૧
ખરા ખતા ખાશો જ્યારે, મારી ભૂલી જાશો ત્યારે;
મારી મારી બોલે તુ તો, એ નવ જાણે કહું છુ હું તો. મૂરખ. ૨
હમારી બાની માનો સાચી, તારી નથી છે એ કાચી;
નામ એક નીરાતકા સત્ય, બીજી જાણો કાચી મત્ય „ ૩
કરે લીલા ખોટી નારી, તારી મતિને જાણ ભમાડી;
એને નથી તુ કે તારો કોઇ, વો તો લાગતુ દેખતી જોઈ „ ૪
દૂજી બાત વાકો નહિ જાણ, વાકો ધોડો કરવો વિખાણ,
કર્મ જોગી મિલે નારી સારી, જાણો ભવમે દિયા બુરાડી. „ ૫
મળે કભારજા જો નારી, જ્ઞાની માને તેને સારી,
શિષ્યો જાકો નાગી ભુંડી, વાકી દશા જાનો રૂડી „ ૬
હરિનામ કદી સમરાવે, વાકે પ્રસાદસે હરિ પાવે;
સારી તે તો જાણો બલા, નીરાત સત્ય કે' છે ભલા „ ૭
એ તો સગી જાણો ધનની, નથી તારી કે તારા મનની;
જુઓ હઠીલી પતિવ્રતા, રામજી જેવે ખાધા ખત્તા „ ૮
તો તારી નારી હે વેસી, તારી દશા થાશે કેસી;
મને ચિંતા એ તો જાગી, શિષ્ય સુણો ગ્યાનકે રાગી „ ૯
બીજી મમતા મનથી મૂકી, જુઓ ગ્યાનકે દરવાજે ઢુકી;
તો તો તરો ભવકે પારા, ઉપદેશ માનો જો સારા „ ૧૦
બડી ધૂર્ત હે નારી જાણો, વાકુ મૂઢ મતિસે વિખાણો,

---

૯ ગ્યાનકે રાગી-જ્ઞાનમા અનુરાગવાળા થઇને

કરો આનકી કમાઇ, તર જાવ તો તો મીલે બ્રહ્મરાઇ „ ૧૧
કૂટો કામનીકા તુમ નેડા, છોડ દો છેલડીકા છેડા,
બીલગી તો છોડી જાનો, વાકે ભોગમે મત માણો „ ૧૨
નીગત કે' ગુરૂ પ્રતાપ, તારૂણીથી પ્રગટેગા તાપ,
નીરાત નામકુ જાઈ પીછાનો, મેરા કહ્યા સચ્ચા માનો. „ ૧૩

પદ ૪ થું.

ગુરૂશ્રદ્ધા.

ગુરૂ બોલે તેમ તો કરવુ, બીજાથી તો ભાઇ ડરવુ,
જાણો નિશ્ચે જો તમે મરવુ, તો તો મૂકો કુડુ કરવુ. ટેક. ૧
ગુરૂએ ગમ જેહ બતાવી, તેને જોવી તનમા તાવી,
વાકો નિર્ણય કરનો, પિછે આગુ ડગ ભરનો. ગુરૂ૦ ૨
સાઈ બોલે સો સબ સચ્ચા, વાકુ જાનો મત કાઈ કચ્ચા,
ગુરૂએ નારી રાખી કેમ, નવ મનમા લાવો તેમ. ગુરૂ૦ ૩
ગુરૂ જાણીને કરતા જાણો, શિષ્ય સર્વે સાચુ માનો,
ગુરૂ ધનકાજે આથડતા, ગુરૂ પૈસા માટે પડતા. ગુરૂ૦ ૪
તેના જો જો સહુ સિદ્ધાત, વિચારીને થાજો શાત,
દેહના ધર્મ જાણ્યા સાચા, ગુરૂની જોવી નિર્મળ વાચા. ગુરૂ૦ ૫
સુખ કેવુ ગુરૂ માણો, મિથ્યા કરી કેવુ પિછાણો,
પ્રાણી ઉપર દયા કરવી, તેથી નારી રાખી નભવી. ગુરૂ૦ ૬
જેમ બીજા મળે છે ટોળે, તેમ આવી મળ્યુ વરજોળે,
નથી લેવાકેરી સગાઇ, નથી આપવાનુ કઇ ભાઇ ગુરૂ૦ ૭
એવુ મન હોય તમારૂ, કગે ગુરૂ કરે તે સહુ સારૂ,
પાણઅપ્યા શકરસ્વામી જાણો, સીસુ પીધુ એ વાત માનો ગુરૂ૦ ૮
ગુરૂએ કરેનુ કરતા એમ હોગા, ઉપદેશ માનો ધ્રરી જોગા,

૬ પ્રાણી ઈ૦–ગુરૂએ જે નારી રાખી છે તે પ્રાણી ઉપર દયા કરવાના સ્વભાવને લીધે જ્યા ત્યા નભતી રાખી છે

તો તો સિદ્ધ થાયે કામ, મળે વિશ્વાસે રાંમ. ગુરૂ૦ ૯
બડે કરે તે ન કરાય, ઓહિ સત્ય બતાવું આય;
કૃષ્ણે માર્યા દૈત્ય અનેક, સ્નેહી ગોપ તેથી વત્રેક. ગુરૂ૦ ૧૦
હરિ નામનો મોટો ટેક, ગુરૂ કે' તેવો રાખો લેખ;
ગુરૂ સમજીને તો કરશો, બીજો તારી પોતે તરશો. ગુરૂ૦ ૧૧
એવી હામ હોય જો સાચી, તો તો વાત પડે નહિ કાચી;
ખરી ખાંતથી મનને બાળો, ગુરૂ કે' તેણી પાસે વાળો. ગુરૂ૦ ૧૨
તરી જાવ ભવસિંધુ મોટો, ઉપદેશ નથી કંઇ ખોટો;
નીરાંત નામથી થાઓ રાજી, નથી દામ બેસવાનો પાજી. ગુરૂ૦ ૧૩

પદ ૫ મું.

ગુરૂનો ઉપદેશ.

રામનામની માળા જપતાં, નવ બેસે કંઈ નાણું રે;
પોક વ્હોરી લાવે નકામી, એ શું અમો નવ જાણું રે. ટેક. ૧
તારે મન એ તો ખરૂં લાગ્યું, સંતે માન્યુ જે ખોટું રે;
પણ જમડા માર તો એવો મારે, થશે ન ત્યા એ મોટું રે રામનામ૦ ૨
સાચા બોલો માથે માર્યો, એમ કહે બહુ કોઇ રે;
માતાનો અમો ડર નવ રાખું, કંતા જુગતી જોઈ રે રામનામ૦ ૩
પરમારથ તો અમને વળગ્યુ, તેથી કહિયે સાચું રે;
જેની બુદ્ધિ એવી નથી, તે ગુરૂનુ બાળો ડાચું રે. રામનામ૦ ૪
ખરૂં કહી અમો ખોડ બતાવુ, કો નિંદો કો વંદો રે;
તમો સહુ પાસ આવી બેસો, તેથી દેખાડુ ફંદો રે. રામનામ૦ ૫
પામ ન આવે તેને દેખાડું, ધર્મ અમારો એવો રે;
ખરો રસ્તો બતાવી દેવો, આવે જેવો તેવો રે. રામનામ૦ ૬

---

૧૦ બડે-મોટા. વત્રેક-સિવાય-જુદા ૧૩ પાજી-પા પેમો.

વરસાદને સદ્દગુણ એક છે, વરસે વરસાદ બધે રે,
પાણીવાળી કોઇ ભરી રાખેછે, અર્થ તેના તો સધે રે રામનામ૦ ૭
જે નવ ચેતે તે થાય દુ ખી, વરસાદને નવ કાંઈ રે,
મેઘની સાથે શિષ્ય સરખાવો, જે તમારો સાંઈ રે રામનામ૦ ૮
નીરાંત નામ તે જપ તો જોજો, માળા જેના કર માહી રે,
એકાગ્ર થાવા હશે એ તો, નીરાંત નહિ તો બલાઇ રે રામનામ૦ ૯

પદ ૬ ઠું.

વિશ્વાસ

રખો વિશ્વાસ સતનો, જો કુછ મનમે ચાહો રે,
વિશ્વાસમે તો અન્ના મીલેગા, સાઇકે પદ સાહો રે ટે૦ ૧
બના કદી શ્રદ્ધા ના રાખો તો ક્યા રખ્યાં બોલો રે,
મનવા જાકા દઢ નહિ હે, વાકુ જાણો ભોળો રે રખો૦ ૨
જિને કાધુ ગુરૂમે રખ્ખા, વોતો પાઇ પૂરા રે,
જગત ગઢકો ઝીતા જાનો ભજનમે હોઈ શૂરા રે રખો૦ ૩
શૂર સતીકી એ હે બાતા શ્રદ્ધાકો નવ છોડે રે,
રામજી આને ઉનકી આગુ દો હાથ મની જોડે રે રખો૦ ૪
એસા તો તુમને સુન્યા હે, વો તા ચિત્તમે લાવો રે,
વિશ્વાસવાન હોજાવ ભાઇ, નીરાતકે મન ભાવો રે રખો૦ ૫
નહિ તો જાનો હમ ના માનુ તુમસે વાત ન કીજે રે,
શિષ્ય મીલા કો મેના ભાવુ વહુ નહિ મે રીઝચે રે રખો૦ ૬

---

૭ સધે—રીતે-સિદ્ધ થાય

૮ એકાગ્ર ઈ૦—હાથમા રાખેલી માળા જો મનને એકાગ્ર કરનારી હશે તો તો માળા છે નહિ તો મના છે

૩ કાધુ -ખાધ-ગોકુ પાઇ-પામ્યો

જાકે તન વિશ્રામ નહિ, કયા કરની ઉસે બાતાં રે;
આપ બૂડે ને ગુરૂકી ગુમાવે, અમૂલ્ય દિનરાતા રે. રખો૦ ૭
ભજનકા ભડાકા કરના, શિષ્ય કહેવે એ સચ્ચા રે;
ભજનકું તો છોડ દેના, શિષ્ય બોવે અચ્છા રે રખો૦ ૮
ગુરૂ બોવે પવિત્ર રે'ના, શિષ્ય કે'તા એસા રે;
ગુરૂ બોવે સમાધિ લગાના, મલિન કારજ એસા રે. રખો૦ ૯
વો બાત પણ જો સચ્ચી માનો, તો કે'ના શિષ્ય મેરા રે;
શ્રમ ઉસકી પીછે લેના, વાકા ગુરૂકા મિટે ફેરા રે. રખો૦ ૧૦
બહોત મંગે શિષ્ય નીકાને, વાકા અર્થ ન હોવે રે,
બેઠા બેઠા મગ્ન નિહાળે, સંગે વાકે સોવે રે રખો૦ ૧૧
સંતકી એ રીત હે ભાઇ, નીકાલનેસે ન નીકે રે,
કારજ કરના નાહીં મનમે, રોધ હોવે વાકુ છીંકે રે રખો૦ ૧૨
નીરાંત નામકી કોન બગેબગી, વિશ્વાસ જો મન રખ્ખે રે,
બ્રહ્મરસકો જાઇ બેઠે, અગ્ર મુખકો ચખ્ખે રે રખો૦ ૧૩

પદ ૭ મુ.

મતતિવિભાગ.

મતતિમે મન લુબ્ધા હે, વાકો કયા ભાઇ ગીલના હે,
જ્ઞાનકે હિંડોરે બો'ત બિઠાયે, વાકો કયા ભાઈ ઝાલના હે ૧
મેરા બેટા મેરી બેટી, લગની વાકી વામે હે,
સતકી શિક્ષા વો નહિ માને, જાન લગા ભાઇ જામે હે ૨

---

૧૨ નીકે–નીકળે રોધ ઇ૦—જેને કામ નકરવું હોય તેને કોઇ છીંકે એટલે રોધ (અટકાવ) થાય, પણ જેને કામ કરવુંજ હોય તે કાંઈ છીંકના અપશુકનને ગણતો નથી.

૨ જાન—જીવ જામે જેવા

વો તો તેરે નાહિ માનો, દુ ખકા દરિયા યામે હે;
ભક્ત રાજ તો બોલ બતાવે, કે'ના સચ્ચા કામે હે 3
જાનો જાનો સતો કે'તે, લઘુતા વો સબ જૂઠી હે,
સતતિકુ સર્વાંગે માનો, સાધુ સમજ્મે ડુઠી હે ૪
જો ગુરૂ તુમ મુખસે બોલો, તો માનો બાત સચ્ચી હે,
પચી પચાઈ કે ગુરૂ બોલે, મૂઢ તેરી મત કચ્ચી હે. ૫
શિષ્ય હુઆ મે નીરાતકા, કોઈ કબીર ગુરૂ કે'તા હે,
સતસાહેબકી ધૂન લગાવે, જગતીમે ભાઈ રે'તા હે ૬
એસા બોલે ક્યા હોનેકા, સતતિમે સપડાયા હે,
હમ નવ બોલે મારો ઉસકુ, બાગા હમારા ભાયા હે ૭
રૂષ્ખો વાકુ રૂડી પેરે, મનકો કહું લુબ્ધાયા હે;
છૂટે દુષ્ટે ચલના છૂના, મીલી માનવ કાયા હે ૮
પશુ પખા હો જાનોગે, વાહી બાબા બેઠી હે,
નીરાતકી જો સમજ સચ્ચી, વો તો વાહી છેટી હે. ૯

પદ ૮ મુ.

માયાત્યાગ.

માયાને મસ્તાની માનો, સમજો મારૂ સાચુજી,
એ ગડાનુ તમે બાળો, શોધી શોધી ડાચુજી ટેક૦ ૧
તો તો તરવુ પાર ઉતરવુ, દેખો કો સબ સાઈજી,
માલ નહિ વામે કછુ ભાઈ, કેસે મગના મુઝાઇજી. માયા૦ ૨
માયાકો રૂપ કેસે કે'ના, જાકો રૂપ ન કહીએ જી,
બડે બડેકો વોહી ભૂલાવે, સતો ચૂપ ચૂપ રહીએ જી માયા૦ ૩

---

૩ કે'ના ઈ૦—સાચુ કહેવુ એ મગ છે ૫ પચી પચાઇ કે—વારવાર પચારીને

રૂપ જો એનું કે'વા બેસું, મને આવી વળગે જી;
મારી કાઢી મહાશ્રમથી, હોલવેલું સળગે જી. માયા૦ ૪
તોયે તમારો સંશે કાટૂ, એ છે એવી દૂતી જી;
પળ પળ માંહી મન ફિરાવે, જાણો એને ધૂતી જી. માયા૦ ૫
માત પિતાની સગાઇ મૂકાવે, તરિયાની જઈ જોડે જી;
ખત્તા એ તો ખૂબ ખવાડે, આવ્યો તેને ના છોડે જી. માયા૦ ૬
એના નેમ તો મોટામાં મોટો, સંત સાધુને સા'વાજી;
હરિગુણથી એ વેગળા રાખે, નામ ધો એનું જાવા જી. માયા૦ ૭
શિષ્યો જો સમજો તો કહીએ, માયાથી વેગળા રહીએ જી;
સુખ દુઃખ એના વિના પડે તો, એવાં દ્વંદ્વને સહીએ જી. માયા૦ ૮
સાચી સમજ એ છે મારી, વારે વારે કહીએ જી;
માયા મૂકે વાકું જોગી, નીરાંત મૂખે કહીએ જી. માયા૦ ૯
માયા છોડી તેનું પારખું, છે સે'લામાં સે'લું જી;
ધન આપીને તે તો જો જો, મન છે કેવું મેલું જી. માયા૦૧૦
આપો ત્યારે એ બોલાવે, ન આપો ત્યારે થાય મૂગો જી;
એવા ગુરુને ધકકે મારો, એના ઘરની વાટ ન સુધો જી. માયા૦૧૧
નીરાંતને તો માયા વળગી, કાન પકડ કરી અળગી જી;
નીરાંતે ચીતામાં જો જો, બેઠી બેઠી સળગી જી. માયા૦૧૨

પદ ૯ મું.

ષડ્રિપુ.

ષડ્રિપુને જીતો શિષ્યો, કથા સાંભળી મારી જી;
તરવાની એ તો તમે જાણો, ખરી બતાવી બારી જી. ટેક. ૧
કામ કઠણ છે જાણો એ તો, અમો મુખથી ભાખું જી;

---

૮ એવાં દ્વંદ્વને—સુખ દુઃખ વગેરે દ્વંદ્વ(જોડાં)ને.

ગુરૂગમે તો સે'લુ સટ છે, મારગ તેને દાખુ જી પઙરિપુને૦ ૨
સતસંગ તો રોજે કરવો, પેટ પૂરતુ કમાવુ જી,
તે પણ જો કોઈ આપે તો, બેઠા બેઠા ખાવુ જી " ૩
અતિ આહાર જાણી તજવો, એ પણ એક છે ખોટુ જી,
હક અલા એમ બોલ્યા કરવુ, નામ નિરંજન મોટુ જી " ૪
લુબ્ધામે તુ ચિત્ત ન રખે, મેરા તેરા છોડે જી,
છ રિપુ તો તેરી પાસે, હાથ આવી જોડે જી " ૫
મેને કહ્યા હે વેસા કરજો, પીછે અરિસે ડરજો જી,
કયા કરના હે વો તો આઇ, ગુરૂકે પદ ધરજો જી " ૬
બડે બિકટ વો અરિકુ જાનો, ગુરૂમતાપે સીધે જી,
હાલ ઊઠે જ્યુ સૂકા પાના, ગુરૂગ્યાનામૃત લીધે જી " ૭
નીરાતકુ તો નીરાત ભઇ હે, નામકી નિશા પીધે જી,
આપમે આપ જાન લિયા હે, વો કાહેમે બીધે જી. " ૮

પદ ૧૦ મું.

ચિત્તશુદ્ધિ.

હવે હુ સુણાવુ રે, સહુ સુણો તમે,
આખે અંધારૂ રે, આવ્યુ તે કાઢુ અમે ટેક. ૧
ખરી ખાતસે ખેલ બતાવુ રે, ખરી વાતો વદી,
વૃત્તિ તમારી ગઇ છે રે, જાણો બહુ મદી હવે૦ ૨
હુ મારૂ એ વળગ્યા રે, તેનો કરૂ નિરણો,
સત્યા સત્ય બતાવુ રે, ગાળી જ્ઞાનગરણે હવે૦ ૩
સમજ લાવી શીખો રે, વાત સાચી કહેની,

---

૨ ગુરૂગમે ગુરૂ પાસેથી મળેલા જ્ઞાનથી ૬ મેં–મે કયા કરના હે —શુ કરવાર છે? ૮ કાહેમે–શાનાથી?

અતિ લખી નિર્મળ રે, બોલ્યુ બાધ ગ્હેની હવે૦ ૪
બ્રહ્મવિદ્યા એ તો બડી રે, આજ અમો કહુ,
એક ચિત્તે સુણજો રે, મળી તમે સહુ હવે૦ ૫
બ'ધન તો છૂટે રે, તમને જે લાગ્યા,
દુ ખડા ખૂટે રે, વગઝ્યા આવી લાગ્યા હવે૦ ૬
સિદ્ધાન સમજાવુ રે, પ્રકૃતિ પુરૂષતણો,
જમે તુમ જોશો રે, માવને મહિમા ઘણો હવે૦ ૭
ચિત્તની ચેતવણી રે, અમો આજ ભાખુ,
બાકી નવ કાઇ રે, અમો બાઈ રાખુ હવે૦ ૮
ચિત્ત હોય ચોખુ રે, તો મીને બ્રહ્મરાઈ,
ચિત્ત હોય ચોખુ રે, સુધરે બગડ્યુ બાઈ હવે૦ ૯
ચિત્ત હોય ચોખુ રે, તો ગાઓ ગ્યાન ગાજી,
ચિત્ત હોય ચોખુ રે, તો ચઢો ગ્યાનવાજી હવે૦ ૧૦
ચિત્ત હોય મેલુ રે, પાગે આવ્યા મૂડો,
ચિત્ત જેનુ મેલુ રે લહુ નિત્ય ગૂડો હવે૦ ૧૧
ચિત્ત હોય મેલુ રે, ગુરૂગમ નવ લાધે,
ચિત્ત એવુ જાણો રે, મારે અને બાધે હવે૦ ૧૨
તેથી જોઇ ચાલો રે ચિત્તને શુદ્ધ કરી,
ગ્યાનઘટ ભરવા રે, ચિત્ત એ તો મુગલિખરી હવે૦ ૧૩
ચિત્તથી કઇ ચમક્યા રે, કઇક ગ્યાની ભયે,
કઇક મસ્તાને રે, કઇક કે દુ ખ ગવે હવે૦ ૧૪
નીગત ચિત્ત ચોખુ રે, કરી કથા સુણિયે,
ખરી વાત ખાતે રે, સુણી શીશ ધુણિયે હવે૦ ૧૫

---

૭ જામે-જેમા ૧૦ વાજી—ઘોડો. ૧૩ મુ બિન્ગાય

પદ ૧૧ મું.

એકાગ્રતા.

યોગીઓકું દેખા રે, બ્રહ્માકો ભજન ભાઈ;
દૂજા નવ કાંઈ રે, નિરખી સત સાંઈ. ટેક. ૧
દેહ જુદા રે, આતમા ઓળખના;
સૂક્ષ્મ રૂપે રે, વાહીકું લખના. યોગી૦ ૨
પોતે પ્રકાશે રે, બીજાનું નહિ તેજ તેને;
સ્વયપ્રકાશી રે, ઓળખો આતમા એને. યોગી૦ ૩
ભેદ વાકુ નાહીં રે, બ્રહ્મ વાકુ જાનો;
ઉદાસીન હોઇ રે, જોઇ સબ પિછાનો. યોગી૦ ૪
અદ્વૈતરૂપે રે, વા'લાજી રમતા;
માનો રમે રાસે રે, ગોપીઓને ગમતા. યોગી૦ ૫
ગોવર્દ્ધન તોળે રે, ગોવાને ચારે;
પણ રૂપ અદ્વૈત રે, માનવુ તારે. યોગી૦ ૬
અદર્શ નથી એ તો રે, જોવામાં આવે;
મનવા હોય માપ્યા રે, તબ વાકો ભાવ ભાવે. યોગી૦ ૭
નહિ તો નથી કાંઇ રે, મૂર્ત્તિ નથી એની;
અજાયબ વો હે રે, જોડા નથી કો જેની. યોગી૦ ૮
જુઓ નવુ દાખુ રે, ઉઘાડી આંખે સબ દેખે;
વા'લો એથી ન્યારો રે, રૂપ ન રકો પેખે. યોગી૦ ૯
મીચો આંખ જ્યારે રે, વા'લો તને આવી મળે;

---

૨ ઓળખના-જાણવા ૭ મનવા માપ્યા હોય-મન વશ કર્યું હોય
૮ વો-તે-આપ.

પાપ બળે પેલા રે, મળે એ તો બ્રહ્મબળે. યોગી૦ ૧૦
નથી દેવળમા બેઠો રે, જે જાઈ તુ ઝાલે,
છે દેવળમાં બેઠો રે, ખરી આંખે તુ ભાળે. યોગી૦ ૧૧
આખ જોઇયે તેવી રે, જો બ્રહ્મકો દેખે,
ન મળે એ તો જાણ્ણુ રે, ગમે એતા લેખે. યોગી૦ ૧૨
મળે સાઇ સાચા રે, દેખાવે પળમે;
મનવા વશ કરતાં રે, આવે એ કળમે. યોગી૦ ૧૩
તહીં નવ આવે રે, બડા જ્યાકા ડકા,
તોડી છુને જાનો રે, રાવણકી લકા. યોગી૦ ૧૪
સાહેબ હે વેસા રે, નીરાતકી પાસે;
મનવા કરે તાર રે, દિખા દેઉ જો આશે. યોગી૦ ૧૫

પદ ૧૨ મુ.

બ્રહ્મદર્શન

જબ દેખો સાઈ રે, તબ તનકુ તોડો,
વસે વો રાઇ રે, સબ હુ તુ છોડો ટેક. ૧
બ્રહ્મકુ દેખો રે, તબ લગે દેહ કચ્ચી,
બ્રહ્મકુ દેખો રે, તબ માયા નવ સચ્ચી. જબ૦ ૨
બ્રહ્મકુ દેખો રે, તબ ક્રોધકુ જાઓ,
દયાવકુ દેખો રે, તબ કામ નવ ભાળો. જબ૦ ૩
દયાગકુ દેખો રે, લોભકુ છોડો,
હરિસે હરખો રે, મોહકુ મોડો. જબ૦ ૪

---

૧૦ આરી મજે-ધ્યાનમા પાપ બળે—પાપ નાશ થાય (જપાદિ સાધનથી).

૧૧ દેવળમા-દેહરૂપી દેવળમા બેઠો છે ૧૨ એ-બ્રહ્મ ૧૩ સાઈ-ગુરૂ ૧૫ તાર-એકતાર-એકાગ્ર.

દામોદર દેખો રે, મદકુ મારો,
માધવકુ મીલો રે, મત્સરકુ જારો જબ૦ ૫
થાય ઉજારો રે, જગત મિથ્યા ભાસે,
બ્રહ્મકુ ભેદા રે, દે ઘટકી પાસે. જબ૦ ૬
બ્રહ્મ બડા દાના રે, આઇ ઘટમે બેઠા,
બ્રહ્મ બડા દાના રે, પ્રતિબિંબમે પેઠા જબ૦ ૭
રામ રહ્યો રમી રે, તેને ઓળખે મુક્તિ,
રામ રહ્યો રમી રે, ખોટી નથી જુક્તિ જબ૦ ૮
રામ રહ્યો રમી રે, ખરૂં મારે કે'વુ;
રામ રહ્યો રમી રે, કઇ મારે નથી લેવુ જબ૦ ૯
રામ રહ્યો રમી રે, રામ સબ જગ બેઠા,
રામ રહ્યો રમી રે, અતરમા એ પેઠો જબ૦ ૧૦
રામ રહ્યો રમી રે, ભજન વાકો કીજે,
રામ રહ્યો રમી રે, ભાવ વાકો લીજે જબ૦ ૧૧
રામ રહ્યો રમી રે, કામ વોહી આવેગો,
રામ રહ્યો રમી રે, શિષ્યો હમ ભાવેગો જબ૦ ૧૨
રામ રહ્યો રમી રે, પાસે આવો દેખાડુ,
રામ રહ્યો રમી રે, સારી સમજ પાડુ જબ૦ ૧૩
રામ રહ્યો રમી રે, નીરાતને નામે,
રામ રહ્યો રમી રે, આવે સહુને કામે જબ૦ ૧૪
રામ રહ્યો રમી રે, નીરાતકુ ભેટ્યો,
રામ રહ્યો રમી રે, નીરાતથી નવ છેટો જબ૦ ૧૫

---

૬ ઉજારો—અજવાળુ ભેદો—જાણો

પદ ૧૩ મું.

સંગત્યાગ.

સંગ બૂરાડે રે, સંગથી પ્રીતિ વાધે;
સંગ બૂરાડે રે, સંગથી સારૂં સાધે. ટેક. ૧
સંગ બૂરાડે રે, સંગથી વ્યસની બને;
સંગ બૂરાડે રે, સંગથી રીઝે મને. સંગ૦ ૨
સગ બૂરાડે રે, સંગથી ભૂંડું કરે;
સંગ નિંદે સાધુ રે, સગથી મોટા ડરે. સંગ૦ ૩
સંગ નથી સાચો રે, સગથી તર્યા બૂડે;
સંગ નથી સાચો રે, પ્રાણ આપ્યા જુઓ સૂડે. સગ૦ ૪
સંગ નથી સાચો રે, જડભરત જો જો;
સંગ એવો સાચો રે, જાણી જોઇને રોજો. સગ૦ ૫
સંગત બગાડે રે, તપસીને તપથી;
સંગત બગાડે રે, જપીલા જપથી. સંગ૦ ૬
સંગત બગાડે રે, સારાને ખોટો કરે;
સંગત બગાડે રે, લાભમાં તોટો કરે. સંગ૦ ૭
સહુ રીતે જાણો રે, સંગતથી સારૂં નથી;
સંગત છે ખોટી રે, કોઇ મારૂ તારૂં નથી. સગ૦ ૮
સંગત છે એવી રે, જોઇને કરજો;
સંગતથી છૂટો રે, તો તો ગ્યાન કંઈ ભરજો. સંગ૦ ૯
સંગ જો બગાડે રે, તો એથી ડરજો;
સંગ જોઇ કરવો રે, ખોટું સહુ પરહરજો. સંગ૦ ૧૦
સંગ તો સુધારે રે, એક હોય સાધુતણી;
સંગ સુધારે રે, સાધુ માંહી મમતા ઘણી. સંગ૦ ૧૧

સગ સુધારે રે, સાધુ મન માહી વશ્યા,
સગ સુધારે રે, મરતા સુધી નવ ખશ્યા   સગ૦ ૧૨
સગ એવો શોધો રે, નહિ મળે ઝટ લેઇ,
સગ એવો શોધો રે, કામના ધરો કેઈ   સગ૦ ૧૩
સગ મળે એવો રે, ઝટ જઇને સાંજો,
સગ મળે એવો રે, તદ્રૂપ તો થાજો   સગ૦ ૧૪
સગ મળે સાચો રે, જાણો એક સાધુતણો,
નીરાત તો જાચો રે, મહિમા વાધે ઘણો   સગ૦ ૧૫

પદ ૧૪ મુ

સદ્ગુરુના લક્ષણ.

આવો સત દેખાડુ રે, જોઈ મનમા રાચો,
શિષ્યો તમે સુણો રે, સાવ જોવો સાચો   ટેક ૧
સગ જેને તરવુ રે, ત્યારે તે તમે સમજો,
જોઈ એવો એનો રે, બીજાથી નવ ભમજો આવો૦ ૨
સુખ દુ ખ લાગ્યુ રે, કરમકે અનુસારે,
ભલુ ભુડુ ભાગ્યુ રે, સતકે શિર તારે   આવો૦ ૩
આધિવ્યાધિ છૂટે રે, સત કો દેખે,
વત્તુ ઓછુ નાહી રે, સતકે લેખે   આવો૦ ૪
નાનુ મોટુ નવ જાણો રે, સત જે સાચા,
જૂઠી સાચી નહિ રે, ખપની બોલે વાચા આવો૦ ૫
તારી મારી તોડી રે, દેહ બ્રહ્મે જોડી,
હુ તુને સૂંવાડી રે, વાસના કરી ખોડી   આવો૦ ૬

---

૧૩ કામના-ઇચ્છા
૬ ૬ તુને-ભેદબુદ્ધિને

આજ કાલ ભૂલ્યા રે, સંત તેને નાણો ;
રાત દહાડો એક રે, તેવા સતને માણો. આવો૦ ૭
નિદ્રા તંદ્રા જાણે રે, ભેદ નેહ ભોગે નહિ;
ખારૂં ખાટું મૂક્યું રે, જુગતી જોગે નહિ. આવો૦ ૮
ગળ્યું કડવું એક રે, જેને મન ભાઇ વસ્યું;
દંદ્વ જાણ્યાં એક રે, તેવા સંગે મનડું રસ્યું. આવો૦ ૯
દયાવાળો દાનો રે, દયાળ નામ લોક ભાખે;
દયા સહુમાં મોટી રે, ક્રૂરપણું નવ રાખે. આવો૦ ૧૦
શત્રુ નવ કોઇ રે, જેને આ દુનિયામાં;
મિત્ર નહિ કોઈ રે, પલળ્યા રાખે ગીણિયામાં. આવો૦ ૧૧
મૂર્ત્તિ જેની શાંત રે, ભલીભાતે પેખો;
કૂડુ નહિ કાંઈ રે, એવા સત જઈ દેખો. આવો૦ ૧૨
કથા કરે સાચી રે, વ્યર્થ વાચા નવ બોલે;
ખરૂં ખોટું કે'તા રે, કથની બીજી નવ તોલે. આવો૦ ૧૩
જરૂર જેનુ બોલે રે, બીજી નહિ વાતો;
કથા એક તેની રે, જણાયે જેની જાતો. આવો૦ ૧૪
એવા ગુરૂ જુઓ રે, પછે જઇ સગ કરજો;
નીરાંત સગ તારે રે, બીજાથી તમે ડરજો. આવો૦ ૧૫

પદ ૧૫ મું.

બ્રહ્મદર્શનનો લાભ.

જ્યારે તમે જાણો રે, આતમા તમતણો;
ત્યારે સુખ માણો રે, જેનો મહિમા ઘણો. ટેક. ૧

---

૭ નાણો—પરીક્ષાકરી જુઓ. ૮ ભેદ ઇ૦—ભેદ ભોગે (રાખે) નહિ.
૯ દંદ—સુખ દુઃખાદિ જોડા. ૧૧ પલળ્યા—પલળતાં. રાખે—બચાવે.

રૂપ નહિ પણ રૂપ દેખો રે, મન થાય મસ્તાનું;
લાલ આંખ જોઇને રે, નિરદા તમે ભાનુ. જ્યારે૰ ૨
કાન્તિ એવી તમને જણાયે રે, મનમાં આવે જેમ;
એરૂપ તો હુથી કેમ ભણાયે રે, રાખું જેમનું તેમ. જ્યારે૰ ૩
અજાયબ એ તો રે, જોશો ત્યારે જડશે;
ત્યારે મન થાશે રે, પગ આગે પડશે જ્યારે૰ ૪
ગુરૂકેરૂ ખરૂ લાગે રે, જ્યારે તમે સાંઈ દેખો;
નવું કાંઇ પેખો રે, કટે કરમ રેખો. જ્યારે૰ ૬
સુરજને તમે ભાળો રે, એને તમે દાસ કહો;
તડકો કાઢે તારેકાજે રે, એવી તમે આશે રહો. જ્યારે૰ ૫
તે તો કામ સોપ્યું રે, તે તો સૂરદેવ કરે;
દૃષ્ટિ થાય તીખી રે, ત્યારે ભાનુ જશો ડરે. જ્યારે૰ ૭
ચદ્ર વોહી તેરા રે, દાસ તુને દીસે;
'આધા કિયા તુને રે, કામના ખોટી મિષે. જ્યારે૰ ૮
મેઘ આવી વરસે રે, ડર ભાઇ! તારે;
થોડો કે' તો થોડો રે, ઘણો કે' તો પડે ભારે. જ્યારે૰ ૯
પણ એ સહુ ક્યારે રે, અજ્ઞાન રાહુ નવ જુવે,
શંકર પાસે પેસે રે, જ્ઞાનતણી સેજે સૂવે. જ્યારે૰ ૧૦
બ્રહ્મા વેદ ગાયે રે, ભજન કરી તારૂં;
વિષ્ણુ વાણી બોલે રે, વદી સારૂં સારૂં. જ્યારે૰ ૧૧
સરસ્વતી વીણા વાયે રે, ત્યારે તારો બ્રહ્મ જાગે,
નારદ આવી નાચે રે, ભ્રમ તારો ભાગે. જ્યારે૰ ૧૨
કુબેર આવી જાચે રે, ખરચવા શું જોઇએ,

---

૮ આધા ઇ૰—કામના રૂપ ખોટા નિમિત્તથી તે તેને આધો કર્યો છે

વસુ ઊભા પાસે રે, તાકે તારી તે સોઇએ જ્યારે૦ ૧૩
એવું થાય ભાઈ રે, એક બ્રહ્મને જાણે,
સુખ મળે સાચુ રે, પરબ્રહ્મ માણે. જ્યારે૦ ૧૪
નીરાત એવુ છોડી રે, સુખ તું કેમ અટ્યા;
સુખ અતિ થાશે રે, બ્રહ્મ જાય તુમા ભટ્યા. જ્યારે૦ ૧૫

પદ ૧૬ મું.

માયારૂપ કથન.

વારવાર પૂછો રે, આજ અમે તે કહીએ;
ખરૂ બતાવું રે, તમે સુખી રહીએ. ટેક. ૧
મનને વારો રે, તો તો કઈ સમજાશે;
નહિ બોલ્યુ મારૂ રે, ભાઇ મિથ્યા થાશે. વારંવાર૦ ૨
શૂન્યમા અમો જઇએ રે, આજ ખોળી લાવુ;
તે તમને બતાવું રે, રહે નહિ બીજુ સા'વુ વારવાર૦ ૩
મને જ્યારે માનો રે, ત્યારે હા કે'જો,
નહિ તો નવ કે'વુ રે, બોધ મારો ગ્રે'જો વારવાર૦ ૪
ખરી ખોટી કે'ની રે, વામે કછુ નહિ વાધો,
સમજ્યા વિના હાહા રે, અર્થ વાસે કયા સાધ્યો. વારવાર૦ ૫
મન માને તેરા રે, તબ વુ તો અટકે,
મમત ના તાણે રે, મિથ્યા ના ફટકે વારંવાર૦ ૬
વાદ નામ ન થાયે રે, બાદસે તો ડરના,
કથા નવ અધૂરી રે, આજ હમારે કરના. વાર'વાર૦ ૭
શિષ્યકુ સમજાયા રે, જઈ નવ બીજે પૂછે,
તો તો સમજાયા રે, મન ભર જાય રૂચે વારવાર૦ ૮

---

૪ મને—મનમા. ૫ વાસે—એથી

ખરી બાત કે'ની રે, ખોટીકું દિખલાની;
વાસનાકુ દાખી રે, વાકુ સત્ય તજાની. વાર'વાર૦ ૯
એસી કથા વાંચુ રે, સુણો સબ ભાયા;
ભ્રમ જાય ભાગી રે, સમજે જો માયા. વાર'વાર૦ ૧૦
વાર'વાર પૂછો રે, માયા કોણ ગુરૂ;
આજ સબ કહુ રે, રાખુ નહિ અધૂરૂ. વાર'વાર૦ ૧૧
તુમ કહો તો બોલુ રે, મન તન એક હોયે;
ડરૂં અમે આજ રે, મિથ્યા નવ વાણુ ખોયે. વાર'વાર૦ ૧૨
પ્રકૃતિ પુરૂષ બતાવુ રે, જો મનમે સજે;
આનંદમે રેલો રે, જ્ઞાન કે દશે. વારવાર૦ ૧૩
લીલા વો દોનુકી રે, કર્મ કહું સબ ભાઈ,
વાકી જે સગાઇ રે, જણાવુ ખબરાઇ. વારવાર૦ ૧૪
પીછે તમે રીઝો રે, મનવા મગન થશે;
નીરાત દુખ નાશી રે, તારૂ આજ જશે. વાર'વાર૦ ૧૫

પદ ૧૭ મું.

પુરૂષપ્રકૃતિ.

રાધા અને કૃષ્ણ રે, શિષ્ય તમે સૂણ્યા;
રૂક્મિણી ને કૃષ્ણ રે, જોઈ તારા શીશ ધૂણ્યાં. ટેક. ૧
સત્યભામા કૃષ્ણ રે, નામે તમે ભાઈ જાણ્યાં;
કાળિંદીની તીરે રે, જેણે સુખ માણ્યા. રાધા૦ ૨
ગોપી અને કૃષ્ણ રે, એકમેકે રમતે,
રામ અને સીતા રે, વન વનમે ભમતે. રાધા૦ ૩
શિવ અને શક્તિ રે, તે તો સુણી હશે;

---

૯ સત્ય—નિશ્ચય તજાની-તજવની—તજાવવી.

જના સાવિત્રી રે, તારે મને વરી. રાધા૦ ૪
એમ દેત બે બે રે, નર અને નારી;
એ તે ખરૂ હશે રે, કે ખોટે જાયે રે હારી. રાધા૦ ૫
એવુ મન આવ્યુ રે, તે તો આજ હું કહું છું;
પ્રકૃતિ અને પુરૂષ રે, જાણી સુખી રહું છું. રાધા૦ ૬
છે એ બે કેવાં રે, તમને સમજાવું;
પછે નહિ ભાઈ રે, તારે કંઈ જાવું. રાધા૦ ૭
પણ ધ્યાન રાખે રે, તો તો સબ જાણે;
ધ્યાન કદા ચૂકે રે, તબ કછુ ના માણે. રાધા૦ ૮
પુરૂષરૂપ થોડો દેવા રે, બ્રહ્મ જાકો ભાખે;
અપાર ગુણ જેના રે, નિગમ નેતિ નેતિ દાખે. રાધા૦ ૯
કોઈ નવ જાણે રે, રૂપ તેનુ કેવું;
ભક્ત કહે હુ તો રે, નિત્ય જેને સેવુ. રાધા૦ ૧૦
તે પુરૂષને વળગી રે, આવી અણતેડી;
નિર્બંધ તો જાતે રે, ઉપર પડી બેડી. રાધા૦ ૧૧
માયા નામ તેનુ રે, પ્રકૃતિ કોઈ કહે;
ગુડ ગોળ એકજ રે, ભેદ દેશ વિષે રહે. રાધા૦ ૧૨
ઘણી તરછોડી રે, તોય વળગી આવી;
ભ્રાંતિ પમાડી રે, જ્યાકે મન ભાવી. રાધા૦ ૧૩
અલખ ભૂલાયા રે, દેહકે બીચ જોડા;
માયા નામ તાકા રે, હરિકુ નહિ છોડા. રાધા૦ ૧૪
દેહકે બીચ વ્યાકુળ રે, કર ડાલા દીને;
નીરાંતે નીકાલ્યા રે, શ્રમ લેકે ચીને. રાધા૦ ૧૫

---

૧૧ નિર્બંધ–સબંધ. ૧૨ દેશ વિષે–દેશ ભાષા વિષે.

પદ ૧૮ મું.

પ્રકૃતિનો પરિવાર.

પ્રકૃતિ છે મોટી રે, માયા જેનું નામ કે'છે,
કેવે રૂપે રે છે રે, સત તેનું કામ કે'છે ટેક ૧
સહુ વસે એમાં રે, કોઇમાં નવ એ વસતી,
ખશીજાય સરવે રે, એ તો ભાઇ નવ ખસતી પ્રકૃતિ૦ ૨
મિથ્યા નથી એ તો રે, ખરી એ તો જાણો,
પણ રખે માણો રે, આજથી એ તો જાણો પ્રકૃતિ૦ ૩
પૃથ્વી એ તો એની રે, જાણો તમે જણી,
જળ એ તો એનું રે, કહીએ અમે ભણી પ્રકૃતિ૦ ૪
તેજ તેમ તેનું રે, વાત સાચી કહેવી,
વાયુ બેટો એનો રે, માનો એને દેવી પ્રકૃતિ૦ ૫
આકાશ આવું મોટું રે, એ તો એને પેટે વસે,
ગંધ જાણે એ તો રે, રસમાં રસે કસે પ્રકૃતિ૦ ૬
રૂપ જેને કો'છો રે, વો તો ભાઇ વામે વસે,
સ્પર્શ નામ એનું રે, શબ્દ જે દેખો દશે પ્રકૃતિ૦ ૭
જોવું તે તો એનું રે, સ્વાદ તે તો એનો ભણો,
સુણો એ તો ભાઇ રે, ચમડી તો યાકી ચણો પ્રકૃતિ૦ ૮
મુખે સારૂ સારૂ રે બોલે એ તો નહિ બીજી,
હવવે હાથ જાને રે, ચાને પગે એ રીજી પ્રકૃતિ૦ ૯
નારી છતા શિશ્નનું રે, કથ જેનો વિપણુ,
ફૂરાગત એ તો રે, ધણી જેનો વિપણુ પ્રકૃતિ૦ ૧૦

---

૭ દશે–દિશે–દિશાઓમાં ૧૦ શિશ્નુ–જનનેંદ્રિય ફૂરાગત–અપેત્સર્ગ–ગાગ

મન એમાંથી રે, થયું જાણો સરવે;
બુદ્ધિ એ તો બેટી રે, લાવે એને એ ગરવે. પ્રકૃતિ૦ ૧૧
અહંકાર એવો રે, છોકરો કરી રાખ્યો;
ચિત્તને જાણવુ છે રે, એવો એનો છે શાખો. પ્રકૃતિ૦ ૧૨
બ્રહ્મને ભૂલાવ્યો રે, માયા દેવી એ મોટી;
કાળ યાકો ચેરો રે, વાત નથી ખોટી. પ્રકૃતિ૦ ૧૩
ચોવીસ તો જાણો રે, બેટા બેટી એનાં,
પચીસનો કાજ રે, રૂપ છે જેનાં. પ્રકૃતિ૦ ૧૪
એવી પ્રકૃતિને નમી રે, કથા કહીએ,
નીરાતમન રાજી રે, સુખીઆ તો થઇએ પ્રકૃતિ૦ ૧૫

પદ ૧૯ મું.

પુરૂષનુ રૂપ ભાખી રે, પ્રકૃતિતણું કહ્યુ,
સીધુ સમજાવ્યુ રે, રૂપ એ જેવુ કહ્યુ. ટેક. ૧
આજ કથા એટલી રે, કહી અમો ઉઠુ,
કાલે આવો કે'શુ રે, ભણવું નથી જૂઠુ પુરૂષનુ૦ ૨
કથા કે'વી સાચી રે, પુરાણી જ્યારે થયા,
પુરાણીકા નાતા રે, મનમે અમે ગ્રહ્યા પુરૂષનુ૦ ૩
પુરાણી કથા સાચી રે. કરો સમ મન લાઇ;
તો તો શ્રોતા રીઝે રે, અઠા દિયો સમજાઇ પુરૂષનુ૦ ૪
માન પામો મોટુ રે, ખરા ખરા સહુ કે'શે;
સચ્ચ બાત માનો રે, નીરાત ભગત કે'છે. પુરૂષનુ૦ ૫

પદ ૨૦ મું.

શિષ્ય મળો રોજે રે, ઘટમે સમજો,
પુઠી માહી માહી રે, ખગ તમે પચજો ટેક ૧

૧૩ યાકો-એનો ચેરો— ચેલો ૩ નાતા—સંબંધ.

જો નવ જાણો રે, કાને આવી પૂછો,
અમો સમજાવુ રે, મનમે રૂચો. શિષ્ય૦ ૨
ધ્યાન ધરી જો જો રે, ખરૂ કે'વુ મારૂ;
નવ બોલો મુખે રે, હા હા બહુ સારૂ શિષ્ય૦ ૩
નહિ તો થાશે કેવુ રે, તે અમો કહીએ,
લોટ નારી દળતી રે, ત્યાહી જોવા જઈએ શિષ્ય૦ ૪
ઉંચે બેડી બેડી રે, લોટ કૂતરા ચાટે,
દળી દળી મરતી રે, જાગી ભરો ઉચ્ચાટે. શિષ્ય૦ ૫
તેવુ નવ થાય રે, મનમા સહુ ધરજો,
નથી કહ્યુ મે તો રે, કૂકુ કે તમે પરહરજો શિષ્ય૦ ૬
બેશો નથી જોઈ રે, અમે ભાગવત ભણિયા,
હ સો જોઈ બોલ્યા રે, વિવેકે ખીર નીર ગણિયા શિષ્ય૦ ૭
કાલે કે'તા આવો રે, જાઉં કથા સુણવા,
ધારો મન કેવુ રે, તમે પાવન કરવા શિષ્ય૦ ૮
બોલો બ્રહ્મ બ્રહ્મ રે, જય જય એની ભણો,
અચ્યુત એ કેશવ રે, ગુણ નિત્ય એના ગણો શિષ્ય૦ ૯
સાહેબ છે સહુના રે, બચો તો આવો કાને,
નીરાત બ્રહ્મ ભાળે રે, ગાઈ રસ બ્રહ્મ તાલે શિષ્ય૦ ૧૦

કથા ૨ જી.

પદ ૧ લુ.

કથા સાંભળવા આવો ગારી, કહુ વાત તો ધારી ધારી, ૧
વૃત્તિ એક કરો સતો, સુણો મોટા મહતો
બીજા દિવસની કથા આજ, મઝે સુણજેથી બ્રહ્મરાજ,
હોજાવે સબ કામ, મીને અગમેસે રામ ૨

વેસી કથા અમારી, જો ગ્યાનદૃષ્ટિસે બિચારી;
તો તો થાયે કાંમ, મીલે તમકું સુંદરશ્યામ. ૩
તેશ નેહ જો તું દખે, ઉસીકી બાત વિષેખે;
કેવી રીત થયો તેહ, આજ દાખું નિઃસંદેહ. ૪
એની કેવી બલિહારી, તે તો આજ કહું વિચારી;
થાય આનંદ શિષ્યો જેમ, મારે કથા કે'વી તેમ. ૫
ભલે નિંદા બંદા કોઇ, એવી બ્રહ્મની એક સોઇ;
નથી ઢોંગી ધર્મને ધરવો, નથી બ્રહ્મ નિરાળો કરવો. ૬
અભેદ અછેદ તમને કે'વો, દેહી માંહી બતાવી દેવો;
થાવ સુખી જે જે વાતે, મારે કે'વુ તે તે જાતે. ૭
બ્રહ્મરૂપે આપણ થઈશું, ત્યારે તો આનંદ રહીશું;
કરી હમણાં બીજી વાતો, જેથી જણાયે જાતો. ૮
લીલા બ્રહ્મકેરી છે ભલી, જેની નિશાની કંઇક મળી;
તેથી વાત અમસે હોવે, દૂજા કયા જાને વો રોવે. ૯
નિગમ નેતિ નેતિ ભાખે, વાકો રૂપ કોઇ ન દાખે;
ધન્ય ધન્ય કહે સબ કોઇ, યાકો કૌન ભાઈ જોઈ. ૧૦
તુમારે સંશય સબ મીટાવુ, એક એક કરી સમજાવુ;
પહિલા કહ્યા જો જો હમને, સ્મૃતિમે રખયેના તમને. ૧૧
દેહીકી કે'તાહુ બાત, સુનો તો હોવે સાક્ષાત;
નીરાંત નામકા જાને મર્મ, વાકે છૂટ જાવે કર્મ. ૧૨

પદ ૨ જું.

એ દેહ દેખો તુમારા, વાંહી નિસાન હે અમારા;
વો કેસે પરગટ ભયા, વાકા સંશે જોઇશે દહ્યા. ૧

૧ એ ઈ૦—સાંખ્યમતાનુસાર જગદુત્પત્તિ કહે છે.

એક કમલ ભયા ઉત્પન્ન, જલમેં જાનો સહુ જન,
વાકે છિદ્ર પાડે ભગવન, મે સુનાવું ટોઈ મગન ૨
પછે એ કમલ તો ખીલા, જાકુ જગજીવન મીલા,
પહેલે મુખ હુઆ તુમારા, અગ સુનો શબ્દ અમારા ૩
ઇસિમે આઇ કૌન સમાવે, વાકો ભેદ ગ્યાની પાવે,
બાની ઇંદ્રી જાનો, વાકો દેવતા અગ્નિ માનો ૪
પછે થયું નાક જેહ, પ્રાણ ઇંદ્રી કહીએ તેહ,
એનો દેવ વાયુ જાણો, તન મનથી આપ પિછાણો ૫
પછે થઇ આંખો બેન, ચક્ષુ ઇંદ્રી કે છે તેય,
એનો દેવ સૂરજ મોટો, જેનો કોઇ નથી જોટો ૬
કાન થયા પછી સાર શ્રોત્ર ઇંદ્રી કે' નિરધાર,
એનો દેવતા દિશા જાણો, સારૂં કહ્યું સાચું માનો ૭
ત્વચા થઈ પછે ઉત્પન્ન, રોમ કેશ ઇંદ્રી પાવન,
એનો દેવ કહીએ જેહ, સર્વ ઔષધિ નામે તેહ ૮
ગુહ્યેંદ્રિય પછે થાય, વીર્ય ઇંદ્રી તો મનાય,
એનો દેવતા વરૂણ, જાણો ધારો પુણ્યે ૯
થઇ ગુદા પછે જેહ અપાન ઇંદ્રી તેહ,
તેનો દેવ છે ભાઇ મોટો, જેનો કોઇ નથી જોટો ૧૦
જેનું નામ સુણી કંપો, જેનાથી નહિ જંપો,
વો દેવ હે વાકા ભાઈ, મૃત્યુ નામ જાનો સમુઝાઈ ૧૧
નામ નીરાંતનું જો લવે, સબ દેવ આવી સેવે,
નામે તર્યા બહુનાઇ, મીલગઇ છે જુદાઇ ૧૨

---

૧૨ બહુનાઇ—અર્થાત્ ઘણા મીલગઇ—મળીગયા

પદ ૩ જું.

જો કમળ હુઆ આધ, વાકો સુણો સાદ;
ગુદકે દેવતા કહે, અબ આગે કયા રહે. ૧
હાથ હુએ વાકે ઉત્પન્ન, બળ ઇંદ્રિ હે પાવન;
દેવતા માનો બડ રાઇ, સુરદેવ જાનો કામ પાઇ. ૨
પગ હુએ પીછે જાન, ચલનઇંદ્રી વાકી માન;
વિષ્ણુદેવ બડે મહત્તાઈ, જ્યાકે ભક્તલોક ગુન ગાઈ. ૩
હુઈ નાડી જો પીછે રે'તી, રૂધિરમે સમાઇ કે'તી;
વાકા દેવ હે ભાઈ, નદી નામે જાના જાઇ. ૪
પેટ થયું પછે મારૂં, સાંભળ કે'વું મારૂ;
ક્ષુધા તૃષ્ણા ઇંદ્રિ જાનો, સમુદ્ર દેવતા પીછાનો. ૫
પીછે હૃદય જાણ, જામે પ્રકટ રહે ભાન;
વાકો ઇંદ્રિ જાનો મન, દેવતા વિધુ હે ધન. ૬
હે ઓ તો સબસે ન્યારા, સુનો સુનાઉં મારા;
સબમે હે એક એક, તામે હે અનેક. ૭
બુદ્ધિ ઇંદ્રી એમાં, બ્રહ્મ દેવતા છે જેમાં;
અહંકારઇંદ્રી એમાં, રૂદ્ર દેવતા છે તેમા. ૮
વળી ચિત્તઇંદ્રી જાણો, જીવ દેવતા પ્રમાણો;
એ વિધિનુ તારૂં રૂપ, તું તો સર્વતણો ભૂપ. ૯
દેવ કારજ તારૂ કરે, તુ તો ભટકી પેટ ભરે;
એથી કારજ ના સરે, મરે અને અવતરે. ૧૦
માને મારૂં તો છૂટે તાપ, બ્રહ્મ જાણે તો જાણે માપ;
અમે થોડું સમજાવું, નથી ભાણે બેશી ખાવું. ૧૧

---

૨ સુરદેવ—ઈંદ્ર. ૬ વિધુ—ચંદ્ર.

ગુરૂ ગમની એતો વાતો, મીટી અજ્ઞાનની રાતે,
નીરાત થાયે તદ્રૂપ, જાણે દેહ જો અનુપ ૧૨

પદ ૪ થુ.

પરમાત્મરૂપે થાવ, તેની વાણીનો કહુ દાવ,
જાણો ફલને જાણ, ત્યારે રહે નહિ કંઈ તાણ ૧
મુક્તિ મળે એની મોજે, વરસાદને કોણ તેડે,
ટળે અવતરવાની પીડા, મળી સુખભોગની ક્રીડા ૨
થાય રાધાકૃષ્ણનુ જાણ, કરો તેના વિખાણ,
એહ શૂન્યશિખરપર ચઢે પાછા પગલા નવ પડે ૩
ત્યારે મળી જાશુ, નહિતો રહે ઊભી તાણ,
નિશદિન જપ જાપે, અજપાનુ કારજ કાપે ૪
કોઈના સામુ નવ જોવાય દુ ખ આવ્યે નવ રોવાય,
નિંદા થાય ન કોની જો હોતી હો સો હોની ૫
સભર ભરિયો જાણે પ્રભુ જઈ કોઈને ના દુભુ,
એવી વૃત્તિ થાય જ્યારે, પ્રભુ ઓળખ્યા ત્યારે ૬
માટી સોનુ સમાન, એવુ થાયે ભાન,
ત્યારે તરો તમે, ઓળખો જ્યારે શમે ૭
નહિતો ભમો ભાઈ, બે લોકથી બગડો જાઈ,
અમો કહ્યુ એવુ થાય, તો તો મુગતી લાગે પાય ૮
પરમધામમા તુ જાય, ત્યા તો સુખી થાય,
નવ ભોગે તુ જો ભોગ, મીટે સબ આરોગ્ય ૯
કરે દેવ દેવી સેવ, બીન માગ્યે તતખેવ,
જો આશા રાખે એની, તો તો માગ્યુ એવુ કે'ની ૧૦

---

૫ જો હોતી સો હોની—જે થવાનું તે થાય ૭ શમે—એ૦ બુદ્ધિ શમે.

માગવું તે તો ખોટું, દુઃખ નથી એથી કો મોટું;
તે તારે કરવું પડશે, લોભી નહિ તેને સારૂં જડશે. ૧૧
કરો વિના ફળની ભક્તિ, સાધ્ય થાયે સર્વ શક્તિ;
નીરાંત તેને વશ હરિ રાખે, દુઃખદેવાનું ના દાખે. ૧૨

પંદ ૫ મું.

એક સુણો શિષ્યો નવું, તારૂં કલેવર કયમ હવુ;
તેની જાણું અમે વાત, મટી જો અજ્ઞાનની રાત. ૧
ગ્યાન ભાનુ ઉગે જેને, બધું દેખાયે તેને;
કછુ છંકાઇ નવ રહે, દેહ દેવ આવી કહે. ૨
સબ ઘટકી જાને બાત, જ્યારે થાયછે સાક્ષાત;
સર્વ શાસ્ત્રનો જાને સાર, હોવે જ્યારે બ્રહ્મવિચાર. ૩
રાસ લીલા બેઠા દેખે, સબ આસનપેસે પેખે;
પુરૂષકુ હોવે આમક્તિ, હોવે રામાકી ભક્તિ. ૪
કરે સગ પુરૂષ જેસા, જીવ વીર્યમે જાવે તેમા;
રામાકે ઉદર માંય, જીવ જાકે બેઠે વાંય. ૫
એક રજની વીતે જબ, બેગા હોજાયે છે તબ;
પંચ રાતી જાવે જાન, ગોળા હો જાવે નિરવાન. ૬
દશ દિવસ રાતી થાય, પેગી માસકી હો જાય,
એક માસમે બને શિરા, દો મહિને બાગે બીરા. ૭
હોવે હાથ પાઉ જાન, તીન મહિને કરૂ વિખાણ;
હોવે નખ જો તું કટાવે, રૂવે હોવે જો તું રમાવે. ૮
હડ્ડી હોવે જોતું બધાવે, છૂપેઅંગ હોવે લજાવે;
ગુદા ઇંદ્રી હોવે જાન, બાખે પડે સચ્યા માન. ૯

૭ શિરા–શિર. બીરા–બીડ. ૯ હડ્ડી–હાડકાં. બધાવે–વધારે. છૂપેઅંગ—જનનેંદ્રિયાદિ. બાખે—છિદ્રો.

હોવે ચારે માસ, ધાતુકી જાનો આશ,
પચ માસકા પ્રમાન, પ્યાસ ભૂખકા હોય ભાન ૧૦
છે માસમે ફરતા દેહ, ચલના વલના જાને તેહ,
સાત મહિને ખાયે માત, તેથી થાયે શાત. ૧૧
કડવુ ખાયે તો કમકમે, ઘણો ઉદરમા ભમે,
આઠ માસે ભૂખી માત, કૃમી કરડે તારૂ ગાત ૧૨
બધ હાથ ને પગ તારા, તેને થાયે નહિ વાર્યા,
કદી થાયે ગર્ભપાત, તો તો થઇ અજ્ઞાન શાત ૧૩
નવમે માસે નીકળવા કરે, અહીંથી તહીં તુ તો ફરે,
છૂટે નહિ બધન પડ્યો, ચર્મપિંજરામા જડ્યો ૧૪
એમ કરતા થયા દશ માસ, હોવે માડીને ત્રાસ,
અકરમી કહી વખોડે, ઉભા ફરી દુખમા દોડે ૧૫
તોય છૂટે નહિ તુય, વળી વળી શુ કહુ હુય,
નીરાત પછીનો કહુ દશા, જોજે સુખમા વશ્યા. ૧૬

પદ ૬ ઠું.

આવે દાઇ મારે માર, તોકો નહિ કોઈ ઉગાર;
મુઢ દાઇ મિલી તો મારે, ચતુર હોયે તો ઉગારે ૧
જો પુતરૂપે તુ આવે, તો તો સઘ બોલાવે,
પુત્રીરૂપે [illegible], મોઢુ મરડી રોઇ ૨
પુત્ર કે પુત્રી કોઈ, નાખે નરકમે પેખો જોઈ,
જાણે દાઇ ચતુર, પડશે નરકમે પુર ૩
પછી તેરેકુ લેવે, માથા મઝનકુ જાડ ચેવે,
ગુરુદત્તકી દખો નિશાન, જન્મ દિયા લક્ષ્યા ભગવાન ૪

૧૧ છે—છ ૧૨ ગાત—ગાત—તારીર
૧ તોકો—તારો

ઉંઆ ખુંઆ કુચન કિયા, એ સેહો જાઓ સબ લિયા;
તો તો સંસારસેં તર જાના, એસી સમજ કયાંસેં પાના. ૫
હું પૂત સબ ખેલાવે, જો આવે સો લે જાવે;
તું ભૂખા એ નવ જાને, તેરેકુ સબ મીલી તાને. ૬
મુગા પડા મચ્છર કાટે, કોઈ ચટાવે સો ચાટે;
હોયે મલિન અંગ અપારા, ના'નેકા નહિ વારા. ૭
ન'વડાવે તો ના'ય, ખવડાવે તો ખાય;
એવી દશા મૂગી થાય, તોયે જપે નહિ બ્રહ્મરાય. ૮
દિન દિન મોટા થાય, જોઇ રીઝે માય;
મેરા બાળા બડા થાય, એથી દુઃખ તો જાય. ૯
બાળા રમવા જાય, બ્રહ્મ દિયે ભૂલાય;
એસી કર્મકી આંટી હોજાય રંડીકા માટી. ૧૦
ધ્રુવ જેસાકુ ન જાને, અજ્ઞાનકુ વિખાણે,
એસી અંધી જાય દશા, પિછે જવાનીમે વશા. ૧૧
તાકી દશા બાખુ, ગ્યાનકા ઘૂટ દાખુ;
નીરાંત ચાખો ભાઈ, સુણો બાઇ ને જે ભાઈ. ૧૨

પદ ૭ મું.

જવાનીમે હોવે ઘેલા, નવ રખે અંગ મેલા;
વસ્ત્ર અછે અછે પેને, ડરાવ્યો ડરે નહિ શેણે. ૧
બાકરી સબસે બધે, કારજ કરે સધે;
મદ્યપાન જા પીવે, અજ્ઞાનકો પટ શીવે. ૨
મેરા તેરા કરતા, આંહી તાંહી ફરતા;
બનજાયે દિવાના, કોઇકિ ના માના. ૩

---

૬ હું–છુ ૬ પેને—પેરે.

વાત તારી વંઠે, માયા બાઝે કંઠે;
અજબ ખેલ ખેલાવે, એવે બુઢાપન આવે. ૪
તેમાં દુઃખ તો વેઠે, સારૂં નરતુ મેટે;
પડે દાંત ને થાય બૂરૂં, એકે રહે ન અધૂરૂં. ૫
નવ આત્મા લેવો જાણે, સંસારને વિખાણે;
એવો ભુંડો ભેખ, તારો થાયે દેખ. ૬
મરતાં સંન્યાસી કરે, કોશે ઇકોતર તરે;
જેણે જાણવાનું ન જાણ્યુ, જેણે ખોયું આવ્યું ટાણું. ૭
તેને સન્યાગી કરે, તે પાપના ભારા ભરે;
સાન્યાસીકે ધર્મ, વાકે વેગળે કર્મ. ૮
એ કહ્યુ ના જાને, છુટ્યા તો અન્ન તાણે;
મુઓ તો શંખ મારે, સન્યાસીનુ શ્રાદ્ધ ન સારે. ૯
એવી માયા લાગી, સારી સમજ ત્યાગી;
જોયુ નહિ જાગી, થયો તુ તો વેરાગી. ૧૦
સહુ નામનુ કીધુ, એકે પ્રકારે ન શીખ્યુ;
નવ જાણ્યો કાકો કાળ, નવ જાણી તેની ઝાળ. ૧૧
ઘણા જોયા મરતા, તોય જાને ના ડરતા;
નીગત આવ્યો જાણો, કાવ ચૈતંદા પરાણે. ૧૨

પદ ૮ મું.

કાજે દીધા ઝડપી, મરતો ત્યારે કરપી;
નવ અપાયું કંઇ જાણ, નવ ખરચાયુ નિરવાણ. ૧
આ તો લેઇ આવ્યો કાગ, એવી પડી છે દાગ,

૯ એ--જે—આનુનનની મગળાણે—રાગની એમનાખુમાં—
લહુનામાંજ.

પે'લુ કેમ ન જાણ્યું, બ્રહ્માનંદને નવ માણ્યું. ૨
ઓળખ્યું નહિ ટાણું, આજ સમજ આણું;
અતે કહ્યું સારૂં, વો તો લાગ્યું ખારૂં. ૩
લે ગયા કાળ કરાળા, હાથમે રહી નહિ માળા;
લે જાકે નરકમે ડાલા, વાં બડે બડેકું ભાળ્યા. ૪
ઘોટે સતકી મોજું, જાતા કરને સોજું;
જાકુ મારી નીકાવે, વો સંત તો મોજ માંહે. ૫
દુખ ઉનોકે દેખે, દયા ન લાવે રેખે;
જેસી યાકી કરણી, તેસી પાર ઉતરણી. ૬
એગ્ના દુખ શિખ્યો, મનમે કરના નીશ્ચયો;
સુનો કથા એક ચિત્તે, તો ભરાવ ન ભીતે. ૭
આજ હો ગઈ કથા પૂરી, સુનનેકી બાત અધૂરી;
સમજ ગયા સત સચ્ચા, ભટકા મનકા કચ્ચા. ૮
એની કથા હોવે નિત્ય, હોવે ધ્યાન નિત્યાનિત્ય;
સચ્ચા વો લે જાય, જો ઉંઘે સો દે જાય. ૯
ચીને આતમા હોવે સાધુ, વ્યાધ્ર કરે ના બાધુ;
સતકી લીલા ગાઈ, તન મનમે આનદ પાઈ. ૧૦
કથાકા નામ નિમિત્ત, ડારી અજ્ઞાનીકો ભીત;
સમજ્યા આતમા શુદ્ધ, સમજે હોવે બુદ્ધ. ૧૧
ધ્યાનકી બાત હે સે'લી, સમજે નાહિ મતિ ઘેલી;
નીરાંત નિરંજન જાને, વો તો વોહીકુ પિછાને. ૧૨

---

૫ સોજુ-મોજુ (સેવ ?) કરના કરતા જોય છે। ૭ નીશ્ચો-નિશ્ચય. ભીતે-ભયમાં ૯ નિત્ય નિત્ય-નાશવંત અને અવિનાશી વસ્તુનું. ૧૦ બાધુ -બાધ-પીડા

અવતારખંડન.

વારાહાવતાર.

રાગ રામગ્રી

વાત કે'વી અવતારની, સુણો શ્રોતા આજ,
નિંદા તો નવ મે કરૂ, લાગે ગુરૂકો લાજ.　　૧
સત્ય આવે સાનમે, તે દિખાઈ દઉં,
મન ચાહે તો માનવો, જ્ઞાનીના હે મેઉ　　૨
વારાહનો અવતાર છે, પુરાણકેરી માંય,
જેણે પૃથ્વી ઉદ્ધરી, એવી વાતો ત્યાંય.　　૩
યોનિ જો જો પશુતણી, ભુંડની પંક્તિ કેઈ,
પરમાત્માને એ ગમી, પુરાણ કે' છે જોઈ　　૪
ભુંડ પૂજે મૂર્ખજન, પુરાણનું દઇ પ્રમાણ,
નરક ખાય નરકે સૂવે, એ તો છે સહુ જાણ　　૫
તોય જઈને પૂજવો, એ કેવું અજ્ઞાન,
પુરાણ કંઇ ખોટા નથી, સર્વત્ર ઇશ્વર જાણ　　૬
તેનું એ દૃષ્ટાંત છે, સમજો સાચી વાણ,
પાસે મૂકી આતમા, મૂરખ થાય અજાણ　　૭
ભુંડને બ્રહ્મજ માનો બળો એહની સાન,
હિરણ્યાક્ષને મારિયો, તેથી એ ભગવાન　　૮
મારે વાઘ તો સર્વને, કહે જઈને ભગવાન,
મિથ્યા શું ભટક્યા કરે, જાને થઇ અજ્ઞાન　　૯
માનો ઇશ્વર સર્વમાં, ભુંડ નહિ પુજાય,
નીંગન પૂજે ભુંડને તો તો ખંડન થાય　　૧૦

---

૨ મોં—મોટા ૮ બ્ર[illegible]—[illegible] ૧૦ ખંડન—તો તમે ભુંડને પૂજશો તો તેનું તો આવી રીતે ખંડન થાય છે

મત્સ્યાવતાર.

રાગ ચાલતો.

એક મુનિએ પાળિયું, દયા આણીને મચ્છ;
ઘટમાં રાખ્યું તેહને, જળ રેડીને સ્વચ્છ. ૧
દયા નહોતી દેહમાં, યવન હોત કો પાસ;
રોજો છોડત તે ઘડી, ભક્ષણ કરીને ખાસ. ૨
તે મચ્છ તો વાધિયો, ઘટે ન માયો જાણ;
તળાવમાં તો નાખિયો, એવા મુનિ અજાણ. ૩
વામે સમામ નવ ભયો, નદીમે ડાર્યો જાણ;
સરોવરમે વો લે ગયે, પંડિત મુણો સુજાણ. ૪
સરોવરસે વો બઢ ગયા, સાગર ડાલ્યા જાઇ;
બડારૂપ વાં હો ગયા, કહેતે જાઉં લજાઈ. ૫
નૌકા એક વાપે ધરી, બચાએ પુણ્યવાન;
વો મચ્છરૂપ ભગવાન થા, દુનિયા જલ ગઈ જાન. ૬
દુનિયા ડુબ ગઈ જે સમે, રખી મચ્છ ભગવાન;
ખલ્રિરૂપ વો મચ્છ ભાયા, જગત જીવાડન જાણ. ૭
વા દિનકે સબ પૂજતે, મચ્છરૂપ ભગવાન;
યવન લોક પણ પૂજતે, પેટકી સમજી સાન ૮
જ્ઞાનીજન નવ ગાડતા, માને ખોટી વાત;
જગતપ્રલય જો માનિયે, તો માણી વિખ્યાત. ૯
પણ પૂજાને પાત્ર નહિ, બીના સદ્‌ગુરૂ જાત;

---

૨ રોજો છોડત—પારણા કરેત । ૩ ઘટે–ઘડામા.

૬ નૌકા ઈ૦—એ મત્સ્યના ઉપર એક નૌકા (હોડી) મૂકીને પુણ્યવંતો-ને બચાવ્યા । જલ ગઈ–જળમાં ગઈ.

નીરાંત બ્રહ્મમાનો વૃથા, ખોટી જાત ને ભાત. ૧૦

કચ્છાવતાર.

રાગ ચાલતો.

સમુદ્રમાં અમૃત રહ્યું, ગળિયા સુર અસુર;
મહેનત કરવા લાગિયા, બળ કરી ભરપૂર. ૧
નાગનું કીધું નેતરૂ, ખેંચે બંને ત્યાંય;
રવઇઓ પર્વતતણો, દેખો માલ હે માંય. ૨
જ્ઞાનીકી એ સમજ હે, અજ્ઞાનીકે દેવ;
કાચબા પૂજે જાઇકે, કરે બિધ બિધ સેવ. ૩
દેવ હમારા કાચબા, જૂઠા હે સબ કોઈ;
સદ્‌ગુરૂસી કછુ ના બને, કરે કાચબા જોઈ. ૪
અબુદ્ધિ એસી હો ગઈ, કાચબારૂપ ભગવાન;
પર્વતકુ જિને ધરા, કેસો વો બળવાન. ૫
પીઠ ઉપર ધરી રખા, બળ દેનુકા ધાર;
વાદિમા નવ વો ગયા, સમજો સાર અસાર. ૬

મોહનીરૂપ.

રાગ ચાલતો.

અમૃત કાઢ્યું બે મળી, લઢિયા બંને ભાઈ;
દૈત્ય અમૃત લઇ ગયા, દેવ રહ્યા શરમાઇ. ૧
પરમાત્માની સ્તુતિ કરી, આવ્યા તે તો ધાઇ;
જેને કાજે અંત સહુ, મરે ઘણા ફૂટાઈ. ૨
તે બોલાવ્યા આવતા, એ છે કેવી નવાઈ;
રૂપ ધરે વળી તે ઘણાં, દેવ જાય ફૂલાઈ. ૩
સ્તુતિ કરીને માગિયુ, આપો હે જદુરાઇ;
અમૃત દૈત્યો લે ગયે, અમે રહ્યા મુઝાઇ. ૪
ત્યારે રીઝયા બ્રહ્મ જે, ધર્યું નારીરૂપ;
પુરૂષ ફિટિ પ્રકૃતિ થયો, નારીરૂપે ભૂપ. ૫
રૂપ ખોત બધારિયો, મોહ્યા દાનવ મૂઢ;
કપટ કર્યું ત્યાં નારીએ, બોંત ગૂઢમે ગૂઢ. ૬
છળ્યા દૈત્ય એ નારીએ, પ્રકૃતિ વશ મનાય;
પુરૂષને કયમ તે કહું, ખોટુ કેમ વદાય. ૭
એમ મૂઢ જન બોલતા, જરા નહિ લજાય;
કપટી નારી બ્રહ્મ કે', પડે ઘણી મઝાય. ૮
અમજે જ્યાની સર્વ તો, મૂરખ ખત્તા ખાય;
બ્રહ્મતણું કઇ રૂપ છે, જો નારી લખાય. ૯
નીરાંત ભામા જાણવા, નારીરૂપે ભ્રમ;
કદી એહ નવ છૂટશો, પ્રકૃતિ કો'છો બ્રહ્મ. ૧૦

નૃસિંહાવતાર.

રાગ ચાલતો.

હિરણ્યકશિપુ મારવા, ધર્યો જેહ અવતાર;
પ્રહ્લાદને ઉગારવા, અસુરકો મારણહાર ૧
નર નહિ નારી નહિ, પશુ પખી નહિ કોઈ,
એવુ રૂપ નૃસિંહનુ, કે'વુ વિચારી જોઈ ૨
સમજ પડે નહિ રૂપની, નરસિંહ દો સમજાય,
પૂજાકો પ્રત્યક્ષ નહિ, ચિત્ર જાકો પૂજાય ૩
ચીરી થભકે નિકસે, નખથી માર્યો રાય,
તેની પૂજા થાય છ, અજ્ઞાની ગુણ ગાય ૪
ગ્યાની સમજે સાનમે, અગ્યાની અકળાય,
બ્રહ્મરૂપને શી પડી, ઘેર ઘેર અથડાય ૫
જાણે નહિ તે જુવે, ચિત્રકેરા રૂપ,
માને તે મનથી વૃથા, નૃસિંહ મોટો ભૂપ. ૬
માનો બ્રહ્મ પ્રહ્લાદને, જેહ થયો તદ્રૂપ,
વૃત્તિ રૂડી એહની, ભક્તિ માહી અનુપ ૭
તેને કોઇ પૂછે નહિ, નૃસિંહ આગળ જાણ,
મારે પલક આકમા, કશુ રૂપ ધરે અજાણ. ૮
એવી વાત અનેક છે, મૂરખને નહિ સાન,
બને રૂપને પૂજતા, પડિત નહિ તે પા'ણ ૯
નીરાત નામ સમજ્યા વિના, ભીંતે એમ કૂટાય,
બધન પડિયો બાળકો, પાશ કેમ છૂટાય ૧૦

બળરામાવતાર.

રાગ ચાલતો.

બળરામકો ઇશ્વર માને, બડા બ્રહ્મ અવતાર,

બીક લગી બ્રહ્મકુ ભાઈ, ભગ ગયા ઉદર પાર. ૧
એક આવરણથી બીજે જાવે, એ ઓછો સતાપ;
પરઘેર તો બ્રહ્મ ઉછરિયા, કર્યા શાં શાં પાપ. ૨
નાના ભાઈ જો બ્રહ્મ તે છે, નહિ મોટાઈનું માપ;
વૃત્તિ તો ભાઇ મારી વર્ણી, કર્યા કામ ક્રોધના જાપ. ૩
વિશાખાશું રંગે રમિયા, હળ મૂશળ હથિયાર;
હળધર નામ તો પડિયું તેથી, જનનો કરે સંહાર. ૪
ક્રોધ કેસા યો પણ કેંતા, નદીકો ખેંચી પાય;
મદિરા બિના ચલે નહિ, યાકી નિત્યે આશ. ૫
બ્રહ્મકુ એ બંધન કેસા, પૂજનાર બતાવો;
ક્રોધે બ્રહ્મને કયાં વસે, વ્યર્થ શીદ વતાવો. ૬
બ્રહ્મ ફરતા ફરતા ચાલ્યા, મુનિ કરે કથાય;
આસન નવ આપ્યું ભાઈ બ્રહ્મને, ક્રોધી તેથી કાય. ૭
બ્રાહ્મણને તો મારી ડાર્યા, બ્રહ્મ એ તો બળરામ;
સીધી વાત અમે સમજાવી, જાણો અવિચળ નામ. ૮
અવતાર બ્રહ્મની બલા ઉતારો, મળશે આત્મારામ;
શુદ્ધ મને તો જુઓ નિહાળી, આપોઆપ થાય કામ. ૯
મારૂં કેવું સબ સમજે વા, જો સમજે કોઈ એક;
નીરાંત શ્રમ તો સફળ તદા છે, ધરે શુદ્ધ વિવેક. ૧૦

કૃષ્ણાવતાર.

રાગ ચાલતો.

કૃષ્ણદેવની લીલા મોટી, ભક્તો એના ગાશે;
જન્મતા માંહી કપટ જડિયું, સુણી સુખી કો થાશે. ૧
મથુરામાંથી ગોકુળ ગયા, કંસ માતુલસે બીને;

વરસાદ આયા છત્ર ધરાયા, બ્રહ્મરૂપ ના ભીને ૨
ગોકુળમે તો પૂતના મારી, રાક્ષસ માર્યે મોટે,
વો તો અઠા કામ કિયા, કામાદિક વો ખોટે ૩
ગોવર્દ્ધન ધરિયા ગૌવા ચારી, વો ભી હે ભાઇ ઠીક,
નાગકો નાથા નારાયણને, લગી નહિ કંઇ બીક ૪
પછે ગોપી સંગે ખેલે, બડા વો અદ્ભુત,
પરબ્રહ્મને કેસા મચાયા, વિષયવાસના તૂત ૫
કંસ મારકે ભગતા ફીરા, પરબ્રહ્મ કો' તાકો,
છલકપટકી ક્રિયા સબન હે, બ્રહ્મ માનો જાકો ૬
ભગત કે' તે ગુણ જો ગાના, કૃષ્ણકા સબ ગાવ,
મુરલીવાળા બડા રંગીલા, જાનો માધવ માવ ૭
વાકે પદ તો રોજ સુણે, ઔર મુખસેં ગાવ,
આત્મારામકે કોઇ નવ અડકે, ખરા છોડ તે દાવ ૮
જગત રીઝવને તો કરતે, સંત જાકે પદ સાર,
અપના રૂપ વોહીકો દેખી, ગુણ ગાનેકા બિચાર ૯
પૂજે કે કોઇ કરો માનતા, નીરાતકો નહિ તાપ,
નિરંજનકો નીરાત પાયા, ફિટ્યા દોરડી સાપ ૧૦

રામાવતાર.

રાગ ચાલતો

મહાપ્રભુ તો રામ ભલા છે, તપ તીર્થે અનુરાગ,
એક પત્નીવ્રત જાકો, કરે નિશદિન જાગ ૧

---

૨ માવ-મામા ૮ જાકે-જેના પદ-કીર્તન ૧૦ દોરડી સાપ—દોરડામાં સાપ દેખવારૂપ ભ્રમ

જનકતણી તો પુત્રી સીતા, કિયા વાહીમેં લગ્ન;
રાજ્ય મીલા નહિ રામકું, હુવે દેવ તો મગન. ૨
દુષ્ટ લોકકો માર મારકે, પહુચાયે ઠેક;
રાવન નારી લે ગયા હે, લગી બ્રહ્મને વેક. ૩
તેને મારવા વાંદર મેળવ્યાં, બાંધી સમુદ્રપાજ;
રાવણ મારી બ્રહ્મહત્યા કરી, વિભીષણ આપ્યું રાજ. ૪
મુઆ વાનરા અર્ધ જીવાડ્યા, રાવણ નવ રોકાયો;
મૂર્છા પામી બ્રહ્મ પડ્યા ભાઈ, ગરુ આવી ઠોકાયો . ૫
લઢી કરીને ઘેર આવિયો, નારી કાઢી મે'ણે;
દયા નાહીં વો બ્રહ્મકો દિલમે, નારી દુખી થઈ તેણે. ૬
ગર્ભવતીએ ગર્ભ જણ્યા, જગલ માહી વસી;
ભક્તિ ચોટે એવા બ્રહ્મમા, કસોટીએ જો કશી. ૭
શિક્ષા માનો (તો) એના થાઓ, જીવતાને જઈ માનો,
પથ્થર તને પાર ઉતારે, થયો અંધા દિવાનો ! ૮
નારીમાટે જેહ રડે તે, મુક્તિ ક્યાથી આપે,
સમજો તો તો કોઈ ન જશો, મપાશો નહિ માપે. ૮
તારો તુને જો દેખાડું, અલગો રામજી થાશે;
નીરાંતને તો નિરંજન મળિયા, ગુણ ઓળખીને ગાશે. ૧૦

પરશુરામાવતાર.

રાગ ચાલતો.

પરશુરામનો મહિમા ગાયે, ખગે એ અવતાર;
પૃથ્વી ઉપર ભાર થયો, ટાળ્યોન્તે નિરધાર. ૧
શુદ્ધ જ્ઞાની જમદગ્નિનો, એ તો ભાઈ કુમાર;

---

૬ મે'ણુ—ધોબીના મેહેણાથી.

એકવીશવાર નક્ષત્રી કીધી, ઉતારસા ભૂભાર. ૨
બ્રહ્મ એસો કરમ કરે, દયાહીનકો કામ;
ફરશીધરકો પૂજે સબ કોઈ, માની સુંદરસ્યામ. ૩
હત્યારેસે જ્ઞાની અલગે, નામ સુણી લાગે પાપ;
ક્ષત્રીઓકા મર્દન કરતા, મુનિકો પૂછે જબાપ. ૪
બમન મારનેસે દૂના, નૃપ મારવેકો પાપ,
વો તો ઇને ઘાણુ નીકાલા, કેસા હે સતાપ. ૫
લોહીમે એક કર ક્રિયા કીની, સારા વાહી શ્રાદ્ધ;
માતા મારી પિતા મરવાયા, કહે કોણ વો સાધ ૬
પૂજા કરે લોક નીલી મીલી, પૂછે બ્રહ્મ જબાપ;
નવ છૂટે હમ નિશ્ચે કે'તા, બડા લગે સતાપ. ૭
આત્મારામકો આપ પિછાનો, ટળી જાય સહુ બાધ;
સદ્‌ગુરૂકો જો જાઈ મીવો તો, તારીદેશે સાધ. ૮
માનો કે ન માનો મારૂ, પૂજે એસા આપ;
ખરી થી સો કહી બતાઇ, બાત પુણ્ય કે પાપ. ૯
નીરાત મનમા નીરાત વસતી, જાણ્યો આત્મારામ;
ભજન કરૂ છુ દિનનિશ તેનુ, સિદ્ધ થયા છે કામ ૧૦

વામનાવતાર.

રાગ ચાલતો.

વામનજીનો જનમ જાણુ, છળવા કારણ માને;
ઈંદ્રનુ સબકુછ હર્યું, રૂપ લીધું ભગવાને. ૧
બડે ઋષિ કશ્યપકો જાનો, વાકા પુત્ર વામન,
ઉપવીત કે સહુ કર્મ કીનો, હો ગયા પાવન ૨

૫ બમન—બ્રાહ્મણ દૂના—બમણા ૮ સાધ-સાધુ (સદ્‌ગુરૂ).

કપટ જાણે પરબ્રહ્મ, એથી જુદું શું થાય;
કપટ કરવા રૂપ લીધું, ભક્ત કે' પછી શું થાય. ૩
નાના બાળક બની ચાલ્યા, છળવો બળિરાય;
દાનેશ્વરકો બાંધ ડારા, કરે દાન જો સાથ. ૪
સભા વચમાં આપિયું, મુખ માગ્યું ભગવાન;
ગુરૂએ તો રાય વાર્યો, પણ વર્ઝ્યો નહિ દેતાં દાન. ૫
નાનાનું મોટું રૂપ કરી, ભરી લીધાં પગલાં;
પગે તો પાતાળ રોકયું, નભાદિ લેતાં ખૂટ્યાં ડગલાં. ૬
વે'પારી જ્યમ લેવા આપવા, રાખે કાટલાં કૂડાં;
પરબ્રહ્મનાં જો જો ભાઇ, કરમ એવાં જુડાં. ૭
બળિરાયે માગ્યું આપ્યું, તેને પાછો બાંધ્યો;
પરમબ્રહ્મ માનો કે નહિ, અમારે નથી વાંધો. ૮
કૂડે કર્મે એ નવ ભેટે, તે કરે કૂડાં કામ,
અમને તો એ રૂચે નહિ, કે'વા આત્મારામ ૯
પૂજા પણ અમો પૂરી ચો'ચાડું, પેટતણી દુકાન;
નીરાંતને નિરંજન મળિયા, ન જોઇએ એ ભગવાન. ૧૦

છૂટક પદ.

પદ ૧ લું.

અમને કોઈ કે' વૈષ્ણવ થાવ, વૈષ્ણવરૂપ અમે;
કૃષ્ણ રાધારાણી રાજ કરે, જુઓ હૃદયે તમે. ટેક. ૧
અમને કોઈ કે' રામજી થાવ, રામજીરૂપ અમે;
રમે સીતા રામજી પાસે, બીજા શેણે ગમે. અમને૦ ૨
અમને કોઇ કે' વામન થાવ, વામનરૂપ અમે;
દમી ઇંદ્રિયો સર્વત્ર, દાન લેવુ ન ગમે અમને૦ ૩
અમને કોઇ કે' વિષ્ણુ થાવ, તેનું રૂપ અમે;

અમે આસન કીધું એક, ડેર ડેર કોણ ભમે. અમને૦ ૪
અમને કોઇ કે' બ્રહ્મા થાવ, બ્રહ્મારૂપ અમે;
કામ કરવું છોડયું જાણ, માટી ચુયું ક્યમે. અમને૦ ૫
અમને કોઈ કે' શંકર થાવ, શંકરરૂપ અમે;
વ્યસન લાગ્યું બ્રહ્મ, વિજ્યા કેમ ગમે. અમને૦ ૬
અમને કોઈ કે' ઇંદ્રિ થાવ, ઇંદ્રિરૂપ અમે;
પામ્યા બ્રહ્મપદનું રાજ્ય, ધાવ તો કોણ ખમે. અમને૦ ૭
અમને કોઇ કે' કુબેર થાવ, કુબેરરૂપ અમે;
સાચવું બ્રહ્મકોઠાર, સુખડી સત જમે. અમને૦ ૮
અમને કોઈ કે' સૂરજ થાવ, સૂરજરૂપ અમે;
થયો જ્ઞાનકેરો પ્રકાશ, નભમાં કુણ ભમે. અમને૦ ૯
અમને કોઇ કે' જોગી થાવ, તે તો થયા અમે;
નીરાતે વાસના મારી સર્વે, જોગીને જે જે ગમે. અમને૦ ૧૦

પદ ૨ જું.

લડતા જીવ ને દેહ, આવ્યા જ્ઞાની કને;
દેહ કે' જુઓ દેવ, છોડી જાય મને. ટેક. ૧
મેં રાખ્યો મારી પાસ, તેને નવ ગણે;
ડરી જાયે કાળથી એહ, જાઉં જાઉં ભણે. લડતાં૦ ૨
જેમ ફૂલને રાખે ગંધ, તેમ વશ્યાં બને;
દૂધ ઘીની કીધી પેર, જાણતો નહિ ધ્યન્યે. લડતાં૦ ૩
જેમ કાઠ છૂપાવે જાણ, અગની ને સાથુ!
એમ છૂપાવી રાખ્યો, મેય, જાણી રતિ લાધું. લડતાં૦ ૪
તલ ઓધે રે' જેમ તેલ, એમ એને રાખ્યો;

૬ વિજ્યા—ભાગ. લાધું-પ્રાપ્તથાક-મળું. એની રતિ (પ્રીતિ) જાણીને હું એને મળુંછું.

ઘરધણીકી ખોજ નિકાલા, દખી નાહીં સગાઈ,
સગેસગેકો હાક નીકાલે, બાઈ બેટા ભાઈ કે'ના૦ ૬
આનંદ મગન હુએ તબ સાધુ, અઠી કીની કમાઈ,
ખોટેકો તો છોડ દિયા જબ, મીલા આતમરાઈ કે'ના૦ ૭
તમ હમારા ટલ ગયા જાનો, સૂરજ હુઆ ઉદાઈ,
બ્રહ્મકે ગુન હમ તો નિશદિન, નિરાતસે ભાઈ ગાઈ કે'ના૦ ૮
અલમસ્ત જોગી બન ગયે બાબા, કામ થયુ કર માઈ,
ભજન ઝડાકામા ઝીલુ, કાપી કર્મની કાઈ કે'ના૦ ૯
નીરાત નામકો જાન લિયા, અભર સુખ થયુ ભાઈ,
જે જે જાણે તેને થાયે, રખે મરો શરમાઈ કે'ના૦ ૧૦

પદ ૪ થું.

મન માયા કે મનની માયા એ તો મોટી આટી,
મનવારાજા બડા બિરાજે, પકડે ડાલે ઘાટી ટેક ૧
રાજા હો જાયે રંક તો થાયે, બડા મન મસ્તાન,
કેદ પડે ઓર છૂટ છૂટ જાવે, લાવે નહિ કદી સાન મન૦ ૨
વાકુ કેદ કોક કરે, છોડકે પાવે સાન,
બિષયમેસે ખેચ નીકાલે, દેખાવે ભગવાન મન૦ ૩
વિષયમે જો જા બેઠા તો, ચૂકાવે હે ધ્યાન,
એસા અછા એસા બૂરા, ક્યા કરના કારદાન મન૦ ૪
બડા દેવકો કેસે બોલે, મનવા તુ નાદાન,
બડા દાના હોકે બેઠે, કેસે કહુ અદાન મન૦ ૫
ભજનના ભડાકા કરીએ, ડરિયે નહિ લગાર,

---

૮ તમ—અંધારૂં ઉદાઈ—ઉદય ૯ કર માઇ—હાથમા
૪ કારદાન—કરામત—ઇલાજ. ૫ દાના—ડાહ્યા

વિષયમાં તો જતું વારિયે, પામવી જો પાર. મન૦ ૬
નિંદવાથી કાંઇ વળે નહિ, મનની મોટી માગ;
રીઝવીને રાખીએ એને, એથી મળે પરમધામ. મન૦ ૭
લાડુ માગે ત્યારે રોટલો ધરીએ, વશ થાયે સૂધી આન;
વશ થયું તો જાણો ભાઈ, મેગવશે ભગવાન. મન૦ ૮
અજબ તમાશા મનવાળા છે, સમજે મત સુજાણ;
મૂરખ તો મગન હો જાતા, ભૂલજાવે ભાન. મન૦ ૯
અંત સમજકી બાત નિયારી, મનકી વરતે તાણ;
નીરાંત જેવા વશ કરી રાખે, સમજાવી સુજાણ. મન૦ ૧૦

પદ ૫ મું.

હરિ ભજન કરો ભાવે, જમના કિંકર નવ આવે;
જોડા ખાઇ વો જાવે, હરિનામકો સુનાવે. ટેક. ૧
જપ કરી કરી માળા ઘાસે, તોય જમડા તો ના નાસે;
તપ કરી કરી તનકુ તૂટે, તોય જમડાથી ના છૂટે. હરિ૦ ૨
યોગ કરી કરી થાય ઘેલો, તોય જમડા લેશે પેલો;
જગન કરીને જીવને જાળે, વાકી દૃષ્ટે જમડા ભાળે. હરિ૦ ૩
વ્રત કરીને કાયા કૂટે, જમડા જુવે ઊભા પૂષ્ઠે;
કથા સાંભળી ફૂટે કાન, જમડા જોવા નવ દે ભગવાન. હરિ૦ ૪
દાન આપી તું ઘસાય, જમડા મુક્તિપુરી લઈ જાય;
હું હું કરી તું ફૂલાય, જમડા વે'લો વે'લો ખાય. હરિ૦ ૫
તારૂં મારૂં બોલે આળ, જમડા જોતા હીંડે કાળ;
અભિમાનમાં રમતો જોઈ, જમડા સબ યો દેખે સોઈ. હરિ૦ ૬

---

૧૦ તાણ—વૃત્તિ-ખેચમખેંચા.
૨ જમડા-કામાદિક અથવા યમદૂત. ૪ પૃષ્ઠે-પૂઠે.

ગાનતાનમાં મન લીન, જમડા ચલાવે મારગ ભિન્ન;
એવી વાત છે જાણો ભાઈ, તરો બ્રહ્મનણી કમાઈ.　　હરિ૦　૭
જમડાનું દર્શન નવ થાય, કાયા ઉલટી તેની પાવન થાય;
એક નિષ્ઠાએ જે ગાય, દેહ સુદ્ધાં ધામે જાય.　　હરિ૦　૮
મળે બ્રહ્મ મોટો રાય, બીજા તો ભાઈ ખત્તા ખાય;
બલિહારી છે એની જાણ, મન ગમે તે તું તો માણ.　હરિ૦　૯
નીરાંત નામ અવિચળ જાણ, ખરા ગુણની એ છે ખાણ;
જાણો પદ એ તો નિરવાણ, સાચી જૂઠી નભે ન વાણ.　હરિ૦　૧૦

પદ ૬ ઠું.

કરો સત્સગત સાચી, તો તો જાવ તમે રાચી;
તરો ભવસાગર મોટો, તજો સગ જે ખોટો.　　ટેક.　૧
તરો તમે પળ માંહે પૅ'લા, રખે બોલ જાણો ઘે'લા;
બતાવશે બ્રહ્મ મોટા, જેના જુગમે નહિ જોટા.　　કરો૦　૨
આનંદમા મન રેલે, બ્રહ્મરસ એથી તો ચે'લે;
અપાર લીલા દાખે, કોણ સત્સંગ પાખે.　　કરો૦　૩
મુઆને એ તો જીવાડે, કર્મરૂપી કાટ કાઢે;
તારાં પાપ તો બાળે, જો તુ સત્સંગ ભાળે.　　કરો૦　૪
તરી ગયા સત્સગે કેતા, તેના તને પો'ચ્યા છે ચેતા;
વાકી લીલા જે જાણે, તે તો સત્સંગ વિખાણે.　　કરો૦　૫
મૂઢ તો બગડયા બોલે, મદિરા પીને તે ડોલે;
કુસંગ પડે ખાડે, તેને કોઈ નહિ કાઢે.　　કરો૦　૬
કદી તું પડિયો ખાડે, સત્સંગત ઊભી રહી કાઢે;

---

૩ ચે'લે-હદ મૂકીને પસરે. ૫ કેતા-કેટલા. ચેતા-ઓરિયા કે ચેતવણી.

એવી ઉપકારી વાતો, સત્સંગનો મહિમા માતો. કરો૦ ૭
ગુણ એના કોણ ગણે, શેષજી તો નાહીં ભણે;
સત્સંગ સહુથી મોટો, વે'લા જઈ જાણો તે ખોટો. કરો૦ ૮
ખોટ્યા તે તો મોટા, થયા સમજી છોટા;
ભૂલ્યા ભ્રમ જે ખોટા, હાર્યા જે જે ટોટા. કરો૦ ૯
નીરાંત છે લે'ર એવી, છે સત્સંગ દેવ દેવી;
હાક નથી જેવી કે તેવી, નાણી અમે સત્સંગતિ સેવી. કરો૦ ૧૦

પદ ૭ મું.

સારૂં નથી ખોટું નથી, સાચુ નથી નથી જૂઠું;
સુખ નથી કાંઇ દુઃખ નથી, ત્રૂઠ્યું નથી નથી રૂઠ્યું ટેક. ૧
ભલું નથી ભુંડું નથી, રોગ નથી નથી ભોગ;
જોગ નથી જગત નથી, જગ નથી નથી લોગ સારૂ૦ ૨
શોક નથી આનંદ નથી, ખરૂ નથી નથી ફોગ,
આજ નથી અત્યા કાલ નથી, સાજો નથી નથી રોગ. સારૂ૦ ૩
સગો નથી વા'લો નથી, બેટો નથી નથી બાપ;
ઉદાસ નથી ઉદાસી નથી, ટાઢ નથી નથી તાપ. સારૂ૦ ૪
ખાવુ નથી પીવુ નથી, જાત નથી નથી ભાત;
ભગ નથી અભગ નથી, પ્રભાત નથી નથી રાત. સારૂ૦ ૫
પાડી નથી પાડો નથી, વાઘ નથી નથી નાગ;
કામ નથી ને ક્રોધ નથી, અપ્રીતિ નથી નથી રાગ. સારૂ૦ ૬
લોભ નથી ને મોહ નથી, મદ નથી નથી મછરાળ;
માયા નથી અમાયા નથી, આશા નથી નથી આળ. સારૂં૦ ૭

---

૭ માતો–શ્રેષ્ઠ.
૨ લોગ—લોક.

મારૂ નથી તારૂ નથી, દીવી નથી નથી દીપ,
સોનુ નથી રૂપુ નથી, મોતી નથી નથી છીપ સારૂ૦ ૮
ડાહ્યો નથી ઘેલો નથી, દેવ નથી નથી સેવ,
ભોળો નથી વગ્જેગો નથી, મિથ્યા નથી નથી ખેવ સારૂ૦ ૯
નામ નીરાતનુ એક છે, વસ્તુ સાચી વિશેખ,
અદ્વૈત એહ અખંડિત ભાળો, છૂટી જાય બહુ ભેખ સારૂ૦ ૧૦

પદ ૮ મુ.

તુજ પશુમા અંતર શો, જો જાણે નહિ રામ,
ભય પામે છે પંખીડા, તેમ તારૂ છે કામ ટેક ૧
ઉંઘી ઉંઘી ને વણમાડે, પશુ પંખી જાણ,
એને તુ તો સરખા ત્યારે, મિથ્યા મારૂં શીદ માણ તુજ૦ ૨
મૈથુન કરતા જો જે જોઈ તહી, પ્રાણી માત્ર અજાણ,
તેવો કે વિશેખે તુ છુ, મૂઢ મારૂ કઇ માન તુજ૦ ૩
સવા શેર તો ખાવા જોઇએ, ખૂટાડે કોઠાર,
સારા બિચારા પંખીડા, જે ભરવો મૂકે ભડાર તુજ૦ ૪
મનુષ્યાદેહ જો ઉત્તમ પાયો, તો ઓળખ નારાણ,
જમનુ જોર ન તે જીરવાશે, સાચી કહુ છુ વાણ તુજ૦ ૫
ખત્તા ખાઇ ખાઈ કૂટાશો, માનશો નહિ અજાણ,
તારા રાજાનુ રાજ નથી તહીં, નાખે નરકની ખાણ તુજ૦ ૬
ભાઈ બાપા કોઈ ન માને ભજન આવે કામ,
રૂધિરકી નદીમે બૂડાવે, જાણ્યા ન આત્મારામ તુજ૦ ૭
જે જે કરો તો કામ ન આવે, ખરા દેખશો ઘાટ,

---

૮ વગ્જેગો—સંકટ ખેવ—નિશ્ચય
૫ નારાણ—નારાયણ ૭ રૂધિરની નદી—વૈતરણી

તિલક છાપે મામ ન આને, યો દેખે નહિ ડાઠ તુ૦ ૮
સચ્ચા માનો તો જાનો જાનકો, વો આનેગા કામ,
ભજન ભડાકા કરો નિશદિન, મચ્ચા પાઈ નામ તુ૦ ૯
નીગત તો વિનવિને કે છે, થાવા તારૂ કામ,
ઓળખશો તો અગા ર'શો, તારશે આત્મારામ તુ૦ ૧૦

પદ ૯ મુ

ખાવાની ચિંતા મૂકો પરિ, સમરો શ્રીનરહરિ,
ચાચ આપી તે ચાવણુ આપે ત્યારે તુ તો શાને તાપે ટેક ૧
ઉદરથી તુ આવ્યો બા'રે, કર્યુ ખાવાનુ એણે ત્યારે,
એ કૂટને તુ શીદ સભારે, હરિ અ યા તો ભૂખે મારે? ખાવા૦ ૨
કીડીને કણ જઈને આપે હાથીને મણ આપે માપે
સતે ઊઠે ભૂખે કાઇ, શીદ મરે તુ ત્યારે રોઈ ખાવા૦ ૩
તેને કરવુ તેને ભરવુ, તારૂ દુ ખમા શેણે મરવુ
પશુ પખી જો ભાઈ, ખાવા આપે આતમરાઇ ખાવા૦ ૪
તારા પેટમા કેત્ત માય અજગરનુ જ્યા ઉદર ભરાય,
પેટને કાજે કરતા વેડ એ તો પો ચાડે નહિ ઠેડ ખાવા૦ ૫
ખરૂ અમારૂ માનો નહિ મરશો તમે ગોદા ખાઈ,
એક દિવસ તો ભખ્ખે બેશ ના મળ તો ચોપડ મેશ ખાવા૦ ૬
મળે છે તો શાને ધાય ગોદા શીદ પરાયા ખાય,
પણ માને કોણ મતિમૂ , વિશ્વાસ નહિ સમજે ગૂઢ ખાવા૦ ૭
શ્વાનની ટેવ પડી ના મરે તેથી ભુડા.તુ આવટે,
સમજે જે કોઈ સાચી વાત તે તો આવી મળિયુ ખાત ખાવા૦ ૮
જાણે નહિ તે રખડે ખરા, મળે નહિ ને જાયે બરા,

તરફ્ડીને ભરતા પેટ, ડરે નહિ જે પો'ચ્યા ઠેઠ ખાવા૦ ૯
નીરાતને મન છે વિશ્વાસ, ખવડાવે આવી અવિનાશ,
ભૂખ્યો કોઈ દિનનો નથી, અનુભવી અમો કહુ કથી ખાવા૦ ૧૦

પદ ૧૦ મુ.

બાજી રમો બાજદા આવી, તન મનના જે અટકી,
જુગાર ખેનો જુગારિયા, જ્ને જ્ને જાતા છટકી ટેક ૧
અત કરણનો ચોપટ કરજો, જમીપે ઘો પટકી,
કુબુદ્ધિના સોગઠા સોળે, મરે તો જાય ફૂટકી બાજી૦ ૨
ત્રણ ગુણના નણજ પાસા, દાવમે વૃત્તિ ખટકી,
હાર જીતમે દામ ધર્યો હે, આશા જાત ન ઘટકી બાજી૦ ૩
[illegible]કી હો ગઇ ગ્યાનીજનકી, અગ્યાનીકી કટકી,
[illegible]ચી ર ડો ગઇ દાવ ન જાન્યો, ગ્યાનીને દીખાઇ ચટકી બાજી૦ ૪
[illegible]જ્ઞાનીને ફરી ફરી મરવુ, લક્ષ ચોરાશી ભટકી,
[illegible]રાશી આસનમા ઘુચાયો, ઘા યો માહી ઝટકી બાજી૦ ૫
[illegible]ભા રહ્યા સત જીતીને ભ્રમણા ભાગી ઘટ પટકી,
ખોટી બાજી જાણી જેણે, જાદુગરી જેવી નટકી બાજી૦ ૬
જુગારી સો હારી ગયા, મરતા છટકી છટકી,
ગ્યાનીને તો ગ્યાન લિયા હે, ભર લી પાકી મટકી. બાજી૦ ૭
[૮]અગ્યાનીને સાન ન આવી, બતાવતા તો હટકી,
હાસી હોઈ જાનો બાબા, ગમત હોઈ થટકી બાજી૦ ૮

---

૯ ખરા—મદ

૧ બાજદા—ખેનાડી ૪ કટકી—કાકરી (સોગઠી) ૬ ૮ટ પટકી—અર્થાત્ કાર્ય વસ્તુઓની ૭ ભર લી—ભરી લીધી ૮ હટકી—હઠી ગયો થટકી-ઠઠાની

લોક પૂછે કયા ભયો હે, ભૂતકી પકડે લટકી,
ચૂપ થયો તે કાંઇ ન બોલે, છાતી જાકી ધટકી. બા૦ ૯
નીશતને તો બહુત કહ્યાથા, આતમકી ધૂન રટકી;
હારા વોતો કેસે માને, બુદ્ધિ જાકી સટકી. બા૦ ૧૦

—૯ લટકી—લટ—ચોટલી. ધટકી—ધડકી ૧૦ રટકી—કહ્યું કે રટ સટકી —નાસી ગઇ !

